

VISVALDIS LĀĪMS

⌘⌘ Roman

TRASEUL

Colecția GLOBUS / Editura Univers

ВИСВАЛД ЛАМС

ТРАССА

Роман

Дружба народов nr. 2 și 3/1979
(În limba letonă : Visvaldis Lāms

ТРАСЕ

„Liesma“, Rīga,
1980)

Toate drepturile asupra versiunii de față
sînt rezervate Editurii UNIVERS

GLOBUS

Visvaldis Lāms

TRASEUL

Roman

În românește de
NATALIA STĂNESCU

EDITURA UNIVERS

**București
1982**

I

CERUL SPĂLĂCIT se scaldă în undele întunecate ale lacului. Un ploșor cu frunzele bătînd în galben tremură ca o elevă sfioasă, care a și încasat o notă proastă la început de an școlar. Pădurea cea veșnic verde s-a umplut de larmă — cei aflați pe malul nisipos au glasuri răsunătoare.

— Cuțule ! Prinde crocodilul, am să-ți immortalizez fapta de vitejie.

— Strigă-l pe Argo pe nume, așa cum se cuvine.

— Cia-cia-cia !

— Țac, și gata !

— Ți se și împleticesc picioarele !

— Calcă strîmb flăcăul !

O matahală de dulău, cu blana de culoare închisă, își întoarce botul ascuțit cînd într-o parte, cînd în alta, privind la oamenii care strigă. Sînt cinci cu totul — două femei și trei bărbați. Femeile sînt la fel de înalte, adică de statură mijlocie, doar că una este ceva mai plină, iar cealaltă mai subțire ; amîndouă sînt în costum de baie, au părul blond (vopsit, pentru că e mai

închis la rădăcină), amîndouă poartă o pieptănătură care amintește prin ceva „moda de pe vremea bunicii“, dar și edificiile complicate de pe capul zeițelor din antichitatea greacă ; femeile seamănă chiar și la chip, este limpede că sînt surori. Sora mai mare are cîteva riduri pe la colțul ochilor, cea mică are chipul mai proaspăt. O singură deosebire între ele — cea mare este cîrnă, cea mică are năsucul ascuțit — ce-i prisoșește uneia, îi cam lipsește celeilalte. De altfel, destul de frumușele amîndouă.

Pe cît de bine semănau femeile, pe atît de mult se deosebeau bărbații. Unul era solid, cu o chelie destul de înaintată, cu fața buhăită și roșie. Restul de păr era lăsat plete, firește, nu chiar pînă la umeri, iar favoriții nu erau prea lungi, în schimb hainele vădeau preocuparea lui de a fi îmbrăcat după ultima modă. Încearca tot timpul să pară „un tip grozav“, dar se dezumfla cam repede. Ar fi fost greu de spus dacă împlinise cincizeci, și bătrînețea nu era departe, sau abia trecuse de patruzeci de ani, dar își trăise destul de furtunos viața și-și consumase toate resursele. Celălalt, dimpotrivă, arăta tînăr ; era zvelt, gălăgios, îmbrăcat în culori țipătoare, ca un papagal, cu părul lung, ondulat, și bărbuța rotunjită.

Al treilea bărbat stătea deoparte și părea confundat în gînduri.

Argo scotea alene cîte un lătrat, se întindea, mirosea o urmă prin iarbă.

Flăcăul cel înalt țacăni din butonul aparatului fotografic.

— Crocodilul îl desenăm noi pe urmă.

Sora mai mare își vîrî o țigară în gura violent fardată și rosti cu leneșă bunăvoință :

— Crocodilul se află în burta lui Argo. Fotografiază-l pe Argo cu crocodilul în burtă.

Cea tânără răsuca mereu butoanele aparatului de radio, din care ieșea, ca dintr-o mitralieră, un amestec de răpăieli : jumate de vorbă în letonă, jumate în rusă, un sfert în engleză, un acord de ghitară, trilul unei voci de coloratură, tr-ram, tr-ram...

— Argo ! Mușcă-l pe Ediks cu crocodilul în el.

Cîinele nu rîdea. Era singura ființă rațională în societatea aceasta care se prăpădea de rîs. Bărbatul solid se apropie din nou de mașina vișinie, marca „Jiguli“ VAZ-2101, deschise portiera, ridică capota și aruncă peste umăr :

— În banc, fratele cel mic a intrat în crocodil, dar în cine a intrat crocodilul ? În Argo sau în Ediks ?

— Crocodilul stă sub mașină. Acuși o să te pupe în bot cu umanismul care-l caracterizează... răspunse sora mai tânără.

— Atunci dau o fugă la tine, Ina, ca să mă scapi !

Ediks se apropie de sora mai mare.

— Helga, ce-ar fi să-mi dai o țiga-a-aretă !

Aprinzîndu-și țigara, tînărul își desfăcu sacoul violet și-și vîrî mîinile în buzunarele pantalonilor portocalii, bine strînși pe șolduri, dar evazați în jos, ca două fuste.

— N-am mers mai mult de o mie, și uleiul este deja murdar. În glasul bărbatului solid răsună duioșia pe care o întîlnești numai la o mamă îngrijorată de sănătatea copilului adorat.

Fenomen obișnuit într-o familie letonă, în care nu crește decît un singur moștenitor și nu există decît un singur lucru sacru, o singură vacă sacră, un idol pe roți — un „Jiguli“, un „Moskvici“ sau măcar un „Zaporojeț“. Helga se obișnuise cu veșnicele văicăreli ale bărbatului ei, iar ceilalți, care n-aveau mașini, nici nu-i auziră spusele. Helga îi oferi surorii mai mici :

— Ina, vrei și tu o țigară ?

Ineta o refuză, făcînd un semn din căpșorul ei cu o pieptănătură complicată și trase repede cu ochiul spre cel de-al treilea bărbat. Acesta n-avea nimic demn de remarcat : era tînăr, dar cu părul tuns scurt și purta un costum demodat.

Nu avea nici statura înaltă, nici aspectul pitoresc al lui Ediks, probabil de aceea nu prea deschidea gura în compania acestor fanți.

Ediks :

— Uitați-vă ! Rollitis face cinste !

Toate privirile se întoarseră spre proprietarul mașinii, care scosese la iveală o sticlă cu eticheta viu colorată. Se vedea că este de proveniență străină, dar, judecînd după culoare, conținutul nu era tocmai original : votcă cu plante aromate.

Helga sări îndată :

— Dar tu să nu bei...

Bărbatul cel tăcut cerceta cu privirea liziera pădurii de pini : cîrpe pătate cu ulei, hîrtii, bucăți de plastic, cutii goale de conserve, sticle sparte... Parcă trecuseră vandalii pe-acolo. Prima sticlă golită de ei zburase, de asemenea, într-o buturugă, dar printr-o minune nu se spărsese.

Rollitis răcni, luîndu-și o mutră dezvățată :

— Supliment pentru antrenament !

Ineta :

— Iarăși vrei să te pupi cu autobuzul... ca săptămîna trecută.

Rollitis :

— Săptămîna trecută eram beat criță.

El umplea păhărelul de plastic și ceilalți se apropiau, pe rînd, să soarbă din el. Chiar și bărbatul cel tăcut. Apoi Rollitis aruncă sticla golită, țintind sticla care zăcea în iarbă, și o nimeri, făcînd să-i zboare cioburile în toate părțile. Helga se strîmbă nemulțumită :

— De ce trebuia neapărat s-o spargi...

Ineta :

— Orice s-ar spune, sîntem niște porci îngrozitori.

Rollitis :

— Ce să zic... Vrei să păstrezi curătenia acolo unde toți lasă mizerie ? !

De altfel, pare-se că celorlalți le era totuna dacă mai adăugau cîteva murdării în această pădure plină de gunoaie. Un colț de natură frumos, care precis a fost cîndva și curat, dar pe unde acum era mai bine să nu umbli desculț.

Pornind motorul, Rollitis claxonă prelung.

Toți se pregătiră de plecare.

Ediks :

— Ina, te așezi la mijloc ?

Ineta :

— Da, între Argo și Kārlis.

Helga, în calitate de proprietară a mașinii, ocupă, plină de siguranță, locul de lîngă șofer

și pufni în rîs cînd îl văzu pe lunganul de Ediks cum se căznește să intre în mașină, îndoindu-se de mijloc.

— Ediks, tu te așezi între tine și crocodil.

Pînă la urmă se așezară în felul următor : în stînga Ediks, alături, Ineta, apoi Argo și în colțul din dreapta tînărul cel neînsemnat, care răspundea la numele de Kārlis. Se vedea prea bine că nimeni nu-l bagă în seamă.

Uruind, automobilul își făcu anevoie drum prin nisipul alunecos, apoi coti pe un drumeag plin de gropi care îi scoase la locul de parcare. Profitînd de hopuri și prefăcîndu-se că și-a pierdut echilibrul, Ediks se prinse cu palma lui mare de piciorul vecinei sale, ceva mai sus de genunchi. Aceasta îl împinse cu cotul și spuse ironic :

— Mai rabdă nițel. Data viitoare îmi pun rochie în loc de pantaloni. Ochii verzui ai Helgei fulgerară.

— Ce-i, ce s-a-ntîmplat ?

Ediks se retrase îndată. Ineta răspunse cu nepăsare :

— Nimic.

În sfîrșit, mașina rula pe asfalt.

— Ce tîmpiți ! — Rollitis nu spuse la cine se referă, dar după glasul lui se putea înțelege că acești tîmpiți merită disprețul cel mai necruțător. — Au pus o „proptea“. Dar toți trec pe lîngă ea, nici că le pasă. Ții minte, în duminica aceea erau vreo unsprezece mașini lîngă lac și tot atîtea în pădure. — Rollitis strîmbă din buze. — Doar un singur începător și-a lăsat

„Jiguli“-ul la locul de parcare. Ar fi trebuit să-l învățăm minte, să-i scoatem „șoșonii“. Acum stîlpul indicatorului a rămas gol, cineva a smuls sperietoarea.

Ineta dădu glas :

— Acum toți începătorii intră în pădure ca să lase murdării și să spargă sticle.

Intonația cumnatei îl făcu pe Rollitis atent și îi privi chipul prin oglindă.

— Dacă o să planteze peste tot indicatoare, mai bine o întinzi pe jos, la ce bun să mai dai atîția bani pe mașină !

Ediks :

— Nu numai automobiliștii murdăresc pădurea.

Ineta continuă, pe același ton :

— Desigur, porcii motorizați au mai mult simț al civilizației.

Rollitis ieși enervat în șosea, cît pe-aici să se ciocnească cu un camion.

— Vai ! strigă ascuțit Helga.

Ceilalți nici nu apucară să observe primejdia prin care trecuseră. Încet, încet, fîșîind din cauciucuri, mașina își mări viteza și se îndreptă în goană spre Riga.

II

TRECUSE DE MULT timpul cînd Berts îl socotea pe tatăl său o întrupare a înțelepciunii, a forței și a curajului și se purta respectuos cu el. Acum îi spunea Rollitis, și tot cam ironic. Așa

se obișnuise, era numele cu care îl onorau pe Rolands și mama, și mătușa Ina, cu toate că Rollitis se supăra uneori și-i cerea lui Berts să i se adreseze cu obișnuitul „tată“. Mare lucru e deprinderea. De pildă, dacă e să-l iei chiar pe Aizsils, un prieten de-al lui Berts, om în toată firea, deștept, pe care la club toți îl strigă de obicei Charlie. Desigur, nu sună prea serios, de fapt nici nesperios nu este, dar așa s-au deprins să-i spună.

Și unde mai pui că tatăl lui Berts nu este un tradițional furnizor de bunuri, care te îmbracă, te hrănește, ba îți mai dă și bănuți pentru micile cheltuieli — cu asta nici un copil nu-și mai bate capul și, desigur, nici nu spune „mulțumesc“ părinților. Rollitis are mașină, de toanele lui depinde Berts, dacă trebuie să facă un drum. Când avea nevoie de mașină, Berts folosea o formă nedefinită — nu-i spunea nici tată, dar nici Rollitis. Deși n-avea decât paisprezece ani, băiatul era un diplomat desăvârșit. Și acum începu cu încetul :

— Ar fi timpul să ridicăm ancora !

Rollitis nu prea avea chef — noaptea nu dormise bine, se sculase devreme, avusese un schimb greu, cu tot felul de complicații.

— Unde naiba te grăbești ? Aș mai fi dormit o oră.

— Pierdem începutul. La patru.

— Și unde vrei să mergi ? Unde ?

Astăzi Berts este mult mai politicos și mai vorbăreț.

— Trecem pe la club, să-i luăm pe Kārlis și pe mama lui Agris. Ca să nu fim nevoiți să străbatem Riga în orele de vîrf...

— Cum, unde ? La club ? De ce tocmai la club ?

— Păi, ți-am spus. Vine și Kārlis cu noi.

Rollitis mormăi ceva, vădit nemulțumit. Dar nu-l refuză. Așează motoreta pe mașină, o legă bine de portbagaj, își adună tot felul de scule și porniră. Tatăl la volan, iar Berts, mulțumit, tolănit pe scaunul de-alături. Bine că nu-i încurcă mama, e departe, acolo la ea, la serviciu. Se pudrează, își face buzele, bîrfește, țese tot felul de intrigi. Așa își închipuia Berts slujba mamei din discuțiile cu tata, ceea ce făcea ca imaginea ei să nu se lege defel, în mintea lui, cu munca.

Ultima sută de metri pînă la club o parcurseră zdruncinîndu-se pe bolovani. Rollitis avea o față, de parcă cineva îi înfigea așchii de sticlă în șunci. Berts fluiera. N-are decît să se strîmbe babacul, înapoi tot n-o să se întoarcă.

O curte asfaltată, o scară de fier care duce la etaj, tavane lăsate amenințător, găurite pesemne, de zici că stau să se prăbușească, dar alături de încăperea aceea mare, nelocuită, se află două camere chiar foarte plăcute — în una din ele, președintele clubului, așezat la o măsuță, vorbește la telefon.

În fața lui stă Aizsils.

— Ciao, Sașa ! Ciao, Kārlis !

— Salut ! răspunse Aizsils. Președintele se mulțumi să dea din cap.

Berts găsi un al treilea scaun. Se așează plin de mîndrie și începu să se uite pe pereți. De cîte

ori nu le văzuse pe toate, dar ochii-i lunecau mereu peste diplomele, tăieturile din ziare, fotografiile care acopereau pereții.

Istoria clubului, gloria, mîndria lui. Activitatea începuse abia de cîțiva ani cu motociclete marca „I.J.” — din acelea mici, cu care se transportau franzelele — și începutul fusese făcut de niște draci împieliați, în stare de orice, dar aveai impresia că a fost atît de demult, încît vremurile acelea numai din povești se mai cunosc. Pentru Berts ele reprezentau istoria antică a omenirii.

După aceea, a apărut „Titurga”, clubul sportiv de motocicliști amatori, apoi au început concursurile pe plan municipal, republican, unional, au urmat premiile, titlurile de maeștri ai sportului, atenția unanimă, neplăcerile mari, grijile materiale, laudele și criticile din presă. Motoarele uruiau însă mai departe — biciclete cu motor, motorete, motociclete goneau, lăsînd nori de fum albăstriu în urma lor, făcînd să țîșnească nisipul și noroiul de sub roți. Oamenii pașnici își astupau urechile și trimiteau jalbe pe la tot felul de instanțe. Acum iată : toți pereții clubului sînt împodobiți cu stegulețe și cupe.

Mama lui Agris străbătu încăperea din față, cu tavanul lăsat.

Sașa își termină convorbirea telefonică. Berts se grăbi să spună :

— Haidem !

— Agris nu-i aici ?

Era o femeie înaltă, osoasă. Fața ei liniștită nu trăda nici o urmă de îngrijorare din pricina

lipsei băiatului ei. Pînă și Berts simți o strîngere de inimă.

Agris nu se mai prezenta la curse. Cînd era de vîrsta lui Berts se fălea — ca toți băieții cunoscuți — cu motoreta lui (bicicleta cu motor e bună numai pentru fetișcane și puști), visa să cucerească laurii de maestru al sportului și era nelipsit de la club. Berts era mai mic decît el. Numai după multă milogeală izbutea să se cațăre pe „motociclu” vreunui băiat mai mare. Cel mai binevoitor se arăta Aizsils. Mărunței și burtoși, puștii se învîrteau pe bicicletele cu motor și făceau destul zgomot, imitîndu-i pe sportivi adevărați. Dar va veni și clipa cînd un puști dintr-aceștia își va îmbrăca scurta, cizmele din pînză impermeabilă, își va pune casca, ochelarii și va demara în viteză, făcîndu-i pe toți să sară din calea lui, iar pe morți — să se răsucească în morminte. Deși îi venise și lui Berts timpul, Agris nu prea îi căuta tovărășia. Agris se plictisise cam repede de toate: era sătul să gonească spre linia de sosire, să zacă în bancă la școală, să tocească. Nu-l plictisea însă nici să pufăie din țigară, nici să tragă la măsea. De doi ani, de cînd o luase pe calea asta, se ținea numai de rele. El i-a spus lui Berts că un băiat bun trebuie să știe să bea zdravăn. Ar fi putut să-l creadă, dar uite, Aizsils nu pune gura pe băutură și pe el Berts îl admiră mai mult ca pe oricine. Rollitis bea și fumează, și în adîncul inimii Berts nu-l respectă nici un pic.

După ce-l salutară pe Sașa, coborîră în curte. Rollitis terminase de meșterit la mașina lui (întotdeauna găsea ceva de frecat, de lustruit, de

înşurubat, şi n-o făcea oricum, ci parcă oficia), porni motorul şi se urcară cu toţii. Lîngă mama lui Agris şedea Aizsils, drept, încordat, tăcut.

Străbătură toată Riga. Străzi cu asfaltul ud, semafoare, agenţi de la controlul circulaţiei, taxiuri zănaticе, podul Oktobra, podul suspendat de lîngă Brasa, bulevardul Viestura, alt pod. Pinii muraţi de ploaie de pe malul lacului Kiş şi cimitirul aciuat între şosea şi calea ferată. Aici era locul unde se desfăşurau cursele.

III

— S-AU ADUNAT mulţi ? se informă cu sfială Berts. Este patru fără zece.

Întrebarea pusă avea un tîlc. Atît publicul, cît şi curioşii erau pe motorete. Concurenţi — doar cîţiva, pe biciclete cu motor. Numai Berts şi un coleg de club, din Aplokciem, aveau motorete. După un timp mai apărură doi localnici. Aşadar, se strînseseră cu totul vreo şase inşi — bicicletele cu motor şi motoretele trebuiau să participe împreună la concurs.

Aizsils, însoţit de mama lui Agris, de Rollitis şi de Berts, studiase deja traseul, pusese semnele necesare şi declarase celor care căscau gura pe-acolo că pot şi ei să participe. Aceştia nu făceau însă decît să-şi ambaleze maşinuţele roşii şi să zîmbească prosteşte. Desigur, le dădea inima ghes, grozav ar mai fi vrut, dar nu îndrăzneau, la ce bun să se facă de rîs ? Nu-i nimic, se mai uită, văd cum primesc învingătorii

diplome frumoase, se deprind, învață și, când vor căpăta curaj, au să concureze și ei.

Motorete găsești cîte vrei, lipsește organiza-rea. Ce bine le-ar prinde acestor băieți să se încadreze în niște reguli, să afle ce înseamnă îndatoririle, scopul, disciplina sportivă, ca să nu gonească așa, de nebuni, ca să nu aibă de-a face cu miliția, ba chiar să ajungă uneori și pe banca acuzaților. Asociația sportivă locală a șantieru-lui naval luase inițiativa să organizeze o secție de motociclism : s-au cumpărat motorete, s-a întreprins o expediție festivă la „locurile lupte-lor eroice“, ocazie cu care au fost cucerite tro-fee sportive. Motoretele, folosite din plin, dar neîngrijite, au început să dea semne de obo-seală — au fost scoase din uz, părăsite, scăzute din inventar. Secția stă să-și dea duhul — în rapoarte rezultatele sînt strălucite, dar respon-sabilul a fost înlocuit și totul e ca de la început. Președintele „Titurgei“ n-avea nici un inte-res să-și recruteze aici noi membri — era prea departe de Pârdaugava. Dar ăsta e Sașa — un organizator înnăscut, în cîte locuri nu pusese el oamenii în mișcare, nu-i agitase, nu-i trezise, și luaseră naștere asociații sportive care concu-rau apoi mai avan chiar cu „Titurga“. Numai în acest scop îi trimisese Sașa aici pe Aizsils și pe sportivii săi.

Berts se simțea un matador printre mucoșii ăștia. În orice caz, avea de gînd să lupte la sînge — și așa, dacă rezista pînă la sfîrșitul cursei, locul al doilea la categoria motorete era al lui. Căci nu erau decît doi concurenți.

— Poate mai așteptăm o oră ?

Aizsils răspunse categoric :

— Nu, la patru fix începem. Trebuie învățați cu disciplina. Nu putem începe, cînd îi trăsnește fiecăruia prin cap.

Berts nu-și găsea locul de nerăbdare. Instalat în mașină, Rollitis mesteca filtrul țigării în dinți. Mama lui Agris avea o figură acră, poate chiar ar fi dorit să se amîne concursul, ca să se vadă că și ceilalți băieți sînt la fel de lipsiți de voință și nedisciplinați ca și băiatul ei. Singur Aizsils era calm, lui nu-i păsa de nimic.

În ultima clipă au mai apărut încă trei inși pe biciclete cu motor și unul pe motoretă. Acesta a fost respins pentru că n-avea cască — regulile sînt reguli. Doi tipi se făleau cu niște căști de hochei. Aizsils nici n-a stat la discuție. Nici Berts n-a crîcnit cînd a fost respins ghinionistul cu motoretă — în felul acesta, locul al doilea îl avea asigurat în mod categoric.

— Mergi pe linia minimei rezistențe, spuse Aizsils.

— Nu merg, ci sînt dus pe sus ! i-o tăie Berts.

În adîncul sufletului, nu era însă mulțumit de răspunsul său obraznic.

Cei cinci localnici pe biciclete cu motor, înghesuiți unul într-altul, n-arătau prea viteji, n-aveau poziția reglementară, stăteau stînjiți, posomorîți. Ce mai, băieții se cam pierduseră. Nu ploua, dar era umed, rece, și aveau nasurile vinete. Nu-i nimic, se-ncălzesc ei pe traseu !

Se dă startul.

Berts nu încearcă să se lupte cu celălalt concurent la motoretă, tot de la clubul „Titurga“ ;

acesta se pregătește deja să treacă la categoria motocicletate. Mai bine să nu forțezi motorul, ci să execuți proba corect. Localnicii și-au ambalat atît de tare motoarele, încît ai impresia că undeva aproape se doboară pinii cu joagărul. Sînt trei premii și cinci concurenți. Lasă-i să transpire, să înțeleagă că o cursă nu este același lucru ca atunci cînd te grozăvești în fața fetiș-canelor.

Și iată, motorașele pîrîie sălbatic, roțile aruncă nisipul albicios al dunei. Pe pantele abrupte, băieții, roșii, gîfîind, mai înfierbîntați decît motoarele lor, își împing mașinuțele, alergînd pe lîngă ele. Apoi sar din nou în șa, accelerează — și dă-i bătaie, mai departe...

Un semn din stegulețul galben, cu cerc negru la mijloc, încă un semn... Mama lui Agris se gîndește la feciorul ei. De ce nu este aici ? El ar fi arătat ca un adevărat campion, în mijlocul acestor băiețași-„pîrîitori“ și al celor doi concurenți pe motorete, scîrbiți și nepăsători.

Toți doresc să fie primii, toți doresc să ajungă campioni, erci, învingători... Și cel mai ușor este să ajungi într-o clipă ca aceasta. Una după alta, bicicletele cu motor se îneacă, tușesc, amuțesc. Aizsils știe din ce cauză. La curse principalul nu este să accelerezi, trebuie să știi să pregătești mașina. Cursa este o verificare a atitudinii tale față de tehnică. Desigur, altceva este o motocicletă, aici poți să transformi motorul în întregime, dintr-o motocicletă obișnuită de curse se poate face ceva uluitor. În schimb, bicicleta cu motor sau motoreta nu trebuie decît s-o întreții

în perfectă stare și să înveți să faci salturi îndrăznețe, dispunînd de puterea cu care a fost înzestrată din fabricație. Copilașii ăștia știu numai să facă pe grozavii, să-și dea aere. La curse acest lucru poate să-ți iasă pe nas : motorul tușește și n-are putere nici cît o jumătate de pisică, lanțul sare întruna, ceva s-a rupt, s-a stricat, iată-i pe „eroi“ coborînd pe marginea drumului ; pentru unii este o lecție usturătoare, cei mai tari încep să se educe singuri în spiritul perseverenței sportive, cei mai slabi de înger o șterg de pe cîmpul de luptă, cărînd în spinare rămășițele pămîntești ale mașinii.

Înving stăruința, munca, priceperea.

Aizsils, ironic :

— S-au împrăștiat băieții prin tufișuri, să-și repare rablele.

Mama lui Agris :

— Oare se mai întorc pe traseu ?

Aizsils :

— ăștia nu par a fi niște blegi.

Printre pini prinseră din nou să răsune răpăieli și toți cei cinci concurenți pe biciclete trecură, unul după altul, prin fața spectatorilor, descriind un arc.

Mama lui Agris s-a plictisit să stea la postul ei. N-a avut o viață fericită, cu băiatul e de rău. Cînd l-a cunoscut pe tatăl copilului, nici nu-i trecea prin cap că băutura poate să însemne o adevărată calamitate pentru viața de familie. Ce dacă fumează și se mai îmbată uneori ? Așa sînt bărbații. Ăl de nu fumează, miroase a țap ! Aici nu-i nimic de făcut ! După

ce s-au luat, a fost fericită o lună, două... apoi a început s-o supere lipsa de bani. Și mai tare o supăra însă faptul că grija cam bătărănoasă a bărbatului se preschimbase într-o grosolană nepăsare. Era deja însărcinată când înțelese deodată că, deși este nevastă legitimă, deși are o locuință bună și un soț care câștigă — „toți indicatorii la nivel înalt“ — este, din păcate, mai neajutorată și mai lipsită de apărare decît o „nevastă părăsită“ din filmele despre vremurile apuse, cînd femeile n-aveau nici un drept. Atunci a alergat după sprijin la locul lui de muncă : Almants e socotit la noi un lucrător exemplar, un specialist respectat... Nu se poate să nu priceapă, să nu-și recunoască greșeala... Vom sta de vorbă, îl vom lămuri, îl vom convinge... În aceeași seară, bărbatul ei a bătut-o pentru prima dată și a făcut-o albie de porci... Te bagi peste tot, lepădătură, îți faci soțul de rîs, să mai îndrăznești vreodată să-ți vîri nasul ! Și așa a dus-o ani în șir, ce ani grei — de parcă ar fi avut jug la gît și butuci la picioare. Rămășițe de iubire, lipsuri, umilințe, o tulbure speranță și o tot mai mare amărăciune se încîlceau laolaltă într-un singur ghem. În cele din urmă, mîna de fier a urii puse capăt, sfîșie de-a dreptul îngrozitoarea încîlceală de simțăminte. „Măcar din tine să fac om“, îi spuse băiatului. Acesta răspunse blînd : „Știu, mamă, ce greu îți vine“. Nu spuse nimic despre taică-său, dar se vedea că este cu tot sufletul de partea mamei. De partea dreptății. Și mama începu să se bată ca o leoaică pentru fecior, pentru el era gata să

devină și hienă. Nu se mai temea de amenințările bărbatului, obținu să-i plătească pensia alimentară legală. Când el ridica pumnul, ea ridica o sticlă goală, o farfurie, o tigaie, orice-i cădea sub mână. La vorbele pe care le auzea de ani de zile : „Cară-te la dracu, mortăciune !“, răspundea acum : „Ba tu să te cari !“ Îl amenință că va obține să fie internat cu sila la tratament pentru dezalcoolizare. Atunci el a început s-o tragă pe sfoară cu câștigul (nu fără concursul unor binevoitori de la slujbă), încasa, chipurile, mai puțin, dar pentru băutură îi ajungea întotdeauna, aducea acasă tot felul de prieteni și prietene, ea îl reclama la miliție, dar cei de acolo refuzau să se amestece în certurile de familie. Agris i-a ținut întotdeauna parte mamei. Tatăl făcea și el ce putea : îl convingea pe băiat să bea, îl învăța să fumeze, vorbea urît, dînd de înțeles că mama fusese înainte de căsătorie o bucățică bună... Din bunătate părintească îi mai dădea și bani feciorului — nu cine știe cît, dar totuși... La început, acesta îi oferea maică-si tot sau aproape tot ce primea. De altfel, n-o duceau chiar foarte greu, mama învățase să se descurce, de aceea nu-i lua banii : cumpără-ți, fiule, poate ai chef de ceva, vezi, eu sînt mai bună decît tata. În această atmosferă de rivalitate, Agris primi în același timp o bicicletă (de la mama) și o motoretă (de la tata). Începu să se învîrtească în jurul clubului „Titurga“, nu vorbea decît de Sașa. Iată însă că rezultatele de la curse nu au fost grozave. Mama se aruncă pe urmele lui Agris — nu-l putea lăsa singur în atîta omenire — și atunci se lămuri că sportivii sînt, în-

deobște, indivizi disciplinați. Mai descoperi că ea are talent de arbitru, și cum Sașa ducea veșnic lipsă de cadre (toți munceau pe bază de entuziasm, fără să fie retribuiți), ea începu să arbitreze la curse și obținu succese, ocupînd un loc tot mai de seamă la club. Agris, dimpotrivă... Sașa socotea că-i lipsește voința, adevăratul spirit sportiv. „Dacă pe traseu, în față, ai o moviliță, trebuie să accelerezi, nu să te temi că te saltă. Agris însă închide ochii și încetinește fără să vrea. Se teme... Ar trebui să-și învingă frica!” Sașa mai spune că Agris pufăie din țigară, trage la măsea... Asta nu ține, cu asemenea deprinderi n-ai voie să ieși pe traseu. Cum de-a putut s-o facă, iar ea, ca mamă, nu observase nimic, nici nu credea că-i adevărat cînd începuse să primească tot felul de reclamații de la școală. Tatăl le asmute dinadins pe neghioabele alea de dăscălițe. El era vinovat și numai pentru faptul că îi dădea regulat bani de țigări lui Agris. Desigur, vinovat e tatăl, dar reiese... În ajun, într-o discuție, băiatul i-o trîntise : „Ce, tu ești mai bună ca el ?“

Eu...

Eu, în comparație cu el...

Deși era abătută și deprimată, făcea sîrguincios semn cînd cu stegulețul galben cu diagonală neagră, cînd cu cel împărțit în pătrate negre și albe. Linia de sosire. Doi bicicliști au abandonat, trei au terminat cursa... Au fost atribuite trei premii. Cei doi concurenți pe motorete au ajuns amîndoi, Berts Gudermanis s-a plasat pe locul al doilea. Cu cîtă demnitate s-a aliniat lîngă cei-

lalți, și-a primit diploma și a strîns mîinile. Păcat că nu a fost filmat, ar fi putut și ai lui să se gîndească să-l fotografieze măcar. Rollitis stă însă în mașină și pufăie țigară după țigară.

Concurenții și suporterii s-au împrăștiat. Aizsils, în calitate de șef, mai inspectă o dată traseul. Pe chipul lui se așternu o expresie de îngrijorare.

— Cine a tăiat pinii ăștia mici ?

— Păi, au fost tăiați înainte să venim noi, răspunse unul din bicicliști, neputînd să priccapă de ce se face atîta caz pentru niște nuiele. Parcă nu-s destui tipi pe care îi mănîncă palmele ?

— Nu-i permis așa ceva ! Or să dea vina pe noi !

— Aș, nu se poate... Concurenții își roteau ochii uimiți, nevinovați.

Vechii sportivi de la clubul „Titurga“ au însă o tristă experiență. Întotdeauna se găsește un prieten al naturii, care constată dauna pricinuită și, fără să stea pe gînduri, dă vina pe cei care îi sar mai mult în ochi. Zgomotoșii participanți la curse nu numai că le sar în ochi, dar îi fac să-și astupe urechile. Începe să se vorbească, reclamațiile curg. Dacă în apropierea traseului se sparge noaptea un geam, este clar : *ăștia*, sportivii, sînt vinovați, *ăștia* răstoarnă totul cu susul în jos ! Dacă se-ntîmplă ca vreun puști cu motoretă (primită cadou de la tăticu, fără număr, că încă nu are dreptul s-o înregistreze) să doboare un gard, toți știu că așa ceva își permit numai *ăștia*. Deși clubul îi admonestează sever pe asemenea viteji, acest lucru nu

interesează pe nimeni. O parte de vină au și adevărații sportivi, cînd se adună nu departe de casa președintelui, ca să-și încarce mașinile în camion, iar ei să se urce în autobuzul care îi va duce la locul competiției, undeva într-un raion sătesc. Motoretele și motocicletele se cuvine să fie duse în ordine, dar cum le mai dă inima ghes să sară în șa și să treacă o dată sau de două ori pe sub ferestrele lui Sașa. Ce clipă mult așteptată ! Este un adevărat cîmp de luptă, în timp ce strada toată clocotește de îndreptățită mînie. Of, sportivii *ăștia* ! Doamne ferește, cu cîte neplăceri s-ar putea alege dacă puieții de pin tăiați vor ajunge să fie piatra de încercare.

„Jiguli“-ul lui Rollitis plecă ultimul. În mașină domnea o tăcere deplină. Conducătorul înghetase zdravăn, căci nu voise să dea drumul la motor, și acum era furios. Berts se simțea un erou, cucerise locul *al doilea* ! De mîndru ce era, nu catadicsea să scoată o vorbă. Mama lui Agris nu-și putea șterge din minte vorbele aruncate de băiat. Oare a orbit, nu vede că eu... că numai eu...

Mașina traversează deja podul peste Daugava. Apele ei cenușii scaldă pietrele cheiului, pe cerul cenușiu lunecă o pasăre mare metalică. Vuietul motoarelor cu reacție acoperă zgomoatele orașului. Berts s-a lăsat brusc pe spate și l-a împins pe Aizsils cu cotul.

— Știi cine stăpînește lumea în zilele noastre ?

— Cine ?

— Viteza !

Fugeam de la școală toți trei — Petrs, Andis și cu mine. Eram întotdeauna împreună. În clasă prindeam fițuici de la Andis (pentru el învățătura era o treabă ușoară), iar în restul timpului hoinăream pe străzi. Cartierul în care locuiam era o adevărată minune. În parcul din fața școlii nu ne puteam face mendrele — s-ar fi găsit destui ochi negri și limbi ascuțite. Ar fi fost totuna cu a trage un tigru de mustăți. Ceva mai departe însă se aflau desigurile de lângă calea ferată, biserica împrejmuțată de o mică grădină, ulicioarele înguste și liniștite, bariera, pasajul de nivel. Când se lăsa bariera, mașinile se înșirau una în spatele alteia. Petrs își făcuse o sculă ascuțită cu care le înțepa cauciucurile. Andis și cu mine operam cu monezile — ieii o monedă de 15 copeici și harșt ! Pe suprafața lăcuită a „Pobedei“ rămânea o brazdă zimțată. Un nenea a sărit din mașină și i-a ars lui Andis o palmă peste obraz. Andis a roit-o. Eu o și luasem din loc, mai înainte.

Era o curte cu mai multe ieșiri, așa că nu ne putea prinde nimeni. Se perindau pe-aici și alți băieți, mai mari. Cu ăștia nu ne luam în colți. Ei aveau cuțite, ba unul din ei se zicea că ar fi avut și pistol. Așa am început și noi să ne gîndim cum să ne facem rost de o armă. O dată am bătut niște puști — așa, pentru că n-aveam ce face, prea se plictisise Petrs. Pura-deii s-au pus pe urlat, frații mai mari le-au

sărit în ajutor. Și ține-te bătaie ! Pe mine au tăbărit doi deodată, așa că am întins-o. Petrs a mai încercat să-și fluture pumnii... Andis știa o altă ieșire în stradă, ne-am strecurat pe-acolo și, tule-o ! cît ne-au ținut picioarele. Pe Petrs l-au nimerit cu o piatră în scăfîrlie. I-a ieșit un cucui uite-așa de mare, bine că nu se vedea, de sub păr. Era și asta o mîngîiere. Andis s-a ales cu buza ruptă, un fleac, e drept, dar cînd te uital, te lua groaza. A început să zbiere la mine :

— Ticălosule ! Ne-ai lăsat mască, să tragem noi ponoasele !

— Eu m-am bătut cu doi !

— Te-ai bătut... Ai făcut pe tine de frică !

Petrs mi-a luat apărarea :

— Charlie s-a aflat în avangardă. E un înaintaș viteaz, și, spunînd-o, mi-a tras o labă peste umăr, că m-am cocoșat de durere. Baros, nu alta !

Își mai și bătea joc de mine ! Ce-aș fi putut să le spun ?

Dintre noi, Andis era cel mai deștept, Petrs — cel mai puternic. Rămăsese repetent de cîteva ori în clasele mici, pe învățătoare le băga în sperieți, întrecuse demult ca vîrstă pe colegii de clasă, ba chiar și pe prietenii săi. Înalt, cu umeri lați, obraznic cu pedagogul, îndrăzneț cu fetișcanele, preferatul bunicii, crescuse fără tată și fără mamă. Mi se părea ciudat cum de nu avea tată. Al meu se ținea de mine să învăț cu cureaua în mînă. Eram un băiat destul de slăbuț, pirpiriu. Fetele nici nu se uitau la mine, dar mie îmi plăcea foarte mult de ele. Dar nu

mă pricepeam să le iau, ca Andis sau Petrs. Ei se prăpădeau de rîs, cînd primeau bilețele ca acesta : „Ești un băiat mișto îmi placî. Să nen-
tîlnim la parc lîngă fîntînă pela șapte undeți
cumpăr înghețată.“

O ducea bine. Petrs — nu numai că mîncă
înghețată pe săturate în contul fetelor, dar se
și pupa cu ele, ba își puneă și mîinile în miș-
care. „Păi ce, dacă ele singure și-o doresc“ — și
ridica din umeri. Eu eram nedumerit : oare
fetelor le place să fie tratate astfel ? Petrs mă
asigura că așa este.

Deși îl credeam, mi-era teamă să procedez la
fel. O dată am prins curaj și m-am legat în
clasă de-o colegă. Cînd mi-a tras una, m-am
pomenit jos, pe dușumea. Prietenul meu m-a
ridicat, iar pe mizerabilă a scărmanat-o nițel,
s-o învețe minte. Fata s-a pus pe urlat. Dar n-a
îndrăznit să dea în el, pentru că știa la ce te
poți aștepta din partea lui Petrs.

Ne-am gîndit noi și ne-am zis că trebuie
neapărat să ne înarmăm cu cuțite — dacă dăm
de o bandă, să nu mai fim nevoiți s-o luăm la
sănătoasa. Dar și mai grozav ar fi un box,
ăsta-l pune pe oricine cu botul pe labe. Petrs
se extazia în descrieri plastice :

— Ehei, băieți, dac-am avea o mașină blin-
dată și niște puști automate, am da lovitura la
o casă de bani și apoi am roi-o urgent !

Andis făcea o mutră cam acră : „Te dibăcește
miliția și zaci cîțiva ani buni în colonie, la școala
de corecție“.

Petrș se lăuda că el personal o va întinde de-aici, că o s-o șteargă acolo unde sînt apreciați cei cu capetele înfierbîntate.

Andis spunea despre sine că o să învețe, ca să ajungă inginer și apoi ștab.

Petrș se porni pe rîs :

— Bunică-mea lucrează în cîteva locuri ca femeie de serviciu. Și cîștigă de două ori cît un inginer.

Andis spuse că n-o să fie doar un inginer, ci un ștab. Aștia au o grămadă de bani.

Așa se împungeau, încercînd să se întreacă unul pe altul cu vorba. Nu mă lăsam nici eu mai prejos :

— Cînd am să fac eu una, au să rămînă toți paf. Au să se uite și au să vorbească numai despre mine.

Andis rîse :

— Ce anume, ce ?

— Născocesc eu ceva.

— Chiar așa, Charlie, trîntește tu una. Uite căsuța de colo, cu etaj și acoperișul în pantă. Ia urcă-te pe acoperiș, dă-ți pantalonii jos și arată-le dosul gol. Într-o jumătate de oră se umple strada de lume și toți au să se uite numai la tine, numai de tine au să vorbească. Au s-alerge și fetele de la noi de la școală să te vadă — ia te uită ce-a născocit Charlie ! Barosul !

Acum rîdeau amîndoi de mine. Eu mă gîndeam, plin de obîdă : „Rîdeți, voi, rîdeți ! Dar am să v-arăt eu. O să vedeți... Toți au să se mire *pe bune*, au să spună — ia uite ce-a făcut Kārlis, știam noi că-i un băiat de ispravă. Pînă

și Petrs cu Andis vor recunoaște că au greșit. Am să le-o dovedesc...”

Și nu puteam defel să le spun ce anume voi născoci. Știam numai că va fi ceva colosal, că-i voi întrece pe toți.

În ultimul an de școală, am făcut, într-adevăr, o ispravă de pomină. S-a scris și în ziare (eu n-am citit, dar mi-au spus băieții), pare-se, despre această întâmplare. Numele noastre nu figurau, deoarece n-am fost prinși.

Era pe la sfârșitul lunii octombrie, cu serile sale lungi și pustii. Rătăceam pe străzi. Nu știu de ce am luat-o spre centru. Petrs era furios din cauza unui doi încasat în ziua aceea. Andis încerca să se dezvinovățească pentru că n-a apucat să-i sufle. S-au cam ciondănit între ei. Eu tăceam, ca să n-o încasez și eu. În ultima vreme ne cam răcisem de Andis, nu prea mai ieșeam toți trei.

Deodată Petrs își aminti :

— Băieți, am la mine o fiolă. Hai, să-i tragem o dușcă !

Am băut cu rîndul. Ni s-a făcut cald și bine. Era plăcut să vezi în jurul tău prieteni. La harță te puteai lua cu restul lumii.

— Ia te uită ce papagali ! Chipie, cocarde !

— Ce-aș mai azvîrli pe unu din ăștia în șanț !

— Cu mîna goală nu-i prinzi, mai bine lasă-i în pace.

— Ce-ar fi să mai bem ? Ne aruncăm la o juma' de votcă ?

De aruncat nu ne puteam arunca, fiindcă n-aveam nici un chior. Lumea ni se păru și mai tristă. Cu capul între umeri, furioși, mohorâți, ne-am tîrît mai departe. Am nimerit pe o străduță pustie, adormită. Printre pietrele caldarîmului se căscau crăpături hîde, ferestrele erau întunecate, felinarele se arseseră sau fuseseră sparte. Pretutindeni domnea un hău cenușiu. Singurul lucru pe care l-am văzut pe ulicioară a fost un autobuz mare, urcat pe trotuar. Andis smuci portiera, care, spre mirarea noastră, se deschise. Ne urcarăm în el, ca să ne odihnim pe scaunele de piele.

Văzîndu-l pe Petrs cum se instalează pe locul șoferului, Andis spuse :

— Unde s-o fi topit șoferașul ?

Se uită la Petrs cum apasă pe pedale, schimbă vitezele și învîrtește volanul.

— Ai cumva de gînd să conduci ?

— Ce gînd să mai am ? Pornește tu motorul și am luat-o din loc !

— Cu drăcia asta ?

— Pornește motorul și ai să vezi ! Ce, nu ești în stare ? Slabă mișcarea !...

Andis se aprinse. Părea gata să sară la Petrs, să-l ia la bătaie. Dar Petrs era mai puternic, și Andis nu putu rezista ispitei de a-i dovedi că, într-adevăr, este în stare să pornească motorul. La mașini se pricepea, îi mergea strașnic capul la treburi din astea.

— Ei, țineți-vă, băieți, acuși îl pornesc fără cheie. O luăm haihui prin Riga ! spuse Andis hotărît, scotoci pe sub bordul mașinii, sări afară,

deschise capota motorului din spate, învîrți ceva. Motorul prinse glas. Petrs accelerează atît de tare, că se cutremură toată străduța.

Andis se întoarce în mașină.

— Potolește-te, ai să sperii șoferul — acuși apare !

Petrș puse brusc autobuzul în mișcare, apoi făcu un viraj neașteptat, de parcă s-ar fi priceput cu adevărat să conducă. Caroseria mașinii se prăbușea undeva, uneori parcă rămînea agățată în aer. Smuciturile și salturile nu mai conteneau. În sfîrșit, ieșirăm în strada principală, unde am fost gata să ne ciocnim cu o „Pobeda“, care se salvă urcîndu-se pe trotuar. Trecurăm razant pe lîngă un tramvai aflat în stație, călătorii care se urcau și coborau din el se feriră sărînd în toate părțile. Ne-am ales doar cu o ușoară spaimă. Petrs schimba vitezele. Treceam prin centru ca vîntul, de parcă eram o mașină de pompieri. Andis striga din cînd în cînd :

— Acum intrăm în copac... În zidul acela... Sau mai bine în vitrină !

Copacul însă nu trosnea, nu se dărîmau nici zidurile, nu zornăia nici un geam. Izbuteam să scăpăm cu bine. Frînele scîrțîiau strident, eram aruncați în față sau într-o parte. Auzirăm un milițian fluierînd.

— Vezi că circuli pe partea stîngă ! urlă Andis și, trîntit peste Petrs, îl ajută să îndrepte mașina. M-am gîndit că acum o s-o pățim. Dacă te ții de volan, ca Petrs cu Andis, nu ți-este chiar atît de frică, dar al treilea nu

mai încăpea acolo. Andis se băgase pe jumătate în cabină, cealaltă jumătate era afară. Un singur picior apăsa pe accelerație sau pe frână, în timp ce volanul era învîrtit de patru mîini.

Andis ordonă :

— Ia-o prin mijloc... Să nu ne trezim în apă !
Haide, peste pod ! Ocolește tramvaiul !

În dreapta tramvaiului erau mașini, goneam prin stînga lui, noroc că nu venea nimic din sensul opus.

— În piața Victoriei... și tule-o ! șopti Petrs.

Era prima oară cînd îi auzeam glasul — surd, tremurat. În față se formase o gîtuire, Petrs frână. Am fost gata să smulg spătarul de la scaun... Un viraj brusc la stînga și intrarăm pe sub viaduct, pe terasament, pe lîngă grădinile de zarzavat. Asfaltul era numai găuri, autobuzul sărea și noi odată cu el, pînă în tavan. Petrs încetini, era locul cel mai potrivit ca să părăsim mașina. Eu am răcnit însă :

— Petrs, accelerează, ne ajung sticleții !

Din spate se apropia o motocicletă cu ataș : era plină cu uniforme !

Petrs accelerează, dar milițienii nu se lăsau, începeau să ne depășească.

— Nu-i lăsa !

Motocicleta a reușit să se strecoare, sîntem în spatele ei. Petrs frînează, cotește la dreapta. Dăm peste niște stive, tot felul de materiale de construcții... Geamurile zornăie, ceva sfîșie tabla autobuzului, nouă nici că ne pasă.

— Să spălăm putina !

Sticleții fluieră. Noi fugim, pe lîngă gara Torniakale, chiar pe calea ferată. Mi se întu-

necă dinaintea ochilor, dar nu mă opresc. Din față vine un tren, în spate bocănesc cizmele următorilor. Petrs comandă :

— Luați-o în sus !

Andis se cațără. Panta abruptă pare să urce drept la cer. Nu mai am vlagă în mine. Nici o picătură... Picioarele mi-s moi ca o cîrpă și inima la fel. Mă așez pe macaz și mă vait :

— Nu mai pot...

Sudoarea îmi curge șiroaie, mi se taie răsufarea.

Petrș s-a întors, mă înhață de umăr :

— Ce te-ai muiat în halul ăsta ? ! Vrei să ne prindă pe toți... din cauza ta...

— Nu mai pot...

M-a lovit și m-a ridicat în picioare.

— Nu mai pot...

Și totuși mă cațăr și eu. Andis a ajuns sus, nu s-a întors să mă ajute, dar nici n-a fugit mai departe.

Am luat-o la goană pe lângă biserică, direct peste morminte. Întunecimea din jur își rînjește dinții albi — crucile și îngerii. Am ieșit afară lângă cinematograf. Nimic suspect. Petrs ordonă :

— Ștergeți-vă mutrele, scuturați-vă hainele de praf și urcați-vă în tramvai ! Și să stați ca sfințisorii !

Tocmai se apropie tramvaiul. Ne urcăm, și duși am fost. Nimeni nu se uita la noi, deși nu puteam deloc să-mi trag sufletul. De la capătul liniei ne-am întors cu autobuzul în centru.

Îmi amintesc de toate în cele mai mici amănunte. Parcă văd cum l-am aranjat pe un unchiaș voinic (asta a fost altă dată), văd mormintele peste care ne rostogoleam, simt cum mi se încleșta gîtlejul de spaimă.

În primăvară, Andis și cu mine am început din nou să ne ducem prin Pārdaugava. Petrs nu mai era prieten la cataramă cu noi, Andis începuse să lege prietenia cu Olita, eu îl cunoscusem mai îndeaproape pe Gargals, tatăl ei. După terminarea școlii, Petrs se desprinsese cu totul de noi.

În lungile luni cît am zăcut în spital, am avut timp să mă gîndesc la toate, am colindat nu o dată prin locurile atît de cunoscute, am reînviat în memorie nume vechi.

Eram cîrpit tot, cusut, făcut din nou, totuși reușisem să-mi păstrez învelișul trupestc...

Primul întîlnit a fost un cocoș țanțos — în surtuc negru cu verde închis și roșu, cu creasta ca focul și cu o sabie strîmbă de os. Bombîndu-și pieptul lat, se îndreptă amenințător spre mine. Cînd băgă de seamă că nu m-am speriat, cocoșul se retrase într-o parte, în zmeuriș — acolo cotcodăcea haremul lui, în haine cafenii, tivite cu negru. Plîngîndu-se că găinile nu se ouă, tușa sparse în aluat două ouă, ca niște ghiulele, și puse la prăjit clătite. Bărbatul ei, care mă adusese de la Riga, plecă îndată la depozit. Tușa își petrecea toată ziua la cea mai apropiată fermă de viței. Era la treabă acasă, de nu-ți vedeai capul, veșnic se strica ceva, veșnic

mai rămînea ceva nefăcut. Poate că aş putea să-i ajut cumva... Propunerea mea suna ca o sfioasă speranță : dar tuşa ştia că după şcoală am nevoie de odihnă, nu de muncă. Bineînţeles, n-am contrazis-o.

Tuşa (sora maică-mi) îmi tot puneă clătite în farfurie şi vorbea întruna — se plictisise fără auditoriu, aşa avea ocazia să-şi mai dezmorească limba. Oamenii din colhozul lor se mutau tot mai mulţi la oraş, în case noi. Atîta timp cît ferma din apropiere nu fusese închisă şi şeful de echipă îi dădea voie bărbatului ei să-şi ţină maşina în curte, aveau să mai locuiască sub vechiul acoperiş.

— Noi am ridicat casa, oftă mătuşica. Feciorul şi fata stăteau la oraş, iar ei, bătrînii, nu aveau cine ştie ce nevoie de tot confortul sub acoperişul cenuşiu de ardezie. În teiul lor, o barză îşi făcuse cuibul. Bărbatu-său rîsese chiar : nu cumva are de gînd să le-aducă anul ăsta pe-al treilea ; cînd colo, ce să vezi, fata a născut la oraş, poftim, şi să nu crezi în semne ! Gospodăriile din jur se golesc una după alta, se năruie. Dincolo de crîngul de mesteceni, aproape de gară, mai este una, acolo locuieşte o pereche venită de la oraş. Dimineaţa pleacă amîndoi la muncă, seara se întorc. El e contabil, ea, de asemeni, e femeie cu carte. Au şi un copil, ce să caute ei la colhoz ?

Aşa se prezenta geografia prin partea locului : deşi amîndouă gospodăriile nu erau departe de centru, totuşi se aflau în mijlocul tihnei săteşti.

La cîteva zile după aceea, m-am întîlnit la gară cu perechea descrisă de mătuşa. El s-o fi ducînd după-amiaza la lucru ? Nevasta cu feţiţa îl conduceau. Copilul îngăima ceva, dar cei doi nu scoteau o vorbă, ca şi cum ar fi trăit împreună vreme îndelungată şi s-ar fi săturat unul de altul. Bărbatul, fără să-şi ia rămas bun, se urcă în vagon şi făcu un semn neglijent copilului care-şi agita mînuţa. Ea însă întoarse capul în altă parte.

În clasa noastră băieţii o plăceau pe Daira, care primea bileţele, mici daruri. Pentru ea Andis fabrica cu plăcere fiţuici. Eu nu îndrăzneau să-i scriu, mă înroşeam, mă bîlbîiam, transpiram tot. La noi în clasă mai era şi o fată Nelda. Petrs se jura că la ea te poţi duce cu o sticlă cînd părinţii sînt plecaţi de-acasă. Am cumpărat nişte vinişor şi am trecut pe-acolo. N-aveam nici destul curaj, nici prea multă plăcere. Peste puţin timp s-au înfiinţat doi tipi de la altă şcoală. „Ia fă-te căruţă, dacă nu vrei s-o încasezi !“ N-am avut încotro şi am întins-o. Ce-or mai fi rîs de mine. Ei şi, parcă mult îmi păsa de Nelda asta ! Dacă este vorba însă de o femeie care ţi-este apropiată... dacă această femeie priveşte în sus, la nori, cînd tu pleci...

Totul mi-a străfulgerat prin amintire ca o înregistrare video, de-o clipă. Continuarca înregistrării nu şi-a găsit ecranul, n-a dat naştere unei imagini. Totul în jur s-a topit în nedefinit, n-au rămas decît senzaţiile din trup şi din suflet.

...Trunchiurile mestecenilor, albe ca nişte fantome, în văgăuna umedă nu se aude decît oră-

căitul deprimant al broaștelor. Nu-mi mai amintesc nimic din povestirea ei fără sfârșit. Mîinile mele simt căldura trupului de femeie. În urechi aud lovituri de ciocan. Și totul este complet altfel decît în povestirile lui Petrs. Întreaga lume se află aici. În șoldul meu se înfige, ca un cuțit, o durere pătrunzătoare. Gem și mă întorc în capsula mea. Stau în ea de două luni. Mirosul de medicamente și trupuri murdare, bocănitul cîrjelor, bubuitul sarcofagelor de ghips. Un microunivers cu atmosfera lui specifică, cu legi și obiceiuri nescrise. Mai mult citeam sau preferam să mă uit fără sens în tavan, decît să-i ascult pe ceilalți. Vecinii mei erau neliniștiți la început tocmai din pricina strădaniei mele de a nu deranja pe nimeni. Unii se supărau chiar, apoi s-au împăcat cu atitudinea mea.

Timpul oprit în loc își număra totuși curgerea zilelor. După glasuri îmi cunoșteam vecinii mai apropiați, după chipuri — pe medici și surori. Cea care a intrat și cercetează iute cu privirea paturile bolnavilor mi-este necunoscută și totuși am văzut-o undeva. Poartă halat alb — e medic, soră sau o străină venită în vizită ? După tăcerea care s-a lăsat în salon, se pare că toți au observat-o.

Nu știu de ce mi-a trecut prin minte : *ea* a aflat, a venit la mine.

Sîngele mi s-a urcat la cap, inima și-a luat zborul prin timpul oprit în loc.

Ea s-a apropiat de patul meu, s-a aplecat...

Halatul alb luneca prin încăpere ca pînza unui iaht pe apele golfului.

Îmi spuse :

— Repede m-ai mai uitat !

Cum o chema ? Nici nu știam. Era ea.

Năluca nu s-a mai întors. Eu însă nu uitasem nimic. Totul trăia în mine, totul rămăsese cu mine.

Olita era o fetișcană cam ștearsă. O tocilară convinsă, care nu se făcea remarcată prin nimic altceva. Când părinții ei s-au mutat în Pârdaugava, a dispărut de la noi din școală. Apoi am auzit că mama ei a murit. Andis ne spunea că Olita este o fată strașnică, el se ducea tot mai des în Pârdaugava. Petrs își bătea joc : „Ei, Charlie, noi doi n-o să ne mai hurducăm pînă în Kam'ciatka aceea, așa-i ?” Eu zîmbeam cu subînțeles, dar îl însoțeam tot mai des pe Andis. Stînd culcat și privind în tavan, am avut posibilitatea să mă gîndesc de ce o făcusem. Olita nu mă atrăgea. Unchiul Gargals ? „Un bătrînel caraghios !” spusese Andis despre el. Era exact și părerea mea.

Cel puțin Olita nu era răutăcioasă. Se întîmpla să discutăm toți trei, în modul cel mai serios, despre ceea ce vom face după terminarea școlii. Olita dorea să devină medic, spunea că este atît de plăcut să alini suferințele unui bolnav. Andis și cu mine voiam amîndoi să urmăm mecanica. Mie îmi plăcea să meșteresc la mașini, îmi montasem un motorăș la bicicletă și, pe timp frumos, mă duceam pînă la Olita călare pe pîrîitoarea mea, trecînd peste Daugava.

Lui Andis îi cumpărase bătrînul lui o motocicletă.

Reușisem să-i smulg tatii, care mă bombănea, bani și pentru schiuri. Andis și Olita găsiseră la marginea Pārdaugavei locuri bune pentru schiat și mă luau cu ei. Petrs rămînea iarăși pe dinafară.

O dată m-am dus acolo de unul singur — credeam că Andis a și ajuns, el însă nu știu pe unde dispăruse. Olita m-a primit ca o gazdă ospitalieră, mi-a spus că timpul e umed, nesănătos, că sînt răgușit și că o să-mi dea ceva cald de băut. Am mărturisit că, într-adevăr, sînt cam înfrigurat. Apoi m-am apucat să-i povestesc cum am reușit să obțin un număr mare de rotații la motor. Olita punea masa, urmărind cu atenție cele ce-i spuneam și dînd din cap. Cînd am tăcut, îmi spuse :

— Ce crezi, Kārlis (nu-mi spunea niciodată Charlie și era drăguț din partea ei), n-o să fim mai puțin rezistenți dacă vom circula doar pe sus ? Ar trebui să mergem mai mult pe jos... cînd distanțele nu sînt prea mari.

N-am înțeles prea bine la ce se referă, dar m-am simțit ispitit să mă laud.

— Eu am condus și o mașină adevărată. Prin toată Riga, peste poduri, prin stînga tramvaielelor... hei, hei ! Eram gata să deșert tot sacul, dar a venit Andis și m-am oprit. Bună treabă — fusesem gata să trădez secretul nostru ! Mai și mințeam pe deasupra. Nu condusesem eu autobuzul, deși eram convins că aș fi putut s-o fac singur mai bine decît ei doi.

Andis ne salută zgomotos. Olita îl țistui :

— Să nu-l trezești pe tata !

Unchiul Gargals era aproape de vîrsta pensionării ; cînd se întorcea de la lucru, îi plăcea să tragă un somn. Mi-am mai închis și eu clonțul.

Unchiul Gargals era tatăl Olitei.

Îl cunoșteam de multă vreme (deși nu-mi dădeam seama prea bine ce fel de om este), dar prima discuție serioasă am avut-o cu puțin timp înainte de a fi căzut la pat. În duminica aceea, mă hotărîsem să dau o fugă pînă la Pârdaugava, după ce ieșisem de la cinematograf. Unde să-l caut pe Andis dacă nu la Olita ?

Am plecat cu autobuzul și pe drum mi-am amintit cum fusesem gata să mă dau de gol din lăudăroșenie. Și ce dacă, eu nu știu să conduc ?

Am sunat la ușă. Mi-a deschis unchiul Gargals, un bărbat cu părul cărunt, mai plin la trup. Purta o cămașă gri închis, pantaloni albaștri și papuci. Avea ochi foarte vii. M-am gîndit că Petrs are privirea mult mai stinsă decît acest bătrîn cărunt. L-am salutat și am întrebat dacă Olita este acasă.

Olita îl așteptase pe Andis încă de dimineață, apoi au plecat împreună în oraș (parcă aici ar fi fost la țară !). Sînt oameni independenți, nu povestesc nimic despre treburile lor.

Oare unchiul Gargals nu face parte din cei care veșnic se plîng de tineretul dezmațat ?

— Stai și ține-mi de urît. Poate că se întorc repede.

Unchiul Gargals se afla deja în celălalt capăt al apartamentului... Nu-mi dădea mîna să spun

„nu“. Am trecut pragul casei, mi-am scos paltonul.

El se instalează în fotoliu, lângă fereastră, eu luai loc pe un scăunel.

— Pesemne ai venit cu autobuzul, căci nu ți-am auzit pîrîitul motoraşului, spuse el.

Deci mă observase.

— Îți plac maşinile, ca și lui Andis ?

Am dat aprobator din cap.

— Eu, unul, am studiat în tinerețe teologia.

L-am privit cu interes. De obicei asemenea lucruri nu se mărturisesc așa, pe nepusă masă. E neplăcut. Ce mult se deosebește trecutul de prezent !

Am exclamat fără voie :

— Ați fost credincios ?

Bătrînul ar fi putut să se supere. Dar nu, nu s-a supărat...

— Erau la liceu și necredincioși, care își băteau joc de religie. Eu credeam în Dumnezeu, deși mă încercau unele îndoieli.

— Și ați încetat să credeți ?

— Dar ce, voi credeți tot ce vă povestește profesorul ? Și ați pleca de la școală pentru că nu sînteți de acord cu ceva ? — Ochii lui mă priveau prietenoși, iscoditori. — Oamenilor le e lene să gîndească, urmă el. Unii cred din lene, alții nu cred din aceeași cauză. Dacă ar fi din nou la modă să crezi în Dumnezeu, probabil că numărul credincioșilor ar fi mare. Majoritatea s-ar lua după curent. Asta nu-i bine, trebuie să-ți menții propria ta convingere... Dar dacă omul n-are o convingere *proprie* ? Unul ca ăsta ar fi

bine să respecte măcar regulile elementare ale bunului-simț. Pentru o înaltă moralitate etalonul uman obișnuit nu este suficient. Divinitatea îl depășește întotdeauna.

— Credeți că divinitatea nu este creată chiar de om ?

Gargals răspunse liniștit :

— Reacționezi prea pățimaș... Eu nu vreau să dau sentințe. S-ar putea spune foarte simplu : Dumnezeu reprezintă frica de necunoscut. E-adevărat, auzi la tot pasul că omul va cunoaște negreșit tot ce azi este necunoscut.

— Omul tinde totdeauna spre ceva.

— E bine când această dorință este dublată de puritate sufletească, de dragoste. Atunci ce rost are să mă întrebi dacă cred sau nu ? Nouă ne este totuna dacă există sau nu Laima, zeița păgînă, dăruitoarea fericirii, pentru noi este suficientă senzația de fericire.

Am ripostat nesigur :

— Să ne amintim totuși ce fapte a săvîrșit biserica, atunci cînd a avut puterea. Inchiziția, persecutarea celor ce nu i se supuneau.

Gargals mă privi cu atenție.

— Ai trăit acele timpuri ?

Am ridicat din umeri.

— Adineori am văzut la cutia asta — Gargals arată spre televizor — ceva ce aducea a spectacol... Un om povestea că trăiește în îndestulare, se bucură de viață. „Sînt fericit.“ Are o muncă frumoasă, locuință... Apă, gaze, electricitate. În șifonier, vreo șase rînduri de costume, în colțul camerei, un televizor, în bucătărie, un frigider...

Fericirea. Noi știm cum e. Va fi oare de două ori mai fericit dacă va avea un șifonier dublu, cu o duzină de costume ? Îți spun un singur lucru : cel care iubește oamenii, cel care se respectă pe sine însuși, acela se va despărți de credință mai devreme sau mai târziu. Pentru că va trebui să meargă pe un drum îngust. Închi- puie-ți că te afli iarna în pădure, gerul te pișcă ușor, neaua îmbracă brazii verzi, ziua senină se îndreaptă spre asfințit, totul respiră pro- pețime, arborii se înalță către bolta cerească, în depărtare se aude dangățul unui clopot. Oare în clipa aceea în sufletul tău nu vibrează nimic ? Ba da, atunci îți dai seama că fericirea înseamnă năzuința spre frumusețe, bunătate, puritate. Tocmai aceasta este esența divină, tocmai cu ea tinde să se contopească spiritul omului. Dacă nu simți nimic din toate acestea, dacă fericirea ta înseamnă televizorul, mașina, o grămadă de boarfe, să ai parte de ele, ba chiar să-ți pri- sosească. Să nu-i judecăm pe cei săraci cu du- hul, căci și așa ei sînt aspru pedepsiți...

IV

„EGALITATEA dintre oameni se manifestă doar prin faptul că toți apar pe lume în același mod și toți o părăsesc ieșind pe aceeași poartă.“

Ineta închise cartea, se rezemă de spătarul canapelei, își țuguie buzele și fluieră.

— Argo ! Cuminte ! Potolește-te !

Animalul inteligent, culcat lîngă canapea,

mişcă ușor din cap. Privirea lui parcă-i răspundea : „Dar cine poate fi mai cuminte decît mine ? Tu ești cea care faci pe nebuna.“

Unde auzise ea oare acest aforism de care și-a adus aminte în timp ce citea ? Un adevăr banal... Argo, fii cuminte ! Privirea cînelui îi urmărea neliniștea.

Ineta lucra la o bibliotecă departamentală — unul din minunatele golfulețe liniștite care mai pot fi încă găsite în secolul stress-ului general, cînd oamenii aleargă undeva, clocotesc, se îmbrîncesc, se offensează sau jignesc pe alții, se ceartă, strigă... consumă hîrtia pentru inutile rapoarte, situații, reclamații și folosesc tranchilizante. În demisolul acela călduros, ticsit de rafturi cu cărți, cu ferestrele veșnic întunecate, nu simțea nimic din toate acestea. Retribuția este mică, puțini ar fi ispitiți de ea, conducerea își amintește de bibliotecă numai în cazurile cînd mai rămîn fonduri ce pot fi cheltuite pentru achiziționarea de cărți noi. Cititori sînt puțini, și bibliotecara, studentă la fără frecvență, are timp berechet. Tot în acest demisol confortabil stă și o funcționară de la administrativ, la fel de prost plătită. Cum a nimerit ea acolo, avînd în vedere faptul că serviciul administrativ se află la etajul superior, nu s-ar putea stabili decît în urma unor investigații întreprinse anume. Deoarece șefa serviciului administrativ se plictisea trudind pe ogorul achiziționării și repartizării hîrtiei, a creioanelor, a gumelor și a altor articole lipsite de interes, iar locțiitoarea ei o ajuta cu abnegație să-și împartă

urîtul în încăperile ce le erau destinate, de oița rătăcită la subsol ele nu se interesau defel. Oița rătăcită, pre numele ei Ritma, era măritată și veșnic dădea fuga pe la diferite cozi, mînată de grija de a-și hrăni sugarii (soțul era considerat unul din ei). N-avea niciodată timp de-ajuns. În schimb, Ina putea să învețe acolo, chiar mai bine ca acasă, unde mereu se perindă cineva, mai ales Ediks ăla, un fluieră-vînt, care veșnic o deranjează, dar Ritmei nu-i mărturisea acest lucru.

— Cuminte, Argo !

Tu ești nervoasă, Ina !

Mereu amîni și tărăgănezi lucrurile, ai devenit „o veșnică studentă“ ! După aceea va veni un Rollitis, o slujbă plicticoasă, vei rămîne cu studiile superioare neterminate... Cu Elga — scuză-mă, surioară ! — cu *Helga* așa s-a întîmplat. Oare se putea spune „studii superioare neterminate“ ? Ar fi nevoie măcar de patru ani. Helga a absolvit doar trei. Se pare că nici sora mai mică nu va merge mai departe. O fată bătrînă care s-a împotmolit în anul al treilea... Ineta azvîrli cartea într-un colț, se ridică de pe canapea, se apropie de fereastră. Cine naiba s-a abătut pe străduța asta dosnică ? Pe caldarîm, se deplasa, cu un zgomot infernal, un camion cu remorcă. La slujbă ar fi avut mai multă liniște, dar e imposibil să profite, căci Ritma ar pricepe repede acest lucru și, invocîndu-și greutățile familiale, și-ar cere partea leului din timpul disponibil...

Din camera vecină, Rollitis auzi zgomotul cărții trîntite pe jos. Ca o împușcătură. Apoi, clănțănind din șenile, trecu la asalt o armată de tancuri. Ca în filmele istorice, căci Rollitis nu văzuse războiul adevărat. Sări în sus... La dracu, cînd vrei să dormi, tot felul de zăpăcite fac gălăgie. Casa cu etaj este situată cu un colț spre stradă, în spate se întind o curte mare și grădini mici de zarzavat, în dreapta și în stînga — căsuțe mai scunde. Trotuarele sînt înguste, pavaul neregulat, că pe-aici tot nu circulă nimic. Zgomotul depărtat se aude tocmai de la pasajul de cale ferată din strada Liepāja. Ce mai buibuit — cum de nu s-au spart geamurile...

„Poftim, se cheamă că am dormit... Afurisita! Ce gust neplăcut am în gură. Trebuie să-mi aprind o țigară. Și ce s-o fi foind atîta... Helga a blocat ușa cu un dulap greu, de nu se aude nimic ca lumea. Dinspre partea mea, naiba s-o ia, n-are decît să umble și pe coridor, n-are decît să sară pe fereastră. Băieții or să-i vadă ăia... de mătase. Dar ea poartă mai mult colanți. Ediks se tot agață de ei. Sfrijitul! Nu știe s-o apuce cum trebuie, așa cum am făcut eu cu Helga mea! Ptiu! Ce gust oribil, țigările nu mai sînt ca înainte, cred c-am băut cam mult, «pompa» funcționează prost. Altul îi trage toată viața la măsea și n-are nici pe dracu. Va trebui să găsesc o șustă pentru medicamente, există unele de import, care ajută inima la fix. Termină odată, pisăloago, să-ți tot azvîrli cărțile! Eu am fost cu totul altfel decît Ediks, cînd eram flăcău. E un neghiob, un cap pătrat. Ina îl ține

la distanță, iar cu Helga n-o să-i meargă. Unde mai găsește ea un bărbat ca mine, a cui nevastă se poate învîrți așa — jumătate de normă, două zile pe săptămînă se repede o oră-două la slujbă. Taratara — și gata, asta-i toată munca. Ai nevoie de bani ? Na, ține o sută... Poftim, o haină de blană de patru sute. Poftim, o mașină «Jiguli». Jinduieste după tipul «lux» ! Dar modelul obișnuit ce are ? Două sutare nu-s de colo, iar cînd le găsești, pune mîna pe ele. Numai americanii pot trînti tot felul de «impicamente» președintelui lor, nu o nevastă lu' bărbatu-său ! Dacă omul a pus pe roată o trebușoară bună, vrea să și bea după placul inimii. Ce s-ar face ei fără mine... Un salariu mai mic nu sînt dispus să accept, ar da de bănuir, toți fug, numai eu îi trag ca nebunu' pentru o nimica toată. Ar trebui să mai iau un păhărel, altfel nu mă mai îndrept de mijloc. Pe ruierea de la pază o duc ușor — își bagă nasul în geantă, acolo n-am decît boarfe, și-a găsit prostu', dacă vreau, pe mine nimeni nu mă miroase ! Nu mai primesc doar jumătate... cel mai greu e să scoți marfa pe poartă, trebuie să le cer mai mult. Pe Almans ei îl țin de milă, ca să-i dea prilej bătrînei lui să mai cîrîie cu pensia alimentară, dar eu nu sînt din ăia miloșii, or să se roage ei de mine. Șoferul nu e bun pentru ei, l-au mai prins o dată, pe el îl controlează la poartă, nu poate să scoată nici un nasture, iar eu mă plimb de zece ori pe zi în interes de serviciu dintr-o secție în alta, eu pot s-o fac și o fac. Așa am să le și spun... Dar cu băutura trebuie s-o mai slăbesc.

Ehei, Helga... ea nu pricepe ce fel de om sînt, cum de dragul ei... Parcă ne lipsește nouă ceva ? Și toate eu le-am cumpărat, eu...”

Mila pentru propria lui persoană îi inundă sufletul. Chipul lui căpătă în această clipă o expresie înălțătoare, nobilă, ca cea a eroilor din filmele fantastice despre viitorul îndepărtat. Nu juca numai teatru pentru el însuși. O iubea cu un egoism naiv și mișcător pe frumoasa lui soție, iubea locuința bine mobilată, iubea lucrurile adunate în ea, își iubea mașina, iubea banii, plăcerile pe care le poți obține cu ajutorul lor... dar, din păcate, nu se simțea pe deplin mulțumit. Ceva „nu funcționa“, ceva nu era cum trebuie...

Rollitis își dădu seama că cineva sună prelung, stăruitor, de multă vreme.

Ina nici nu se gîndește să deschidă, dar ce, el este servitor ? Ina nu se duce niciodată, de parcă ar avea beton în urechi. Pufnind, Rollitis se ridică din pat și se tîrî spre ușă. Era Helga, scoasă din sărite.

— Ce, n-ai chei ?

— Dar tu, ce, n-ai picioare ?

— Măcar o dată să mă fi lăsat să dorm !

— Te las și să bei, și să dormi ! Du-te de te culcă !

Totuși Rollitis nu se duse la culcare. Rezemat de tocul ușii, mesteca țigara în dinți și se uita cum își golește nevastă-sa plasa de cumpărături.

— Credeam că este Ediks... bombăni Rollitis, scuzîndu-se.

Helga se enervă și mai tare.

— Țsta n-a venit încă ?

— N-are decît să urce la Ina. E burlac...
Ochii Helgăi străluciră brusc, plini de ură.

— Ce i-o tot oferi pe Ina ! Ce te bagi ?

Rollitis nu se lăsă :

— Poate că vine la tine ?

— În orice caz, nu la tine... sună răspunsul, vădit provocator. Ce, eu sînt bătrînă ?

— Ești bătrînă și țicnită pe deasupra ! se stropși Rollitis și se întoarse în cameră.

„Parcă poți să te izolezi, să te concentrezi aici“, oftă Ineta și se surprinse că nu era decît o justificare față de ea însăși. Era numai un pretext. N-avea chef să piardă timpul cu cărțile, n-o ducea capul. Lumea în jur este suprasaturată, încordată, în timp ce în ea domnește un fel de palidă neputință.

Arcurile divanului scîrțîie cînd Rollitis se răsucește de pe o parte pe alta. La bucătărie se aude zăngănit de veselă și glasul soră-si care strigă ceva. Nenorocirea este că oamenii care se ceartă nu se pot încuia fiecare în casa, apartamentul sau măcar odaia lui. Acolo ar putea să-și verse furia asupra pereților nepăsători. Uneori, cînd au loc asemenea ciocniri, Helga se refugiază în camera lui Berts, dar la el nu se poate ajunge decît trecînd prin odaia lor comună. Uite, și acum a pocnit o ușă, a doua... Dar nu, Helga nu se potolește, s-a întors la bucătărie. Din nou niște uși trîntite și strigătul ei :

— Te-ai îmbătat ca un porc !

Cînd o să termine oare să clocotească ?

Da de unde ! S-a auzit un zgomot de farfurie spartă. Tocmai atunci a sunat cineva.

Efectul soneriei a fost liniștitor. Într-o clipă, Helga este la ușă și cu glasul dulce, de nerecunoscut, cîntă parcă :

— Ciao, ci-a-o-o — de-ai zice că se scurge o dîră lipicioasă de sirop. Am pentru tine o mică surpriză !

„Probabil că i-a cumpărat ceva.“

Ediks rosti cu jumătate de glas :

— Ce bine-ți stă așa, îmbujorată...

„De furie.“

Iar Helga :

— Cu treburile la bucătărie. Ei... nu, lasă...
Ce-ți veni ?

Apoi au prins a gînguri încet, de nu se putea înțelege nimic. Ediks vorbi din nou tare ca să întrebe de Ineta. Soră-sa îi explică amabilă că Ina se pregătește pentru o lucrare la facultate.

— Intră la noi, Rollitis e acasă.

„Teatru pentru alții, pricepu Ineta. Toate le face Ediks așa ca un sucit. De ce mă amestecă ei și pe mine ? Elga încearcă mereu să fie prea deșteaptă, ceea ce e mult mai periculos decît prostia.“

— Ciao, Rollitis !

— Ciao, Ediks !

Capul familiei se bucură sincer că furtuna a trecut, că nevastă-sa s-a potolit. Musafirul a împăcat lucrurile, acum poate să nu se mai gîndească la somn.

— Uite ce am eu !

— Whisky scoțian, „Long John“. Mereu găsești tu cîte ceva !

— Trebuie să te pricepi.

„Nu dau doi bani pe priceperea ta...“

— Aduc acum niște gheață și apă minerală

— Poate o chemăm și pe Ina ?

Ediks nu renunță, dar Helga nu se lasă.

— E ocupată, are de învățat.

Ineta știe că Ediks este stăruitor și va obține ca Elga s-o cheme. Mulțumesc pentru așa invitație ! Amenințându-l cu degetul pe cîinele său inteligent, Ineta șoptește :

— Rămîi să păzești casa, mă-ntorc repede !

Argo dă din coadă și își culcă iarăși capul pe labele din față. Numai ochii, ochii lui supuși o urmăresc întrebători pe Ineta. „Poate că Argo este singura ființă care ține la mine cu adevărat. De aceea Helga nu-l suferă.“ Aruncîndu-și paltonul pe umeri, Ineta se strecoară ușurel pe coridor. Ușa de la intrare se deschide cu zgomot, trebuie să mai aștepte pînă cînd Ediks o să pună picupul la maximum cu noul disc al lui Karel Gott.

V

CERUL ATÎRNĂ deasupra orașului ca o cîrpă udă. Ineta aproape clănțane din dinți de frig, părăsind odaia caldă, uscată. Probabil că-i o ticăloasă nerecunoscătoare, pentru că Rollitis se aprovizionează cu lemne de mesteacăn și pin, plătește oameni care să taie trunchiurile cu fierăstrăul și, oricît ar fi de beat, le cară sus și face focul în ambele sobe. Ea nu mișcă un deget. Pe stradă, zăpadă topită murdară, mașini mur-

dare. Oamenii care stau zgribuliți în stația de autobuz se uită furioși la mașinile ce trec în goană prin fața lor.

Ineta a luat-o spre calea ferată. Pas cu pas, pas cu pas... Țăcăne trenul electric, nu se vede, dar se aude — ța-ca-țac, ța-ca-țac... Ediks, Ediks ! Lua-te-ar... Țaca-țac... Viaductul Kalnciema. Un trotuar îngust. Ineta merge, zgribulindu-se din cauza umezelii. Viaductul acesta este mai lung decît podul peste Daugava. Cine i-a spus-o ? Aizsils ? Ineta tresare... În conștiința ei a năvălit un scrișnet de frîne. Întoarce capul. Un camion acoperit se oprește lîngă ea. Ușa cabinei se deschide și apare capul lui Aizsils...

— Bună ziua, Ina !

El nu spune nicîdată „ciao“ sau ceva de genul acesta.

Ea dă reținut din cap și-i aruncă, îndărătnică :

— Ciao !

Tînărul coboară din cabină.

— Mergi la Riga ?

— Mă plimb prin Riga.

— Aș putea să te...

— Să mă iei la tine în cabină ?

Aizsils se face că nu observă tonul arțăgos.

— Nu, Ina, n-am de gînd așa ceva. Te duc unde poștești !

Pe chipul lui stăruie un zîmbet ușor stingherit. De statură mijlocie, Aizsils pare uneori chiar mai înalt decît Ediks cel deșirat, din cauză că se ține foarte drept. O față simplă de tînăr, haine de lucru, părul nu prea lung, obrazul proaspăt bărbierit... Calmul lui stăpînit produce

o impresie bună. De fapt, ea nu știe nimic despre acest Aizsils.

— Aha, ca în poezioara aceea veche : „Frumușico, dă-mi mînuța, să ne plimbăm cu bărcuța !“

El dădu din cap :

— Am timp liber, într-adevăr...

— ...dar n-ai un „Jiguli“, îl întrerupse Ineta. De ce n-ai o limuzină proprie ? Asta ajută, produce impresie !

— Cînd voi cîștiga destui bani, o să-mi cumpăr, răspunse Aizsils serios.

— Eu nu vreau să aștept. Pîna atunci o să fiu urîtă, bătrînă. Și o să privesc cum le plimbi pe unele frumoase, tinere... iar eu o s-o întind tot așa, pe jos, și o să mă uit cu invidie.

— Dragostea nu îmbătrînește.

— Parcă eu spun că dragostea îmbătrînește ? Eu am să îmbătrînesc !

— Și eu.

— Proprietarii de „Jiguli“ nu îmbătrînesc !

— Mașina îmbătrînește mai repede ca omul.

— De aceea trebuie să mă grăbesc... Privirea lui liniștită începea s-o enerveze. Ne întîlnim în ziua marilor întreceri. Desigur, tu ai să fii prezent pe „I.J.“-tău, sau cum îi zice. Ciao ! Și Ina o luă la fugă pe trotuar, îndărăt. Șinele de oțel, asfaltul crăpat, îmbulzeala din fața gării Zasulauka, refrenul roților de tren : „Aizsils n-are decît. Aizsils n-are decît...”

Ineta se rezemă cu tot corpul de parapet, privind cum șerpuiește la picioarele ei garnitura verde a trenului și stăpînindu-se din răspuțeri să nu izbucnească în hohote de plîns...

Vară. O zi însorită, vîntoasă. La marginea pădurii se întinde o poiană gălbuie-nisipoasă, mai departe lunca împotmolită, brăzdată de urmele motocicletelor, pe bolta cerului se vede o cruciuliță zburătoare, în urma căreia se deapănă un fir pufos ; motoarele ambalate din plin urlă, Rollitis a băgat mașina într-un colț liniștit de pădure — aici te poți încălzi la soare, poți deschide o sticlută de băutură și poți mânca sandvișuri cu șuncă, aranjate pe șervețele. Helga este prost dispusă (Ediks lipsește), a și început să-l piseze pe bărbatu-său, se jură că nu se mai urcă în mașină dacă el bea măcar un păhărel. Berts o trage pe tanti Ina pe deal, de unde se poate vedea o parte din traseu. Ineta acceptă cu plăcere, preferă să fie cît mai departe de Helga cea-acră-ca-oțetul ; și Rollitis este gata să se indispună și-atunci nu scapă fără o ceartă.

Acest dîmb verde se înalță deasupra unei construcții de beton, ca o cazemată.

— Ce-i aici ? îl întreabă Ina pe atotștiutorul Berts. Adăpost antiaerian ?

Dar ce adăpost să fie aici, la marginea orașului ? În timpul războiului era un cîmp deschis, greu de presupus că putea să fie o construcție rămasă de pe vremea aceea.

— Au început să construiască un rezervor de beton pentru apă — Berts nu spune cine anume — apoi s-au lăsat păgubași. Aici se află comandamentul nostru.

„Ce comandă ei ?“

— Uite, numărul treizeci și unu, este Kārlis. Dă-i, accelerează ! Aha !

Parcă de-aici, ba încă în mijlocul acestui vacarm, ar putea să-l audă cineva. Lunca toată e ca un aluat murdar. Concurenții și motocicletele sînt atît de mînjite de noroi, încît arbitrii trebuie uneori să folosească stegulețul negru, pentru a opri cîte un participant cînd doresc să-i afle numărul de concurs. În schimb. la marginea pădurii, se învoldurează neîncetat un nor de praf.

— Kārlis e o forță la clasa de 175 centimetri cubi !

Ce clasă o mai fi și aia ?

— Kārlis este un sportiv de clasă.

Acum, poftim, încă o clasă !

— Depășește, ura ! Ți-am spus eu, Kārlis este un bătrîn formidabil... uite-așa ! Berts se lovește cu pumnul în piept.

El nu recunoaște decît doi „bătrîni“ pe lumea asta — pe Kārlis și pe Saša.

Ăștia sînt bărbații... Fata presară trandafiri prin odăiță, cizmele calcă peste flori. Ina nu aruncă trandafiri pe dușumea, pentru ea sînt flori prea obișnuite, iar cămăruța e prea strîmtă. Ea are nevoie de poienile zeiței Laima, cea care dăruiește fericirea. Iubirea a venit cu pas ușor, aducînd mireasmă de trifoi — nici iarba nu se îndoia sub greutatea ei. Prima vară a dragostei a înflorit pentru Ina. Toate florile pentru ea înfloresc, toate păsările pentru ea cîntă. El își dezvăluie sufletul în fața ei, căci El este un iceberg în marea omenirii. El este necunoscut, ca „partea ascunsă a unui iceberg“. El este un intelectual. Ina caută să se exprime simplu,

limpede, cum au făcut-o generații de cîntărețe letone, nu-i plac aceste podoabe de împrumut ale limbii, această pălăvrăgeală în genul lui Pietuka Krustina¹: din cînd în cînd observă creasta înfioată a iubitului său, penajul lui în culorile curcubeului. Nu face însă decît să rîdă cu indulgență...

Înțelepciunea cîntărețelor de odinioară sălășluia în arta de a-și lua zborul din mijlocul greutateților pe aripile cîntecului. Atunci și „noroii în care te-ai născut îți pare ca argintul“, și „lacrimile strălucesc precum mărgeaua“. Norii s-au împrăștiat, și în față îi apare veșnicia cea mai senină.

— Strașnic mai e Kārlis ăsta al tău de două clase !

Berts o privește chiorîș, bănuitor. Întotdeauna trîntește ea cîte ceva ! A, ce bine, concurentul cu numărul treizeci și unu depășește din nou. Berts strigă :

— Kārlis se pricepe să-i ia tocmai la curbe. Alții se moșmonesc, pierd vremea, dar Kārlis demarează și se duce...

Curba de la marginea pădurii este bruscă. Învăluți într-un nor gălbui-roșiatic, mistreții de oțel se rostogolesc dintr-o parte în alta, mîriie sălbatic, roțile din spate aruncă trombe de nisip. Concurrency de care vorbea Berts s-a desprins, într-adevăr, de ceilalți, dar imediat s-a răsturnat pe o coastă... Părăsind-o pe Ineta,

¹ Erou comic din romanul *Vremea topometrilor* de frații Kaudzite (n. ed. ruse).

Berts aleargă cît poate de iute spre locul accidentului.

O clipă, Ineta reușește să-l zărească pe Aizsils. Este plin de noroi, cu obrazul stîng însîngerat. E o zgîrietură fără importanță, în schimb eșecul este total, căci o piatră neobservată în nisip a lovit lanțul, care a plesnit, și roata dințată nu mai funcționează. Astfel, Aizsils a fost scos din cursă. Berts îl privește însă ca pe un erou.

Mai tîrziu, cînd Aizsils s-a apropiat de ei, după ce s-a curățat de sînge și noroi, Ineta l-a întrebat :

— Pentru o cădere ca aceasta vi se pun busturi la club ?

Aizsils i-a răspuns, zîmbind cu sfială :

— Celor care se ridică, da.

De ce Aizsils nu se înfoaie în pene, nu caută să se asemuiască prin ceva cu El ? Este oare un naiv care joacă cu cărțile pe față ? Sau un șmecher care vrea să pară întruchiparea cumsecădeniei ?

Ce caraghios...

Bocănit, zăngănit, scrîșnet, bubuit... Zgomotele orașului, asemenea unui concasor, fărîmă minutele și secundele vieții omenești prefăcînd-o în pulbere fină. Chipul Inetei era încordat, crispat, cu buzele strînse, cu nasul și mai ascuțit. Deschizînd ușa, își aduse aminte că se hotărîse să dispară cîteva ore de acasă. Unde să se ducă acum ?

Ineta urcă sus în speranța că Ediks ăla și-a luat tălpășița, deși știa prea bine că speră zadarnic. Bineînțeles. N-a apucat să deschidă

bine uşa, că din întunericul coridorului au apărut soră-sa şi Ediks. Parcă o aşteptau. Rollitis era în cameră.

— Scuzaţi-mă dacă v-am deranjat ! spuse Ineta.

— Du-te la băieţi, Ina !

— Chiar aşa, se grăbi să spună şi Helga.

Se purta, de parcă ar fi fost prinsă cu ceva.

— La băieţii fetiţelor, ripostă Ineta, trecînd în odaia ei şi trîntind uşa cu zgomot. Urletul picupului arăta fără greş cît de tare se îmbătase Rollitis. Salutul lui Argo — un scheunat prietenos — abia se auzea. Ineta se aşeză la biroul mic, mîngîie cîinele pe cap, gata să scheaune şi ea ! Apoi se uită la biroul acoperit de cărţi, zări cartea azvîrlită pe jos. Şi începu să arunce cărţile, una după alta, în colţul încăperii...

E vară. Bolta cerului „presară argint deasupra Daugavei“. Soarele pîrjoleşte dîmburile fostei aşezări preistorice, gropile negre se usucă repede, se spălăcesc. Tabăra arheologilor de la poalele aşezării este încinsă, leneşă, adormită. Este imposibil să rămîi în corturile de pînză, tinerii s-au împrăştiat prin tufărişul umbros. Numai Ineta a simţit atît de mult lipsa soarelui, încît s-a urcat sus, se scaldă în arşiţă, în strălucire, în cînt de păsărele. În depărtare se vede linia întunecată a şoselei, pe care aleargă maşinile. Poate vine El. I-a făgăduit. În ultima vreme, El pare cam rece... Ei, prostii ! O iubeste ca-nainte ! Va veni !

Soarele „presară argint“ cu dărnicie. În jur e o lume aparte — un cerc de tineri arheologi, care dezgroapă o așezare preistorică părăsită, pentru a da arheologilor din muzee fărîme din prețiosul timp străvechi. Nu aur, nu argint, ci podoabe de bronz, unelte și arme de fier, cioburi de argilă, oase de animale. Acești bărbați din vechime erau buni mîncăi (carnea de pe os rodeau, morman de oase-nălțau), buni băutori (din urcioare beau și-apoi urcioare spărgeau), cocoși bătauși (se băteau pînă săbii despicau), lați în spete (cîte fiare cărau în spinare), harnici și drăgăstoși. De ce drăgăstoși ? Dar cum s-ar putea să nu iubești pe malurile acestor ape îmbelșugate, sub cerul acesta senin, pe iarba aceasta moale, în toiul verii ?

În fiecare dimineață, tinerii arheologi își încep lucrul cîntînd : „Dă-ne, soartă, în voie să trăim, în voie să muncim, în voie să iubim !“

Pe cursul apei, ceva mai jos, pe malul celălalt, dormitează un orășel. N-are nici aeroport, nici cale ferată, nici o șosea mai ca lumea, nici măcar o cantină mai acătării. Studenții practicanți de la Academia agricolă trec cu bacul pe malul acesta. Aici, lîngă șosea, la vreo trei kilometri de așezarea preistorică, se află o construcție modernă cu cantină și, bineînțeles, cu un local unde băutura se consumă pe loc (poți să-i spui cafenea, restaurant sau, pur și simplu, bufet) — fără asta nu se poate, dacă pînă și străbunii beau și spărgeau vasele.

Ineta este în concediu. Muncește mai sîrguincios ca oricînd, dar se simte excelent. A găsit o broșă și a decis să se specializeze în arheolo-

gie. Un trecut despre care nu vorbește nici o cronică, nici un petic de pergament. Despre această cetățuie nu se știe decît că odinioară a fost distrusă de detașamentul episcopului Albert. Nu se spune însă că fortificațiile ar fi fost de piatră. Se crede că așezările fortificate ale vechilor letoni se făceau numai din lemn. Arheologii aveau cu ce să-și bată capul. Cronicii pot să mintă (mai adaugă ceva, mai atenuează sau trec sub tăcere, mai născocesc una-alta), pe cînd stratul de pămînt săpat dezvăluie fără cuvinte tot adevărul.

Soare, cer, apă, iarbă. Pe lîngă mal șerpuiește un drum carosabil îngust, pe care se tîrăște încet o „Volgă“. Simțind că inima începe să-i bată, Ineta zboară ca o pasăre de pe străvechiul zid de apărare în lunca rîului.

— Am reușit să mă smulg și am venit ! declară El, de parcă ar fi săvîrșit o faptă de vitejie, ba încă una pentru care merită răsplată.

Dumnezeule mare, dar ea nu așteaptă decît să i-o dea !

Trecînd pe lîngă tabără, prin pîrîiașul care susură în vîlcea, ajung pe un povîrniș acoperit de tufe dese, între așezarea preistorică trezită la viață și ruinele unui castel medieval aflate chiar pe malul rîului. Aici sus e liniște, respiri ușor... Nu sînt decît ei doi și povara mohorîtă a ruinelor, fantomă sinistră a trecutului. El nu pare deloc atît de intelectual, l-a mistuit dorul, smulge cu lăcomie nimicurile de mătase de pe trupul ei. Și iată-i contopiți cu natura văratică, cu malul înverzit pe care a crescut generația

străbunilor, cu străbunii înșiși care mînceau carne, goleau urcioare, își lăsau grele femeile, ca să-și vadă copiii și să-și numere nepoții, pentru ca neamul lor să nu piară pe acest pămînt, iar cîntecele lor să răsunе veșnic la cotul rîului.

Numai că dragostea aceasta era deșartă, fără rod...

*Extrase din amintirile nescrise ale
inginerului Aizsils (continuare)*

Pe vremea aceea noi, tata, mama și cu mine, locuiam la etajul al treilea pe strada Tērbatas, într-o cameră îngustă dintr-o locuință comună. Eram ca sardelele în borcan. La spațiul locativ ni se spunea că alții locuiesc și mai înghesuiți.

Mama era bună. Uneori se certa cu tata și atunci făcea crize de isterie, dar asta se întâmpla rar. În copilărie mă răsfăța ades, mă săruta întruna, pe urmă n-am mai lăsat-o eu. Cu tata eram în relații ca de la bărbat la bărbat. Nu câștiga mult, dar nu era zgîrcit — mai bombănea el puțin, dar tot scotea ruble din buzunar sau îmi dăruia chiar el ce aveam nevoie.

Pentru motocicletă însă n-avea destui bani, mă consolam cu gîndul că-i voi câștiga eu însumi. După terminarea școlii, am început să lucrez la un atelier mecanic. Andis a intrat la institut, tatăl lui câștiga mult mai bine. Eu nu-mi puteam permite decît să visez la învățătură — n-aveam nici faima de care se bucura Andis, nici cunoștințele lui. Cum să fac față probelor de admitere, cum să obțin bursa, cum s-o scoată la capăt tata, din moment ce mama

era casnică ? Să încerc la fără frecvență ? Aveam la ce să mă gîndesc, în timp ce-mi vedeam de treabă în secție. Apoi am început să mă ocup de un motorăș pentru bicicleta mea. Dacă-aș reuși să obțin cincisprezece kilometri la oră ? Un motor-minune ! Ar spune toată lumea că am făcut o invenție formidabilă !

Mă duceam ca și pînă atunci în Pārdaugava. Nu circulam mai repede decît cu o bicicletă obișnuită, dar nu eram nevoit să pedalez.

O namiază caldă de octombrie. După primele înghețuri, care prăpădiseră florile și poleiseră cu aur copacii, soarele prinse deodată să dogorească din nou, răspîndind o căldură neobișnuită pentru toamnă. Cît timp mergeam pe bicicletă se mai putea răbda, dar cînd mă opream, simțeam că mă topesc în scurta mea de vinilin. Jacheta era faină, dar mă încingea ca un cuptor. La Gargals nu era nimeni acasă. Nu mi-a părut foarte rău, trecusem numai așa, puteam să mai dau o dată pe-acolo. Aveam gura uscată, aș fi băut ceva. Iată și un chioșc cu „Bere — Apă minerală“ ! Rezemîndu-mi „calul“ de gard, m-am așezat la coadă. În jur niște unchiași cu nasurile roșii, niște flăcăi ciufuliți, o cuconiță care se cam clătina pe picioare. Vînzătoarea buhăită. într-un halat cîndva alb, iar acum cenușiu, descheiat la piept, cu mînele suflecate, cu o mîna arunca mărunțișul pe o farfurioară de porțelan, și cu cealaltă apuca paharul clătît la repezeală.

— Vrei plin ?

— Vreau limonadă, spusei.

Cei din jur necheză.

— N-avem...

— Atunci un suc de orice fel

— N-avem... ți-am spus !

Un moș m-a înghiontit din spate.

— Ia vinișor sau întinde-o de-aici !

Ca să scap mai repede de aceste priviri disprețuitoare, de batjocură și glume, am întins banii, am apucat paharul și, depărtându-mă puțin, l-am golit pînă la fund, fără să șovăi. Era o băutură amăruie-dulceagă, de culoare roșie închisă. Setea nu mi-a potolit-o, în schimb mi s-a urcat la cap. M-am așezat pe șaua bicicletei, am învîrtit pedalele, am pornit motorușul. Ca să scap cît mai iute de ironii și să fac pe grozavul, am pornit ca vîntul. Pe făgașul lăsat prin nisip — roțile jucau, totuși m-au tras — prin hîrtoape și peste movilițe... Un viraj brusc pe asfalt... și din dreapta răsări radiatorul unei mașini, care mă izbi. Am zburat prin aer, am căzut pe pietre, simțeam o durere îngrozitoare în braț, în sold, în tot trupul. Cineva strigă prelung de tot : aaaaaaaa... Și din beznă în creierul meu răsună ca un ecou : rrrrrrr...

Cînd mi s-a dat voie să mă ridic și să umblu — în ghips și în cîrjă — am văzut lumea cu totul altfel decît înainte de a zace în patul de spital. Tata m-a sprijinit și m-a încurajat tot timpul, mama m-a îngrijit cum a putut mai bine.

Ni se repartizase o locuință nouă în Imantă. Lîngă Sudrabkalnina, într-o casă de panel, la

etajul patru. Mi-era greu să urc scările, mă ajuta tata, gîfîind de astmă. Aveam două camere, cu tot confortul, cu o așa-numită logie. M-am instalat în camera mică.

Mi-au scos ghipsul de la șold. „Ei, iată-te sănătos ! mi-a spus medicul. Acum trebuie să-ți pui membrele în funcțiune.“ Făcînd curat în odaie, nu mă puteam apleca. Înțepenit, stîngaci, amorțit, ședeam la fereastră și mă uitam la furnicarul de oameni de pe stradă.

Totuși fusesem îngrozitor de ghinionist.

La spital mă vizitau Andis și Olita. Începuseră cursurile, amîndoi erau prinși de viața aceea mare, care clocotea dincolo de aceste ziduri.

Și totuși nu mă uitaseră de tot. Apoi a început să vină și unchiul Gargals. Era un bătrîn simpatic — pus la punct (îmbrăcat îngrijit, nu ca acasă), solemn, îmi vorbea de cărți, de tot felul de lucruri inteligente. Îl așteptam cu plăcere, pălăvrăgeam, discutam despre ce citisem, vorbeam despre planurile mele cînd mă voi întoarce la viața adevărată. Cu Gargals parcă mă simțeam mai liber decît cu tata. El mi-a adus o broșurică de exerciții yoga. M-am uitat prin ea și i-am dat-o înapoi, rugîndu-l să mi-o aducă mai tîrziu, cînd voi ieși din spital. Tata mi-a adus un manual de teorie a mecanismelor și mașinilor. Am deschis cartea la întîmplare :

„Dacă în punctele A și B, din sistemul de coordonate $O_2 X_2 Y_2$ și $O_1 X_1 Y_1$, se cere calcularea abaterii relative a ambelor sisteme, adică

cosinusul a după formula (8.13), atunci $X_2 Y_2$ și $X_1 Y_2...$ “

O mare de formule, unghiurile de rotire a axelor, ecuațiile lui Euler. Matematica nu mă speria — în aparenta ei rigiditate se afla viață : roți dințate care puneau în mișcare mașini, elice care se învîrteau în apă și aer, sonde de adîncime care pătrundeau în scoarța pămîntului, rachete care pătrundeau în cosmos.

Înainte de năpasta care căzuse pe capul meu, admiteam încă posibilitatea că voi zbura cîndva în spațiul interplanetar. Voi deveni cosmonaut... Nu vorbisem nimănui despre acest lucru, în orice caz nu lui Andis. Iar și-ar fi bătut joc de mine, mi-ar fi sugerat să mă sui pe acoperiș și să arăt tuturor...

Păstram visul numai pentru mine, numai în mine...

Poftim, ce mi-a trebuit să fac pe grozavu în mod atît de stupid ?

Eram băut...

Ce, mi-au turnat cu forța pe gît ?

Nu, firește, dar...

Ce „dar“ ? Ce ?

Nu-mi surîdea deloc să par puișorul mamei !

Păi, chiar asta ai fost !

Nu-i adevărat... Zău că nu !

Ai dat dovadă de slăbiciune. Așa-ți trebuie !

E prea de tot... n-am meritat o soartă atît de cruntă... pentru ce, pentru ce ?

Strîngeam din dinți, o ceață mi se așternea pe ochi ! Luptam cu lacrimile, tremurînd din tot corpul... Ceața se împrăștia, prin ea începeam să întrezăresc chipul zîmbitor al lui Gargals.

El mi-a aprobat din toată inima dorința de a începe aici, tocmai aici, unde se vindeau oasele rupte, pregătirea, ca să-mi pot continua studiile.

— Numai să nu devii un om unilateral, să nu pierzi viața în ansamblul ei, din pricina unor fenomene izolate, mă preveni el sfătos. Scopul dă conținut unui om, nu-l lasă să se împrășteie în nimicuri. N-ai cum s-o știi : în tinerețe vrei să obții totul, să afli totul, de aceea adeseori treci în zbor peste toate, fără să pui inimă în nimic. Rezultatul este că omul se risipește în lucruri mărunte. Rămîne om adevărat cel care este bogat prin el însuși, cel care în dragoste și ură, în suferință și în bucurie dă oamenilor mai mult decît ia de la ei.

Uf, această încercare de a filozofa în salonul înăbușitor al spitalului. Zidit, încătușat... trăind doar cu speranța.

— Numai dezvoltarea tehnicii nu înseamnă toată istoria omenirii, spuse Gargals. Ocupă-te acum de mașini, dezvoltă mușchi de oțel. Dar să refuzi o inimă de oțel.

Gargals plecă, lăsîndu-mă într-o dispoziție voioasă. Uitasem chiar că sînt ghinionistul Charlie, nu mă întrebam dacă sănătatea îmi va permite să urmez studiile superioare. Andis se plîngea că n-are timp nici să respire. Andis... și Petrs... Mă încurcam în formule. Dar formulele vieții erau mult mai complicate decît cele ale mecanicii. Uneori născocesc una, de nu-i mai poți da de capăt. Ca mine, Andis și Petrs. Mi-era greu să-mi amintesc, dar nici nu puteam uita.

Într-o recreație, Petrs ne chemă deoparte și scoase din buzunar un cuțit.

— Ce ziceți, strașnic; ai ?

Bineînțeles, i l-a întins întâi lui Andis — așa ne obișnuisem, eu rămâneam întotdeauna ultimul. Pe chipul lui Andis se zugrăvi încântarea, ba și eu holbai ochii cât cepele. Colosală jucărie ! De fabricație specială, puteai s-o folosești, fără teamă că-ți tai degetele. De unde făcuse rost de un asemenea briceag ?

Pe fața lătăreață a lui Petrs se citeau îngîmfarea și condescendența.

— Ei ? Vă place ?

Andis deschidea și închidea briceagul, nu voia să-l lase din mînă, deși mă întindeam și eu, lacom, să-l iau.

— Mișto... suflă Andis. E inoxidabil !

Petrs nu rosti decît :

— Ia-l !

Andis încremeni, descumpănit :

— Cum adică ?

— Ți-l dau.

— Dă-mi-l, să-l văd și eu — voiam să trag cuțitul din mîinile lui Andis. Dar el nu-i dădea drumul.

— Mi-l lași de tot ?

Lui Andis nu-i venea să creadă în asemer fericire.

— Mai am unul.

Și Petrs scoase din celălalt buzunar al doil cuțit. Abia atunci îl crezu Andis, abia atur. înflori tot. Eu, în schimb, m-am posomor. .

Aha, așa vă purtați cu mine ! Pentru voi eu sînt Charlie, pentru voi eu nu contez. Mă pregăteam să plec mîndru, demonstrativ, cînd mîna lui Petrs îmi întinse briceagul.

— Asta al tău să fie !

Da, Petrs meșterise trei cuțite — un armament de-a dreptul uluitor pentru treimea noastră. Asta da, prietenie ! Acum sîntem o forță, să încerce cineva să se bată cu noi !

Clopoțelul puse capăt efuziunilor noastre, numai din cauza lui ne-am întrerupt mulțumirile adresate lui Petrs, care nu-și mai încăpea în piele de mîndrie, și păcănitul bricegelor. Jurînd să nu scăpăm o vorbă față de băieții cumînței, ne-am întors în clasă. Am fost atît de gălăgioși, încît profesoara ne-a scos la lecție pe toți trei. Năuciți de fericire, am încasat fiecare cîte un doi, de data asta chiar și Andis.

Parcă mai merită să tocești cînd ai în buzunar o jucărie ca asta, cu mîner ? S-o arăți profei și îți dă ca nu cinci, ci douăzeci și cinci !

Abia așteptam să se termine ora. Și așa ziua la școală e lungă, iar profesorii se pricep s-o lungească și mai mult. Ți se încleștează fălcile, nu alta. Scăpînd de la școală, ne-am dus să hoinărim prin mahalaua noastră. Andis a uitat că intenționa să treacă pe la Olita, nu ne gîndeam decît la armele noastre minunate. Cu dinadins însă, nimeni n-avea de gînd să ne stea în cale, băieții arțăgoși parcă se vîrîseră cine știe pe unde. Ne-am plimbat după pofta inimii, pipăind arma din buzunar. Aproape că începuse să ni se urască.

— Ce plictiseală pe lumea asta ! gemu Petrs primul. El avea dreptul moral s-o facă. Ce-ar fi să dăm iarăși peste un autobuz !

Pomenirea pățaniei noastre îl trezi brusc pe Andis.

— Sînt așteptat în Pārdaugava...

Nu spuse cine îl aștepta, dar știam că era vorba de Olita. Întîmplarea cu autobuzul îl îndepărtase pe Andis de Petrs și îl apropiase de Olita. Pesemne Andis se temea să mai riște o poveste ca aceea.

— Veșnic te ții de o fustă ! Cînd trebuie să faci o ispravă... cînd poți să dovedești ceva !

— Ce ispravă să fac și cui să dovedesc ?

Vocea lui Andis devenise arțăgoasă. În mine nu se stinsese încă extazul. Dar pe mine tot nu m-ar fi ascultat nimeni.

— Nu-i nimic de capul tău... Te mulțumești cu dropsuri de la Olita, nu cu un gît de tărie...

Andis răspunse tărăgănat, cu un ton mai reținut :

— Dacă n-avem pițule...

Și Petrs se mai împlînză puțin :

— Asta-i, fraților, niciodată n-avem ce ne trebuie.

Am arătat spre o bancă :

— Uitați-vă !

Ajunsesem într-un părculeț, chiar la marginea orașului. Întuncric beznă. Felinarele roșietice răspîndeau o lumină chioară. Pe o bancă ruptă ședea, prăbușit, un om. Alături de el, o sticlă cu băutură. În jur era pustiu, liniște.

— Hei, nene, copilașii vor să bea în sănătatea ta. Petrs se apropie repede, apucă sticla, desfăcu dopul și o duse la gură. Mm... Clasa întâi, gustați, fraților !

Am tras și noi câte un gît. Uf, că tare mai era, ca mahorca rusească !

— Scrie ceva în englezește, spuse Andis după ce examinează eticheta. Rom cubanez.

Pe Petrs nu-l interesau etichetele de pe sticle. Avea chef de ceartă cu unchiașul acela care, fără să bănuiască nimic, ațipise pe bancă.

— Ei, taică ! Petrs îl plesni peste cap, făcînd să-i zboare pălăria pe jos. Din somn te scoală și mîna spre pahar întinde !

Preț de o clipă, omul răsuci nedumerit din cap, în rîsul nostru zgomotos, apoi sări în picioare. Abia atunci văzurăm că nu era un unchiaș, ci un zdrahon de flăcău. Fără să scoată o vorbă, îl plesni pe Petrs atît de tare, că acesta se lăsă pe bancă. Rîsul ne pieri de pe buze. N-am luat-o însă la fugă, ci, ca la comandă, am sărit pe el. Aveam armele în buzunare, dar nu, n-am pus mîna pe ele, nici nu ne-am adus aminte de existența lor, numai că ne simțeam puternici. Ne băturăm zdravăn. Petrs se ridicase și sărise iarăși la namilă. Oho-o, ăsta știa să se bată. O încasă și Andis. Eu m-am lovit în coastă de spătarul băncii. Și m-am avîntat furios din nou... nu simțeam nici un pic de frică. Dădeam cu trei rînduri de pumni în uriașul acela. Deodată el se muie... Cuprinși de un sentiment ciudat, o luarăm la fugă. De parcă s-ar fi întîmplat ceva înfricoșător...

Andis spuse că nu mai poate întârzia nici o clipă. Fiecare din noi a plecat în altă direcție.

A doua zi toată școala vuia că în părculeț a fost găsit, dis-de-diminează, un om mort. Avea o rană adâncă de cuțit, pierduse mult sânge...

Schimbarăm între noi priviri, în care se citea groaza.

Ce zi a mai fost și aceea ! Cuțitele ne îngreuiau buzunarele ca un bulgăre de plumb. Ni se părea că oricine putea să vadă cum ies în relief, te așteptai în orice clipă ca afurisitul acela de tăiș să găurească postavul sau să străpungă buzunarul. Toți văd, toți știu că eu... Dar n-am făcut-o eu !

Ce vor spune Andis, Petrs — blestemat să-i fie cadoul ! — ce vor spune Olita și Gargals când vom fi judecați, când vom fi închiși ?

După școală n-am mai pornit-o prin mahala, înțelegînd că nu vom putea s-o mai facem niciodată. Ne-am urcat în troleibuz și am mers pînă pe malul Daugavei.

Nu era lume pe-acolo. Rezemați de balustradă și aruncînd priviri furișe în jur, am avut un schimb grăbit de cuvinte.

Andis :

— Cine a băgat cuțitul ?

Petrș :

— Ce, ai căpiat... Vrei să zici că eu ?

Deodată mi-a străfulgerat prin cap gîndul că pe mine mă bănuiau ! Pînă acum încercasem

să ghicesc : o fi Petrs sau Andis ? Că doar eu nu, eu nu...

Andis și Petrs se uitară un timp unul la altul, apoi își mutară privirile spre mine :

— Tu, Charlie, te-ai bătut frumos. N-ai încercat s-o ștergi...

De obicei, cam așa făceam.

Buzele mi se uscaseră.

— Băieți, eu nu... nici prin cap nu mi-a trecut...

Andis :

— Āla s-a prăbușit, ca înjunghiat. E limpede... Care din noi a făcut-o ?

Petrș :

— Toți am dat în el. Cine ținea cuțitul în mână ?

Andis :

— Eu nu !

Petrș :

— Nici eu !

Eu spusei :

— Dar dacă altcineva...

Andis pufni :

— Charlie, nu umbla cu fofîrlîca, nu-i nici un altul. Se știe bine... Care din voi a băgat cuțitul ?

Să examinăm cuțitele !

Le-am scos îndată. Toate erau curate-curățele, nu se vedeau urme de sînge.

Privirăm în jur. Nu era nimeni în apropiere. De departe se auzeau tramvaiele huruînd unul

după altul ; trecură în goană și niște automobile.

Cineva, nu mai știu cine, spuse :

— Trebuie să ne descotorosim de rahatul ăsta...

Și — bîldîbîc ! — trei cuțite pieriră în apelo Daugavei.

Mai vorbirăm de una, de alta, posomorîți, plini de bănuieli, și ne despărțirăm. Aveam sentimentul că ne-am despărțit și de vechea prietenie, și de hoinăreala prin mahala. Se apropia sfîrșitul anului școlar, trebuia să învățăm. Ar fi trebuit și să lămurim lucrurile. Dar cum să le lămurim ? Cum ? Să ne ducem la miliție ? În nici un caz ! S-ar părea că Andis îl bănuiește pe Petrs... Și eu la fel... E de ajuns să-i privești chipul lătăreț, ca de bulldog... Ne-am despărțit. Am prins privirea pe care Petrs i-a aruncat-o lui Andis... Poate să se uite așa cineva care se preface, care a înfipt chiar el cuțitul ? Este limpede că și Petrs îl bănuiește pe Andis. Am simțit-o, o știam... Și mai știam că eu nu-s vinovat.

Dacă în seara aceea ne-am fi întîlnit cu niscaiva băieți în stare de orice ? Ce-ar fi ieșit atunci ?

Andis se arătă sincer cu mine :

— Ajunge, să terminăm cu Petrs. Ne-a tras după el. Binefăcătorul... Niciodată n-am să mă mai joc cu cuțitele. Știu că nici tu n-ai s-o mai faci.

Nici Petrs nu părea să mai caute tovărășia noastră. Era veșnic posomorît.

La școală s-a vorbit ce s-a vorbit despre mortul acela, apoi a fost dat uitării. Se apropiaseră examenele. Petrs avea de tras, nu glumă...

Am terminat școala. Petrs dispăruse. Andis și cu mine ne mai întâlneam, pesemne din obișnuință. În general, mi-era milă de Petrs, acest flăcău voinic, neîndemînic, în fond, băiat cumsecadă. Cu mine se purtase destul de frumos. Ei, mă mai lua el peste picior, dar cine nu-și bătea joc de mine ? Poate numai Olita. Andis și cu mine nu mai pomeneam niciodată de Petrs. A fost cu totul neașteptată întrebarea lui Andis la spital :

— Probabil că nu știi despre Petrs ?

— Nu, răspunsei, privind în tavan. N-aveam chef ca Andis să continue.

— S-a înecat duminica trecută în Găuja. Făcea pe grozavu, cam ca tine, pe motocicletă — întâi a zburat ca vîntul pe mal, apoi s-a gîndit să treacă peste limba de nisip. Acolo a dat de o groapă. Bîldîbîc — și s-a înecat Petrs al nostru.

Fără să aștepte răspuns, Andis urmă :

— Bunica lui e o bătrînă șmecheră. Știe să scoată bani și din piatră seacă. Îi dăruise o „Jawa“ nou-nouță. Cu ea gonca, întrecea toate „Volgile“ pe șosea. Băieții se mirau cum de nu s-a făcut praf din prima zi. Cînd s-a plictisit de asfalt, mai că năzuia să se urce pe un pin pînă sus, să sară peste apă... Pentru noi a fost scris versul : „Luați aminte, băiețași...”

— Așa... nu mă simțeam deloc în apele mele. Parcă mi se așezase un bolovan pe suflet. De-ar termina odată Andis cu acest subiect, să nu-l audă vreun vecin de pat. Mai bine să nu-mi aduc aminte.

Dar Andis continuă :

— Atunci în grădiniță... Petrs a fost. Acum, gata... S-a terminat.

— De ce Petrs ? întrebai. Îmi venea să sar în sus, să fug. Dar nu mă puteam ridica, nu îndrăzneam să mă mișc.

— Atunci poate eu ? se aplecă Andis deasupra mea. Pe cuvînt de onoare că eu nu !

Mă uitai țintă la Andis. O șuviță de păr bălai pe fruntea arsă de soare, sprîncene stufoase, aproape albe, ochi albaștri, privirea deschisă, chipul îngust cu gura voluntară — tînăr, cumsecade, sîrguincios.

Știe ce vrea, este prieten cu o fată bună, nu-și uită colegul de școală aflat la ananghie. De ce o fi atît de convins de vina lui Petrs ? În fața conștiinței mele, mă consider un om care nu poate atenta la viața altui om. De ce dă el vina pe Petrs ?

Acest „de ce“ rămase multă vreme în mine după plecarea lui Andis. Spusese că odată cu moartea lui Petrs totul s-a terminat. Eu știam însă că nu s-a terminat. Pentru Petrs da, pentru noi — nu...

Veni și Gargals să mă vadă.

— Spuneți-mi, îl întrebai, ce să fac, după ce mă înzdrăvenesc ?

Bătrînul zîmbi blînd.

— Să înveți, dac-ai început.

— Asta fără îndoială... Dar cam ce fel de om v-ar place să ajung ?

— Om. Poți să începi chiar din clipa asta. Fii hotărît să nu faci nimic necinstit. Limba ta să nu cunoască minciuna, mîna ta să nu se ridice în apărarea unei minciuni spuse de altul, întotdeauna să lupți pentru adevăr. Să iubești oamenii, să fii cinstit cu ei — nimic nu distruge mai rău sufletul decît necinstea. Nu-ți pretinde singur fapte eroice, ci caută să obții cea mai obișnuită demnitate omenească, omenia. Poate fi iertată numai minciuna sfîntă, impusă de milă : de pildă, medicul nu poate spune întotdeauna adevărul unui bolnav.

Lui nea Gargals îi plăcea să vorbească mult și sfătos. Acum nu mă mai plictiseam să-l ascult. Uf, sever mai era !

Mai adăugă :

— Acest lucru te va învăța să eviți cuvintele de prisos. În schimb, cînd vei ridica glasul, totii te vor asculta — dacă vorbește, înseamnă că nu poate să tacă.

Atunci am fost ispitit să-i dezvălui taina noastră. Dar m-am stăpînit și am tănuț-o în adîncul sufletului. Oare va sta toată viața ca un zid între mine și acest bătrîn atît de bun ?

Era într-o dimineață, în zori, la un cot al rîului Găuja.

În mod inexplicabil nu se aflau nici un fel de vecini în jur, adică turiști motorizați, ca noi,

căre să se smulgă la sfârșitul zilei de vineri din oraș, ca să-și așeze cortul într-un colț pitoresc ce trebuie neapărat călcat în picioare și acoperit de gunoaie. Rollitis avea o mașină veche (Moskvici-407), pe-atunci abia ne cunoscuserăm, și probabil că Berts a trebuit să depună destule eforturi ca să-i convingă să mă invite și pe mine. Tatăl și mama lui Berts nu erau deloc încântați de prezența unui corp străin care li se băgase pe gât. Berts se așezase eroic între mine și Ediks, care se purta de parcă n-aș fi existat. Da, mai era și Argo.

În ce mă privește, nu doream cîtuși de puțin să pătrund în această „familie onorabilă“. Deși simplu șofer, aveam planuri de viitor. Totuși nu voiam nici să-i resping prietenia lui Berts.

Cortul lui Rollitis, din nylon, era portocaliu sau morcoviu, marfă de import. Al meu, din foaie de cort verde, provocă disprețul unanim, totuși se găsi un loc și pentru el pe portbagajul de pe capota mașinii. Berts se aciuisse la mine și dormea atît de dulce, încît nici nu simți cînd mă sculai.

Trăsei pînza care acoperea intrarea în cort și ieșii afară. Era momentul cel mai prielnic să fiu singur cu mine însumi. Mi-am luat pantalonii de trening, un maiou, o pătură sub braț și am pornit în fugă pe malul înalt pe care creșteau pinii.

Nu se auzeau nici un fel de sunete produse de om. Fluierau și ciripeau de zor păsărelele, soarele țesea izvoade aurii pe cărare, cu fiecare răsufare aruncam din plămîni toată mizeria.

Mi-am găsit un loc comod și am întins pătura pe iarbă.

Voiam să-mi curăț nu numai plămîinii, dar și sufletul. Mușchii erau ascultători, spinarea mlădioasă, gîndul înaripat.

M-am așezat în poziția de „lotus“, alunecînd cu privirile peste pini, cer, soare. „*Surie, namascar !*“ Te salut, soare ! Și m-am contopit cu răcoarea înviorătoare a dimineții, cu mirosul de rășină, cu lumina bolții cerești... cu splendoarea universului. Lumina îmi mîngîia obrazul, căldura luneca peste umerii mei.

Am dat afară aerul din piept, mi-am supt burta, am dus mîinile la spate și m-am aplecat, ca să ating pămîntul cu fruntea. Încă nu reușeam s-o fac bine. Nu-i nimic, peste un an, doi sau trei, totul va fi cum trebuie. Lumea s-ar putea să fie veșnică. iar dacă nu este, nu se cere măsurată cu durata vieții omenești.

M-am întins pe pătură. Dispăruse tristețea, dispăruse lumea înconiurătoare, rămăsese doar liniștea.

Soarele se ridicase mai sus, ciripitul păsărelor se auzea mai stins. Mi-am strîns pătura și m-am întors. Era timpul ca membrii familiei lui Rollitis să iasă la iveală din portocala lor stridentă.

Ia te uită, ce larmă fac !

Strigătele lor răsunau pe întinderea apei : glasuri de femei, rîsul nechezat al lui Ediks, vocea lui Rollitis care încerca să le acopere pe celelalte, chiotele slabe ale lui Berts și un ba-

riton cald. necunoscut mie. Un glas autoritar. Aha, printre pini se zărește o „Volgă“, înseamnă că au mai sosit turiști, probabil niște cunoscuți, cu care s-au înțeles să se întâlnească.

Nu prea am chef să intru în această bandă zgomotoasă. Aș vrea să mă ascund undeva, dar Berts m-a și zărit.

— Uite, se întoarce și Kārlis !

— Am tot claxonat după tine. Te-ai vîrît pesemne undeva tare departe, spuse Rollitis.

Este de invidiat ușurința cu care tutuia pe oricine.

— Am fost pe-aproape, spusei.

— Și n-ai auzit ? se miră Berts.

Ce să-i răspund ? Că în lumea mea ei nu vor putea pătrunde, chiar dacă trag cu tunul ?

— Trebuie să-și spele mai bine urechile, rosti vocea de bariton, pe un ton sfătos-ironic.

Sora Helgāi — înțelesei că este ea — nu se uita decît la bărbatul acela. La ce s-or fi ostendînd atît, că doar le sînt indiferent, și ei mîe la fel. Atîta caz pentru nimic... E în spiritul vremii. Ascultai în tăcere cum se lăuda Berts, care pescuise o știucă de mărimea unei sardele mari. Berts este convins că în golful acesta trebuie să se găsească adevărați cașaloți, dar nu trag la nadă, totul este să știi să-i momești. Cu zgomotul ăsta ! Totuși uneori Berts nu se dă bătut. Îmi place băiatul ăsta, poate pentru că, deși este lăsat de capul lui, deși cîteodată este răsăfătat în mod stupid, iar alteori încasează cîte o palmă — maică-sa este cu siguranță o isterică ! — s-a ținut tare, n-a luat-o razna, ca alți băieți de vîrsta lui.

În timp ce Berts și cu mine eram ocupați cu undița, ceilalți nu încetau să răcnească. Noii-veniți cu „Volga“ doreau să-și continue călătoria, Rollitis și Helga încercau să-i ispitească cu o gustare.

Rollitis :

— Helga încălzește, în doi timpi și trei mișcări, curcănașul, eu scot păhărelele... ne-o putem îngădui, într-un colț minunat ca ăsta !

Helga :

— Ediks, mișcă-ți membrele !

Ediks este trimis să aprindă focul, dar nu prea se grăbește.

Baritonul zîmbește pe sub mustață, jucîndu-se cu cheița de la mașină. E un tip prezentabil : păr lung, de culoare închisă, mustăcioară, cămașă de mătase cu floricele, pantaloni gri deschiși și pantofi de vară, un model pe care bieteile noastre fabrici de încălțăminte nu-l produc defel. L-am examinat, cu coada ochiului, din cap pînă-n picioare. Că este bine îmbrăcat, nimic de zis, fiecare poartă învelișul în care se poate băga și care-i place, dar chipul lui e într-adevăr frumos, plăcut, un chip care poate fi socotit bărbătesc, viril. Nu-i de mirare că sora Helgăi, care a venit cu el în „Volga“, îl privește ca pe un prinț din poveste. S-ar părea că toți ceilalți îi sînt indiferenți, că nici nu observă acest colțișor de natură cu adevărat fermecător. Pentru un bărbat e foarte măgulitor (atîta timp cît nu se plictisește, nu e o povară), dar pentru o femeie este primejdios. Ea își pierde respectul pentru propria sa persoană, devine o păpușă

în mîinile nesimţitoarei iubiri de sine a celui-lalt. „Ție ce-ți pasă !“ mă gîndii. La ce bun să-i invidiez pe aleșii domnului, cărora li se sacrifică tot ce poate fi sacrificat. Așa este de cînd lumea ! Morală pot face doar cei care n-au prilejul să păcătuiască, la baza oricărei morale nu se află decît pură invidie.

Continuam să-mi văd de treabă cu Berts, dar nu puteam să fac abstracție de tot ce se petrecea în jur. Apucam chiar să mă uit din cînd în cînd la fata aceea, la Ineta. Argo se gudura pe lîngă ea, dădea din coadă, îi lîngea mîinile, de parcă ea ar fi fost adevărata lui stăpîină. Față de stăpînii lui, de cei doi Gudermanis, cîinele nu manifesta nici pe departe dragoste și credință canină. Pesemne că animalul inteligent simte că nu reprezintă pentru ei decît un obiect de uz casnic. Ineta era foarte frumoasă — iată cel mai bun lucru care se poate spune despre o femeie. Avea mișcări mlădioase, un trup zvelt, purta o rochie de mătase, părul decolorat și buzele ușor fardate nu-i urîteau chipul tînăr.

— Mușcă... s-a prins, s-a prins ! șopti Berts. În sfîrșit, Kārlis...

Puterea cu care i se smucise undița din mînă dovedea că de cîrlig s-a prins o pradă bună. Berts o mînuia cu abilitate : ba libera firul, ba îl răsucea pe bobină. Suprafața apei prinse a se vâluri și toți se apropiară de mal, plini de curiozitate, chiar și tînăra pereche care se pregătise de plecare. Dacă Berts trage afară un cașalot ?

Dar lui Rollitis nici că-i păsa. Deschizînd o sticlă, observă :

— O să avem știucă umplută ca aperitiv !

— Numai să fie în stare s-o scoată, răspunse baritonul, seniorial.

Ținîndu-l de braț, Ineta își lipea din cînd în cînd capul de umărul lui.

Ediks :

— Nu-i stînjiți impulsurile spirituale !

— Gata ! răcni bucuros Berts, dar îndată scoase un geamăt de necaz. Nu departe de mal, în iaz, se afla un ciot, și știuca, trecînd pe după el, încurcă firul. Totul părea pierdut, prada se dusesse. Algele se agitau puternic, firul era întins la refuz, peștele se smucea... În mine totul se strînse parcă într-un ghem — rîsul ironic al baritonului, adorația de pe chipul Inetei, lacrimile din ochii lui Berts... Picioarele simțiră răcoarea apei, nisipul răsfirat... iată firul, iată ciotul... aerul îmi umplu plămîinii, eram prins într-un clește de gheață, în întunericul iazului, săgeata verzuie se smuci din nou. Mă scufundai și mă lăsai dus de curent. Nu eram un înotător prea bun, Găuja cea perfidă mă neliniștea întotdeauna, dar acum, cînd mă priveau ochi de fată atît de frumoși... dar ei nu-l priveau decît pe alesul inimii...

Ieșii ceva mai departe, cînd simții, în locul frigului acela de gheață, că ard tot. Și fugii cît mai repede să mă îmbrac.

Trăgînd știuca din apă, Berts primea felițările, mîndru. Desigur, știuca nu era chiar uriașă, dar nici una mică nu era.

— Uită-te, Kārlis !

— Colosal ! aprobai eu.

Rollitis comentă, de sus :

— Trebuia tras împotriva curentului, nu peste ciotul de copac. Erai gata să-l scapi. Noroc de Kārlis că a sărit și a salvat situația. E curajos !

Baritonul păru nemulțumit de ceva ; țuguindu-și buza cu mustăcioară, remarcă ironic :

— Un pudel ud... cu un porcușor în dinți...

Ochii lui Berts scînteiară. Am priceput îndată că va arăta pe loc cît de obraznici pot fi băiețandrii de astăzi.

— Dumneavoastră n-ați binevoit să vă udați pantalonașii și mustăcioara... pentru o nenorocită de roșioară.

Ineta nu înțeleșese nimic, se pare că nici nu asculta. Eu am văzut însă cum i-au scăpărat ochii baritonului. Omul acesta poate să fie foarte rău. Se urcă imediat în mașină și porni motorul. Luîndu-și în grabă rămas bun de la sora întristată, Ineta îl urmă, firește. La mine nici nu se uită măcar.

VI

„TITURGA-TOAMNA !“

Sportivii se pregătesc cu rîvnă. Închiderea sezonului este marcată prin întrecerile amicale de importanță unională, intitulate „Titurga-toamna“. În fiecare an, în octombrie sau noiembrie (de data aceasta în noiembrie), cursele au

loc pe traseul de la Zolitūdes ; ele sînt trecute chiar în calendarul unional. Vor veni cu motocicletele lor lituanienii și estonienii, cei din Kaliningrad și Leningrad, vor veni concurenți chiar și din îndepărtatul Iaroslavl. Mulți doresc să vadă Riga, să-și măsoare puterile cu vestiții membri ai clubului „Titurga“, să-i cunoască gazdele primitoare, să afle care-i prețul curajului pe îndrăcitul traseu de la Zolitūdes.

Da, și traseul de la Zolitūdes, ca și clubul „Titurga“, a devenit legendar. Primii oaspeți (la început n-au fost mulți), se uitau cu un zîmbet arogant la cîmpul acela neted. „O simplă plimbare ! Nu ca prin locurile noastre !“ Care pomenea de colinele de lîngă Veru, unde motoarele duduiau pe pantele abrupte, care — de peisajele brăzdate de rîpe ale Lituaniei sau Rusiei. Pe cînd aici — șiruri de căsuțe, de cealaltă parte calea ferată, un loc neted ca-n palmă, să tot zbori ! Și oaspeții începeau cursa atît de vijelios, de-ai fi zis că toate premiile le și au în valize. Firește, localnicii au întotdeauna întîietate, se știe bine ce pricepuți sînt membrii „Titurgei“ cînd e vorba să forțeze motoarele, dar un bun sportiv se bizuie pe forțele sale (altfel, nici n-ar avea de ce să iasă pe traseu), știe să stoarcă tot ce poate să dea motorul, ba pe deasupra, pe un traseu atît de deschis, și un străin se simte sigur.

Abia cînd începe cursa, realizezi că traseul, ușor la prima vedere, este istovitor de greu. Unul din estonieni a spus : „Pe Veru transpiri pînă urci pe creastă, în schimb, cînd cobori,

nădușeala ți se usucă singură... Aici însă totul pare un aluat clisos !“

Într-adevăr, cîmpul neted este noroios, desfundat, chiar cînd toamna e secetoasă ; concurenții sînt siliți să țină motoarele ambalate tot timpul, dar să reducă brusc viteza în curbele rapide. Încordarea permanentă fizică și psihică te face să rezști greu o oră întreagă. Pe deasupra, cu cît mai adînc este răscolită clisa aceasta neagră, cu atît mai des ies la iveală cioturi, care se agață de spițe și lanțuri, ba și de cizme. Roata din spate, de forțezi chiar un pic motorul, începe să derapeze, motocicletă se înfundă și concurentul își pierde echilibrul.

Chiar un motociclist de mîna întîi nu rezistă uneori la această trudă de ocnaș sau, dacă rezistă el, cedează mașina. Ai abandonat — iată o adevărată rușine pentru un sportiv, o lovitură pentru calificarea echipei.

Cel care evită asemenea trasee, chiar de-ar trece prin chinurile iadului, nu este un sportiv adevărat. Pe deasupra este o ocazie de a te înțîlni cu alții, de a mai sta de vorbă — la fel de greu este pentru toți ! — de a beneficia de ospitalitatea gazdelor. „Titurga-toamna“ devenea o manifestare sportivă tot mai populară.

Sașa avea griji pînă peste cap. Se obișnuiește ca gazda să asigure cazarea și să-și hrănească oaspeții, pentru ca aceștia, prinzînd puteri, bine odihniți, să poată lupta cu cinste, iar dacă sufereau o înfrîngere să nu creadă cumva că au fost ținuți intenționat la post. De adunat se adunau cu sutele, nu era prea ușor să le asiguri

la toți hotelul, trebuia să plătești peste tot, pentru toate, de se duceau ruble cu miile, iar Sașa stătea toată vremea cu ochii pe cer, îngrozit. O să plouă ? N-o să plouă ? Dacă va fi cer senin, spectatorii vor da năvală (firește, s-or strecura și unii „pe blat“, fără asta nu se poate), va veni mulțime de oameni, se vor vinde toate biletele și o să mai rămînă și clubului ceva după acoperirea cheltuielilor. Va fi posibil să cumpere motociclete noi, să plătească, în sfîrșit, pe cei cîțiva lucrători retribuiți, să achiziționeze piese de schimb.

Dacă cerul va fi înnorat și vor fi spectatori puțini, „Titurga“ poate chiar să dea faliment. În asemenea cazuri, Sașa nu mai jongla pe tăișul unui cuțit, ci se legăna pe vîrfurile unui ac. Îl aștepta căderea !

Așadar, „Titurga-toamna“ însemna pentru mulți și speranță, și iluzii trandafirii, și iluzii pierdute, un efort uriaș, o luptă înverșunată, de-i treceau trei rînduri de nădușeli, răpăit de motoare, neliniște, bucurie, amărăciune, împlinirea unei datorii, un succes strălucit sau un zdrobitor eșec...

După-masă, terminîndu-și turul obișnuit prin Pārdaugava, Aizsils intră cu mașina în curtea Gudermanisilor, ca să-l ia pe Berts și bicicleta lui cu motor.

Cu cîtă nerăbdare fusese așteptat se văzu din faptul că băiatul coborîse de la etaj, în timp ce Aizsils abia se dădea jos din cabina camionetei.

— Ciao, bătrîne, motorul e aici ! Și Berts se afla deja la ușa magaziei. S-o încărcăm și am pornit !

Deși nu era vorba decît de-o bicicletă cu motor, Berts îi spunea „motorul“.

Graba lui Berts nu era deloc pe placul lui Aizsils.

— Aș bea ceva...

— Cumpărăm limonadă pe drum !

— E caldă...

— Atunci dau o fugă și-ți aduc !

Și Berts se năpusti în casă. Fără să-și caute cheia, sună, și-l văzu cu mirare pe Kārlis lîngă el.

Se auziră pași ușori. Chipul lui Aizsils, încă bronzat, se aprinse. Ineta deschise ușa și, fără să le arunce măcar o privire, se întoarse la bucătărie.

— Bună ziua, o salută Aizsils de după umărul lui Berts. Ineta răspunse nepăsătoare, probabil că-l zărise pe Kārlis în curte.

— Ina, dă-i lui Aizsils din cafeluța ta !

Ineta întrebă, privind la ochiul aprins al mașinii de gătit :

— Îți place mai tare ?

— Caldă să fie.

Fata turnă cafea într-o ceașcă și i-o întinse. Foindu-se de nerăbdare, Berts nu se mișcă de acolo. Aizsils bău cafeaua, tuși și, după ce mulțumi, ieși după băiat. Coborînd scările, Berts spuse :

— Vine și Ina la curse... Și după o clipă : Docentul n-o mai plimbă cu mașina.

Berts avea spirit de observație numai cînd era interesat ; nu știa că această veste nu mai este de mult o noutate...

Se duseră pînă în stradela ce se afla dincolo de edificiul înalt al Academiei de Științe, unde erau garate mașinile gospodăriei auto și exista o clădire mică în care era depozitat un modest utilaj. Aici, șeful de brigadă și Aizsils făceau adeseori și cîte-o reparație capitală, în timp ce restul șoferilor mai mult înjurau, spunînd că din atîta sărăcie nu se poate face nimic. Lui Berts i se părea că aici se găsesc de toate din belșug.

Deși părea un tînăr răsfățat, deși profesorii îl socoteau cam greu de cap, aici nu trebuia să-l împingi din spate. Încăperea nu era cine știe ce, s-ar fi zis că este încălzită de niște țevi cu diametru mare, dar dacă puneai mîna, vedeai că sînt călduțe. Aizsils aprinse lămpile de neon, Berts își alese sculele și se apucară de treabă, fără să-și scoată hainele de pe ei.

Munceau preocupați, fără să pălăvrăgească. O singură dată Berts făcu remarca :

— Dacă mahării de la uzină ar vedea cum se perfecționează bicicleta cu motor la noi la club, ar scoate și ei un model de fabrică.

În istoria „Titurgei“ existau trei evenimente de seamă : înființarea clubului, recunoașterea lui oficială și motocrosul din 1960 cu motociclete de categoria 50 centimetri cubi. Bineînțeles, toți participanții aveau mașini personale. Părea ceva de necrezut, aproape ilegal... Se făcuseră

auzite reproșuri cum că „Titurga“ compromite motociclismul sovietic, dînd voie să apară pe teren unor adolescenți care nu posedă carnet de conducere. Ce păzește inspecția auto ? Oare și procuratura doarme ? De ce Sașa ăsta nu-i băgat nici pînă azi după gratii ? ! Chiar începînd cu anul acela, șefii cei mari începuseră (și o tot țineau așa) să frece ridichea conducerii clubului. Și „Titurga“ se învățase însă cu rolul de inovator.

Sașa își apăra cu încăpăținare poziția, uneori se purta chiar obraznic și, firește, atrăgea prin aceasta tunetele asupra capului său.

Uzina „Motorul“ începu să livreze magazinelelor motoare și biciclete cu motor. Băieții porniră cu asalt asupra pungilor părintești și, strecurîndu-se cu abilitate din calea patrulelor de milițieni, invadară cu pîrîitoarele lor toate ulițele din suburbii. Ici și colo, luau naștere cu de la sine putere echipe de sportivi. Sașa apărea la timp pretutindeni, încuraja și lansa idei. Cum se organiza cîte o întrecere, se și cereau reparate ramele și motoarele — feciorii gonesc și strică, tații asudă și muncesc. Tinerii stăteau la rînd în fața instalației de sudură autogenă a clubului. Sașa spusese că pot fi reparate nu numai piesele care au avut de suferit în bătălie — rupturi și fisuri — dar și piesele de rezervă. Doar nu-i pare rău ! Uneori motorașele se țin numai într-o sîrmă, vibrează în timpul mersului, gata-gata să se desprindă... Și deseori cu o asemenea construcție originală se obținea victoria la concurs. Traseul dificil

arăta singur ce perfecționări ar fi necesare, Aizsils își puna la bătaie cunoștințele de student, făcea schițe. Tocmai pe el, ca specialist, l-a împuternicit conducerea clubului să se ducă la „Motorul“.

Zîmbind reținut, constructorul n-a refuzat calculele lor, dar le-a cerut să mai aștepe cu răspunsul. Mai treceți pe-aici. Cînd ? Ei... într-o zi... ceva mai încolo...

Aizsils se arată stăruitor. Veni „mai încolo“, apoi încă o dată. În cele din urmă, constructorul îi spuse că „Motorul“ nu fabrică modele de curse. Și-apoi, modelele lor aleargă de minune pe străzi și șosele.

— Băieții noștri zic însă că-s bune numai să mergi pe parchet. Bicicletele cu motor nu prea circulă pe asfalt, ci mai mult pe poteci, pe drumeaguri nisipoase și noroioase.

Constructorul se simți jignit, totuși spuse cu sinceritate :

— Producția noastră este cerută, reclamațiile sînt în limitele admise. Credeți că este ușor să schimbi procesul de producție ? Cu modificările voastre se duce tot planul de rîpă. Cum vom răspunde în fața forurilor superioare ? Le trimitem o scrisoare de mulțumire din partea băieților voștri ?

Făgădui să probeze modelul standard, modificat pe traseul clubului „Titurga“. Uzina își ținu cuvîntul în două rînduri și de fiecare dată cei de la „Motorul“ nu izbutiră să reziste nici jumătate din timp.

Președintele se duse chiar el la uzină.

Primirea făcută lui Sașa n-a fost prea cordială... Inginerii și tehnicienii se considerau jigniți, ajunseseră la convingerea că cei de la club fac dinadins pe nebunii.

Constructorul spuse cu răutate :

— Pe traseul dumneavoastră, motocicliștilor noștri li se asigură ruperea furcii din față. Cei care fac probe n-au chef să-și frîngă gîtul...

— Și sportivii noștri se tem de moarte.

Singurul rezultat al acestor tratative a fost că direcția uzinei făgădui să dăruiască în fiecare an clubului „Titurga“ o motoretă și o bicicletă cu motor. Această promisiune a fost combătută multă vreme de contabilul-șef al uzinei, care spunea că uzina nu dispune de fonduri de binefacere. Clubul a obținut totuși ce a vrut și în fiecare toamnă organiza întrecerea „Motoreta de aur“.

VII

UN CIOCĂNIT în ușă.

— Ina, scoală, am plecat la curse ! Desigur, e Berts, cine altul s-ar putea strecura pe după dulapul care blochează ușa.

— Da, da ! răspunde ea și-și freacă ochii lipiți de somn. Ca de obicei, Berts sună alarma cu mult înainte de vreme. Helga trebăluiește la bucătărie, iar Rollitis bombăne, somnoros încă :

— Ce te-ai înverșunat așa !

Ineta aruncă o privire spre geamul întunecat.

Trenul electric de Jūrmala cîntă pe strunele şinelor, de dincolo se aude ţiuitul tranzistorului. Of, n-are nici un chef să se scoale. Deschiderea curselor „Titurga-toamna“, o dimineaţă mohorîtă, amintirile care o împresoară... Ce-a fost a trecut, dar ce făgăduiesc orele, zilele, anii care vor veni ? N-are chef să se mişte.

Uşa era încuiată... Dar nu baricadată cu un şifonier. Şifonierul lor era o vechitură, mai-că-sa îl ţinea în odaie. În odaie locuia soră-sa, Ina dormea cu mama la bucătărie. La Elga veneau băieţi, ea le pretindea să-i spună Helga. Mama mîncă dimineaţa împreună cu fata cea mică şi plecau amîndouă — şcoala era aproape, slujba mamei, la fel.

Ina înţelegea că mama face totul de dragul fetelor ei, că nu-şi precupeţeşte nici munca, nici banii, nici sănătatea. Cîteodată plîngea chiar că nu poate să le dea decît aşa de puţin. Nici de tata nu pomenea de rău (plecase de-acasă îndată după naşterea Inei, care nu-l văzuse niciodată). Foarte rar le trimitea bani, el nu se arăta nicicînd, dar mama era liniştită. Pe-semne n-avea pe cine să se superc. Pe fete le povăţuise întotdeauna că nu trebuie să te împovărezi cu greutăţi şi obligaţii, că e bine să trăieşti şi să te bucuri de viaţă. Mama îşi iubea fetele şi le învăţa să se iubească singure.

Ina o admira şi o invidia pe soră-sa — Elga era atît de frumoasă, băieţii, ascultători, îi spuneau Helga ; din micul ei salariu şi cu ce mai primea de la mama, izbutea să fie întotdeauna

elegantă, frapantă. Soră mai mare, sora cea frumoasă, sora cea deșteaptă. Terminase școala cu medalie de aur și intrase la facultate. O vizitau tot felul de tineri — băieți isteți, interesați — care aduceau bunătăți, sticle cu etichete multicolore, discuri rare, se cânta, se dansa la ei. Micuța Ina învățase uimitor de bine să se învîrtească prin cameră. Unul din băieți, blond, cu părul tuns scurt, purta un costum bej importat din Ungaria, altul, brunet, cu părul creț, își comanda costumele din stofă englezească la atelierul „Baltijas modes“... Mai era unul care se îmbrăca foarte simplu și dorea din tot sufletul să se însoare cu Helga. Ea l-a refuzat, pentru că voia să-și trăiască viața. O prietenă a Helgăi s-a măritat cu flăcăul acela și acum era obligată să iasă numai cu el, întotdeauna cu același. O altă prietenă, care se măritase și ea, făcuse prostia să nască un copil, și tânărul tată dăduse bir cu fugiții. Aleargă acum pe la tribunale, smulge-i cu greu pensia alimentară — ar fi dat sărmana orice ca să-și recapete tinerețea lipsită de griji !

Mama era o ființă dăruită cu inteligență și bunătate... Și sora ei era inteligentă, nu însă și bună. Ineta era sensibilă, puneă unele lucruri prea mult la inimă, altele le interpreta altfel decît ar fi dorit cei de acasă sau de la școală. Cuvintele înălțătoare, versurile frumoase, oamenii drăgălași și curăței din cărți și din filme, obrăznicia băieților, expresiile tari care le scăpau prietenilor Helgăi, șușotelile fetelor în recreații — totul era o amestecătură de la care i

sc făcea greață. Ea și-ar fi dorit altceva, mai bun decît ceea ce vezi și auzi în fiecare zi. Pentru prima dată, Ina își dădu seama de acest lucru cînd, în locul muzicii de dans, ascultă muzică de Bach și o podidiră lacrimile. Tare mult îi plăceau muzica și cărțile, în toate încerca să ajungă la esență, să găsească miezul pe care poți să-l înfășori în micul ghem pufos al visului. Așa începuse ea să se depărteze de soră-sa, să stea mai mult pe lîngă mama, cînd aceasta venea ostenită de la muncă. Uneori Elga își permitea chiar să se răstească la mama.

Sora mai mare părea să nu se mai gîndească la absolvirea facultății (și cîtă rîvnă arătase la început !), avea cu totul alte preocupări. Venea fuga de la slujbă, se schimba repede și dispărea. Cîteodată, pleca dimineața și se mai întorcea tocmai după miezul nopții... Sîmbăta și duminica nu dădea deloc pe-acasă.

Mama încerca să-i găsească scuze :

— Cît e tînără, să se distreze. Că după ce se mărită, o să i se urască de stat cu copiii.

Totuși în glasul ei răsuna o temere, o ascunsă imputare. Mama arăta îngrozitor de bătrînă, ei nu-i ardea de distracții, ei îi fusese sortit să cîștige bani, ca să țină casa.

Într-o noapte, Ina se trezi din pricina unor suspine care răsunau în celălalt colț al bucătăriei. Cu sufletul la gură, trase cu urechea pînă ce se dumiri : plîngea maică-sa. Sări din pat, cu picioarele goale, se ghemui lîngă ea și izbucni în plîns.

— Nu plînge, fetiço !

— Nu plînge, mămico !

Plîngînd amîndouă, încercau să se mîngîie una pe alta. Mama căută să se dezvinovăţască :

— Eu n-aş spune nimic... numai să nu se fi întîmplat ceva rău cu Elga... Înă înţelese că nu se temea de vreo boală, sau că ar putea fi agăţată noaptea pe stradă.

Broasca ţăcăni. Iat-o şi pe Elga. Intră, împiedicîndu-se de ceva în întuneric. Mama aprinse veioza şi atunci văzură că Elga se clătina cam ciudat, ţinîndu-se de uşă. Mama strigă, cu sfială în glas :

— Fetiço, cum de-ai putut ?

Elga îi răspunse doar cu un singur cuvînt :

— Gura !

Şi trecu împleticindu-se pînă la ea în cameră, unde se prăbuşi pe pat.

Ineta tremura toată, înfăşurîndu-se în plapumă. În dimineaţa aceea o mai înveliră mîinile mamei — mîini grosolane, muncite, dar atît de calde, atît de grijulii.

— Rămîi acasă, copila mea, căci dintr-un fleac de durere în gît te poţi îmbolnăvi rău. — Îi aduse şi gustarea la pat, o răsfăţa şi ea cum putea. — Dormi, fetiço. Cînd se scoală Elga, să-i spui... şi-i înşiră pînă la cele mai mici amănunte tot ce era de făcut. Se grăbea să plece, lucra în două locuri, uneori era ocupată şi duminica.

Mama plecă, uşa se închise cu zgomot. Din cameră se auzeau glasuri şoptite, rîsul înăbuşit al Elgei, cam răguşit parcă...

Pe-atunci apăruse Rolands Gudermanis — sosit din Nord, sau așa ceva, unde se cîştigau

bani frumoși, unde el lucrase cîțiva ani după terminarea serviciului militar și agonisise un sac de bani. Cine era el, cu ce se ocupa, ce voia ? Ineta aflate numai că era electrician de meserie. Venea și el pe la Elga, se arăta foarte stăruitor, și sora mai mare începu să-și schimbe vechile păreri. Rollitis era mai prețuit decît toți cei dinainte. Inetei îi plăcea însă cel mai puțin dintre toți.

Evenimentele se desfășuraseră mai departe astfel : moartea mamei (se prăpădise pe neașteptate în urma unui atac de cord — o dăduse gata munca la betonieră), nașterea lui Berts, nunta, locuința cea nouă dobîndită cu ajutorul sacului de bani al lui Rollitis, „Pobeda“ (cum-părată la mîna a doua), apoi un „Moskvici“ nou, urmat de un „Jiguli“. Soră-sa nu mai făcuse alți copii.

Amintirea chipului cenușiu, stafidit al mamei, în cosciug, trezea o durere ascuțită în sufletul Inetei — un amestec de amărăciune, dragoste și dor. Noua locuință de aici, aflată la etaj, era alcătuită din două camere mari și una mică, cu sobe de teracotă.

— Asta-i pentru tine, Ina ! Glasul cumnatului suna mîndru, lăudăros.

Ineta încremeni de uimire. În locul colțului din bucătărie, avea o cameră numai a ei, luminoasă, care dădea direct în coridor, avea cheia ei, era independentă. Își îmbrățișă sora, îi mulțumi înroșindu-se și bîlbîindu-se cumnatului, care se umfla în pene.

Helga o povățui, sigură de ea :

— Proasto, învață de la mine cum trebuie să trăiești !

Ineta putea să stea în *camera ei*, pe patul *ei*, să-și vadă de treburile *ei*, să fie singură cu ea însăși... Cu bărbia sprijinită în pumn, își zise însă cu înverșunare, temîndu-se să n-o rostească cu glas tare : „Nu, numai așa nu, nici-odată !“

Pe vremea aceea era atît de exaltată, de sentimentală. E vîrsta cînd adolescenților li se pare că universul este alcătuit din pelin și miere, ei văd totul numai în negru și alb, pentru ei, altceva nu mai există. La unii această stare se prelungește o viață întreagă, ei sînt niste naivi incurabili... Unii (și nu sînt chiar atît de puțini) își pierd acuitatea spirituală și nici aceștia nu pot fi ajutați în vreun fel. Ineta rămînea aceeași fire sensibilă — cu toate schimbările petrecute în viață. Cu timpul se făcuse foarte drăgută. Toți spuneau că o întrece chiar pe sora mai mare. Posedase dintotdeauna acel ceva care se numește farmec, iar pe deasupra se pricepea să-i pună la punct de la început, cu mușcătoare ironie, neamatorii de fuste. În orice caz, dădea tuturor de înțeles că nu crede în dragoste, că fetele sînt proaste, iar așa-zisa iubire, jurămintele fără nici o valoare, n-ar fi decît un joc abil în care femeile, prin însăși natura lor, sînt sortite să piardă... Totuși, undeva în adîncul ființei ei, tînjea, credea în imposibil, în cele de care singură își bătea joc. Dacă oamenii ar iubi cu adevărat și totul ar fi limpede, curat, iar părțile urîte ar pieri — două suflete ar putea suna unul pentru altul ca două clopoțele de argint. Oare omului

îi e sortit să tînjească numai după ceva inexistent, după ceva imposibil ?

Tocmai atunci apăruse docentul acela cu chipul viril.

Iar apoi dispăruse.

Ca să-i facă Lui în ciudă, Ineta înfiripase un mic flirt sub ochii Lui ; voia să-i dovedească : poftim, eu pot face în orice clipă pe oricine să joace după placul meu, n-am să plîng după tine, am alt iubit. Aici se asemana puțin cu Helga : își vîra țigara în gura violent fardată și se alătura unei societăți vesele ca să rîdă zgomotos la tot fel de glume proaste...

Iar El, după cum i s-a transmis, se mulțumise să zîmbească ironic : „Pe un drum bătut, alții vor alerga mai ușor !“

Ineta găsi atîta voință în ea ca să rupă cu trecutul — de parcă l-ar fi retezat cu toporul. Iată că zace acum — părăsită și neștiută de nimeni. E încă frumoasă, atrăgătoare, dar nimeni n-are nevoie de ea... Un drum bătut, pe care se poate alerga mai ușor ! Dacă au însă înaintea lor o „cărămidă“, pînă și cei mai îndrăzneți sportivi se întorc din drum... „E la fel ca celelalte, dar își închipuie că ar fi cine știe cine...“

Simți o poftă grozavă să fumeze. Țigările erau în sertar... Și apoi nu merita să îmbîcsească aerul din odaie.

Auzi de dincolo :

— Fir-ar să fie ! Rollitis, întîrziem dacă ne tîrîm ca păduchele la baia de aburi...

INETA IZBUTI să aprindă o țigară abia în timpul curselor. Berts își parcurgea traseul, pierdut într-o mulțime de adolescenți, Aizsils avea tot felul de treburi, din cînd în cînd îl vedea trecînd prin fața ei, în costum reglementar, cu casca obligatorie pe cap. Ba se ducea să vorbească cu Saša, ba se învîrtea lîngă aparatul de sudat ; iată-l acum fără cască, în rînd cu spectatorii, privind băieții care treceau prin fața lui. Ineta simți dorința să-l întrebe cum se descurcă Berts, căci ea nu se pricepea deloc la curse. Chipul tînăr al lui Aizsils părea colțuros, posomorît : avea fruntea încruntată, ochii de culoare deschisă urmăreau cu repeziciune pe concurenți. Întorcînd brusc capul, o zări pe Ineta și zîmbi. Părea gata să-și lepede aerul mohorît, să se apropie și să-i explice tot ce ea nu știe. Fata se necăji pe ea însăși : poftim, arunci ochcade, ca o fetișcană ! Nu-i răspunse la zîmbet, se întoarse și plecă.

Ediks îi oferi o țigară și iată-i stînd în mașină și fumînd. Aizsils n-o vede că fumează. Oare cîți ani o fi avînd ?

Dar ce importanță are ?

Ediks face mereu glume pe socoteala ăstora carc aleargă pe pîrîitoarele lor. Aceste glume, ca de obicei fără nici un haz, n-o distrează, pare-se, decît pe Helga. Rollitis cascade pe față și pufnește din cauză că trebuie să zacă aici, cînd ar fi putut să facă un drum cu mașina, să bea ceva. Ineta urmărea prin geamul mașinii învâl-

mășeala din jur, câmpul acela plin de oameni și nu-și putea desprinde gândul de la Aizsils. Soră-sa cu bărbatul ei și cu Ediks îl socotesc un om cu totul lipsit de interes, prea și-a dat ostenala Berts să-l bage pe gît la toți. Într-adevăr, la prima vedere, Aizsils nu-ți făcea nici o impresie...

Ediks s-a tolănit pe toată bancheta din spate, așa că Ineta e nevoită să se înghesuie într-un colț. El își întinde picioroangele în pantalonii lui largi ca niște fuste, le ridică aproape pînă în tavan și trăncănește întruna vrute și nevrute despre clubul „Titurga“. Se spune că Sașa face tot felul de combinații, de afaceri, iar casa clubului e veșnic goală. Noroc că la categoria de cincizeci de centimetri cubi băieții concurează pe mașinile lor, clubul mai poate să respire, în schimb conducerea nu-l iartă deloc pe Sașa, îl ocărăște zdravăn...

— Pentru ce ? se interesă pînă și Rollitis cel nepăsător.

— Mașinile trebuie să fie proprietatea clubului. În țările capitaliste, sportivii își cumpără singuri mașinile și înjghebează cluburi. La noi, motocicletele de curse nu se vînd decît la asociații, prin virament.

— Clubul să-i dea și lui Berts ! strigară Rollitis și Helga într-un glas.

— Se dau, dar nu la toți. Cea mai mare parte din băieți concurează pe-ale lor. Ce să-i faci, rămășițe ale mentalității de proprietar particular.

— Ce bine-ar fi s-o ștergem, spuse Rollitis, pierzându-și din nou interesul pentru sport.

— Să bem niște cafea, și Helga se întinse să ia termosul.

Motoretele și Ediks continuau să turuie.

— Sașa a alcătuit o întregă armată de puștani. În fiecare raion sătesc există cîteva echipe. La Riga ei se pripășesc pe lîngă administrațiile clădirilor, se milogesc de părinți să le cumpere motorete și sparg timpanele tuturor. Pensionarii, vezi bine, și-au găsit o ocupație — toată ziua reclamă. Așa e tagma asta a lor, niște văicăreți. De ajuns să facă pipi un cățeluș pe colțul casei, că la douăzeci de redacții s-au și primit jalbe...

— Asa e, confirmă Rollitis, sorbind din cafea.

De fapt, ce-i povestise Berts Inetei ? Era entuziasmat că Sașa, cînd a fost arbitru principal, i-a lăsat pe băieți, pe riscul lui, să concureze la juniori. Să vezi și să nu crezi : un puști, care nici n-are încă dreptul să conducă o motoretă, concurează la cursele de motociclete ! Bineînțeles, Sașa n-are încredere în oricine. Pentru toți ceilalți : poftim, aveți bicicletele voastre cu motor — reparate și răsreparate, drese și paradrese. Vă dau voie să alergați cît poftiți cu ele ! Au fost cazuri cînd tinerii concurenți își convingeau părinții să le modifice cilindrul ca să-i mărească capacitatea. Puterea motorului crește, prin urmare, iată o posibilitate de a cuceri laurii de învingător. Din păcate, asemenea cazuri nu treceau niciodată neobservate : în timp ce șmecherul gonește pe traseu în fruntea tuturor, Sașa a și primit o reclamație cum că numărul cutare a făcut cutare ispravă. Sașa con-

voacă pe loc o comisie care va examina după aceea motorul și îi va măsura diametrul. Convocarea comisiei este un secret, dar și acest secret, ca toate celelalte secrete, se află repede. Deși șmecherașul n-are un telefon montat pe bicicleta lui cu motor, el primește pe o cale neștiută informația cu privire la capcana ce-l așteaptă și, într-un sector mai îndepărtat al traseului, „o șterge“. Ce să-i faci, pierduți îs laurii de învingător, iar băiatul o ia spre casă, drept prin hățiș...

Și astăzi mulți au abandonat — pe traseul dificil se rupe cadrul sau motorul prins pe el. Asta le-a comunicat Berts, care strălucea tot de bucurie. A apărut, mînjit de noroi, negru ca un drac, dar cu ochii plini de fericire. Cucerise locul al optulea, izbutise să-și împlinească visul — intrase în lotul primilor zece !

— Al optulea ! rosti tărăgănat și posomorît Rollitis. Nu primul, sau măcar al treilea... Tocmai pe locul opt !

Bucuria din ochii lui Berts se stinse. Părea gata să-l strîngă de gît.

În sfîrșit, familia, istovită de atîta așteptare, putea să plece. Ce le pasă lor de bucuria fiului. Tata și mama sînt dezamăgiți — poftim, doar locul al optulea ! Ediks, preocupat de planurile sale, se înțelege cu Helga din ochi. Numai Ineta îl susține pe Berts :

— Să mai rămînem, cursele continuă !

Rollitis refuză categoric :

— Mie mi-ajunge.

Ediks :

— Păi, Berts a obținut „locul al optulea de onoare“. Ce mai vreți ?

Helga :

— Nici vorbă nu poate fi !

Nu se poate conta pe înțelegere din partea celor mari.

— N-aveți decît s-o întindeți. Numai să nu călcați pe vreo sticlă, ambalajul acesta se sparge ușor !

— Și votca se varsă repede ! îi țină isonul și Ineta. Rollitis, jignit, mormăi ceva în legătură cu copiii obraznici din ziua de azi. Helga dădu să-l apuce pe Berts de ureche, dar acesta nici n-o lăsă să se apropie.

Trezind nemulțumirea celor care plecau, cei doi îndărătnici rămaseră pe vastul cîmp al întrecerii. Rollitis izbuti chiar să-și stăpînească mînia și urcă bicicleta lui Berts pe capota mașinii. Nu îndrăzniră să ceară termosul cu cafea. Nu era ger, termometrul arăta plus 5 grade, dar cu tot soarele, umezeala te pătrundea pînă la oase. Berts rămăsese în combinezonul de curse — nu se putea altfel, doar trebuiau să vadă toți că el este unul dintre ei — Ineta purta un pardesiu cam subțire. În scurt timp, o pătrunse frigul și Berts o trase după el în autobuzul clubului „Titurga“. Trebuiau să mai aștepte, acum începeau cursele de juniori.

Ineta se așeză pe o banchetă, cît mai departe de portieră. Nici aici nu era prea cald. Berts, îmbrăcat gros, se încălzise, pe deasupra se molipsise și de învălmășagul curselor. De autobuz se mai apropie o pereche — o tînără și un băiat

zvelt, plăcut la înfățișare. Berts le făcu semn cu mîna. Tînărul îi rugă s-o primească și pe soră-sa. Văzînd-o pe Ineta, își ridică șapca, scoțînd la iveală un cîrlionț de păr blond. Nu arăta a sportiv, dar nici nu părea un pierde-vară. Un chip simpatic, de băiețandru, cu sprîncenele de un blond spălăcit, cum rar întîlnești, și totuși atrăgător. „Ce frumos se poartă cu sora lui“, gîndi Ineta și deodată simți o părere de rău că ea nu reprezintă nimic pentru acest tînăr...

— Maira ! se prezentă mîndră fata, urcîndu-se în autobuz, și dădu mîna cu Ineta și Berts, dar se așeză ceva mai departe. Părea să fie elevă în ultima clasă.

Fratele plecă să mai vadă ce se petrece pe traseu.

— E Andis, un prieten al lui Kārlis, spuse Berts. Deși nu e motociclist, totuși e un băiat de treabă.

— Adevărat... Ineta și Maira schimbară cîte-un zîmbet. Fetița era reținută, bățăioasă, dar aprecierea entuziastă acordată fratelui ei o făcuse să zîmbească.

— Da, așa e, întări Berts, vrînd să pară cît mai serios. Pe loc scoase însă un strigăt de bucurie zărindu-l pe Agris. Pe motoretă. Berts sări din autobuz, dar se opri încurcat... Agris mai era cu niște băieți. Agris... ciao !

— Aha, și tu te joci la grădinița asta de copii ?

— Am ieșit pe locul al optulea, îi comunică Berts, nu prea mîndru. Bucuria i se vestejise.

Agris și prietenii lui nechezară cu atîta dispreț, încît Berts se fîstîci de-a binelea. Zărind fata din autobuz, Agris strigă :

— Și tu concurezi, Maira ? Poate ai ieșit a optsprezecea ?

Fata nu-i răspunse.

— În schimb tu ești grozav de delicat și nu pari încrezut deloc, îl repezi Ineta.

Agris era gata-gata s-o înjure. Se stăpîni însă, se urcă pe motoretă și cei trei amici o luară din loc.

— Aștia-s de la voi de la școală ? întrebă Ineta.

— Nu, doar așa...

Berts se întoarse plouat în autobuz, iar Maira se închise în mușenia ei. Inetei îi plăcea tot mai mult de ea — era mîndră din fire și asta înseamnă ceva. Drăguță fată, seamănă cu fratele ei.

După ce rămase un timp în autobuz, Maira îl zări pe Andis și fugi la el. Nu-i mai văzură apoi, pesemne că întâlnirea cu Agris o speriasse pe fată.

Din nou rămaseră să aștepte numai ei doi în autobuz. Sașa apăru pentru o clipă, o salută pe Ineta și fugi iarăși. Purta o scurtă din imitație de piele, încheiată pînă la gît, cu un microfon portativ agățat pe piept, avea o figură gravă. Era dirijorul principal al acestei simfonii tehnice. Aidoma unui comandant de oști, el adună forțele, stabilește direcția loviturii principale, dă semnalul pentru începerea acțiunii, așteaptă informații ca să aline suferințele celor răniți, să hrănească soldații, să răsplătească pe cei care s-au distins. Ehei, de-ar fi avut Napoleon la Waterloo o asemenea tehnică, tineri atît de com-

bativi, din prusaci s-ar fi ales praful și pulberea, englezii și scoțienii ar fi fost aruncați în mare, iar vechea gardă s-ar fi încununat de lauri, în loc să se aleagă cu o moarte eroică.

Pentru Sașa era o zi mare.

În vară, Rollitis trecuse o dată pe la el pe-acasă, întâmplător se afla și Ineta în mașină. Bărbații discutaseră despre ceva ce lor li se părea deosebit de important, iar Inetei — niște fleacuri. Apăruse și nevasta lui Sașa cu un copil în brațe, iar o fetiță de vreo cinci anișori se ținea de poala ei. Familia nu se prea scaldă în aur, Sașa câștigă puțin, nevastă-sa lucrează, e o femeie atît de bună, de blîndă... O mamă. Ineta strînse din dinți. În ultima vreme, prea îi venea să plîngă din orice...

Berts :

— Cînd iese Kārlis pe traseu, ne ducem să ne uităm ? Nu-i așa, Ineta ?

— Cum să nu.

— Știi ceva, Ina ?

— Ce-ar trebui să știu ?

— Ești o femeie de treabă. În locul lui Kārlis, aș pune ochii pe tine.

Ineta izbucni în rîs. Berts nu-și lua privirea de la fereastra autobuzului. Sosi clipa cînd la start se aliniară motocicletele de 175 centimetri cubi. Era un spectacol impresionant : zeci de motociclete, cu motoarele uruind, înșirate în linie dreaptă. Arbitrul stătea cu drapelul în mînă. Mulțimea din jur ba îi împingea pe Ineta și pe Berts în față, ba îi trăgea înapoi,

de unde nu se vedea bine. Se împotriveau, se agăţau şi ei cum puteau, ca să rămînă pe loc.

— Dacă ar face Kārlis un sprint ! Ar porni în fruntea tuturor şi ar merge pînă la sfîrşit !

— Tot timpul primul ?

— Numai aşa !

O fi atît de simplu ? Toţi doresc să fie primii. Ineta nu-l contrazise, Berts ştia mai bine, căci participa şi el la curse. „Al optulea loc de onoare.“

Se dădu startul. Motocicletele se smuciră înainte, urlînd. Fumul se învălătuci, zburară jeturi de noroi vîscos. Cineva căzu, gata să fie călcat de motociclete. Degetele lui Berts se înfipseră în cotul Inetei.

— Priveşte... Kārlis s-a detaşat !

Mînaţi de curiozitate, împinşi de ceilalţi spectatori, porniră de-a lungul traseului. Motoarele urlătoare treceau în goană pe lîngă ei, într-un şir răzleţit. Aizsils dispăru undeva şi apăru iarăşi în mijlocul grupului aflat în frunte.

Berts jubila :

— Uită-te ce manevre face. La curbă reduce puţin de tot viteza şi pe loc se smulge şi demarează ! Āilalţi se lălăie !

Ina vedea cum sînt aruncate motocicletele dintr-o parte în alta şi cum ţîşneşte noroiul de sub ele. Un infern în miniatură. De la atîta zgomot asurzeşti şi ai senzaţia că îţi plesneşte capul...

PRIMUL SPRINT îi reușise lui Aizsils neașteptat de ușor. Motocicleta „Kovrovet” se comporta excelent. Era răsplătită bătaia de cap îndelungată, plină de stăruință, pe care i-o dăduse.

Primiseră motocicleta de la uzină într-o stare vrednică de plîns — era de-a dreptul un rebut, nici măcar pistonul nu fusese introdus în cilindru. Și acum zboară, de parc-ar avea aripi — un Pegas din secolul tehnicii. Să mai reducă viteza... Era gata să cadă, ușurel, ușurel... E greu să fii în frunte, rivalii sînt aproape, traseul nu face nici doi bani ! Ba aruncă motocicleta dintr-o parte în alta, ba îți pierzi timpul ca să-ți cureți ochelarii stropiți de noroi. Începe să depășească deja pe cei rămași în urmă. Cineva încearcă să-l depășească pe el.

Berts răcni :

— Unde se bagă ! la adresa concurentului estonian care trecu în goană pe lîngă cei aflați în frunte, țîșnind din mulțimea de motocicliști. Kārlis, nu-l lăsa ! țipă din răspuțeri Berts, dar glasul i se pierdu în zgomotul acela infernal.

Concurenții pieriră în noroi și nori de fum albastru. Cînd apărură din nou, se văzu limpede că estonianul era hotărît să ajungă în fruntea plutonului. Prea lua curbele ca un disperat, stropind chiar cu noroi pe spectatorii aflați mai aproape.

— Să nu dea peste noi, se ghemui Ina.

— Așa ceva nu se întâmplă, o încredință Berts, în cunoștință de cauză

Totuși se depărtară de curbă.

Frigul se strecura prin pardesiul subțire al fetei.

— De s-ar termina mai repede !

Berts studia încordat bucla traseului. Ceva nu era în ordine acolo... Primul trecu în goană estonianul. La câțiva metri după el Aizsils, împreună cu ceilalți.

— Ce ticălos ! strigă Berts, de parcă l-ar fi jignit personal.

— Mi-e frig, spuse încetișor Ineta. Să intrăm o clipă în autobuz.

Berts nu-i răspunse, probabil că nici n-o auzise.

În următoarele două ture estonianul continuă să se detașeze încet, dar sigur, cel care venea după el rămânea tot înaintea lui Aizsils, iar „sateliții“ acestuia se luptau să-l depășească. Clocotind de indignare, Berts se uita, fără să scoată un cuvânt. Sărind din când în când într-un picior, Ineta nu se mai văita de frig. Numai timpanele parcă îi ardeau de atîta zgomot.

Pe neașteptate, situația se schimbă și păru a fi din nou interesantă. Asaltul „sateliților“ împotriva lui Aizsils se sfîrși printr-un eșec, aceștia începură să fie depășiți de alți concurenți, iar Aizsils deveni mai agresiv, apropiindu-se tare de tot de cei doi din frunte.

— Kārlis ! Kārlis ! gema Berts. Haide, arată-le... că se poate...

Și într-adevăr, Aizsils le „arătă“. Ineta și Berts nu vedeau cea mai mare parte din traseu și pare-se că tocmai acolo se desfășura lupta adevărată, pentru că în clipa când amîndoi liderii apărură din nou la curbă, distanța dintre ei se micșorase vizibil. Ceilalți însă presau și ei. Ineta auzi glasul lui Saša care anunța prin megafon desfășurarea cursei și înțelese că Berts are dreptate.

Se părea că Aizsils nu va izbuti să cîștige primul loc. Fără să se priceapă la motocros, Ineta presupunea totuși că estonianul este mai tare. Sprinturile lui îl lăsau veșnic pe Aizsils în urmă, făcîndu-l să piardă ceea ce cîștigase cu greu. Și asta de fiecare dată. Nu, Aizsils nu va putea să i-o ia înainte.

Oare Berts se împăcase cu ideea că prietenul lui va trebui să se mulțumească cu „locul al doilea de onoare“ ? Dacă Aizsils ajunsese la capătul puterilor, în schimb motocicleta concurentului estonian nu-și mai asculta stăpînul, motorul se încinsese, roțile parcă se lipeau de clisa neagră în curbele îngrozitor de deteriorate. Aizsils înțelese acest lucru, ambală motorul, iată-i alături... preț de o clipă gonesc umăr lîngă umăr. Din nou o curbă și, ieșind în linie dreaptă, Aizsils porni în frunte.

Ultima sută de metri, ultimele eforturi. Motocicleta modificată de el însuși zboară ca vîntul, mîinile tremurînd de oboseală mai stăpînesc cumva mașina care saltă, pentru a ajunge la finis cu cîțiva metri înaintea celuiilalt concurent.

Estonianul exclamă :

— Dacă aveam motocicleta dumată, te-aş fi depăşit cu un tur întreg !

Ce-i drept, e drept. Acest lucru îl înţelegeau prea bine şi spectatorii, şi însuşi învingătorul. Mecanicul triumfase asupra sportivului.

Berts, care se apropiase în fugă, îi sări lui Aizsils de gât. Ineta rămăsese ceva mai departe. Aizsils îşi scoase casca şi fata văzu că avea părul complet ud, de parcă i-ar fi turnat cineva o găleată de apă în cap. Şiroaie de sudoare curgeau pe faţa lui mînjită de noroi.

X

NOAPTEA se lăasă ger.

Ineta se culcă devreme. Acolo, după uşă, după dulapul cel mare, se auziră multă-multă vreme zgomotele serii : emisiunea sportivă de la televizor, însoţită de vocea comentatorului şi răcnetele spectatorilor, muzică de pickup sau de magnetofon, clinchet de păhărele, rîsete, uneori cuvinte mai răstite, glasul pătrunzător al lui Berts, chicotelile prostesti ale lui Ediks, mai-muţărelile Helgăi, lăudăroşenia lui Rollitis... şi totul la nesfîrşit, totuşi Ineta adormi, liniştea pogorî asupra ei.

Linişte. Noapte. Întuneric.

Veşnicia a presărat grăunţe sclipitoare pe întinderile nesfîrşite ale cerului, cîntecul trenurilor a răsunat pe strunele şinelor, noaptea răsuflă liniştit. Ce straniu este să fii conştient

de propria ta existență în această uriașă lume pustie.

Pentru fiecare om, o lumânare înstelată, pentru fiecare — partea lui de fericire, mică, dar numai a lui.

Ineta sări din pat, se sprijini pe pervaz, își lipi obrazul de geamul rece.

Noaptea pășește fără grabă prin oraș. Mersul ei neauzit alină spaima, noaptea îi ocrotește pe cei care dorm, pe cei în suferință și pe cei fericiți deopotrivă. Un om se poate lipi în pat de un altul și totuși poate rămâne îndepărtat și străin de el.

Vuietul motorului se lovește de marginea casei, huruitul clatină din loc pietrele caldarîmului, o șuviță de lumină scoate la iveală colțul dărăpănat al clădirii. Și ce mai latră la veșnicie dulăul ăsta cu patru roți !

Noapte zgomotoasă, noapte tulbure... Votca își zdrelește gîtlejul ei de bețivană. Prietenul lui Rollitis, tatăl lui Agris Almants, se tîrăște spre casă, în burdihan îi plescăie „dospeala“, celulele otrăvite ale creierului plăsmuiesc vedenii de delir, prin fața ochilor îi joacă broaște rîioase, șopîrle, roiuri de mușculițe negre. Limba înșiră cuvinte urîte, pline de răutate.

Iar Ineta pășește pe o pajiște înflorită, ținînd în palme un fluture alb. Îl ține cu grijă, ca nu cumva să-i scuture polenul auriu de pe aripioare.

„Nu se va schimba nimic. Am să mă duc la serviciu și am s-o văd pe Ritma. Ritma o să

bombăne și o să mă certe pentru tot, eu am să mă gîndesc la ale mele și n-am s-o ascult decît pe jumătate. «Tu ești fericită, tu poți să trăiești cum vrei. Nu te lăsa prinsă, rămîi de una singură pînă la pensie, atunci vei avea măcar amintirile, vei putea să-ți trăiești fără regrete viața care ți-a mai rămas. Să te înham așa, de tînără ! Proasto ! Proasto !» Iar eu tot am să mai trag nădejde, tot am să simt o durere în suflet. Sînt aici la serviciu atîtea fețe care trăiesc după filozofia Ritmei — în fum de țigară, schimbînd prietenii, fără să se lege de cineva, fără să pună ceva la inimă. Aceeași variantă cu a Elgăi. De ce mă dezgustă asta pe mine ? O toană ? Dar iubirea, este tot numai o toană ?“

Noaptea e atît de senină. Stele cad din înalțuri. Aici, în spatele geamului, picură lacrimi.

Trenul electric cîntă, roțile bat tactul. Noaptea oftează ca o bătrînă de care nimeni nu mai are nevoie. Multe amintiri păstrează ea ? Oare cine-i plătește pensie ?

Tatăl lui Agris Almants deschise cu greu ușa de afară și, dînd buzna pe coridor, o trînti cu putere, făcînd-o să bubuie. Apoi se prăbuși pe dale, pur și simplu cu mutra în jos (nu așa cum cad în filme eroii nobili), și pînă dimineața așa va dormi, apoi cînd o să se trezească, o să intre în casă și o să le facă tuturor o viață veselă.

Noaptea își licărește stelele. Un firicel de vînt face să zăngăne, sfios, tabla acoperișului ;

jos în coridor, pe pardoseala de dale, doarme un om sforăind în triluri, în tot orașul domnește pacea...

*Extrase din amintirile nescrise ale
inginerului Aizsils (continuaare)*

Hr-r-r... huruit, hr-r-hârtoape, pîrr-rîit, gropi, stropi de noroi în obraz... turr după tur-r-r, roată lângă roată, cască lângă cască, număr-r-r... Și ambalează, ambalează, ambalează... Nu mai am putere, o greutate de plumb îmi apasă umerii, dar mîna ține mai departe ghidonul, ambalează motorul la maximum. Nu mai pot, lăsați-mă să cobor de pe motocicletă ! Dar cine să te audă, nici o geană de lumină în acest hățiș, numai roți, căști, cizme din pînză impermeabilă, numere, o gloată surdă, insensibilă la plesnetele de noroi. În dreapta și în stînga, unii care trec în goană pe lângă mine, în față — zidul celor aflați în frunte, în spate — asaltul celor rămași în urmă ; nu pot să mă smulg nicăieri, nu îndrăznesc să rămîn în urmă, ca să nu fiu trîntit și călcat de roți... sînt închis, prins, singura ieșire — ambalează, ambalează, ambalează... și gonește, și gonește — fără vreo speranță să poți întrece, fără vreo speranță să poți rezista...

După ce m-am trezit, am rămas multă vreme cu ochii pironiți în întuneric.

Nu sînt un adevărat sportiv. Îmi vine greu întotdeauna să-mi înving firea.

Aşa nu merge.

Din întuneric se desprinde chipul estonianului. Îşi scoate casca — curios, de ce mă sperie casca — şi iată că nu mai e un adaos al roţilor, ci un om viu. Mă întreabă : „*Kes saavutas esimese koha ?* Cine a ieşit pe locul întâi ?“ Îi răspund : „*Palun arve !* Plata, vă rog“ — singurul lucru pe care-l ştiu în estoniană.

Saşa mi-a spus odată : „Lupţi pentru că eşti în stare să te înfrîngi. Ți-e complet străină însă patima luptei, a întrecerii. Mă uit cum înaintezi pe traseu şi văd că ți-e frică să nu-ți pierzi echilibrul. Spiritul sportiv înseamnă să te avînți în luptă din toată inima, apelînd uneori, în curbe, la frînele raţiunii. Dacă nu există dinamită, numai cu raţiunea n-o scoți la capăt.“

Saşa are dreptate, el poate judeca pe oricine pe traseu. Amîndoi ne dăm seama că nu-mi este sortită gloria sportivă, dar Saşa nu cunoaşte acel sentiment de frică, pe care eu îl am în subconştient — frica de cădere.

Ies de pe traseu, ca să mă lupt cu mine însumi.

Atacul cobrei. Plămîinii cît mai plini cu aer. Exercițiul pentru gît. Concentrarea gîndirii asupra unei anumite părți a trupului. În fiecare dimineață în fața ferestrei deschise. În fiecare dimineață, cît mai mult, cît mai hotărît. Pe orice vreme, în orice stare de spirit.

Spatele meu parcă tot mai este din sticlă. Nu pot nici să m-așez, nici să mă aplec, orice încercare este un eșec. Oftez, icnesc. Am nasul umed, din colțurile gurii îmi curge salivă. Urechile îmi bubuie, inima îmi bate ca un ciocan.

Gargals mi-a spus că scrie undeva : „Spiritul e treaz, trupul însă e neputincios.“

Ce vrea caraghiosul ăsta bătrîn de la mine ?

Un vălmăşag de roţi, căşti, cizme din pînză impermeabilă. Vocea lui Saşa : „Procentul de accidente în motociclism este mult mai mic decît în atletismul de categorie uşoară, în fotbal, hochei, box... Treci în goană peste aceste motive, uită-te mai bine, luptă !“

Oare posedatul ăsta de Saşa vrea să facă din mine un recordmen mondial ?

Vreau să mă smulg măcar pentru o clipă din cavalcada care goneşte frenetic !

Nu, nu chipul estonianului este întors spre mine. E un motociclist, un motociclist de curse adevărat, înăscut. Pe cap are cască, faţa hotărîtă, privirea aţintită, care trădează calculul rece.

Ce să facă cei care vor să vadă omul în spatele căştilor şi al roţilor ?

Pentru oamenii raţionali, emoţiile nu sînt decît un mijloc de a-şi spori pofta de mîncare.

Mestecenii alb-verzui. Am să mă culc în iarbă, cu mîinile sub cap, şi am să clipest, privind în ochii albaştri ai bolţii cereşti...

Berts a telefonat şefului meu de echipă să-mi transmită să trec pe la el după ce ies de la lucru. Nu înţeleg, amîndouă bicicletele sînt reparate. S-a învăţat cu nărav flăcăul, iar a născocit ceva. Ar putea să mai lucreze şi singur. Mi-am adus însă aminte de cumnata lui Rolli-tis. Şi am alergat la staţia de autobuz,

De fapt nu Berts avea nevoie de mine, ci Rollitis în persoană.

Din obișnuință, mi-am rotit privirile prin curte. „Moskvici“-ul era scos din garaj, cu capota ridicată. Rollitis și Berts munceau de zor, curățau, strîngeau șuruburile, vopseau.

Berts mă întâmpină prietenos, taică-său, cu un aer de indulgență.

— A, Kārlis, tu care ești as la motoare, fă-l și p-ăsta mai de doamne-ajută !

Rollitis poate să-și permită un asemenea ton. Nu este zgîrcit, știe întotdeauna să te „plătească“ cu generozitate, prin urmare are tot dreptul să se aștepte la prețuire din partea interlocutorului. Eu ție, tu mie ! Iar pe cel care nu este în stare să-l prețuiască sau vrea să-i smulgă mai mult, pe acela Rollitis îl învăluie într-un dispreț suveran. Spui că ești jignit ? Bine, cît să-ți mai dau ? Aha... Poftim, îți dau dublu. Să fii mulțumit și să nu te mai văd în fața ochilor. Nu meriți nici cît îți închipui tu singur despre tine ! Țsta e Rollitis.

La mine se uită de sus (eu nu-s decît un simplu șoferas, un om neînsemnat), totuși cu oarecare considerație, în măsura în care noțiunea de „considerație după merit“ îi poate fi atribuită lui Rollitis. Eu nu mă bag în sufletul lui, mai fac cîte-o mică reparație la „Moskvici“-ul acela destul de uzat, nu prea mă bat pe băuturile scumpe și gustările lui. Fără prea mare efort, mă port exact așa cum s-ar fi așteptat însuși Rollitis. Ediks e un mîncău, mare amator să bea pe socoteala altuia. Dar atîta timp cît e prietenul lui Rollitis, o să

ajungă sus, acolo și scara de valori e alta : ceea ce la mine sînt păcate, la Ediks reprezintă virtuți.

— Cumpăr un „Jiguli“. Cu rabla asta, gata ! O mai vopsesc pe ici, pe colo, și vînd ieftin vechitura, să se mai hurduce sub careva. Motorul zbîrnîie cam urît. Am și turnat ulei mai mult, dar degeaba. Reglează-i tacheții.

— Ca să nu-i bată cumpărătorului la ureche, adăugă Berts.

Mi-am scos haina, mi-am suflecat mînele și am îmbrăcat o scurtă veche de-a lui Rollitis.

Știu despre ce este vorba (rîndul trecut, cînd Rollitis s-a abțiguit de necaz că Înetă cu docentul pleaseră, eu am condus mașina lui pînă acasă), dar nu este chiar așa de ușor de reparat. Dacă fac motorul să lucreze rotund, o să-i scadă din viteză, ceea ce nu va fi pe placul cumpărătorului. Trebuie reglat cu pricepere.

Rollitis făcu un tur prin curte. Parcă ar merge, dar carburatorul...

M-am uitat peste umăr. Șurubelnița mi-a căzut din mînă.

— Ea e sora Helgăi. Parcă v-ați mai cunoscut. Ce, tu n-ai mîini ?

Fata s-a oprit alături — luminoasă, gîngășă, însorită — și-mi întinde mîna. M-am uitat la palmele mele pline de ulei. Ea zîmbește, îmi strînge încheietura mîinii stîngi, se prezintă „Ina“ și se depărtează. Rollitis se așază din nou la volan și iese în stradă, să încerce mașina. Berts, cu el — totul este o plăcere, mama a rămas acasă.

M-am uitat spre Ina. Ca să vezi, ce ocazie... Dar pentru ea nu există pe lume decît el — baritonul acela boieros.

Fata rostește, cu dojană parcă :

— Vreți să-mi spuneți ceva ?

Ce să-i răspund ?

Ina mă privește surîzînd cam ironic...

Despre Sașa auzisem multe, încă înainte să fac cunoștință cu președintele clubului „Titur-ga“. Ca aspect n-are nimic deosebit. Un „bătrîn“ destul de cumsecade printre atîția alți „bătrîni“. Uscățiv, nu prea înalt, îndărăț-nic. Este unul din acei oameni entuziaști care se dăruiesc muncii din toată inima, de aceea nu prea sînt apreciați de șefii iubitori de liniște și pace. Oamenii prea sîrguincioși complică viața celorlalți. Membrii clubului „Titur-ga“ își luaseră un avînt atît de mare, încît nu mai puteau păstra un echilibru între pretenții și posibilități.

Aici oricine putea să învețe, să cîștige ceva pentru el (firește, nu în sens material), Sașa însă nu era încîntat să primească pe oricine. Președintele clubului îi cunoștea prea bine pe „artiștii liberi“ nomazi, care sînt gata în egală măsură să înghită săbii, să danseze pe sîrmă, să joace în orice echipă de hochei sau volei sau să concureze pe motocicletă, numai ca să aibă un avantaj. Un soi de gladiatori sportivi. Știi din experiență că, atunci cînd se prezintă un asemenea căutător de fericire, îndată îți dă de înțeles că el are *relații* și se interesează :

„Cît plățiți pe lună ? Îmi dați locuință la Riga ? Ce avantaje am ca sportiv ?”

Sașa avea răspunsul pregătit :

„Ați greșit adresa. Aici nu sînt fotbaliști sau hocheiști. Noi plătim cotizații clubului, iar clubul nu ne plătește nimic. Și nu vă dăm motocicletă din prima zi. Mai întîi trebuie să dovedim că putem avea încredere în dumneavoastră.”

Membrii clubului „Titurga” nu caută să obțină avantaje și privilegii, ei doresc să muncească. E primăvară. Cerul limpede strălucește, ca și ochii sportivilor aflați la start. Privirea lor exprimă voință — ei înșiși întruchipează voința. Ca să înțelegi acest lucru, trebuie să fi purtat costumul lor, să-ți fi pus casca pe cap, să fi încălecat pe calul de fier. N-am strîns între genunchi un simplu motorăș, de un cilindru, nu, ci toată tehnica globului pămîntesc, apucînd-o cu mîinile de coarne. Și am pornit în zbor pe deasupra craterelor lunare, a canalelor de pe Marte, depășind Ursa Mare, împrăștiind Pleiadele, străbătînd Nebuloasa Andromeda ! Mai repede, mai repede, băieți ! Noi sîntem pionierii veacului tehnicii, exploratorii, noi facem parte din glorioasa semînție a motocicliștilor de curse, a piloților, a cosmonauților.

Să gonești pe traseu, țîșnind în fruntea tuturor !

Am primit o dată o invitație de la frații noștri lituanieni. La Birži se organizau curse cu concurenți de temut. Membrii clubului „Titurga” nu se tem — cu cît sînt mai puter-

nici rivalii, cu atît este mai mare cîntea de a învinge.

Am fost și eu inclus în echipă.

Se comandase la autobază un camion pentru motociclete și un autobuz pentru sportivi.

Sîmbătă dimineața (o dimineață însorită, luminoasă de mai) sportivii se strînseseră la Sașa acasă. Selecționata clubului. Aproape toți cu distincții înalte. Fiecare a adus clubului „Titurga“ măcar cîte o cupă.

În scurt timp, primele umbre s-au și așternut asupra dimineții însorite și a însuflețirii generale. Mașinile așteptate n-au sosit. Sașa le amintise celor în drept chiar în ajun și primise o confirmare solemnă. Începu din nou să telefoneze la dispecer, ca să afle ce s-a întîmplat.

Amîndouă mașinile plecaseră demult. Așteptați ! Am așteptat, am așteptat și în sfîrșit a sosit doar un camion cu remorcă ; ni s-a comunicat să nu contăm pe autobuz — nu-i nici un șofer liber.

Pierzînd orice speranță să mai aranjeze ceva, Sașa veni în mijlocul nostru. Conta fiecare oră, o cît de mică întîrziere însemna pentru „Titurga“ să se facă de rîs. I-am spus lui Sașa că putem să ne înghesuim cu toții în spatele camionului, sub prelată. O să lăsăm o crăpătură ca să pătrundă aerul — și să-i dăm bătaie la Birzi.

Lui Sașa nu i-a plăcut însă chipul obosit, cenușiu de nesomn, al șoferului. Omul își mai petrecuse o noapte pe drum și, numai la insistențele dispecerului, acceptase să transporte

motocicletele pînă la Birži. Putea să adoarmă pe drum, să ne răstoarne în șanț...

Fără să mai asculte ce spuneam, Sașa găsi mersul autobuzelor. Peste o oră pleca un autobuz cu itinerarul Riga-Birži. Sașa sări pe motocicletă, zbură pînă la autogară și cumpără biletele. O scurtă convorbire telefonică și camionul porni (lîngă șofer se instalase o fată de la club, care primise de la Sașa ordinul sever : „Dacă vezi că picotește, trage-i un cot în coastă !“), iar noi ne grăbirăm spre autogară cu mijloacele de transport în comun.

Drumul spre Vecumnieke o cotește la stînga. Asfaltul vâlurit zdruncină autobuzul, în fața noastră se zărește un stîlp de fum — s-ar părea că arde ceva pe marginea drumului.

— Băieți, arde o mașină !

— Săriți, să-i ajutăm !

— E camionul nostru !

Glasul lui Sașa ne preveni :

— Nu vă apropiați. Pe jos văd un cablu de înaltă tensiune.

Șoferul, care sărise din camionul în flăcări, se uita neputincios împrejur. Adormise pentru o clipă, fără să-și dea seama. Nici nu trebuia mai mult : șoseaua fiind îngustă, vâlurită, mașina deviasse și se lovisse de un stîlp de înaltă tensiune.

Material inflamant era de ajuns — ulei de motor, cauciuc, lemn. Într-un cuvînt, din toată averea clubului s-a ales scrumul.

Paisprezece motociclete. Pe fiecare o modificasem peste iarnă, o îngrijisem, o verificasem de sute de ori...

Erau nădejdea clubului, toată mîndria lui...
Și așa n-am mai ajuns la Birzi...

N-a rămas decît o bară de metal de mărimea unei palme pe care am fixat-o pe un postament din material plastic și am păstrat-o la club ca pe o capodoperă a sculpturii abstracte. Bucata de metal a devenit o relicvă a clubului „Titurga” — la fel ca și caietele de școală frumos legate, unde erau consemnate procesul-verbal cu privire la înființarea clubului și hotărîrile conducerii în perioada „activității ilegale”. Există și o ștampilă primitivă (făcută dintr-o bucată de talpă din cauciuc) — MOTO-CLUBUL „TITURGA”. Amatorii de artă prețuiesc mai mult decît orice primitivismul. Ca toți membrii tineri ai clubului, Berts nu-și bătea capul cu asemenea probleme specifice, ci le considera *relicve sfinte*. Cu fiecare ocazie. Berts se convingea, tot mai limpede, că va deveni fie un inventator renumit, fie inginer-șef la uzina „Motorul”, fie maestru al sportului. Planurile sale de viitor nu mi le încredința decît mie — știa că n-am să rîd de el.

Principală grijă a lui Sașa era să asigure un flux continuu de tineri, care să crească și să devină pricepuți în ale sportului și tehnicii.

Tradițiile clubului fuseseră stabilite încă în „perioada de ilegalitate”. Neavînd un statut oficial, membrii clubului „Titurga” își creaseră singuri un colegiu de arbitri, singuri își achiziționau premiile și organizau cursele. În anii cincizeci, în îndepărtata mahala Pârdaugava, unde acum se instalează conducte de gaze,

canalizare și apă, unde se aliniază străzi, se construiesc viaducte, fabrici, cvartale de locuințe... într-un cuvânt, unde acum nu vezi decît șantiere, unul lîngă altul, grămezi de materiale, macarale, camioane basculante, unde circulă mulțime de oameni, pe-atunci, la marginea pădurii, cîte-o bătrînică își păștea vaca sau rupea iarbă pentru iepurii de casă. Acolo își găsise „Titurga“ locul ideal pentru traseu, iar tații, frații, prietenii și microbiștii — un colțișor comod unde se puteau răsfața cu o bere și o gustare. Vremea să fie frumoasă, că toate tufărișurile, toate poienițele erau năpădite de amatorii de sport, vîrfurile pinilor se cutremurau de urletul motoarelor, iar locuitorii din căsuțele mai apropiate își astupau urechile și-i înjurau de mama focului pe motocicliști.

Toți membrii clubului se aflau pe traseu, printre ei și Sașa, student la drept, care era pe-atunci simplu soldat. Concura și președintele clubului, iar arbitrul principal era un bun prieten de-al lui.

Fie că arbitrul principal voia să-i fie pe plac prietenului său, președintele, fie că vinovatul principal au fost motocicletele de „o sută cincizeci cu ataș“, dar lumea a început să spună că arbitrii fac matrapazlîcuri, ca să-i scoată învingători pe prietenii lor.

Pe unii i-a cam bătut soarele la cap, tot acolo li s-a urcat și bericica cu votculiță. S-a stîrnit rumoare, tufișurile au prins să trosnească, și în jurul traseului s-a format un gard viu de „bărbați mînioși“. Arbitrii nu se

purtau prea politici, fapt care i-a înfierbîntat pe cei indignați mult mai tare decît soarele și votca. A, vreți să ne trageți pe sfoară ? Cursele se sfîrșiseră, învingătorii se aliniau mîndri pentru paradă, cînd reprezentanții microbiștilor se înființară cu „foile lor de concurs“, pe care figurau alte rezultate, alte nume, alte performanțe. Arbitrul principal refuză cu dispreț să asculte protestul și atunci se produse explozia...

Cînd totul luă sfîrșit, nimeni nu-și mai putea aminti care a fost începutul, dar în aer se ridicară pumni amenințatori, foile de concurs ticluite fură împrăștiate, măsura cu premii zbură cu picioarele-n sus, iar arbitrii necinstiți își luară picioarele la spinare și, tule-o... Președintele clubului ieși în fața mulțimii, apărât de propria sa autoritate. „Aha, tu ești șeful cel mare ! Te facem noi acuși ăla mai mic...“ Și-l fugăriră pînă la marginea pădurii, unde a fost înghițit de desișuri. Tăticii furioși se răzbunară pe „Mercedes“-ul prezidențial (o vechitură rablagită) cu care acesta sosise plin de importanță la concurs, așa cum se cuvine s-o facă un președinte de club sportiv. Cuprinși de furie, voră să răstoarne mașina, dar mămicile îi potoliră : fapta ar fi apărut curat huli-ganism. Se mulțumiră să deșurubeze bujiile și le împrăștiară în cele patru vînturi. N-are decît să-și împingă singur caleașca.

La repezeală s-a creat un „comitet de acțiune revoluționară“. Se aliniară concurenții nepătați care au fost premiați, felicitați și fotografiati, cum scrie la carte. „Comitetul de

acțiune“ insistase să se respecte cu strictețe toate acestea... Chiar dacă se prăbușește lumea, dreptatea trebuie să triumfe ! Apoi Sașa a devenit președinte și a obținut recunoașterea oficială a clubului...

Cel mai de neînțeles a fost pentru mine timpul când s-a terminat cu prosteala și încusem să pricep și eu câte ceva.

În primăvara aceea mă simțeam ca un mînz care ar vrea numai să cabreze, să arunce pămîntul cu copitele și să-și salte crupa.

Circulam ca șofer pentru prima oară. Mă blagosloviseră cu o furgonetă „Moskvici“, în ultimul hal de rablagită. Șoferilor începători nu li se încredințau mașini noi. Ba, pe deasupra, administratorul se informă sever :

— Nu bei ?

— Lapte și apă minerală.

Articulațiile mele începuseră să se îndoie bine. Mai cîștig și eu ceva, vine primăvara... Nu mă amăram prea tare din cauza salariului mic. Un singur lucru nu-mi plăcea : că în împărăția aceea a muierilor toate parcă erau ofilite, iar cele tinere erau urîte. De aceea celei dintîi dintre ele, care mi se păru mai mult sau mai puțin drăguță, îi mărturisii încîntat :

— Există totuși aici o femeie frumoasă !

— Ce prostii ! mi-o retează ea, dar atît de blînd, încît am avut curajul să continuu :

— Aș dori să vă văd mai des !

— De două ori pe lună. Sînt casieră.

Ne-a fost dat însă să fim împreună adeseori. Una din obligațiile mele era s-o duc pe ca-

sieră să facă plata salariilor la diferite obiective din împrejurimile Rigăi. Ca și mine, câștiga puțin, dar era elegantă, chiar luxos îmbrăcată, se farda, își vopsea părul, avea ochii machiați. Într-o duminică, am văzut-o cu un unchiuș destul de solid. Era prea frumoasă pentru chelul acela, deși nici ea nu mai era tânără. În general, ne împăcam bine. O dată i-am adus flori, iar ea a scos din geantă o portocală — ia, mănîncă, ți-ar prinde bine să te mai îngrași puțin.

Aha, îi plac grăsanii...

Veni și vara. Continuam să fac cursele cu ea, mai duceam și pe alții. Odată, la amiază, șeful coborî nervos scările și dispuse să înterupem imediat încărcarea mărfurilor, ca s-o duc pe casieră undeva, pe litoral. Aceasta nu se arăta nervoasă defel, își făcea calm buzele.

— Vezi că mergi anapoda, mă făcu ea atent la un moment dat.

— Ca să ajungem mai repede.

N-am virat la timp și am ieșit din culoarul de circulație, fapt care, bineînțeles, a fost observat pe loc de cei de la controlul obștesc al circulației, răsăriți ca din pământ.

— N-ați avut timp să reveniți pe bandă ? se informară aceștia. Ne pare rău, dar va trebui să vă amendăm.

— Voi avea grijă să circul reglementar... se mai întîmplă... recunoscui pe un ton plîngăreț, dînd din mîna.

Băieții se dovediră cumsecade — mă dăscă-liră și-mi dădură înapoi carnetul.

Primind o muștrare cu avertisment, am pornit-o frumușel, ca la examenul de conducere. Numai cînd ieșirăm în șoseaua spre Jūrmala, apăsai pe accelerator. Nu era nici o nevoie, îmi venise, pur și simplu, cheful să mă joc. Cît se poate scoate cu rabla asta ? O sută sau o sută douăzeci ?

— Nu cumva vrei să depășești „Volga“ ? gemu casierița.

— Pot s-o fac !

— Ai înnebunit ! N-auzi cum zdrăngăne ?

— Asta pentru că am pierdut o roată. Pe trei roți zburăm ca vîntul... Frecarea e mai mică.

— Dacă rămînem în drum ?

Într-adevăr, zdrăngănitul era cam tare. S-o fi dezumflat roata din spate ? Am oprit la marginea șoselei. Nici asta nu-i era pe plac.

— Ba faci pe grozavu, ba creezi timpi morți.

— Am oprit, ca să-ți gust din rujul proaspăt de pe buze.

— Ei nu, că ești nebun de legat... Mai bine repară roata !

Se dădu jos din mașină ca s-o cerceteze și se înfurie de-a binelea.

— Văd că toate patru roțile sînt la locul lor !

— Cum, toate ? Uită-te mai bine ! Una, două, trei... Unde o vezi pe-a patra ?

Mînioasă, trînti portiera.

Cauciucul era în ordine, dar zgomotul pe care-l scotea mașina nu mai contenea. M-am tîrît pînă la Jūrmala, m-am întors cu chiu, cu vai în garaj și m-am dus, fără nici un chef, la conducere — mașina trebuia totuși reparată.

M-a ajutat șeful de echipă, de fapt de el depindea, eu nu eram decât o anexă.

Am demontat motorul, am înlocuit segmenții. Pentru mine motorul reprezintă încă o ecuație cu multe necunoscute. Practica apare întotdeauna ceva mai sofisticat decât modelul teoretic și calculele. După motor, am trecut la caroseria ruginită. O treabă plicticoasă rău. La înstituit nu se învață nimic de genul acesta.

Dar nu bate iarăși motorul ? Șeful de echipă se jură că așa trebuie să fie.

Zgomotele dispăruseră, mașina scotea însă fum în draci. O să treacă și asta. Era periculos să circuli pe străzi, putea să mă agațe oricând controlul circulației.

Pe neașteptate apărui din nou casiera. Dorca să știe când reîncep cursele cu ea. Purta un pulover strâns pe trup și pantofi după ultima modă ; rîzînd, îmi spuse că mă lasă să-i gust rujul de pe buze, dacă am să învăț să merg pe două roți...

Rămînînd singur, m-am gîndit la viitor. Vara era pe trecute, muncisem din greu, aproape că mi se întuneca înaintea ochilor de atîta trudă, cîștigasem puțin, motorul scotea fum și ce mă făceam, dacă-mi ridicau și carnetul de conducere ? Parcă erau cam prea multe, nici nu le puteam cuprinde cu mintea. Chibzuind bine, am trecut să lucrez pe un camion „Cuban“, părăsind furgoneta.

Iarna, Andis și cu mine căzuserăm la pasiunea dansului. În acest scop studenții închiriaseră o vilă la Jūrmala. Era aproape de

tot de gară, înconjurată de pini, iar căsuțele învecinate se aflau la o distanță apreciabilă. Într-o cameră locuiau două mătușici cumsecade. Odaia cea mare și o verandă de vară încăpătoare erau la dispoziția noastră în fiecare sîmbătă. De lipsă de căldură nu ne plîngeam noi. Tinerețe și veselie, o înghițitură de combustibil lichid și, mai ales, dansul ne încingeau atît de tare, încît uneori curgeau nădușelile de pe noi.

Andis mă luase cu el și mă prezentase prietenilor lui. Mai tîrziu, mă duceam și singur. Nu era o atmosferă de dezmăț, ci doar de zgomo-toasă veselie. Începeam îndată după masa de prînz (ceilalți veneau mai tîrziu), ca să putem pleca cu ultimul tren electric, dar veșnic îl pierdeam și așteptam prima cursă de dimineață.

Pe Glita n-am văzut-o niciodată acolo.

Ne strîngeam vreo douăzeci, cu toții. Aveam destul loc să ne desfășurăm în cele două încăperi. Picupul rămînea întotdeauna aici, discurile le aduceam. De obicei aveam și un radio, sau chiar un magnetofon cu înregistrări noi. Strașnic mai tuna muzica aceea (mătușile or fi fost cam surde, că nu se plîngeau niciodată), dansatorii abili făceau adevărate demonstrații ca să arate de ce sînt în stare. Cei nepricepuți se căzneau să-i imite. În timpul pauzelor, cînd îi ascultam pe Magomaev sau pe Edith Pieha și mestecam sandvișurile pregătite de fete (de băutură aveau băieții grijă), se spuneau ultimele bancuri.

Încercam să-mi găsesc și eu fata în acest carusel. Și, în sfârșit, norocul îmi surîse. Apăruse mai târziu — societatea se mai schimbase puțin, unii se desprindeau, alții le luau locul — părea stingheră, ba chiar timidă. I-am acordat atenție, mi-a răspuns printr-un surîs. Fără să ne fi înțeles, stăteam mai mult împreună. Nu era prea frumoasă, în schimb părea deșteaptă. În ceea ce privește arta dansului eram la același nivel.

Andis dispăruse pentru o vreme. Pesemne Olita era liberă, iar aici nu voia s-o aducă.

În grupul nostru ne spuneam pe nume, uneori ne trînteam câte o poreclă — de necrezut, pur și simplu, că strămoșii au putut să dea copiilor nume atît de ciudate, de altfel acum sînt din nou la modă. Pe mine Andis m-a prezentat, bineînțeles, așa cum mă cheamă : Kârlis. „Charlie“ rămăsese la școală... La un moment dat, porecla a prins și la club. Din vina lui Andis, care m-a strigat așa, de față cu alții. Sașa îmi spunea tot Kârlis, pentru restul însă am devenit Charlie.

Fata era chimistă și o chema Zuzi. Pesemne un diminutiv. Destul de onorabil, ca și ea, de altfel.

De fiecare dată, eu aduceam o „jumată“ (dacă se-ntîmpla să scot un ciubuc, luam chiar coniac), dar abia dacă gustam din băutură. În seara aceea băusem, probabil, un păhărel întreg și dansam cu mai mult zel ca de obicei. Zuzi părea și mai tînără. Avea părul despletit (un păr superb, castaniu), purta o rochie nouă strînsă pe trup, după moda mini. Avea picioa-

rele cam subțiri. Picicarele subțiri nu m-au atras niciodată prea mult, dar avînd în vedere că eu, ca nebăutor, trăseseam un păhărel (sau poate două), începusem să văd dublu.

Mi se dezlegase limba și-i povesteam despre motocrosuri, despre raliurile de automobile, dîndu-i a înțelege că acolo sînt ca la mine acasă. Zuzi citise ceva despre cursele din străinătate.

— Prea se face multă vîlvă cu treaba asta.

— Ca și la noi.

— Fratele meu și-a cumpărat recent un „Jiguli“. Ce viteză poate scoate ?

Mi-am luat un aer de mare specialist în probleme științifico-tehnice.

— Cinci mii de turații pe minut. Dacă îmbunătățim calitatea combustibilului, cu un carburator special și benzină cu nitroglicerină...

Zuzi făcu ochii mari.

— Asta explodează !

— Ei... se amestecă într-o anumită proporție cu apă și cutia zboară de două ori mai repede la naiba în praznic. Nu rezistă pneurile, dar mai întărim cauciucul cu șenile uzate de la tancuri.

Zuzi se opri din dans și-mi aruncă o privire.

— Asta ar face un zgomot infernal ! exclamă ea.

— Voi, chimiștii, în colaborare cu mecanicii, veți construi anvelope speciale din oțel cauciucat. Vor fi mai rezistente decît un blindaj, elastice ca niște corsete de damă și vor atinge suprafața carosabilă ușurel, ca...

— ...ca o boare de vînt ! strigă Zuzi.

— ...ca răsuflarea ta...

Ne-am sărutat... Aproape toți tinerii o făceau, mai mult sau mai puțin pe față.

Peste o săptămână am continuat jocul. Zuzi era mai sigură de ea și, parcă, și mai drăguță. Intuise că trebuie să se îmbrace, să se aranjeze, atuul ei principal fiind părul acela frumos, bogat. Unii băieți puseseră deja ochii pe ea și încercau să se apropie. Zuzi îmi rămânea însă credincioasă.

După altă săptămână apărură Andis. Aproape că și uitasem de el. M-am bucurat. Cu un oarecare simțămînt de vină, l-am așezat lângă mine, am legat o discuție împreună cu Zuzi, am subliniat în fel și chip că sîntem prieteni vechi, prieteni adevărați. Andis nu-mi respingea efuziunile, iar Zuzi nu-l respingea pe el. Pare-se că-i plăcuse. Observasem încă mai demult că Andis făcea impresie asupra femeilor : era bun de gură, știa să asculte, știa să le cucerească inima cu un zîmbet, cu o vorbă plăcută. Eu sînt mult mai tăcut, nu știu să mă port cu atîta ușurință.

Andis o invită la dans. De data aceasta, ea nu-mi ceru din priviri ajutorul ca să scape de intrus, pentru ca noi, numai noi doi să ne mutăm pe verandă. Plecară împreună. Mă simțeam nefericit... Doar cu cîteva clipe înainte totul era atît de frumos.

Andis și Zuzi au uitat de tot că eu îi așteptam. I-am urmărit cu privirea. Andis era mai înalt ca ceilalți, avea un zîmbet vesel, atrăgător. Se înroșise, iar ochii îi luceau ca două stele.

Am fost nevoit să caut altă fată care nu dansa, ocolită de băieții mai pretențioși. Pentru mine timpul s-a scurs greu pînă la ultimul tren electric (cu care am plecat numai eu). Cînd mai încercasem s-o invit la dans pe Zuzi, Andis mi-a rîs în nas :

— Cha-a-rlie, noi ne-am înțeles și pentru dansul următor !

Fata rîse și repetă :

— Cha-a-rlie !

Ce simplu era totul. Într-o singură seară, obținuse victoria.

M-am așezat în vagonul pustiu. Îmbufnăt, nenorocit, furios. Aha, „Cha-a-rlie“ ! Ce, eu am scăpat vreo vorbă cuiva despre Olita ?

Am să povestesc cum tu... eu și Petrs...

Știam că Andis o să răspundă : „A fost Petrs !“

Și despre Olita ?

„Nu te amesteca, nu te privește !“

Mă simțeam chinuit, înjosit, cu inima grea. Eram furios pe Andis și știam că de-acum înainte n-am să mai pot fi sincer cu el...

Unchiul Gargals obișnuia să spună că nu există rău fără bine. Și avea dreptate.

Pe traseu am dat peste o piatră îngropată în nisip. Eu sînt vinovat — am văzut că o altă motocicletă se avînta alături de mine, am căscat gura, pesemne că n-am să știu niciodată să-mi birui frica și am zvîcnit înainte tocmai cînd nu trebuia. Motocicleta s-a făcut praf. E neplăcut — un sportiv adevărat nu se comportă în felul acesta. „Bătrîinii“ m-au compă-

timit, echipa a ieșit prost, eu va trebui să-mi bat capul ca să repar motocicleta. Dacă ar ști ei tot adevărul !

Rușinat, furios, mă țineam departe de ceilalți. Cedînd insistențelor lui Berts, m-am dus la familia Gudermanis. Mașina era parcată într-un locșor frumos, în mijlocul pinilor, oamenii se aciuiaseră în jur. Era o zi senină, dar răcoroasă. Rollitis se și „afumase“, Helga era cam acră. Ediks lipsea.

Era și Ina acolo !

Berts nici nu pomenise de mătușă-sa.

Deodată mi se păru că mă simt cît se poate de bine în mijlocul acestor oameni.

Nici nu mai știu despre ce-am vorbit. Ina era amabilă, dar reținută. Nu părea prea veselă.

În apropiere se afla o „Volgă“ de tip nou, dar destul de bușită. Docentul avusese o „Volgă“ obișnuită, pe care o schimbase cu o „Pobedă“, cu nichelajul strălucitor, cu volanul din imitație de fildeș.

Firește, Ina tînjea după El.

Rollitis trăgea cu plăcere din păhărel, dar mie nu-mi prea turna. Se obișnuise că eu nu „sug“. Berts înfuleca niște conserve care nu se prea găseau pe piață. Ina își aprinse o țigară și, prinzîndu-mi privirea, o înfipse îndată într-o moviliță de pămînt înălțată de o cîrțiță. Eu îi spun „dumneavoastră“. Bineînțeles, Rollitis nu știe decît să „tutuiască“. Cu Helga n-aveam un mod de comunicare bine definit.

Pe drumul care mărginea pădurea înainta o mașină cunoscută. Prin urmare, nu se certaseră ; după ce-și terminase munca de răspun-

dere pe linie de stat și culturală, El se grăbea spre ea. „Va fi nuntă în toamna aceasta !“ Nu-i el prost să renunțe la o fată ca Ina.

Dar poate că totuși s-au certat și vine aici să-și ceară iertare? După chipul Inei nu-ți puteai da seama de nimic.

Pesemne că numai noi doi observaserăm mașina aceea. Ina nu i-a ieșit în întâmpinare, când El, dîndu-se jos din mașină, începu să se uite în jur. Ce nevoie avea să se uite, căci locul acela, ales după gustul lui Rollitis, îi era bine cunoscut. În scurt timp, docentul se afla printre noi. Rollitis se bucură și pe loc îi trînti un „tu“, chiar și Helgăi îi trecură toanele — orice-ai spune, omul acesta are o poziție înaltă, poate să gonească norii din preajma soarelui, nu-î de seama unui motopîrț oarecare (știam perfect că, atunci când e bine-dispusă, Helgăi îi plac expresiile plastice). Numai Berts îl salută rezervat. Și Ina se arăta cam rece. El se instalează alături de Rollitis, ea — ceva mai aproape de mine.

Probabil că se certaseră mai serios. Lui îi pare rău acum de ceea ce-a făcut. Ina a învins... Dar mie ce-mi pasă ?

Argo s-a culcușit lîngă mașină.

Tare caraghios mai este dulăul ăsta. Uneori se ridică, se apropie de Ina, își primește porția de mîngîieri și se duce iarăși la culcare. Ai zice că este gata să sfîșie pe cel care i-ar face fetei vreun rău... Pe docent nici nu-l bagă în seamă.

Rollitis i-a oferit coniac. Docentul nu l-a refuzat. Rollitis trăsese binișor la măsea, prin urmare i-a expus, în maniera lui obișnuită,

cam grosolană, programul zilei. Firește că n-are vreun motiv special să zacă aici, unde stau toți claie peste grămadă. Dar, uite, Berts s-a ținut scai de el. Păi, se poate altfel, he-he, concurează Kārlis în persoană ! Avea chef să-l vadă cuce-
rind premiul întâi... Când colo, Kārlis a scrîntit-o rău de tot.

Onoratul oaspete m-a privit cu un zîmbet ironic și s-a informat :

— Trebuie neapărat să zbori peste pietroaie ?

Pe mine mă tutuia. El. Omul care poate s-o considere pe Ina proprietatea lui își permite să disprețuiască un ghinionist oarecare. Dar tocmai din cauza Inei, eu nu puteam înghiți acest lucru.

Stăteam trîntit pe-o parte, cu capul sprijinit în mîină, cu ochii închiși, stăteam și mestecam un fir de iarbă, simțind cum soarele îmi încălzește umerii și ceafa. Fără să mă mișc, i-am privit chipul obraznic, arogant.

— Ați spus ceva ?

Din nou ochii aceia răi ! Da, da, știe să se stăpînească. Pe față nu i s-a clintit nici un mușchi.

— Aș dori să știu dacă pentru sportivi traseul se amenajează special ?

Nici n-am apucat să deschid gura, când Ina strigă :

— Kārlis ! Mult o să ne mai spunem „dum-neavoastră“ ? Propun să bem un *Bruderschaft* !

Ina nu era dintre persoanele care leagă ușor prietenii. O înțelegeam cît se poate de bine... Și totuși mi-a tresăltat inima de bucurie.

— Cu coniac franțuzesc ! se bucură Rollitis pentru noul privilegiu de a umple păhărelele.

Noi doi nu mai băgam în seamă pe nimeni. N-au decît să se uite și să rîdă ! Am ciocnit cu Ina.

— Tu... din clipa asta, numai „tu“ !

— Tu... repetai eu și băurăm amîndoi.

Ce chip are Ina !

Din nou auzii glasul acela ironic, de bariton :

— Trebuie să vă și sărutați !

— Ba bine că nu ! i-o tăie Ina.

Eu rămăsesem tot așa — culcat pe o parte. Ina era așezată, cu picioarele strînse. Puteam s-o privesc de jos în sus. Ar fi trebuit să mă ridic... Baritonul continua să zîmbească ironic. Parcă era un zid între noi. De o parte, sarcofagul de gips, autobuzul furat. „Care dintre ei a făcut-o — Andis sau Petrs ?“ Char-a-arlie. De cealaltă parte, fata asta scaldată în lumina soarelui. Neghiob ce ești, ei își bat joc de tine ! Stai, acuși o să pricepi tu asta...

Ina se aplecă spre mine. Eu încremenisem. Simții o răsuflare gingașă pe buzele mele, o suviță de păr pe fruntea mea, o arsură de flacăra în tot trupul. Mai tare ca orice coniac franțuzesc.

Doamne, deci așa se întîmplă...

Baritonul :

— Nu miroase a ulei de motor ?

— Nu, și nici a mitocănie politicoasă.

Ea ședea într-o poziție incomodă, rezemată în mîna dreaptă. Ai fi zis că este o pasăre doborîită de glonte. De parcă alt sprijin n-ar fi avut decît această mînă. Și totuși rezista...

„ÎN SFÎRȘIT, a venit iarna“, se gîndi Ineta, privind pe fereastra bucătăriei. Se întorsese de la slujbă și-și pregătea prînzul tîrziu. Afară începuse să înghețe. Fulgi mărunți, ascuțiți cădeau din cer peste acoperișul magaziei, peste noroiul înțepenit în mijlocul curții. Un polog alb se așternea acoperind smoala neagră a acoperișurilor, gunoaiele și deșeurile orașului suprapopulat, goliciunea copacilor, proasta dispoziție a oamenilor...

La serviciu, Ritma se tot plîngea : „Al meu bombăne că îl îngraș cu conserve și carne grasă, iar el nu vrea să se îngrase, să facă scleroză, cancer sau cine știe ce altă boală... Ba fă-i una, ba fă-i alta... Scrumbia a dispărut ! Dacă aduc pește oceanic sărat, începe să țipe că-mi bat joc de el, că vreau să-l otrăvesc, și îmi trîntește o conferință despre radioactivitate, despre japonezii care trimit proteste chinezilor, iar ncozeelandezii — francezilor. Trăncănește tot felul de prostii. Zău, Ina, că-i mai bine cu mai puțini bani și mai multe mărfuri, decît să alergi și să te mai și milogești pentru banii tăi !“

„Noi două nici cu banii nu stăm prea strălucit“, se gîndi Ina.

„Ai spus ceva ?“

Poate că pologul alb de nea va înăbuși toate aceste văicăreli și aduceri-aminte...

Poticnindu-se de cuvintele „aduceri-aminte“; Ineta hotărî că-i mai bine să nu se mai gîndească la nimic. N-ar face altceva decît să stea

și să se uite cum se rotesc fulgii mărunți. Parc-ar fi pudră de zahăr, numai că nu-ți îndulcesc sufletul, ci înțeapă ca niște cioburi de sticlă.

Auzi sunînd telefonul. Strident, țîrr... țîrr. Ineta n-are de gînd să se ducă în camera soră-si. Deși poate să intre acolo, nu simte nevoia să asculte glasul cuiva (un idiot, e limpede), să vorbească cu cineva (un neghiob, e clar), chiar dacă pe ea o caută. Nu dorește decît să fie singură cu cartofii pe care și i-a prăjit.

Rollitis descuie ușa, trase cu urechea și se îndreptă fuga spre telefon. Cel care telefona nu se lăsa cu una, cu două. Rollitis bodogăni ceva cu glasul lui gros... Ce-i pasă ei despre ce vorbește! Discuția se încheie, Rollitis se ivi în ușa bucătăriei.

— Ai fi putut să răspunzi și să afli despre ce e vorba.

— Bună seara ! se prefăcu Ineta că-i răspunde la salut.

— Mda... bună seara. Au primit marfă acolo, iar Almants nu se mai trezește din beție. Și-a făcut rău de cap.

Ineta aruncă o privire cumnatului său : stătea rezemat de ușă, umflat ca un balon, roșu, cu o pălărie cu boruri mici pe cap, îmbrăcat cu scurtă de blană sintetică cu guler pufos, pantaloni evazați, pantofi cehești, fața — cît un doivleac, nasul — ca un cîrnat afumat, ochii aidoma cu ai unui negustor de sclavi care tocmai cercetează o sclavă goală.

— S-ar cuveni să scoți pălăria când stai de vorbă cu o femeie. Și hăinuța ai putea s-o dai jos și... s-o agăți în cuier...

Rollitis se strîmbă. Arțăgoasa de cumnată-sa îi plăcuse întotdeauna, dar acum îi plăcea *strașnic de mult*. Își scoase pălăria, descope-rindu-și creștetul aproapechel.

— Docentul nu mai telefonează. Dar Ediks ce caută ?

„Mai bine ți-ai întreba nevasta“, răspunse Ineta în gînd. Cu glas tare spuse :

— Pantalonii lui ți-ar fi cam scurți.

Rollitis se înfurie :

— Ai căpiat, nu te-ai trezit încă din somn ?

— Ba da și, cînd ai să auzi ce am visat, n-o să-ți cadă bine. Se făcea că a venit miliția la noi. Căutau ceva. Se zice că asta înseamnă noroc.

Berts se năpusti zgomotos în casă. Astfel Rollitis avu prilejul să-i poruncească :

— Dă o fugă, băiete, pînă la Almants și spune-i să... Ineta nu auzi restul, dar după ton era limpede că ar fi fost primejdios pentru Berts să se împotrivească. Lui Berts însă nici nu-i trecea prin cap așa ceva, ba chiar avea chef să mai stea de vorbă cu Agris, așa că se arătă dispus să execute fără întîrziere ordinul tatălui.

— Într-o clipită...

„Să o întind și eu într-o clipită“, își zise Ineta și, clătind la iuțeală vasele, dispăru la ea în cameră. Încă pe coridor mai simțea aproape fizic privirea lui Rollitis .

Casa cu etaj era de formă prelungă, avînd cîteva apartamente de două și trei camere. Tatăl lui Agris Almants locuia la parter, într-un apartament de două camere. Către mijlocul clădirii. Berts se rostogoli pe scări și ciocăni la ușa — soneria era stricată și n-avea cine s-o repare. Ușa se deschise îndată. Agris părea îngrijorat...

— *Vater* s-a îmbătat, nu-i așa ?

— E criță...

Berts îl urmă pe Agris în cameră. Patru pereți goi murdari, sticle laolaltă cu niște boarfe, pe sofaua murdărită zăcea Almants. ca un butuc. Iată de ce avea Agris o privire alarmată — tocmai inspecta buzunarele lui taică-său.

— Ce să-i faci... mormăi stînjedit Berts.

Nici el nu vedea nimic rău în acest lucru. Dar lui Kārlis, de pildă, așa ceva nu i-ar fi plăcut, Kārlis nu admitea o incursiune într-un buzunar străin, chiar dacă era al tatălui.

— Ce mitocan ! A pus mîna pe cîteva sutare, s-a pilit, iar de mine a uitat. I-a rămas numai mărunțișul.

Berts observă însă în laba prietenului său cîteva bancnote verzi și albastre, ba chiar și una roșie¹. Prin urmare, altă dată captura e mai bună, dacă asta de acum înseamnă postul cel mare. Și îi atrase atenția :

— Uite și o hîrtie roșie...

— Păi, a avut un teanc de sute, și bancnote verzi mari... astea-s resturile. Sau a băut tot, sau l-au curățat.

¹ Bancnotă în valoare de 10 ruble.

— Cine l-a curăţat ?

— Vreo tîrîtură. Ei, hai la mine.

Trecură în camera mamei lui Agris, bine mobilată, unde domneau ordinea şi curăţenia, dacă nu punem la socoteală neorînduiala pricinuită de fecior.

— Să tragem un fum, propuse Agris.

E groaznic să pari un mucos — Berts aprinse o ţigară şi începu să-şi plimbe, neputincios, fumul prin gură. Simţi îndată că ameţeşte, că-l ia cu greaţă, dar, vrei, nu vrei, trebuie să fii la înălţime.

— Rollitis m-a trimis la babacu tău, spuse el.

— Haide, dă-i bătaie, vorbeşte cu el ! rîse ironic Agris.

— Rollitis e furios rău pe-al tău, că a intrat în vrilă. Se are în vedere o trebuşoară, iar el...

— Ce stai să-i asculţi ! N-au decît să se descurce singuri. Mai bine să-ţi arăt ce am !

Agris scoase un teanc de ilustrate. Berts aruncă o privire şi prinse a se foi... Era curios şi în acelaşi timp ruşinat, i se uscaser gura. Pe chipul lui Agris plutea un zîmbet strîmb.

— Îţi place vederea ? Fă rost de bănuţi şi te duc eu. Ascultă-mă pe mine, aşa ceva n-ai mai văzut ! Spînzură-ţi motorul, îţi găsesc eu cumpărători.

Berts tăcea. Îşi simţea limba ca de plumb, îl durea la lingurică... şi nu ştia unde să se ascundă de zîmbetul batjocoritor al lui Agris, de ochii lui, de sine însuşi. De parcă ar fi trecut cu capul printr-un zid gros şi, năucit, ar fi văzut pentru prima oară tot ce povesteau la

școală colegii lui mai încercați (în orice caz. așa păreau să fie).

— Tu la Sașa nu te mai duci ?

— Ce, sînt idiot ? dădu Agris din umeri. N-au decît să gonească nebunii pe motofileacurile astea. Eu am nevoie de pițule. Îți închipui că, dacă te înhami la treabă, o să-ți cadă din cer ? S-o crezi tu ! N-au decît să tragă bătrînii la jug. Dacă au știut să ne facă, acum să știe să ne dea și de mîncare.

Lui Berts i se făcu greață de la tutun. Lăasă țigara în scrumieră, neștiind ce să facă mai departe, despre ce să mai vorbească cu atotputernicul său *prieten*. Îi înapoie ilustratele, nehotărît.

Agris :

— Sînt muieri care-ți aduc totul pe tavă.

De ce l-o fi apucat greața ? Deodată, Berts îl văzu pe Kārlis trecînd prin dreptul ferestrei.

— Joh-hann Strauss ! Trebuie să fug. Mi se pare că a venit Kārlis. Mai trec eu pe la tine... mai încolo...

— Șterge-o !

Poate că Berts ar fi rămas, zău că ar fi rămas, dar nu se simțea prea bine... Și o luă pe scări în sus, mirat cît de repede apucase Kārlis să intre. Cînd colo, nici vorbă să-l găsească sus. Cum asta — trecuse pe lîngă casa lor fără să intre ? Jos îl aștepta Agris, timpul nu era pierdut. Ilustratele... Din nou își simți gura uscată. Agris e mare, are cincisprezece ani. Kārlis îl socoate însă un puștan cam laș și dezamățat. Sașa a spus că el, Berts, este un

băiat curajos, că are aptitudini sportive. De ce-o fi trecut Kārlis în goană pe lângă casa lor ? Totuși Berts nu se mai întoarce jos...

XII

PESEMNE CĂ BERTS se înșelase pentru că, în timpul acesta, Aizsils stătea de vorbă cu Saša. Cîțiva membri ai clubului „Titurga“ se adunaseră și se sfătuiau împreună ce să facă.

Din nou casa clubului era goală. Cursele mai mult îi costau, decît le aduceau venituri. Cu cît se desfășura mai strălucit activitatea clubului, cu atît stăteau mai prost cu fondurile.

Gesticulînd agitat, Saša rostea un discurs însuflețit :

— Spuneți, zău, fraților, asta-i o atitudine justă față de sportul motociclismului ? Tot timpul caută să ne dea la cap, ne neglijează. Parc-am fi niște orfani... Glasul lui Saša tremură, pe unii din „bătrîni“ îi podidiră chiar lacrimile. Oare, în caz de primejdie, hotarele noastre o să le apere Jānis Lūsis, cu sulita lui ? Sau baschetbaliștii cu mingile ? Ostașii motorizați, motocicliștii se vor năpusti primii la contraatac, ei vor fi cercetași, ei vor acoperi forțele principale, ei vor fi transmisioniști... Pentru ca să-i pregătești cum se cuvine, sportul motociclismului trebuie sprijinit mult mai bine. Noi nu cerem pentru noi biberoane, cerem...

— Bani ! strigară cîteva glasuri în cor.

— Întocmai. Restul îl vom face și singuri !

Toți erau de aceeași părere cu Sașa, nimeni nu se opunea (unul ca ăsta ar fi fost dat pe loc afară), dar, din păcate, activul clubului nu putea să dea nimic altceva în afara acestui sprijin unanim.

Toți aveau încredere în Sașa. Încă din primul an. Încă pe-atunci Sașa rostise un discurs înflăcărat, îi ațîțase pe toți și născocise...

Pe-atunci „Titurğa“ primise de la o glorioasă fortăreață o invitație la curse. Casa clubului era într-o situație și mai jalnică decît acum, dar „bătrînii“ socoteau că ar fi o rușine să nu primească invitația. Numai contabilul își desfăcuse brațele într-un gest de neputință — știți prea bine !

Într-o jumătate de oră, Sașa fundamentează profunda semnificație a motocrosului pe locul istoricelor bătălii, apoi medită pînă la miezul nopții, apoi două zile la rînd făcu rondul, cu motocicletă, trecînd pe la zeci din cele mai mari întreprinderi din Riga. La unele servicii de cadre se aflau oameni care nu pregetară să dea o mîină de ajutor clubului pentru a porni la un drum atît de lung. Aceștia plăteau bani frumusei, clubul avînd în schimb obligația să publice în programele sportive și buletinele sale informative ofertele de serviciu ale întreprinderilor. În contul curent al clubului au fost vărsate sumele respective, sportivii jubilau, doar contabilul — așa este această îngrozitoare tagmă de oameni — dădea neîncrezător din cap.

— Tot n-o să avem destui bani, afirma el.

— Bătrînu meu este gata să-și deschidă punga, să împrumute clubului... cîteva sutare, propuse unul dintre sportivi.

Contabilul răspunse răutăcios :

— Ce-i bătrînu tău. director de bancă ? Sau ministru de finanțe ? Bagă de seamă, tovarășe președinte, noi nu putem întocmi formele pentru asemenea împrumuturi !

Cînd contabilul îi spunea lui Sașa „președinte“, era semn că lucrurile stăteau prost, că păzitorul disciplinei financiare se supăraseră.

— Ba putem să facem formele ! Tu pentru asta ești aici, i-o tăie Sașa. Iar eu pun la bătaie și procentul meu pentru anunțurile strînse.

— Ascultă, Sașa, o luă contabilul pe altă cale, cu o voce neașteptat de blîndă. Am auzit că ți se cumpără un costum nou...

— Și cel vechi mai e bun. Mergem la curse, nu la recepție.

Nevasta lui Sașa aburi și călcă costumul vechi, curăță frumuseț, cu peria de haine, pantalonii lustruiți și Sașa porni la drum. Rezultatul a fost strălucit — membrii clubului „Tîruga“ ocupară toate locurile de onoare.

Cîtă bucurie ! Dar Dumnezeu a avut grijă ca arborii să nu atingă cerul și nimeni să nu se înalțe prea mult : în presă au și apărut critici privind metodele de lucru ale clubului. S-au pompat fonduri uriașe din casele întreprinderilor, fără vreun folos. N-au fost uitați nici banii care, pentru „străduințele“ depuse, au nimerit chiar în buzunarul președintelui.

„Titurga“ se bălăcea din nou la suprafață. Datorii, atitudine dușmănoasă din partea forurilor superioare. Clubul de amatori „impus“ era privit ca un corp străin. De sus nu puteai aștepta bani, în schimb muștrările curgeau. În septembrie, cînd Sașa organizase tradiționalele competiții finale „Motoreta de aur“, o întreagă comisie îi căzu pe cap. De ce motocrosul se desfășoară pe traseul vostru, cunoscut de sportiviivii voștri ? Trebuia să aibă loc la Șmerli. Dar cei din comisie nu precizară cine ar fi plătit camioanele și autobuzele închiriate. Sașa le-o tăie scurt : „Cel ce plătește orchestra, acela comandă și muzica. Dacă plătiți transportul, pot să țin cursele chiar și la Daugavpils.“

Severii veghetori din comisie dădură înapoi, bani n-aveau chef să cheltuiască, în schimb, sfaturi — cîte vreți. Ar fi trebuit măcar să se amenajeze un nou traseu pe malurile rîulețului Titurga. Asta, poftim ! Aici Sașa nu găsi nimic de obiectat. și noul traseu a fost amenajat cît se poate de prost. Sașa nici n-avea de gînd să-și arunce în finală pe cei mai buni motocicliști, se și prevăzuse ca motoreta și bicicleta cu motor, vopsite în galben-auriu, dăruite de uzina „Motorul“, să fie obținute de o echipă de la periferie.

„ Sașa :

— Băieții trebuie încurajați. „Titurga“ nu reprezintă o gospodărie particulară, ci doar un ferment în procesul acesta care cuprinde milioane de participanți. Trăim în secolul victoriei tehnicii, tineretul trebuie să înfăptuiască mai mult decît toți. Dar unii se răsfață cu

băuturică și tutun, alții bat străzile, fac pe nebunii... Cei care au primit motorașe de la părinți gonesc fără rost pe toate drumurile. În cursele noastre primul impas s-a ivit abia la cea de-a zecea aniversare a clubului — și acela neînsemnat, și acela pentru că băieții au întrecut măsura. Noi trebuie să pregătim adevărați cavaleri ai tehnicii, trebuie să cunoaștem puterea mașinii, s-o folosim cu pricepere ! O generație tânără a veacului tehnicii, o generație activă, avînd un scop în față — iată de ce avem noi nevoie. În Occident mulți se vaită că mașina îl înrobește pe om — sarcina noastră este să deprindem omul, din copilărie, să se simtă stăpînul mașinii.

Din nou „bătrînii“ îi susținură în unanimitate afirmațiile. Din nou se întristară la gîndul că n-au posibilitatea să achiziționeze tehnică modernă, să întrețină o școală pentru tinerii motocicliști. Dar iarăși se ivi o idee, al cărui autor a fost, de data aceasta, Aizsils.

— Ne poate ajuta un prieten al meu de la institut, spuse el. Prietenul acesta făcea și el parte din amatorii motociclismului și lucra la combinatul pentru materiale de construcții din Ceceres.

Proiectanții combinatului nu s-au gîndit, ti-rește, la construirea unui depozit pentru ambalaje, constructorii, la rîndul lor, n-au executat proiectul întocmai cum a fost prevăzut, cei de la aprovizionare au lucrat și ei neglijent, astfel încît sacii de hîrtie au zăcut multă vreme în șoproane găurite, ba chiar și sub cerul liber. După cum se știe, cimentul este foarte sensibil

la umezeală. De pildă, în cazul cînd constructorii unei centrale electrice ar primi, în loc de ciment, bucăți de hîrtie și un terci întărit, ar ieși un scandal monstru... Dar nimeni nu era îngrijorat de grămezile de saci putrezi care zăceau pe teritoriul combinatului. Șeful secției de aprovizionare nu știa cum să se descoto-rosească de ei, cînd a intervenit „Titurga“.

Ascultînd planul, Sașa nu s-a grăbit să exclame că clubul lor nu este o groapă de gunoaie. Și mai departe ?

Sportivii din Ceceres se angajau să încarce, cu forțe proprii, cîteva vagoane cu patru ôsii cu saci care mai puteau fi folosiți. Datoria lui Sașa era să găsească un cumpărător.

Sașa întrebă care ar fi prețul lor.

— Prețul de stat este de 17 copeici bucata. Avînd în vedere că nu sînt noi, șeful aprovizionării îi vinde cu 10 copeici.

Sașa puse iute mîna pe creion să facă o socoteală : cît se poate obține pe un vagon, dacă încap în el... Cît se poate lua pentru două, pentru patru ? Dar dacă ar fi cinci vagoane ?

— Cei de la Ceceres nu se angajează să încarce mai mult de patru ! spuse Aizsils.

Chiar și așa, clubul ar fi cîștigat cîteva mii de ruble. Totul era foarte simplu — cumpărătorul virează banii clubului, clubul — combinatului, iar diferența se transformă în motociclete noi. Unde să găsească binefăcătorul așteptat ?

Dimineața Sașa se urcă pe motocicletă și zbură pînă la baza legumicolă.

Aveți nevoie de saci pentru cartofi ?

A fost îmbrățișat, sărutat, l-au numit salvatorul lor.

— La ambalaje sîntem într-un deficit groaznic ! Unde se află sacii ?

Sașa nu le spuse, firește, unde putrezesc grămezile de saci sub cerul liber. Entuziasmul responsabilului bazei nu l-a mișcat defel.

— Cît ne plătiți pe bucată ?

Extaziații păzitori ai cartofilor și celorlalte rădăcinoase trecură iute la partea prozaică :

— Nu putem plăti mai mult decît prețul de stat.

— De îndată ce primiți primul vagon cu patru osii, descărcați-l și virați banii... în contul nostru curent. Vor urma și alte vagoane.

— Voi trimiteți-ne oricît, primim orice cantitate !

Se pare că în sfîrșit „Titurga“ dăduse peste o vînă de aur. În capul lui Sașa roiau planurile cu privire la un nou sport de iarnă — curse pe schiuri, trase de motocicletă — care se numește schijoring. Și aici clubul era inovator : obținuseră ca schijoringul să fie recunoscut oficial, treziseră interesul spectatorilor. Sașa organizase primele curse tot în Pārdaugava, pe gheața lacului Māras, acum îrsă lacul nu voia deloc să înghețe. Membrii clubului „Titurga“ căutau un loc undeva pe înălțimea Vidzemes, unde stratul de gheață era întotdeauna mai gros. Numai de bani să facă rost...

Combinatul lucra repede — pentru un asemenea gigant era un fleac să obțină autorizația de la căile ferate. Sașa a fost anunțat că pri-

mul vagon fusese încărcat și expediat, așteptați următoarele. Numai să virăți banii ! Președintele „Titurgei“, obișnuit să verifice totul cu ochii lui, se și rezezi să vadă ce conține vagonul.

De la gară vagonul fusese tras la baza legumicolă. Era desigilat. De ce îl părăsiseră lucrătorii de la bază ? Sașa deschise ușa mai larg, aruncă o privire înăuntru, răscoli prin grămadă și se rezezi la motocicletă. Porni ca din pușcă. Să telegrafieze mai repede la combinat că ei refuză sacii... aceste zdrențe îpuțite și ude.

Adună din nou activul clubului. Primiseră un ultimatum de la căile ferate — să descarce vagonul !

Nu mai era de glumit ! Ferească sfîntul să te faci vinovat cu ceva față de căile ferate !

— Cei din Ceceres ne-au păcălit ! clocoteau de mînie glorioșii ași ai clubului. Ce nu-i fu dat să audă lui Aizsils ! Că doar el era principalul vinovat, el iscase toată tărășenia.

Sașa se arată de părere că acum învinuirile nu pot ajuta la nimic.

— Sportivii din Ceceres au fost păcăliți și ei. Șeful de la aprovizionare și-a pus oamenii lui la încărcat. Pe noi nu va izbuti să ne ducă, noi nu vom primi zdrențele acelea de hîrtie, n-o să-i plătim nici o ceapă degerată pentru marfă ! Totuși de vagon ca atare noi răspundem...

Clubul trebuia salvat. Toți cei prezenți erau gata să pornească la gară ca să descarce vagonul acela nefericit. N-aveau nici o ieșire : cei

de la bază se supăraseră, ca o fată mare dusă de nas, și le întorseseră spatele. Combinatul nu insista să i se plătească marfa expediată, dar nici nu se gîndea să-și trimită oamenii la descărcat.

Aizsils a fost nevoit să muncească, nu glumă, a venit și Berts să-l ajute. Lucrurile stăteau prost și situația avea să fie și mai rea dacă presa, care nu o dată criticase clubul și nu o dată îl ridicase în slăvi, va începe să scormonească toată povestea din dorința de a apăra disciplina financiară și aspectul moral al problemei. De cîte ori nu se scrisese că „Titurga“ nu are un adevărat stăpîn, analizîndu-se iarăși cine ar putea „prelua“ acest club glorios, dar veșnic înglodat în datorii... Oricine l-ar fi preluat, bani tot nu dădea nimeni. Bani trebuiau să-i agonisească ei singuri. Șefii nu se pricepeau decît să ocărăască.

Niște mătuși întreprinzătoare găsiră cu cale să se îmbogățească de pe urma necazului ce căzuse pe capul clubului și începură să scotocească prin zdrențele expediate cu vagonul. Se mai nimerea și cîte un sac aproape întreg. Tot mai multe bătrîne, bătrîni și puștani scormoneau prin grămadă și cărau cîte ceva la ei acasă. Gerul începuse să piște zdravăn. Copiii aduseră crengi, iarbă uscată, iar bătrînii se apucară să aprindă focuri, aruncînd hîrtille zdrențuite, ca să se mai încălzească și să-și continue munca de brăcuire.

Corolele fumegînde ale focurilor înfloriră cu iuțeală în jurul vagonului. Hîrtia udă fumega

îngrozitor. Cei de la club înjurau :

— Bătrînii ăștia nebuni vor să ne sufoce.

Sașa încercă să glumească :

— Carnea afumată ține mai mult !

Aizsils sări din vagon și se apropie de unul din focurile care scotea valuri de fum.

— Domnul să te ajute, mămuca !

— Mulțumesc, mulțumesc !

Bătrîna adunase destul de multe ambalaje în perfectă stare. Hîrutiile de care n-avea nevoie le arunca grămadă peste focul plătînd.

— Ați venit să vă încălziți ?

— Da, puțin... Aizsils alungă cu mîna fumul negru, înecăcios.

Mătușa se mira :

— De la ce or fi sacii așa de uzi ? O fi fost găurit acoperișul la vagon ? Nimeni nu vrea să repare acoperișurile, uite, și la noi acasă...

— Nu, nici pomeneală... pfui... Aizsils sări într-o parte. Asta-i de la căldură. E praf de pușcă uscat.

— Cum, în sacii ăștia au cărat praf de pușcă ?

— Desigur, dădu Aizsils din cap. La cartaginezi, unde știți cum arde soarele. Cartaginezii vor să-i arunce în aer pe imperialiști, iar noi îi ajutăm frățeste. O parte din pulbere s-a topit de căldură, așa că sacii s-au îmbibat. Nu mai sînt buni de nimic, ba mai pot să și explodeze.

— Doamne ferește ! se înfioră mătușa. Și eu carc-i arunc în foc. Da' cum de n-au făcut explozie ? !

— Cine știe, făcu Aizsils pe nedumeritul. Dacă nu se aruncă mulți deodată, poate că nu se-ntîmplă nimic.

Mătușica se apucă pe dată să tragă hîrțiile din foc.

Numărul focurilor se micșoră curînd, fumul nu mai era atît de supărător, dar amatorii de saci rămaseră și atunci cînd sportivii își terminară, slavă cerului, treburile.

Povestea nu se sfîrși însă nici acum. Lucrătorii de la căile ferate le dădură un nou ultimatum : „Teritoriul nostru nu este o groapă de gunoaie ! Luați-vă sacii ăștia putrezi, în caz contrar...”

Iarăși se adunară în ședință, iarăși se iscară discuții și certuri. Acum nu se mai puteau descurca cu forțe proprii. A fost nevoie să mobilizeze pe toți membrii clubului, să le făgăduiască bani, să facă rost de camioane.

— Bine ne-au mai aranjat, rezumă Sașa situația.

XIII

„URSITĂ, PAȘEȘTE tu-nainte...” Și Ina după ea. Pe povîrnișurile umbrite, peste mărăcinișurile vieții, peste cîmpul plin de suflete vii. Un joc al închipuirii ? Oare viața adevărată există numai pentru aceste șine de oțel, explozii de motoare, case alcătuite din celule, pentru dansul punctelor în fața ochilor fixați pe ecranul televizorului ? Iar tot ce-a fost mai demult

sînt numai fustele brodate ale femeilor de la țară, învechite rămășițe și prejudecăți, lanțuri care trebuie scuturate ?

Veșnică e cusătura mărgelată a generațiilor, desenul pestriț țesut între soare și pămînt,

veșnică e arătura bătînd în negru, mireasma de pîine neagră, picătura de lapte alb,

veșnică e cîntarea pe care mama o transmite fiicei, nepotei, tot mai departe și mai departe.

Se poate socoti cît bălegar, cîte îngrășăminte artificiale, cît compost de turbă trebuie aduse pe ogor ca să dea roade, dar cine poate spune de cîtă sudoare și de cîte suferințe a fost nevoie ca să îngrași glia poporului, ca poporul să ajungă să se cunoască singur pentru viața cea nouă, să aibă veșnic pîinea neagră, simplă a vieții.

Mama mea. Îi văd degetele noduroase, palma aspră (ce ușor se lăsa ea pe părul meu !), îmi trăiește în amintire oftatul greu cu care se ghemuia seara în colțul ei, geamătul înăbușit dimineața, lîngă plită.

„Greu e pînă ai oasele moi, apoi e mai ușor“, mă liniștea ea. Vedeam ce anevoie îi vine să muncească pe șantier. Îmi aduc aminte ce povestea despre mama ei — bunica pe care n-o văzusem niciodată. Cum se umerea cu vedrele de lemn, cu coșurile grele cu cartofi și ara glia cot la cot cu bărbatul. Și ce iscusită mai era la cîntat !

Pesemne numai cîntul o ajuta să care apăsătoare povară a vieții. Celor tăcuți le vine mult mai greu.

Vorba bună, blîndă a mamei. Și a mamei mamei mele și a tuturor mamelor pierdute în curgerea timpului.

Femeia avea cîmpul întins, pădurea veșnic verde, dar viața tot cenușie îi era. Ea nu se lăsa însă, împodobeia traiul searbăd cu izvoade. Bărbații erau siliți să care în spinare viața zilnică, de robi, a întregului popor — femeile o înfrumusețau cu bunătatea lor, cu o vorbă blîndă, cu o mîngîiere. Nu se auzeau decît gemete și oftaturi, dar prin ele, prin bezna trudei fără vreo licărire de nădejde, răzbătea cîntecul... își făcea loc lumina din adîncurile sufletului.

Ursita însăși, Laima însăși ușura suferințele, jugul străin, de multe veacuri, povara muncii... și trezea credința în viață, nădejdea în viitor. Acolo unde erau înfrînți bărbații puternici, putea să biruie o femeie iubitoare, MAMA.

Ea ținea în brațe copilul — zălogul viitorului, bucuria întregii vieți, sprijinul de la apusul zilelor.

Iată însă că ea, Ina, a încălcat legea gînte sale. Ea de ce n-are copii ? Totul se reduce la plăceri, la distracții, la dorința de a-și ușura viața. Laima nu pășește pe drumuri ușoare, pe-acolo nu poți merge cu mașina. Limuzina strălucitoare, niche-lată, și-a văzut de drum, lăsînd-o pe Ina singură.

Doar așa, după ce ai biruit greul, ajungi să înțelegi că o duci ușor în viață. Și ea care visase să primească toate binefacerile vieții pur și simplu ca pe un dar nemeritat...

O ploaie scurtă bătut darabana în acoperișul din scoarță de tei, apoi încetă ; geamul se aburi,

afară era umed, soarele se ascundea întruna pe după nori. În general însă, vremea era frumoasă. O umezeală proaspătă, înmiresmată, plăcută. Se însera, în ocolul de vite mugea vaca colhoznicului la care locuia Ineta, behăiau oile, într-un colț al curții cotcodăcea o găină. Ouase un singur ou, dar făcea o gălăgie, de scula lumea-n-treagă ! E duminică. Prin ce se deosebește de celelalte zile ? Aceeași vară, ca ieri sau alaltăieri, pășește fără grabă în papuci verzi împlețiți din ierburi și în haine viu colorate, închipuite din flori, la fel vestește cucul și uguiește trist gugustiucul. Prietenii se împrăștiaseră care încotro. Ineta se trezise târziu, trăsese de timp cu chiu, cu vai pînă la prînz, se mai plictisise și după-masă. Deodată îi veni cheful să se dezmorească și o luă spre marginea pădurii, pînă la movila aceea atît de ciudat crestată.

Se povestea că, odinioară, scoțînd piatră, la poalele movilei oamenii găsiseră podoabe. Cîndva demult, încă pe vremea țarului. Aur curat pe care pusese mîna un om bogat și necinstit. De parcă numai bogăția ar fi hîrtia de turnesol cu ajutorul căreia se poate determina cîntea. Chipurile, cu cît un om are mai puțini bani și felurite bunuri, cu atît are mai multe virtuți. Cum s-ar spune, invers proporțional...

Iarăși parcă picură. O să plouă sau nu ? Poate că ar trebui să se întoarcă la adăpostul acoperișului ? Deodată, cu totul neașteptat, se ivi soarele ! Ce luminoasă și veselă este lumea din jur ! Norișorul care se depărtează a presărat peste tot perle de rouă. Ina își scoate jacheta

și o aruncă peste umăr. Această lume minunată îi aparține ei. O aspiră cu tot pieptul, o pipăie cu ochii, cu pielea mîngîiată de vînt.

Cu siguranță că gurile sparte exageraseră totul, cum se întîmplă de obicei, cu siguranță că nu fusese aur, ci doar bronz lustruit, care strălucea ca aurul. Bunica gazdei de aici povestise cîndva și de niște case de om, găsite în cariera de piatră. Oase mari, vînjoase, numai de asemenea oase aveau nevoie niște oameni care, dintr-o singură lovitură, retezau cu sabia cele trei capete ale zmeului. În vechime nu trăiau decît asemenea oameni.

La liziera pădurii se văd urmele ultimului război. Tranșee năruite, năpădite de tufișuri mărunte, se întind în zigzaguri. Obișnuită să găsească pe pămînt sau în iarbă orice lucru mărunț, Ineta se aplecă și ridică un tub de cartuș. Murdar, înverzit. Cîte cartușe pierduseră oamenii care au stat în aceste tranșee, iată, încă un tub, încă unul... Nu se mai aplecă să le culeagă, ba aruncă și primul tub găsit. La ultimul război nu se poate gîndi liniștit, pur și simplu din punct de vedere „istoric“. Ina s-a născut după război. Mama îi spunea : „Multe vieți a schilodit războiul... Și tatăl tău s-a frînt din pricina lui.“ Cum să înțeleagă aceste vorbe ? Ineta nu-i pusese întrebări, știa că mama se străduiește să vorbească despre toți numai de bine, la fel și despre tatăl ei, pe care parcă voia să-l dezvinovățească. În fața fetei sau în fața conștiinței sale. Iată, mama s-a dus și a luat cu ea, în mormînt, tot ce-a tăinuit în suflet.

Și apoi, care om spune tot ce ar putea să spună ? Iar dacă ar încerca s-o facă, s-ar găsi oare cineva care să poată asculta totul ?

Ineta urcă iute pînă în vîrfurile mobilei.

Generație după generație tăiașe din ea, bucată cu bucată. Dacă ar fi să dea crezare bătrînilor de pe aceste meleaguri, movila amintea odinioară, ca formă, o pîine mare și rotundă. Și iat-o cum se topește, se topește, ca o bucată de zahăr pusă în ceai. E greu de spus dacă acest loc a fost cîndva fortificat, dacă a existat aici o așezare preistorică. Încă înainte de apariția primilor oameni care săpau ca să scoată piatră. Ina tresări din nou, văzînd în apropiere o adîncitură de forma unei pîinii. O fi fost vreo bombă lansată din avion ? Parcă te simți rușinat cînd încerci să-ți închipui cîtă suferință, durere, deznădejde a fost cîndva aici. Cîți oameni au căzut chiar aici, pentru viața noastră de astăzi, atît letoni, cît și ruși. Aici, chiar aici, ei au luptat și au murit. Sîngele roșu al acestor oameni a fost acoperit de verdeață. Iarba verde fragedă a ascuns totul, acum cerul albastru se boltește peste toate.

Își aminti deodată de noaptea sfîntului Ioan-de-vară petrecută cu studenții : cum au sărit peste foc, și ei i s-au topit ciorapii de kapron... Vai, ce lovitură a fost asta pentru pungă ! Berea răcoritoare și scaldatul în golful cu apa rece, dimineata. Și ea își căutase floarea ei de ferigă. A căutat-o, dar n-a găsit-o. Florile au fost împletite în cununi, cîntecele s-au stins. A căutat, dar uite... n-a găsit.

Cum de au mutilat oamenii movila aceea de care sînt legate atîtea legende ! Poftim, ei au nevoie de drumuri. Dar ea s-a urcat pîn-aici doar pentru o clipă, trebuie să plece...

Ineta își azvîrli din nou jacheta peste umăr și porni mai departe pe drumul alb, cam prăfuit...

În obligațiile Inetei intra și abonamentul special pentru mai multe biblioteci. Treabă comodă, care nu-i dădea bătaie de cap. „E plecată ca să rezolve niște probleme legate de abonamentul de comenzi interbiblioteci.“ În orice clipă se poate obține orice carte. Toată literatura de referință de care are nevoie ea însăși și-a procurat-o în felul acesta. Mai rău era că și colegii doreau să citească tot felul de rarități, dar nu mai aveau chef să le înapoieze. Iar de răspuns, ea răspundea. Pe urmă, ceartă-te cu oamenii care fac niște ochi nevinovați, spun că au pierdut o carte de valoare, dar sînt gata să plătească... Și pun îndată mîna pe portofel, oferind o sumă de trei ori mai mare pentru o carte care în realitate costă de zece ori cît prețul nominal. Ineta fierbe de mînie, iar abilul „zăpăcit“ zîmbește cu aroganță. Procedează cum știi, sufletelelule, spune ce vrei, dar cartea n-o mai vezi tu. Nu-i rămînea decît o soluție — să se ducă la șef : „Dacă șmecherul ăsta nu se prezintă cu cartea, pierdem abonamentul, ba chiar eu voi renunța la el. N-am chef să roșesc din cauza unor pungași mărunți !“

A doua zi, cartea „era găsită“. Vinovatul nu-i mai spune Inetei „suflețelule“, ci pe un ton glacial îi declină numele întreg, se jură că este om cinstit și este gata să plătească oricât, de ce s-a dus îndată să-l reclame ? Curios că acest „om cinstit“ nici nu ascundea măcar faptul că încercase, pur și simplu, să-și însușească o ediție rară. Unui asemenea individ Ineta nu-i mai comanda cărți decât pe bază de cerere scrisă, purtând viza șefului. Firește, trezea indignarea ! Dar, în asemenea cazuri, șeful rămânea neclintit ca o stîncă de partea bibliotecarei, că doar și el se folosea de abonament și înțelegea ce-ar fi însemnat să-l piardă.

Dacă avea viză, Ineta se îmbrăca și se ducea să comande cărțile, cu sufletul împăcat. Era socotită un lucrător conștiincios și demn de încredere, prin urmare se bucura de respect. Iată că într-o zi, după ce primise niște cărți și semnase pentru ele, se întoarse în sala de lectură și-l văzu pe Aizsils ! Încăperea era aproape goală, mai era o doamnă cu ochelari într-un colț. Ineta nu se putea prefăca că nu-l observă pe acest învingător la categoria unor misterioși centimetri cubi. Aizsils sări în picioare, își băgă sub braț cartea și-i ieși înainte. Era ciudat să-l vadă aici. Ce fel de specimen o fi ? Nu știa nimic precis despre cel mai bun prieten al lui Berts, ba nici Berts însuși nu prea știa. Era un fel de șaradă, pe care nimeni nu avea chef s-o dezlege. Taciturn. Docentul era mai degrabă vorbăreț, deși darul lui oratoric nu era de înaltă clasă, dar pe-atunci i

se părea grozav, pe-atunci totul îi părea altfel... Aizsils îi strînse mîna cu putere. Era un bărbat cu umeri lași, mușchiulos. Pesemne în copilărie se cățăraseră în copaci și pe acoperișuri înclinate, la școală se bătuse cu băieții, se legase de fete, nu ascultase de maică-sa și de profesori... Nu se tînea probabil decît de cureaua tatălui. Cunoșcîndu-l de tînr pe Sașa, nu apucase să prindă gustul băuturii, ci începuse să gonească pe traseu.

Dar, de fapt, ce-i pasă ei de trecutul acestui Aizsils ? Nu știe de ce, dar o cam enervau zîmbetul lui liniștit, tăcerea, stăpînirea de sine. Berts era pur și simplu încîntat de el, chiar Rollitis îl socotea un excelent mecanic. Dar în spatele mecanicului trebuie să existe un om... Poate s-a ascuns atît de bine, încît e greu să-l ghicești ? Sau poate se ascunde de el însuși ?

— Ce întîlnire neașteptată, spuse Ineta.

— Citesc ceva despre motoarele Diesel, lămurii el.

De parcă ea putea înțelege prin ce se deosebeau motoarele Diesel de celelalte motoare. Știa un singur lucru : că motorul electric produce electricitate.

Ochii lui Aizsils sînt deschiși la culoare, privirea limpede, hotărîtă... parcă e străbătut tot de lumină.

— Mă bucur că te văd, spuse el încet.

O fi un compliment, o ironie sau a spus-o așa, ca să întrețină conversația ? Sînt uimitoare simplitatea și sinceritatea lui, rostește asemenea cuvinte și pare mult mai de neînțeles decît orice

șmecher trecut prin ciur și prin dîrmon. Ineta răspunse cam sec :

— Ce poetic ! Îți dau voie să mă privești !
Vorbind astfel, se depărtară de ochelaristă.

Și din nou acest ton liniștit, domol, de parcă s-ar gândi la fiecare cuvînt rostit :

— Ești frumoasă, Ina.

— Sună bine ! Și... inteligent.

El zîmbi cu blîndețe.

— Pot s-o repet.

Fata clătină din cap.

— Mai bine povestește-mi ceva despre tine.

Dacă nu-i secret.

— Nu.

— Cu ce te-ai ocupat pînă acum ?

— Cu munca. Cu sportul.

— Asta-i tot ? Altceva n-ai de povestit ? Ei, măcar din datele ce se trec în fișele de personal.

Aizsils strînse din umeri. Un om ciudat, zău ! Oare îi vine chiar atît de greu să se despartă de cuvinte ? Sau și-a impus singur acest fel de a vorbi ? Căci nu pare deloc a fi un om mărginit, dimpotrivă, se cunoaște după anumite semne că nu e lipsit de profunzime. A ridicat un gard înalt — să se ferească de ce-i în jur... Nu se poate totuși să nu existe nici o portiță. Și în clipa aceasta se simte cu osebire că este sincer și că sinceritatea lui tinde să răzbată spre ea. Nu este nici obrăznicia lui Rollitis, cu privirea lui impertinentă, nici lăcomia băloasă a lui Ediks, nici patima vijelioasă a Frumosului Acela... În general, Aizsils nu seamănă cu nici unul din bărbații cunoscuți. „Am putea să fim prieteni, dacă

te-ai arăta mai sincer“, gîndi Ineta și zîmbi.

Zîmbi și el, dar la fel de reținut.

Ineta își urmă interogatoriul :

— E chiar așa de plăcut să-i întreci pe ceilalți ?

Aizsils clătină vag din cap.

— Într-o oarecare măsură.

— Și să învingi... În toamnă i-ai întrecut pe toți. Deși estonianul s-a ținut tare de tot.

Chipul lui Aizsils exprima o deplină seriozitate.

— I s-a defectat compresia.

— Asta ce mai e ?

— Este o drăcie la motor. Trebuie îndreptată cu barosul.

— Am înțeles. Mai bine zis, nu înțelesese nimic... Că există cuvîntul „compresie“ auzise. Dar ce-i pasă ei de compresia asta, cum o fi ea, strîmbă sau dreaptă. Își pierdu tot interesul și pentru acest subiect, și pentru persoana lui Aizsils.

Din pricina pasivității lui, îi pierise și ei cheful de pălăvrăgeală.

Ineta aruncă o privire asupra cesulețului de la mîină. Cineva așteaptă o carte... nu-i nimic, n-are de gînd să se grăbească. Se duce să mai dea o raită prin oraș. Aizsils i-a înțeles intențiile.

— Eu mai am de citit.

Făcu un semn cu cartea și-i strînse mîina întinsă.

— Mai treci pe la Berts, nu ?

Strada vuiește. Vîntul ușor alungă mazări-chea argintie care se cerne din cer, oamenii se grăbesc care-ncotro. E destul de frig în paltonul acela subțire. Ineta întinde pasul. Vălul alb al măicuței-iarnă acoperă haina brodată a măicuței-glie, găteala de ace verzi a măicuței-pădure... „Ursită, pășește tu-nainte...”

XIV

EDIKS ÎȘI FĂCU zgomotos apariția.

— Ciao, gagiilor ! Îmbrăcați-vă mai repede. Peste o oră intră iugoslavii în manej.

— Ești un geniu, Ediks ! susură Helga.

— Uite ce ți se acordă, și Rollitis scoase ceva din buzunar și-i vîrî în laba hrăpăreață a lui Ediks.

— Leul în pantalonași, aruncă Ineta.

Pe stradă, zăpadă fleșcăită. Rollitis a tras mașina chiar la scară. Vedeți, ce bun sînt, nu vă las să faceți nici un pas prin mizeria asta. Întuneric, farurile par niște pete fără luciu, fulgii umezi, urletul răgușit al străzii și chipul încrezut al lui Rollitis. El este zeul care asigură totul, plătește, îi face fericiți, îi umple de daruri. Ediks aruncă priviri pofticioase spre Ineta. Stau numai ei doi pe bancheta din spate, dar Helga mereu întoarce capul, trebuie să fie cu ochii în patru. Astăzi Ina este pur și simplu superbă : în rochie mini, zveltă, tînără. Zîmbitoare... Face pe mironosița. Desigur, el, Ediks,

nu este docent, dar unu ca ăla nu mai întilnești, fii liniștită, drăguță, a trecut vremea aceea. Bucură-te și dacă am eu chef să te agăț, dar să știi că mie nu-mi plac fasoanele, am altele, la fel de drăguțe ca tine...

— O țigară, porunci Helga.

Ediks nu așteptă reacția lui Rollitis, scoase fulgerător pachetul de „Elita“, chibriturile. Luă și Ineta o țigară.

Nu arătau rău defel: interiorul elegant al limuzinei, două perechi moderne, patru țigări cu aromă fină, luminile multicolore ale orașului, lux pe toată linia. Lipsea însă ceva, un lucru de nimic.

Ineta se retrase spre portieră (cît mai departe de scîrbosul acela) și se cufundă toată într-o seară friguroasă de februarie. Ea — o fetiță deșirată, tremurînd în paltonașul subțire, fuge pe strada Lăcplêșa. În jur parcă ar fi lumini de sărbătoare, uruitul automobilelor o înveselește, farurile îi fac prietenos cu ochiul, oamenii se uită la ea binevoitori. La teatru, cocoțată la balcon, sub tavanul jos, se încălzește, apoi i se face chiar prea cald cînd Scheletul stăpînului împrășteie nunta zgomotoasă și încleștează gîtlejul victimei. Toată ființa ei și-a luat zborul spre lumea aceea înfricoșătoare, unde Cel cu pletele negre în vînt îi păcălește pe draci, se învrednicește să-i înfrîngă pe vampiri, biruie toate forțele iadului. Iar ea zboară cu el, triumfă împreună cu el. Este gata să dea trei picături de sînge și să moară, îngrozită că poți să mori în floarea tinereții, în clipa victoriei!

Ineta parcă o vede aievea pe prostuța firavă, cu lacrimi rostogolindu-i-se pe obraz. Ea știe ce prețioase erau aceste lacrimi. Fata aceea însă nu știa. Ineta nu va mai vărsa niciodată *asemenea lacrimi*. Și niciodată nu va simți încântarea aceea copilărească. Acum merge cu limuzina la un concert de muzică ușoară, susținut de o formație străină, la care biletele au fost obținute *la negru*. Ea a dat totul, a pierdut totul, totul...

Iată-i și în sală...

Scîrbosul ăsta de Ediks caută mereu să se strecoare pînă la ea, în spatele geloasei de Helga. Soră-sa este încredințată că Rollitis e complet orb și că așa va fi întotdeauna. Rollitis este orb, pentru că este orbit de autoadmirație, iar ei toți, atît de lipsiți de suflet, sînt năuciți de urletele concertului de estradă.

— E formidabil ! spuse Rollitis cînd un tinerel în pantaloni din material sclipicios, cu plete, efeminat, începu să răcnească în microfon.

„Ai zice că-i muiere, se gîndi Ineta. Parcă nu toți bărbații sînt așa, chiar cei mai virili ?“

— Phii, ce forță ! oftă Ediks și chiar mișcă din degete, de parcă ar fi vrut să atingă cîntăreața cu umerii goi, spinarea goală și pieptul abia acoperit. Degetele nu ajunseră pînă la scenă, dar atinseră șoldul Inetei. Ea îl împinse în așa fel, încît Helga să nu bage de seamă.

Glăsciorul frumoasei cîntărețe era subțire, lipsit de căldură. O dizeuză, nu o cîntăreață. La ce mai servesc atunci amplificatoarele ? In-

strumentele de percuție vuiau, sfredelindu-ți creierul.

Orchestra se dezlănțuia, sala la fel. Omul se refugiază în zgomot când vrea să scape de golul din suflet, de nimicnicia sa, de disperare. Iată ce este existența noastră — zgomotul care umple un gol înfricoșător, fără fund. Gîndurile complicate, sentimentele înălțătoare cer liniște, ca să te poți concentra, să te poți adînci în tine însuși... Ce este înălțător în noi ? Setea de confort ? Deșertăciunea deșertăciunilor ! Și iată că apare salvatorul zgomot. Zgomot în artă, zgomot în viața de toate zilele, bum-bum... creierul năucit nu este în stare să opună rezistență.

Ediks se întinde din nou spre ea și din nou ea îl lovește peste degete. De data asta enervată, provocatoare. Ediks se retrage, de frica Helgei.

Rollitis aplaudă în extaz.

Sala urlă.

Maeștrii marelui zgomot se înclină mulțumind.

Antractul. Rollitis se duce să arunce o privire la mașină. O înghesuială îngrozitoare, așa ceva nu vezi niciodată în fața teatrului. Ineta se gîndește dacă n-ar fi bine să-și astupe urechile cu vată. Ediks le cerșește mulțumirile.

— Strașnic, nu ?

Helga, cu duioșie :

— Ești un amor, Ediks. Când ai să poți, să ne mai faci rost.

Ediks se uită chiorîș la Ineta. Ce, ea nu pricepe ?

Ineta :

— Cît ți-a plătit Rollitis în plus ?

Ediks, jignit :

— Întotdeauna tu ești gata să faci notă discordantă !

Helga, fericită, îl privește cu adorație pe Ediks.

Rollitis pufăie din țigară și se plînge că „pompa s-a cam defectat“, în ultima vreme se plînge destul de des.

Partea a doua a spectacolului. Din nou pantalonii aidoma unei fuste (chiar cu un sunet metalic), din nou femeia cu behăitul ei de capră (în urletul orchestrei), din nou frumușica cu nuri provocatori (în bubuitul tobelor). „Raymond Paul are talent, chiar dacă este zgotos, nu ascunde numai un gol. Ce tare mă plictisește totul...”

Ineta s-a smuls din babilonia aceea cumplită și liniștea i-a astupat brusc urechile. Totul s-a sfîrșit, sala s-a clintit din loc și a pornit plutind spre ieșire. Rollitis, Helga și Ediks s-au ridicat fără grabă de pe fotolii.

Cînd au ajuns la ieșire, torentul de oameni se rărise. Ca un adevărat gentleman, Ediks îi lăsă pe toți să treacă. Ultima era Ineta, și iarăși simți mîna lui obraznică alunecîndu-i pe spinare.

— Știi ceva ! se oțărî ea. Dacă astăzi te mă-nîncă palmele, încearcă să le freci cu răzătoarea de cartofi.

Pe loc răsună o palmă. Intervenise Helga.

— Aha, din ăștia-mi ești ! strigă ea, aproape sufocată de mînie. Va să zică, asta e !

Rollitis se opri și, zîmbind ironic, privi obrazul desfigurat de furie al neveste-si.

— Ce-ți veni... pe tine te-a pișcat de fund ?

— Asta-i prea de tot ! țipă ascuțit Helga și ridică brațul. Nu mai era stăpînă pe ea și nu se putea înțelege în cine se pregătea să dea, poate în amîndoi. Lumea se uita curioasă, unii comentau ceva. Rușinea o alungă pe Ineta. Ediks, cu capul între umeri, se muta stînjedit de pe un picior pe celălalt. Rollitis spuse posac :

— Urlă ca nebuna. E invidioasă, se agață de om...

— Amîndoi, voi amîndoi... Auzind pe cineva că spune : „Ce-o fi cu ea, nu-i ajung doi odată ?“, Helga se repezi la mașină și începu să tragă de portieră. Eu plec, deschide imediat ! Tremura toată, de parcă o scuturau frigurile. Ineta nu știa ce să facă. Îi era rușine să stea aici, dar nici nu putea să fugă, să se piardă în noapte, pentru că avea jacheta în mașină, cum să străbată tot orașul, pe frigul ăsta umed, numai în rochie. Ce i-o fi trebuit să stîrnească toată istoria asta !

Helga trăgea întruna de portieră, gata s-o smulgă. Rollitis se apropie cu pași grei de mașină. Ediks se făcuse nevăzut.

Helga nu mai striga, ci șuiera :

— Deschide odată... nesimțitule... mai re-e-pede...

Rollitis se aplecă gîrbovit deasupra ei, aşteptînd parcă să fie lovit şi pregătindu-se să lovească. Mîna lui legăna cheile, voit leneş.

— Asta dacă vreau eu, rosti el răguşit. Dacă vreau, deschid, dacă nu, nu...

Fără să se mai stăpînească, Helga îşi vărsă toată furia :

— Jumătate din maşină e a mea. Mitocanule, camionagiule ! Dacă nu deschizi imediat, îţi fac o figură că rămii fără carnet. Chem miliţia, să te ridice... Beţivule, hoţule, parazit ce eşti... ar trebui să putrezeşti la pîrnaie...

Ineta :

— Helga, cum poţi să vorbeşti aşa...

Tremurînd de ruşine şi de frig, se pregătea s-o ia la fugă, dar Rollitis, surprinzîndu-i cuvintele, se grăbi să descuie maşina.

— Intră, Ina, tu eşti încă om, măcar tu...

Helga se prăbuşi pe scaun şi trînti portiera.

— Dobitocule, parcă poţi tu să pricepi cine-i om şi cine nu !

Motorul uruia. Ineta tresărea cînd foarte-foarte aproape de ei treceau lumini. N-avea de ales — sau îngheţa, sau murea în accident. Maşina era aruncată dintr-o parte în alta, Rollitis îi orbea cu farurile de distanţă pe cei ce veneau din sens opus, depăşea nereglementar, intră pe roşu într-o intersecţie şi frînă brusc. Dar au scăpat, n-au dat peste nici un echipaj de la circulaţie. Străbătură fără vreo piedică podul. În faţă, cei doi se hărţuiau în continuare.

Ineta se rugă încă o dată :

— De ce vorbeşti aşa ?

Furtuna se abătu pe capul ei :

— Tu să taci, mironosișo ! Te agăți de gîtul lui Ediks, ba încă în mașina mea !...

Rollitis :

— De ea să nu te atingi. E o fată cumsecade.

— Da... se culcă numai cu docenții.

Ineta preluase focul asupra ei, așa că din cînd în cînd își primea și ea porția. Iată-i ajunși acasă. Camera ei, refugiul ei. Ca să nu-l trezească pe Berts, jos, în mașină, își descărcară toată furia. Urcară treptele în tăcere.

În sfîrșit, liniște. Cuvintele urîte îi mai dăinuie încă în urechi. Poate să nu le astupe, totul este în ea — n-ai unde să fugi, să te ascunzi.

Oameni, cum de nu vă puteți înfrîna egoismul, setea de plăceri, răutatea... de ce aveți atît de puțină dragoste pentru cei asemenea vouă, pentru oameni la fel de nefericiți. O mamă cum își dădăcește, cu mîinile ei duioase, pe cel mai pricăjit dintre copii, îi iartă ceea ce nici nu s-ar putea ierta, găsește o justificare pentru ceea ce nu poate fi înțeles... Cerem înțelegere de la ceilalți, iar noi plătim cu neînțelegere, cu refuzul de a face concesii. Amîndoi sînt atît de nefericiți, ar trebui să-i înțeleagă, dar nu mai este în stare... De la mama ei auzise un cîntecel simplu, fără pretenții :

*Cît de mică e o floare —
În zadar să n-o culegi,
Chiar și-o inimă străină —
Caută să n-o rănești...*

Poate îi cînta doar așa...

Se pomeni cu Ediks.

— Știu că ești supărată pe mine, Ina.

Cum să fie supărată pe slăbătura asta coșată ?

— Tu nu mă alunga, Ina...

Avea o mutră de cățeluș care a făcut o poznă.

— Stai, Ina, ascultă-mă... tu ești bună... crede-mă, nu-s chiar așa de ticălos. Știu, ai să spui că atunci de ce fac tot felul de figuri. Dar toți, toți din jur îți bagă pe gît morală din clasa întâi, de la prima carte, de la prima ședință. Vorbesc, vorbesc. Știu și eu pe dinafară cum trebuie să fie un om. La școală profele ne-o tot băgau în cap și mai veneau tot felul de oameni de seamă, scriitori, care tot asta ne repetau. Cei mari au inventat un asemenea joc, își bat și ei singuri capul și vor să-i zăpăcească și pe puști. Eu încă nu eram la școală, dar știam ce fel de cioc are barza care m-a adus... Omul are nevoie de ceva care să-i meargă la inimă. La început aveam înclinație pentru desen, îmi plăcea să mă joc cu culorile. Ne-a venit un profesor nou de desen, singurul bărbat printre atîtea muieri. Ne-am împrietenit, adică, toată clasa... Chiar ăia care nu puteau suferi desenul. El nu trîncănea degeaba, nu ne lua nici cu poezia. Nu ne turna gogoși nici despre pictură și arhitectură. Mie mi-a spus că am simțul liniei și simțul culorii, și că asta e o combinație rară, sau ceva în genul acesta. Mă tot îndemna

să pictez tablouri, ca să fac progrese. Și am luat-o pe drumul ăsta. Mă gîndeam chiar să mă mut la școala de arte „Rosenthal“. *Vater*-ul meu a prins a se văicări, chipurile, că pictorii sînt o tagmă de oameni de nimic. Profesorul l-a luat în rîs, zice : și Platon a dat afară din statul lui ideal pe toți poeții, înseamnă, că tai-că-tu s-a copt bine pentru un asemenea stat ideal. Dar dă-l încolo de Platon... Am rămas în școală chiar atunci cînd profesorul *meu* n-a mai fost acolo. Învățam cam de trei, dar cum nota asta se dă și unuia care e lemn, mai izbuteam uneori să împușc și cîte un cincî.

Înțelegeam că, avînd asemenea note, nu mă pot strecura în facultate. Dar nici n-o doream așa... pe bune. Nu zîmbi, Ina ! Nū mai vreau... nu numai acest lucru, în general nu vreau să mai vreau ceva.

Dacă ai chef de ceva de nu mai poți, de pildă, de *kake* cu marmeladă de mere și *kisel* din agrișe... și toate acestea ți se dau pentru burtă — zi de zi, la fiecare prînz, ba chiar o farfurie cu vîrf... numai cît deschizi gura și ți se întinde și *kake* cu marmeladă, și *kisel*, și n-ai măcar niște oase de scrumbie, ca să le sugi... ți se apleacă. Ești în stare să-ți strîngi binefăcătorul de gît.

Am citit o dată o cronică favorabilă (mă socoteam deja un cunoscător al frumosului) și m-am dus să văd și eu tabloul cu pricina. Mă simțeam obligat să citesc și să văd tot în ce privește pictura. M-am uitat și nu mi-a venit să-mi cred ochilor, am întins-o, ca să mă-ntorc

a doua zi, și am priceput cât se poate de limpede că-i o aiureală. M-am dus și a treia oară și am înțeles că tabloul era o făcătură, un lucru de mîntuială, că există meșteri în a născoci asemenea baloane de săpun. O dată s-a luat un pisei după mine, eu abia mai trăiam din pricina *kake*-ului cu marmeladă, iar el era gata să moară de foame. L-am adus acasă, l-am hrănit, mă uitam cum își vine în fire, cum își linge blănița, care începuse să-i lucească, motanul era atît de pufos, rotund, calin... Și mi-a plăcut din nou viața. Taică-meu însă mă tot sîcîia, de m-am înfuriat o dată și am dispărut o săptămînă întreagă de-acasă, iar el a luat piseiul și l-a azvîrlit. I-am spus lui *Vater* că este ultimul ticălos și-atunci mi-a ars o palmă... Mi-am șters lacrimile și m-am dus la magazin ca să iau ceva de băut. Mă uit, în vitrină era un ursuleț brun, din pluș. L-am cumpărat și așa am avut iarăși pe cine mîngîia... Tu ești bună, Ina, ție nu ți-ar trece prin minte să omori un pisei...

*Extrase din amintirile nescrise ale
inginerului Aizsils (continuare)*

Sașa era un organizator înnăscut al motociclismului. Știa totul despre motoarele cu ardere internă, despre cursele pe teren accidentat, pe asfalt și pe piste acoperite, despre firmele de automobile și motociclete, despre mărcile de mașini și caracteristicile lor, putea fi considerat o enciclopedie ambulantă a acestui sport. Pe

deasupra, era și un om care-și folosea cunoștințele în vederea unui scop bine determinat : organiza concursuri, întemeiase o școală de motociclism pe lângă club, se ocupa cu propaganda în folosul acestui sport, pe scară redusă și pe scară mai largă. Ce-ar fi să organizăm meciuri de motobal la vecinii noștri, la lituanieni ? Au multe orașe cu mulți locuitori, cu terenuri de fotbal, sînt interesați de tehnică, curioși față de orice lucru neobișnuit. În Lituania lucra un fost sportiv de la „Titurga“, el ne trimisese o scrisoare încurajatoare : „Băieți, trap încoace ! Soldații noștri au construit un stadion ultra, m-am înțeles cu cei de-aici, veți fi invitați. O să jucați cu plăcere, spectatori or să fie destui.. Așadar, vă așteptăm...” Am plecat acolo, ne-am împărțit în două echipe. Unul din membrii clubului, lituanian de baștină, a devenit, firește, căpitanul proaspetei echipe, eu am fost numit atacant. Echipa noastră a fost botezată în lituaniană „Granitas“, motocicletele au fost încărcate în camion.

Era o vreme minunată. Soarele se rotea pe bolta albastră a cerului, noi gonem după minge pe gazonul verde al stadionului. O mare de spectatori, mulți soldați, care beneficiau de bilete cu preț redus. Vom încasa bani frumoși. Motocicletele huruiau sălbatic. Băieții erau lac de nădușeală. În calitate de arbitru principal, Sașa țopăia în mijlocul terenului. Nimeni nu se repezea dinadins să-l calce, dar el era pe jos, iar în jurul lui se învîrteau motocicliștii buimăciți.

Miros de benzină arsă, zvîcnet de mașini, luptă ! Noi săream, ne ridicam „caii“ în două picioare. Sășa urmărea cu agerime toate încercările de a smulge mingea încălcînd regulamentul, veghea să nu se posteze motocicletele de-a curmezișul, să nu fie ținută mingea. Nimeni nu se preta la brutalități, eram toți de-ai noștri, cui i-ar fi convenit să audă muștrări de la un tovarăș de club. Penalizări puține, avertismente numai în cazurile cînd vreo motocicletă trecea peste linie. Primul gol l-am băgat din ofsaid — n-a fost valabil. Și tot eu am spart gheața — la sfîrșitul reprizei. A doua repriză a început cu un mic accident : unul din atacanții clubului „Titurga“, trecînd foarte aproape de căpitanul echipei noastre „Granitas“, i-a sfîșiat pantalonii. Și toți i-au văzut dosul alb. Căpitanul se foia rușinat, spectatorii scoteau urlete de veselie.

Sașa nu fluieră, arbitrii de margine nu semnalizează. Jocul continuă.

Situația e disperată. Trebuie să luptăm pentru minge, să atacăm poarta, nu e timp pentru tot felul de fleacuri. Dar spectatorii sînt în delir ! Ce-i de făcut ? Să părăsească terenul din pricina pantalonilor ! Într-un moment atît de important ? ! Niciodată ! Căpitanul s-a înfuriat, și-a dat toată silința și a băgat al doilea gol.

Bine că s-a terminat repriza a doua și a putut, în sfîrșit, să se schimbe, să-și ia alți pantaloni.

În repriza a treia, totul a mers ca pe roate. Spectatorii au întîmpinat cu aplauze victoria echipei „Granitas“.

Principala învingătoare a fost însă casa ace-luiași club „Titurga“.

Duminică ne-am mutat în alt oraș. Sașa a decis să organizeze o defilare pe scurta stradă principală. Căpitanul echipei „Granitas“ a adus la cunoștința publicului, cu voce tare, despre partida din ajun și despre succesul care a fost repurtat de echipa lui. Bineînțeles, n-a pomenit nimic de pățania cu pantalonii. Vocea caldă, bărbătească, transmisă prin megafon, pe fondul huruitului de motoare, a făcut impresie. Tot orașelul a dat năvală pe terenul de fotbal de la periferie.

Mai rămînea să-l înconjurăm cu frînghii și să vindem biletele.

Ce ne-or mai fi înjurat după aceea fotbaliștii. Pe unde a trecut motobalul, iarba nu mai crește.

Odată m-am plictisit de exploziile motoarelor, ce răsunau ca niște împușcături, și de mirosul de ulei ars. M-am dat jos din șa, mi-am agățat casca de ghidon și am pornit-o prin pădure, peste cîmp, pe potecuțe liniștite, pe lîngă miriștea înflorită.

Mai există oare vreo pădurice, care să nu fie presărată cu sticle sparte și cutii de conserve, unde să nu te pîndească de pe fiecare ramură căpușa purtătoare de encefalită ? Trebuie să existe. Traseul urlător, cu gazonul sfîrtecat de roți, a rămas mult în urmă, pe ramuri se leagănă și şuieră păsărele, joacă pete de soare. Pe dîmburile înverzite se zărește neaua albă a

tufelor de merișor. O cărăruie bătută de piciorul omului, punte presărată cu ace de brad rămase încă din anul trecut, aruncată peste tufărișul de merișor ; mușchi ; iarbă firavă într-un luminiiș ; crîng tînăr. Pini uimitor de zvelți, cu un pămătuf de ace în vîrful foarte înalt. Minune ! O pajiște pe care se mai poate merge cu piciorul gol. Mi-am scos cizmele de pînză impermeabilă. Să respiri prospețime, să te lipești de prospețime, să privești prospețime. Natura-mamă și-a răsfirat pletele de aur pe bluza înflorată, pe cutele verzi ale fustelor. Vara zîmbitoare mă privește și a căpătat încîntătoarele trăsături ale Inei.

Altă dată am părăsit traseul într-o zi înzăpezită, de iarnă, cînd roțile fărîmau pojghița de gheață, improșcau pulberea de nea, cînd cerul avea nuanțe metalice și gerul ne pișca obrajii și nasul. Crengile brazilor se îndoiu sub povara lor albă, copacii dezgoliți erau presărați cu scînteii de promoroacă, luntrea soarelui plutea încet pe bolta cerească. Respiram ușor, dar aveam inima grea. Petele de ulei de pe jacheta mea se aprindeau, reflectînd toate culorile... Nu mai eram destul de curat pentru această lume. De undeva, de departe, se auzea huruitul motoarelor ambalate. Lumina rece scotea în relief jocul albastru-violet al umbrelor pe cîmpia înzăpezită — zîmbetul reținut al Inei.

Și pe făgașul bătătorit a sosit primăvara. Pămîntul a fost arat, apoi semănat. Timpul a mai îndulcit curbele repezi. Natura a primenit aerul otrăvit, a înăbușit zăngănitul metalului,

a răcorit fruntea înfierbîntată de coșmaruri. Ce răsunătoare este chemarea de clopoțel a cucului, cum răspîndește cristeiul picăturile de rouă în jur, ce mult s-au ridicat firele de iarbă turtite de tractor ! Viața nu se dă bătută, înverzește din nou, rezistă trainic pe acest pămînt.

Dar dacă va veni clipa cînd viața se va istovi, va fi înăbușită de apele mari otrăvite ? Și nu vor mai fi cer senin, apă curată, aer proaspăt ?

Traseul a ros din învelișul viu colorat al luncii, a presărat peste tot mușuroaie de pămînt, a murdărit izvoarele, traseul a sfîrtecat totul cu dinții lui strîmbi, în zăngănit metalic. Strîngînd șaua cu picioarele, încleștați de ghidon, ambalînd din plin motorul, oamenii își mîna înainte motocicletele, încercînd să se întrecă unii pe alții.

Ce obosită era privirea Inei ! Doar totul trece, se vindecă, se uită.

De ce nu pot uita defel hoinărelile noastre prin mahala, cu cuțitele în buzunare, pe Petrs ?...

Pe Andis i l-am prezentat Inei la scurt timp după concursul „Titurga-toamna“.

Ne-am întîlnit în centrul Agenskalna. Măi întîi m-am lovit de Andis. Tocmai cumpărase ceva de la farmacie și se pregătea să ia troleibuzul. Timpul era mizerabil — un fel de lapoviță. Andis arăta ca scos din cutie : purta o haină de blană artificială, o căciulă pufoasă din blană de ren, dată pe ceafă, și cizme călduroase în picioare. Eu nu eram îmbrăcat nici

pe departe atît de bine și, din cînd în cînd, făceam mișcări ca să mă încălzesc.

Ei, cum o duc, el și Olita ?

Se petrecuseră schimbări mari. Olita terminase institutul, vara urma să se angajeze într-un spital sătesc, nu prea departe de Riga. Andis și-a găsit și el acolo un post de inginer la o întreprindere de construcții.

Din cîte am înțeles, se căsătoriseră. Așteptau chiar o sporire a familiei. Pe mine nu mă pofțiseră la nuntă... Poate că nici nu făcuseră vreo petrecere. De unde bani ? Unchiul Gargals era pensionar și avea pensie foarte mică.

Andis spuse că ar fi timpul să trec de la munca de șofer la cea de inginer. Eram pe cale să termin institutul la seral, mai aveam numai examenul de diplomă.

Era dispus să mă ia chiar și acum la direcția aceea de construcții unde lucra el, munca era destul de curată.

Mă enerva oare tonul lui ocrotitor ? Î-am răspuns că vreau să mă mai gîndesc. Pot găsi de lucru oriunde, n-am nevastă, ca să fiu nevoit să țin seamă și de ea. Deodată am observat-o pe Ina ieșind din hală. Am vrut să-mi iau repede rămas bun de la Andis, dar Ina se și apropiase și-l privea, curioasă.

Uitînd că avusese de gînd să ia troleibuzul, Andis porni împreună cu mine, s-o conducem. Ea renunță să mai aștepte autobuzul și făcurăm pe jos drumul pînă la Ina acasă.

Ina mă întrebă batjocoritoare :

— Cum se simte învingătorul după o cursă atît de strălucită ?

Cu ea mă simţeam oricînd bine dispus, dar *acum mă enerva* prezenţa lui Andis. Am răspuns scurt :

— Doar la o lungime.

Andis, vesel :

— Surioara mea... Maira... a fost încîntată.

— Fata care a stat în autobuz ? îl întrerupse Ina.

— Chiar ea. Este din a doua căsătorie a mamei, dar ţin la ea ca la o soră bună. Vă mai amintiţi de noi ?

Ina, cu destulă ironie :

— Bărbaţii bine se fac remarcaţi întotdeauna.

— Se fac remarcaţi bărbaţii celebri. Maira s-a sfiit să-l felicite pe Kārlis. În numele ei, îmi exprim admiraţia în faţa învingătorului la categoria de o sută şaptezeci şi cinci de centimetri cubi.

Am surîs amîndoi. I-am iertat chiar lui Andis palma pe care mi-a dat-o pe spate (aşa cum făcea cîndva Petrs).

— Cha-a-arlie, curînd vei primi scrisori de amor. Plăcut lucru, nu-i aşa ?

Nu i-am răspuns nimic. Un simţămînt de stînjeneală puneă tot mai puternic stăpînire pe mine. De ce îşi dă Andis atîta silinţă să-mi reînvie vechea poreclă din şcoală ? Ia te uită, i-a luat Inei sacoşa grea din mînă. De obicei, Ina se arată independentă, refuză asemenea încercări de a fi ajutată.

Auzind acel „Cha-a-arlie“, Ina mi-a aruncat o privire fugară. Ce-i asta, Andis vrea să mă ponegrească în ochii ei ? El o are pe Olita.

Nu-mi puteam defel reaminti chipul ei. Era cam inexpresiv.

Andis începu să facă reflecții în legătură cu mecanizarea și automatizarea secolului nostru. În fraze cât se poate de banale. Ina îl asculta însă cu bunăvoință.

Declarase că Andis este un bărbat bine. În adevăr, producea întotdeauna impresie ; și asupra Inei, firește.

Am condus-o pînă acasă, dar n-am intrat. Ina ne pofti să trecem într-o zi pe la ea. Cum vorbiseră tot timpul numai ei, iar eu tăcusem, s-ar fi părut că și invitația era adresată lui Andis.

Mai tîrziu, Ina încercă să afle ceva despre Andis de la mine. I-am spus că-i un coleg de școală, cel mai înzestrat din întreaga clasă... Și un băiat bun, în general. E drept că, nu știu de ce, mi-am amintit deodată de omul din grădin. Iă, care se prăbușise greoi, nefiresc...

Vîntul smulge ultimele frunze.

Ieri încă mă uitam cu cîtă stăruință rezistă liliacul. Cei trei tei tineri, ce se vedeau de la fereastra mea, erau ca trei zîne despuiate. Înfrigurați, dezgoliți, rușinați.

Ce lume pustie, pustie. Ploile care s-au abătut au muiat fundațiile, umezeala s-a îmbibat în ziduri... Tăișul înghețat al gerului a despicat acești pereți, praful verii a umplut toată re-

țeaua crăpăturilor. De undeva a fost adusă în zbor o sămînță cu aripioare, o pasăre a mai adus una, semințele au încolțit, au dat lăstarii. Ceva s-a prăbușit cu zgomot, ceva s-a sfărîmat. E de ajuns să plece omul, ca să se apropie pădurea, iarba, insectele, păsările să-și clădească cuibul, iar fiarele — vizuina. Acoperișurile caselor s-au împodobit cu ierburi, ferestrele prăbușite n-au rămas ca niște orbite goale — acolo s-au adăpostit porumbeii, ulii se năpustesc asupra lor, în crăpături s-au pitit păsările mai mici, prin fundații scormonesc vulpile, cîrțițele, în pereți mișună furnicile.

Hîrtia de pe rafturile de cărți, zdrențele de îmbrăcăminte din dulapuri sînt materiale de construcție bune pentru cuiburi, coțofenele se strecoară și fură nestingherite lingurițe de crom, cuțite, furculițe, ceasuri de mînă care arată timpul oprit în loc, șobolanii și șoarecii rod tot la ce pot să ajungă, șerpii aciuși în tufăriș se tîrăsc afară ca să vîneze șoareci, iar ariciul, zbîrlindu-și șuba țepoasă, îi vînează, la rîndul lui, pe acești ageri vînători.

Au venit elani, mistreți, ba chiar și sperioase căprioare țacănesc cu copitele pe asfaltul crăpat, pasc iarba care a potopit deja caldarîmul, a acoperit marginile grele de beton ale șanțurilor... și nu le miră ciupercile aproape imateriale, care străpung cu o forță monstruoasă betonul tare. Căprioarele mănîncă aceste ciuperci.

Merg printr-o lume ce nu mai cunoaște graba. Aici veșnicia este egală cu clipa. Sfara, fumul, praful nu întunecă albastrul cerului. Gardul

grădinii a putrezit, s-a prăbușit în tufișuri ; merii, prunii și perii altoiți cedează în fața asaltului arțarilor și salcîmilor semănați de vînt, cu care se luptă amarnic lăstarii de vișin, strecurați de lîngă gard pînă în mijlocul hățișului. Stejarul, liniștit și puternic ca totdeauna, își leagănă crengile, probabil că el va ieși biruitor din această luptă. Plopul tremurător, iedera, mușchiul au învins deja clădirile cu etaj — s-au cățarat pe burlanele de apă, au dărîmat jgheburile, s-au agățat de coșuri. Iarna aspră va nimici mușchiul, dar iedera o să reziste, este primitivă, nu cunoaște răsfățul, nu cunoaște civilizația, nu se teme de secetă, ploi torențiale sau ger, nu se teme de nimic.

Urc dîmbul. Verdeată, numai verdeată, și chiar în vîrf — ruinele acelea cenușii de beton. Ce-o fi asta, pădurea a luat cu asalt o piramidă de case, un palat, un templu ? Un radiogoniometru, o rachetă sau secția de jucării a unui magazin universal : puști automate lăcuite, de tinichea, tancuri din material plastic, avioane, chipie de soldați și marinari.

E cald la soare. Mă așez pe betonul crăpat, zidul s-a lăsat, privește spre cotul rîului. Poate că aici odinioară vîltoarea apei o fi străpuns digul și s-a revărsat din nou, liberă și triumfătoare ? Nici nu m-am mirat văzînd-o la doi pași, în iarbă, pe Ina. M-am ridicat și m-am apropiat de ea.

— Ascultă glasurile universului, spuse ea.

Am ascultat zgomotul ritmic din venele mele. Inima tot se mai grăbește, în timp ce în jur

totul s-a liniștit, nepăsător la curgerea timpului.

— Nu știi să asculți...

Nu e o dojană, îmi spune ceea ce știu și singur.

— Să coborîm la râu ! propusei eu.

Ina clătină din căpșorul ei bălai.

— Nu mergem nicăieri, m-am plictisit să mă tot grăbesc, m-am plictisit de veșnica ta fugă după un țel. Să stăm și să ascultăm.

— Dar și în asta există un țel...

— Mi-ajunge. Mii de ani... Să ne oprim, să cugetăm.

— Nu ne putem opri, Ina. Este împotriva firii omului.

Am luat-o de umeri și am ridicat-o în picioare.

— Nu vreau să mă opresc în loc. Iar fără tine nu simt nici o bucurie să merg mai departe.

— Fie, să coborîm pînă la malul apei.

— Trebuie să trec pe partea cealaltă !

— De ce ? Pe malul celălalt e la fel ca aici.

— Nu știu de ce. Trebuie să ne mutăm, înțelegi tu, să trecem pe celălalt mal.

Pila de beton armat a răzbit prin șuvoaiele apei, prin depunerile de nisip și apa a prins să plescăie. Pămîntul s-a chircit de durere, grin-zile de oțel s-au întins de la un pilon la altul, unind malurile, și îndată s-au înșiruit, ca o nesfîrșită panglică, mașinile. Apa izbește pilonii

care au o culoare cam roșietică și simt în gură gustul singelui.

Iarba nu se va mai întoarce niciodată pe malul acesta. Numai pe pistă, la cursele sportive, se gonește în cerc. Faimosul Colosseum din Roma — în cerc, în cerc... unul, doi sau trei — nu știu exact câți — cai înhămați la car, călărețul, în picioare, își mîna caii-putere, mulțimea din tribune urlă. *Panem et circenses* ! Pîinea o dă împăratul, spectacolul îl oferă gladiatorii. Aici însă nu sînt jocuri, aici e o linie dreaptă pînă la malul opus. Gonesc, ca să ajung, să văd, să pun stăpînire. S-au scurs două milenii, au apărut pe lume, au făcut minuni și au lăsat o moștenire frații Montgolfier și frații Wright, Watt și Stephenson, Newton și Einstein... Și eu am învățat aici să conduc mașini avînd motoare cu ardere internă, mi-am însușit un anumit număr de formule, am învățat să calculez rezistența materialelor și treptat am început să meditez la mișcarea neîntre ruptă din jurul meu și din mine.

Noi știm deja, în orice caz, tovarășii mei înțeleg că mașinile devin tot mai rapide și inteligente — cu fiecare an, cu fiecare generație, a cărei viață este cu mult mai scurtă decît viața omenească — iar cu cît crește forța mașinii, cu atît sporește și puterea omului.

Se va opri acest lucru cîndva ? Nu, nu se poate opri. Oprirea va însemna sfîrșitul... oare cum s-ar putea opri drumul soarelui în univers ? Cum s-ar putea curma gîndirea, bătaia inimii, privirea omului ?

Așadar, Ina, omul n-are de ales, nu există două căi : înainte sau înapoi, să înaintezi sau să bați pasul pe loc, să te gîndești la viitor sau să duci dorul trecutului. Doar în închipuire există două căi. În realitate nu-i decît o singură cale. Nu poate fi decît viitorul, care trăiește deja în noul cuprins al zilelor noastre.

De ce stăm la îndoială, de fapt, cînd prindem o viteză tot mai mare ? Traseul o cotește prea brusc ? Ni se ridică părul în cap din pricina vitezei ? Nu-i nimic, contemporanii lui Stephen-son, Daimler, frații Wright erau cuprinși și ei de frică, o știu prea bine, mulți s-au îngrozit atunci proorocînd sfîrșitul lumii, ceea ce acum ni se pare caraghios. Parcă oamenii secolului douăzeci și unu nu vor rîde uneori pomenind de mărginirea, naivitatea, teama de necunoscut care a existat la generația trecută ? Nu-i nimic, vor rîde și ne vor ierta.

Asta-i tot ?

Păi, noi și pentru ei ne facem treaba, pentru binele întregii omeniri, în numele omenirii, în numele prezentului și al viitorului. Nu numai ca să scapi cu viață și s-o lași să treacă...

De aceea trebuie să te uiți în jur, să-ți simți răsufllarea, bătaile inimii, să te privești cu atenție și să te întrebi care ți-este menirea în viață, ce iubești, ce urăști, ce visuri porți, ce cauți să stîrpești. Privește cîstit, cîntărește cîstit, întreabă și răspunde cîstit.

Asta e, Ina. Atîta tot...

De cîte ori oftam noi, cei de la „Titurga“ : „Of, de-am avea banii care se irosc cu hocheiul...“ Dar noi aveam contul nostru curent la banca de stat republicană și toate posibilitățile pe care ni le oferea acesta. Un tip întreprinzător (din ăștia poți întîlni pe tot teritoriul țării de la Liepāja pînă la Vladivostok și peste tot ei cîștigă bani buni) s-a găsit să ne propună :

— De ce să nu facem tot felul de insigne și embleme ? La așa ceva toți se reped, vor avea căutare, deci vom scoate și cîștig. Și niște pălărioare drăguțe albe, de vară, purtînd o inscripție cu litere roșii : „Titurga“ !

Sașa decise că ar trebui să stea de vorbă cu Șeful, să vadă ce părere are. Măcar în felul acesta să-și arate respectul față de conducere. În fiecare sezon, „Titurga“ născoceste ceva nou. Iată că le-a mai venit o idee năstrușnică, s-au gîndit să inaugureze sezonul de iarnă — pe schiuri trase de motor. Peste tot vor să fie primii, puțin le pasă dacă dau dureri de cap conducerii. Lui Sașa, firește, nu i-au spus nimic, după cum nici nu s-au bucurat de ivirea noilor dificultăți financiare ale clubului ghinionist.

Șeful a fost rece și tăios ca o lamă de brici.

— Ați organizat un adevărat combinat sportiv. Cîte mijloace tehnice ! Cine vă poate finanța ? De-aia vă plimbați de la o întreprindere la alta, le cerșiți bani, iar voi vă purtați ca un stat suveran. Trebuie să vă restrîngeți... — „Asta și urmărești“, se gîndi Sașa. — Să vă încadrați în norme.

Sașa spuse că un club de motociclism din Ucraina are propria sa întreprindere productivă.

— Atunci trebuie să vă mutați în Ucraina cu „Titurga“ voastră cu tot.

Șeful nu le dădu bani. Aprobarea ? Faceți ce știți... în cadrul legal. Dumneata ești jurist.

— Există o circulară primită de la Moscova, care permite cluburilor să treacă în regim de gospodărie chibzuită.

Șeful mormăi printre dinți că asta nu e decît o circulară.

Sașa luă legătura cu întreprinzătorul om de afaceri, și „Titurga“ primi de îndată banii. Totul era caraghios de simplu : clubul încheia contractul și confirma comanda. Aceasta era executată de șeful de echipă, iar nevasta lui și alte rude erau muncitorii. Șeful de echipă trecea cinstit în contul clubului procentul stabilit. Întreprinderea, atelierul, secția, sau cum voiai să-i spui, se afla „undevea“ în Ogre. Dar ce-i păsa lui Sașa, totul era să mai respire clubul, să primească mașini noi, să organizeze curse, să pregătească băieții la școala sportivă. Bravo, Sașa !

Din nou, cîteva luni, clubul nu era nevoit să facă echilibristică pe marginea prăpastiei. Din nou, erau încununați cu lauri (eu participam deja numai în calitate de arbitru), din nou fotografiile noastre erau publicate în ziare. Forurile înalte de la Moscova au cîntărit și au dat o apreciere pozitivă experienței clubului în domeniul pregătirii tinerilor motocicliști, în popularizarea schijoringului și motobalului. Sportivii de la „Titurga“, incluși în selecționata URSS, s-au

prezentat strălucit la cursele internaționale, și Sașa s-a încumetat, la unul din interviuri, să dea un pronostic îndrăzneț privind începutul unei noi ere sportive, legat de dezvoltarea gândirii tehnice.

Ziaristul preciză :

— Prin urmare, dacă v-am înțeles bine, considerați că posibilitățile fizice ale omului în sport au atins maximum sau chiar au depășit granița admisibilului. Și vreți să deplasați toată greutatea asupra motoarelor, pentru ca acei ce le conduc să-și călească voința, gândirea, inteligența și agerimea ochiului ?

— Nu sînt adeptul continuității, cînd este vorba de tradițiile Coliseumului roman. La ciroul roman, gladiatorii se luptau ca niște adevărați sportivi-profesioniști. Altceva a fost cu grecii. La ei atletul nu însemna o ființă superioară. Pentru ei idealul era tînărul dezvoltat multilateral, care se manifesta nestingherit în toate formele de întrecere, ca după aceea, scoțîndu-și brîul de luptător, să recite versuri compuse de el însuși. Reprezenta el modelul vreunei varietăți a sportului ? El era o întruchipare a frumuseții spiritului și trupului. Eu sînt pentru era noului sport.

Sașa avea obrajii supti, buzele ca două lame, linia bărbiei — ascuțită.

— Fiecare veac își are zeii, idealurile sale... Propun să se organizeze treceri în revistă mondiale ale jocurilor tehnice și ale gândirii științifice...

Era noului sport n-a început. În schimb, peste club s-a abătut era unor noi neplăceri. Fie că ziaristul, care ascultase însuflețitele destăinuiri ale lui Sașa, se decisese să apere onoarea sportului său, fie că cineva mirosise povestea legată de atelierul din Ogre și strecurase o notiță veninoasă în ziar.

Aceasta putea fi tălmăcită numai în sensul că „Titurga“ servește drept paravan pentru niște afaceri dubioase întreprinse de niște lepre. O avalanșă de reclamații, învinuiri, cereri categorice „cazul să fie anchetat cu severitate și grijă“ se revărsară în cabinetul Șefului.

„Ia să poftească aici acest Ostap Bender de la «Titurga» !!!“

Sașa zăcea în pat, făcuse o gripă, urmată de o congestie pulmonară. Iată, așadar, că mi-a telefonat și m-a rugat să trec pe la el, spunându-mi că trebuie să-mi asum rolul de președinte al clubului la ancheta ce urma să aibă loc la Șef.

— Am încredere în tine, ai să te descurci la fel de bine ca și mine, altfel am să fiu nevoit să mă car, așa bolnav cum sînt, pînă acolo. Dacă m-aș simți ceva mai în formă, m-aș duce, pentru că prea tare s-au încurcat lucrurile.

Se simțea, într-adevăr, rău.

Se adunase o comisie importantă și, din cîte am înțeles, dezaproba conducerea „Titurgei“. De ce nu s-a prezentat președintele clubului ? Aha, este bolnav !...

Am pus certificatele pe masă. Dublă congestie pulmonară. Doar omul vrea să mai trăiască...

Şeful afirmă că Saşa nu mai este în stare să încadreze *totul* în limitele legalităţii. Membrii comisiei au fost atât de indulgenţi, încît s-au arătat de acord să asculte ce va spune reprezentantul împuternicit. S-ar fi părut că în clipa aceea Şeful a prins a regreta faptul că s-a legat de întregul colegiu şi că nu s-a decis să ia hotărârile de unul singur.

Eu am declarat :

--- Cum poate să existe clubul ? Dumneavoastră, tovarăşe preşedinte, aţi refuzat să ne ajutaţi. Cei cîţiva angajaţi ai clubului primesc o retribuţie foarte mică. Putem dovedi că încasărilor sînt folosite pentru dezvoltarea motociclismului. Nici măcar o copeică nu ni s-a lipit de degete.

Şeful s-a bosumflat, adunarea părea să-mi ţină parte. Cineva spuse :

--- Se ştie, un stăpîn bun îşi ţine cîinele aproape nemîncat, ca să nu prindă osînză. Iar cînd începe cîinele să dea tîrcoale prin curţile străine, trebuie sugrumat.

Am tras cu coada ochiului la Şef. Avea o faţă încremenită.

Fără să se ia vreo hotărîre, şedinţa s-a suspendat.

Saşa avea impresia că a mai ieşit o dată la liman. Fireşte, cu cîştigurile suplimentare am fost nevoiţi să terminăm, odată ce se iscase un scandal atât de mare, asta am hotărît-o cu toţii chiar noi. Din fericire, a apărut un binefăcător, gata să ia „Titurga“ sub aripa sa ocrotitoare, să ne dea o clădire, un atelier adevărat. Acest

unchi bogat și bun a fost colhozul Rambekas, situat chiar la marginea orașului Riga. Avea și fonduri, le lipseau numai experiența și un bun organizator. „Titurga“ trebuia numai să iasă din orașul Riga (bineînțeles, mulți ne vor pă-răsi, vor fi înlocuiți de flăcăii din colhoz) și... să se despartă de vechiul și gloriosul său nume. Ba, s-avem iertare ! Acest bogat mire colhoznic n-are decît să ne ia pe noi, orfanii de la periferie, așa cum sîntem, cu tot ce avem bun și rău.

Într-un cuvînt, trebuie să hotărîți ! Colhozul este gata să treacă pe loc în contul clubului o sumă importantă ! Am hotărît să devenim colhoznici.

Sașa și-a dat seama că va trebui să se despartă de club. Păcat... De fapt însă, „Titurga“ nu fusese pentru el niciodată un scop în sine, ci numai un mijloc.

În scurt timp, s-a primit ordinul Șefului : „Titurga“ să fie desființată, mașinile să fie predate comisiei constituite de el, de Șef, membrii clubului să fie repartizați la secțiile de motociclism de pe lîngă organizațiile inițiale, documentele referitoare la operațiunile financiare ilegale ale președintelui să fie înaintate procuraturii. Șeful comenta acest lucru în felul următor : tu ești *jurist*, dar și la procuratură lucrează juriști care se pricep să prindă asemenea șmecheri în propria lor capcană !

I-am telefonat Inei la serviciu. N-ar vrea să mergem duminică la plimbare ? I-am auzit rîsul înăbușit. Ce rîs cald are ! Ce voce caldă ! Nu

mai este Ineta aceea tăioasă, de la care n-auzeai decît înţepături.

— Eu tocmai îmi băteam capul de unde să fac rost de o maşină.

— Un camion de patru tone ? Un utilaj pentru întreţinerea drumurilor ? O basculantă ?

— Mai bine un autobuz. Totuşi Ritma şi cu mine nu sîntem nici nisip, nici pietriş.

— Am să cer şefului să-mi dea o „Volgă“.

— Şoferul este cel mai important şef. El stă în faţă, el alege direcţia... Vom porni în căutarea Beverinei.

— Dar pe unde s-o căutăm ?

— Vor fi şi nişte specialişti printre noi. Istorici, arheologi. Ăştia sînt oameni deosebiţi.

Şi am plecat duminică să căutăm Beverina.

Vîntul alunga turmele de nori care alergau, ca nişte oi cenuşii, pe lunca învăluită a cerului. Soarele cînd împrăştia căldură, cînd se ascundea. Noaptea plouase, asfaltul era ud, şoseaua nu era prăfuită, drumurile cu pămînt nisipos se bătătoriseră. Era plăcut să mergi cu maşina. Înainte de a urca spre cetăţuie, ne-am tras scurtele pe noi. Dăduseră deja îngheţurile, frunzişul începuse să se îngălbenească. Verdeţa rămasă se întărise, grea, numai secara mai era verde, luminoasă, veselă.

Pătrunserăm în ruinele cetăţii Cesis. Zidurile crenelate ieşeau din gura căscată a pămîntului ca nişte şiruri de dinţi stricaţi, dîmbul povîrnit, îmbrăcat uniform în verdeaţă. avea un aspect decorativ.

— Se presupune că aici se afla cetatea venzilor, spuse arheologul.

— Există și părerea că s-ar fi aflat la Araișos, observă bărbatul Ritmei.

M-am uitat la reprezentantul „oamenilor deosebiți” — la arheolog, candidat în științe istorice. Un bărbat în vîrstă, însurat, firește, și cu un fecior mare. Ina nu-l atrăgea în mod special... Un om simpatic. Nu vorbea decît de Beverina aceea a lui : cita din cronica lui Henric Letonul, se referea la istorici care au trăit cîndva și au făcut cercetări sau încă mai trăiesc și mai cercetează. Se pare că nici bărbatul Ritmei nu era mai prejos în ceea ce privește cunoștințele, ba nici Ritma și Ina nu se lăsau. Nu s-ar fi putut spune că era o simplă plimbare de agrement, avînd doar un pretext așa-zis științific, cum mi se păruse la început. Beverina aceea îi preocupa în modul cel mai serios.

Am tras cu urechea la discuțiile lor, mi s-a părut chiar interesant, deși nu mă pricepeam defel la aceste treburi. Beverina era numele unui cor al corporației studențești care existase mai demult, asta o știam de la unchiul Gargals, iar în timpuri și mai vechi — o cetățuie. Aceasta fie că fusese acoperită de ape, fie că arseese ; de fapt, dacă fusese inundată, nu putea să ardă, pentru că sub pămînt și sub apă nu există oxigen. Pesemne că dispăruse pînă și locul acela, ca să aibă oamenii de știință un motiv de dispută.

— Cesis este punctul de plecare. Începem cu el, spuse istoricul. Se vedea că este un om deștept, dar nu încerca să se evidențieze. În schimb, bărbatul Ritmei jongla mereu cu cunoștințele sale și se umfla în pene. Ritma căuta să nu-i rănească amorul propriu. E o femeie atît de

frumușică, oacheșă, cu ochii căprui. Istoricul o asculta cu atenție pe Ina. Poate din pură politețe, sau poate că într-adevăr ea nu spunea prostii.

Pe drumul Valmieras pînă la înălțimea ce poartă denumirea Laba, am ajuns aproape de Kauguru.

Am remarcat că, avînd o asemenea denumire, dîmbul nu poate fi înalt. Bărbatul Ritmei replică profesoral :

— Ridicătura pe care se clădea o fortăreață nu era niciodată un munte, aceste fortărețe se construiau arareori chiar pe înălțimi. De obicei sînt numai șanțuri și ziduri de apărare.

Pădure, tufișuri, în jur albia veche a râului Gaūja, o poiană. Zidul de apărare nu era deloc înalt.

Bărbatul Ritmei, îl chema Otomārs — pentru nevastă și istoric, Otis — se postă în mijlocul poienii, dădu capul pe spate, cercetă ridicătura și rosti solemn :

— Dragi tovarăși, închipuiți-vă tabloul : acolo sus, fortificațiile din bîrne, pe care stă preotul și cîntă, și coardele instrumentului său *kokle* răsună curat și melodios...

Ritma îl întrerupse :

— *Coardele sunau, cînta bătrînul,
Estonii ghioagele din mîini scăpară...*

Chiar în mine, om al gîndirii tehnice, se trezi ecoul veacurilor apuse. Beverina ca Beverina, firește, dar era vorba de prezența Inei, căreia

îi făceau plăcere călătoria, căutările noastre. Rămăseseră undeva, departe, îmbulzeala, zgomo-
tul, goana neîntreruptă. Aici era cu totul altceva.
Unchiul Gargals spunea :

„Oamenii uită ce înseamnă să simți iarba
verde sub picioare, uită să privească în jurul lor.
Graba îi împiedică. Veșnica grabă este un idol
care cere jertfe. Omul nu vede decît oțel, nu
inspiră decît gaze de benzină arsă... fuge de el
însuși, se lasă depășit de el însuși. Se urcă-n
automobil, în avion, în avionul supersonic... și
dă-i viteză, viteză. Așa ne chinuim în goana
noastră nebunească de la ce-am pierdut spre
ceea ce nu putem atinge...”

Pe lângă noi trec în goană automobile „Jiguli”,
ai căror posesori abia așteaptă să depășească o
„Volgă” veche, ca să-și arate superioritatea pe
șosele. Eu nu merg decît cu optzeci la oră. Lângă
mine stă Ina, pe bancheta din spate istoricii cei
inteligenți poartă discuții inteligente.

Alte ruine, sub ele s-ar putea să se afle stră-
vechea Cetate a luminii. Mai departe, alt dîmb
întins, acoperit de pădure. Ina recită :

— *În jur, păduri de brad,
Iar în desiș — o fortăreață...*

Brădetul din jur este mai înalt decît dîmbul.
Șanțul cu un mic zid de apărare — de parcă
oamenii ar fi avut de gînd să facă bucățele
dîmbul în formă de pîine de casă, dar n-au
putut decît să-i cresteze coaja. Istoricul spuse că,
după cît se pare, Abuls a greșit totuși. Probabil

că era vorba de vreun candidat în științe care trudește la institutul local de cercetări.

Otis se arată de acord, și împreună porniră să cerceteze al doilea șanț, mai prăpădit ca primul. Ina, Ritma și cu mine ne-am întors la mașină, în poiană.

Ina întreabă :

— Kārlēn, nu te-ai plictisit ?

Din pricina acestui „Kārlēn“, am simțit cum mi se încălzește sufletul.

— Da de unde ! Mi s-a deschis și mie pofta să mă apuc de cercetări. Nu cunosc însă lucrările istorice.

— Am să le spun să-ți citească, au textele la ei. Cum îți închipui o cetate de-a strămoșilor noștri ?

— Turnuri înalte, ferestre luminoase, drapele care filfîie. Porți din fier forjat.

Ina izbucni în rîs.

— Mai adaugă : cu încălzire centrală și garaj pentru „Jiguli“.

— Și cu o suverană frumușică, în costum de baie...

— În vremurile acelea se purtau rochii lungi, brodate cu mărgelușe, Kārlēn !

— Asta este o suverană modernă.

Părul ei parfumat e aproape de obrazul meu, pieptul i se ridică atît de tulburător sub pulover. Printre trunchiurile întunecate ale brazilor, soarele îmi face semn cu arătătorul, să fiu prevăzător.

Pe drum spre Smiltene, Ritma dă citire cu voce tare celor șapte fragmente din cronică în

care este pomenită Trikāta, unde a domnit Tālivāld, și celor cincisprezece — în care se vorbește de Beverīna. Istoricul și Otomārs fac comentarii. Opt ipoteze în legătură cu poziția Beverinei, discuții, controversă... Bilenstein, Baltazar Rusov, Lietgalietis, V. Balodis, Fr. Balodis, același Abuls, Brastinš, Lēvis of Menars și Dumnezeu mai știe cine, majoritatea oameni care au murit, cu toată înțelepciunea lor, fără să fi descoperit Beverina. Pământul parcă înghițise străvechea cetate.

Vocea Ritmei :

— „...și cetele Beverinei nimiceau oamenii pe unde-i găseau, de dimineața pînă seara, atît femei, cît și copii, și ucis-au trei sute dintre cei mai însemnați bărbați și căpetenii ai Sakalandului, în afară de nenumărata mulțime a celorlalți, și-i nimiciră pînă cînd le-au slăbit brațele și umerii.“ („Cronica lui Henric Letonul“ XII § 6)

Istoricul, cu indignare în glas :

— Au făcut nelegiuri pe pămînturile estoniene.

Otomārs :

— Cuceritorii folosesc întotdeauna slugile la treburile murdare. Nu-i atît de negru dracul, pe cît sînt slujitorii lui. Nu-i atît de crunt țarul, pe cît e pisarul. Henric Letonul arată limpede că puterea cruciaților nu consta în obișnuita tehnică militară, ci în unitatea scopului urmărit și în spiritul dezbinării infiltrat cu abilitate.

Kārlis :

„Istoria pămîntului meu ştie bine ce este agresiunea şi cine sînt agresorii : cruciaţii de pe Găuja, diviziile kaizerului Wilhelm, detaşamentele contelui von der Holtz, zvastica şi flăcările deasupra acoperişurilor Rigăi... pămîntul ars, gropile comune şi mormintele eroilor necunoscuţi. Feciorii pier sau dispar pe meleaguri străine, mamele varsă lacrimi, femeile se tem să fie mame ca să nu le dăruiască soldaţi cotropitorilor. Tot pămîntul este răscolit de cicatricele tranşeeilor, le-am văzut din copilărie... Peste tot asemenea cicatrice şi semne, pe pămînt şi pe oameni. Şi tata aducea deseori schije de oţel din atelierul lui de prelucrare a lemnului — aproape în fiecare zi fierăstrăul cu disc scotea scînteii din cauza lor. Meşterul mormăia întotdeauna : «Înseamnă că-i din pădurea aceea ! Ce prăpăd a fost acolo cînd noi trecusem la atac, n-a rămas un loc nevătămat. Încă o sută de ani de-acum înainte brazii or să aibă fier în ei...»“

Iar istoricul şi cu Otomārs tălmăcesc, fiecare în felul lui, cîte o frază latinească...

Pădurea Smiltene. Din nou o ridicătură de pămînt împădurită, e curios că străvechile centre au devenit o pustietate. Mi s-a spus că pămîntul a fost exploatat aici demult, a fost secătuit şi părăsit. Ne-am urcat sus, priveliştea era superbă. Cred şi eu, aici strămoşii noştri s-ar părea că au trudit cel mai mult ca să ridice fortificaţiile.

— Iată unde-ţi poţi închipui o cetate, îmi dădui cu părerea.

Smiltene este ipoteza a opta.

„În puternica cetate Beverina a domnit slăvitul Tălivăld...” Uite că toată măreția s-a destrămat. A pierit totul, s-a acoperit de copaci și tu-
fișuri. Fie pe dîmbul acesta, fie pe un altul... Dar mai există încă pe undeva castele și stăpînitori — puterea stăpînirii.

Putea-vom să renunțăm la necinste, cruzime, ambiție, să le lăsăm pe seama unui singur veac, pentru a intra cinstiți, curați și nobili în noul veac ? ! Dar dacă nu numai dorul și năzuințele omenеști, dar și slăbiciunea și meschinăria vor intra acolo, odată cu noi... Ba nu, vom putea, cu siguranță. Sîntem datori să izbutim.

Atunci însă mă simțeam bine. Plimbarea aceea de toamnă era minunată, și oamenii simpatici, și Ina atît de prietenoasă. Îi simțeam aproape fizic buna dispoziție. Nici nu socoteam cîți cai sînt înhămați la o „Volgă”, cîți la un avion de transport... cu ce fel de căruțe călătoreau șefii de trib din vechime sau plugarii. Omul ținea hățurile, acum în mîinile omului se află volanul. Pentru toate timpurile rămîne valabilă înțelepciunea exprimată în puține cuvinte : lumea-i lume, dar tu să fii om în rîndul ei.

XV

SĂ IUBEȘTI pe cineva înseamnă să-i dăruiești un băț cu care o să lovească chiar în tine.

Ina — o adolescentă deșirată, sărăcăcios îmbrăcată — lîngă casa teatrului. În pumnul mic

strînge un portmoneu subțirel, își economisește fiecare copeică, dar pe bilet nu-i pare rău să dea banii, cerînd pe un ton categoric „locul cel mai bun“, și-i aruncă o bancnotă roșie casierului, fără să-i pese. Și doar muzica se aude și la galerie, scena se vede și de-acolo. Luminile se sting. Fetița se află singură în uriașa sală, toate sunetele îi aparțin numai ei. Dacă ar ști acești oameni de pe scenă, din fosă, de la pupitrul dirijorului, cîtă fericire, cîtă bucurie îi dăruiesc, ce înseninată se întoarce ea în colțul său de bucatărie !... Aduce atîta lumină, încît în acest ungher întunecos umbrele se risipesc. Vasta clădire în care răsună melodii atît de minunate este un adevărat miracol. Lacrimile nu curg pe obrazii ei — ea plînge pe *dinăuntru*. Și se bucură la fel.

Ina — frumoasă, elegant îmbrăcată — în sala de concerte a Domului. Bach, Alfred Kalnins... Corul intonează : „În noapte strălucești precum o stea...“ Ina stă lîngă Ritma și Otis. El nu este. El n-o însoțește — n-are nici timp și mai există și alte motive. Și la concerte, și la teatru Ina merge, de obicei, cu Ritma și bărbatul ei — a venit timpul cînd biletele se obțin, mai ales, „la negru“. Și Ritma are relații. O, Doamne, cît de minunat e totul în jur ! Este iubita, este prietena, sau poate chiar mireasa Lui, ce anume nici ea nu dorește să precizeze. Acum știe prea bine ce a fost, dar atunci n-avea decît un gînd : îl iubesc, mă iubește !

Pe sub bolțile înalte răsună mărețul Bach. Greutatea veacurilor, o muncă de veacuri. Oamenii, care au ridicat aceste bolți, și-au dăruit cele mai frumoase idei, năzuințe, întreaga lor viață gloriei nepieritoare a Domnului. Erau credincioși, credința le înaripa gândul, le întărea brațul, viața pămîntească li se părea a fi o pregătire pentru fericirea cerească și cel care dorea să trăiască mai mult n-avea drept scop decît să se pregătească mai bine. Îndoielile cu privire la credință s-au ivit mai târziu, catedrala era deja înălțată. Rămășițele pămîntești ale multor generații de constructori odihnesc, cum a spus Otis, în hrubele de sub sala de concerte ; catedrala se află pe un povîrniș deasupra Dăugavei, iar acum a pătruns cu cîțiva metri în adîncimea unui „strat de civilizație“. Undeva lîngă altar este înmormîntat necruțătorul cuceritor, episcopul Albert, întemeietorul Rigăi germane. Mai târziu au fost aduse din Ikšķiles și rămășițele pămîntești ale episcopului Meinhard de Livonia. S-au păstrat multe lespezi de morminte cu epitafuri...

— Ce stil e acesta, gotic ? se interesă Ina.

— Nu, nu... dădu Otis din cap, bucuros că-și poate etala erudiția. Stil roman. Stilul predominant în perioada pregotică. Aici se simte încă greutatea masei, zidarii abia învățau să înalțe bolțile și arcadele. Goticul va veni mai târziu, cînd mase de piatră de sute, de mii de tone vor pluti în văzduh, închipuind minunate dantele. Ca-n poveste ! — Și Otis înșiră cîteva modele ale stilului gotic : catedralele din Reims și Amiens, castelul Ordinului cavalerilor teutoni din Ma-

rienburg. La Riga poate fi socotit gotic frontonul bisericii Sfîntului Jan. A mai fost și Casa Capetelor Negre, care arsese în timpul războiului, proiectul de restaurare s-a discutat ani în șir și totuși centrul vechi al Rigăi a fost viciat de noile construcții, care nu se încadrează în ansamblu.

Înă la muzeul etnografic. Vara își revarsă arșița peste paiele acoperișurilor, peste cărările nisipoase, peste trecut. Un cuptor negru, un căuș de lemn și un coșciug în pod — epoca lemnului, cînd oamenii nu se temeau să calce pe sticle sparte, pe o cutie de la pește afumat sau într-o băltoacă de ulei murdar de mașină. Lumea lemnului era parfumată, ușoară, defel sîcîitoare. Oare unde este stăpîna acestei gospodării, unde-i păstorița, unde-i nevastă cea tînără, unde-i văcuța ?

Degetele ating lemnul cenușiu, privirea Inei întîrzie pe crucea de descîntec săpată deasupra ușii. În vechime, omul cunoștea bine suferințele, asuprairea care-i plecau grumazul, îl su-grumau, într-un colț întunecos. Descîntecul speria forțele răului, care se retrăgeau, cu coada între picioare... Ehe, dac-ar cunoaște ea vechea, buna magie neagră, i-ar vîrî pe toți dracii în poșetă, i-ar pecetlui cu crucea de descîntec și i-ar arunca în lac, în locul cel mai adînc. Înă zîmbi chiar gîndindu-se cum s-ar petrece totul : să adune în poșeta asta mică, din piele albă, toate duhurile necurate care s-au cuibărit în oamenii albi, oamenii negri, oamenii galbeni... șă le înghesuie pe toate acolo, ca să le întie

coarnele, picioarele, cozile, copitele în ochi, în urechi unul altuia, ca sub presă, și — pleosc ! — în apă, țipete, chițâieli, la fund cu ei !

A fost și asta o epocă. Văcuța cu o cunună prinsă în coarne, împletitura din flori de romaniță deasupra ușii cu crucea pentru descîntec. Lucernițe care luminează colțurile întunecate, laptele înmiresmat din doniță, bălegarul mărunțit, îmblăciele care bat ritmic, curge trifoiul, curg grăunțele, vîntul împrăstie pleava... Ceva nu merge, ceva scapă de pe pașnica orbită a familiei, scapă, nu merge...

*Acela primi-va zestrea mea
Odată cu a cufărului cheie.*

Soarele arde, lacul s-a încins, acoperișul de paie aruncă totuși o mică umbră, peste colina Baložkalna se întinde un șarpe metalic cu solzii bătînd în roșu-albastru-verde-galben-cenușiu-alb, dresorii cu bețișoare dungate în mîină îl obligă să danseze așa cum vor ei, jupuindu-i din cînd în cînd solzii. „Conduceți cu viteză prea mare. Vă rog să prezentați carnetul.“ Crac — o găurică rotundă în talonul frumușel.

*Acela primi-va zestrea mea
Odată cu a cufărului cheie.*

Ina aruncă jacheta în iarba de pe mal, își scoase pantofii, cufundă picioarele în apă. Un gîndăcel luneca pe oglinda apei, sub apă se clă-

tinău algele — cu înfiorare, perfid, ca mustățile unui somn de pradă. O clipă se simți bine, o învâlu un simțămînt de liniște. Trecu cu zgomot un tren, tulburînd liniștea. În depărtare duduia o barcă cu motor. În curînd va veni vaporeșul.

N-are rost să se mai mintă. Totul s-a sfîrșit. Poți să te arunci cu capul înainte în aceste adîncuri liniștite, și nimic nu se va schimba. Poate că el își va da chiar importanță — ia te uită, din cauza mea ! Deși este cam laș ca să-și permită așa ceva, chiar față de el însuși. Dimpotrivă, o să se agite, speriat...

Totuși parcă s-a simțit mai ușor, nu mai bine, ci mai ușor, cînd și-a dat seama singură de acest adevăr de neînălăturat. Pesemne că o știa demult, dar n-avea destul curaj ca s-o *recunoască*. Iată că a căpătat acest curaj, și este limpede că greul a rămas în urmă.

Nu, n-are chef să se arunce în canal...

Ridică fruntea și privi în jur, la lumea scâldată în soare, cu un simțămînt necunoscut înainte. Ce extraordinară este această viață... o adevărată minune, ea nu poate fi nimicită de nici un fel de suferințe, tocmai de aceea este așa, pentru că este plină de durere ascuțită, de amărăciune, de măreție care îl ridică din nou pe om în picioare, dacă a căzut... Plină de rătăcirii, cu golul baloanelor de săpun și greutatea poverii care te încovoie, cu bucuria beției și bucuria înălțătoare a triumfului. Viață, pentru ce trebuie să mă tem de tine, de lumina ta orbitoare și de umbrele tale negre, de tot ce reprezînți tu și de tot ce iubesc, iubesc, iubesc ! ? !

Motorul duduie, vaporașul plutește pe lac. Este aproape pustiu. Ina poate să stea în voie lângă parapet. Adie un vînt ușor. Nu unul care împinge „Racheta” spre mare, ci o boare mîngîietoare, înviorătoare. Verdeța pădurii, cuburile caselor, valurile mărunte, petele de soare care joacă pe ele. A fost o zi frumoasă, n-o mai doare sufletul. Această zi va trece, cu lumina și greutatea ei, și va veni o alta — apăsătoare, posomorîtă sau poate ușoară, ca dansul fulgilor. Lacul va îngheța, gheața se va topi, răsuflarea omului se va încălzi. De ce nu ne dăm seama ce comori se ascund în noi ? Ce căutăm ? Nici nu putem spune ce anume, dar tot tînjim.

Poate oare să răspundă cerul albastru, înalt, lumina soarelui, oglinda liniștită a lacului ? Ba tu să răspunzi ! Toți se grăbesc și te conving că graba febrilă este sensul vieții. Graba, setea, stăruința... O clipă de mulțumire somnolentă și ia-o de la început. Această înțelepciune era cunoscută încă de omul cavernelor și, urmînd-o, omul rămîne om al cavernei, chiar dacă circulă într-o limuzină modernă sau într-un avion cu reacție.

De ce nu vrem în primul rînd să ne dorim binele unul altuia ? Frumusețea lumii este inaccesibilă celor cruzi. Bunătatea sufletească te obligă să pătrunzi, să compătimești, să iubești, să înțelegi, să ierți. Fără aceasta sufletele noastre sînt pietre reci de mormînt, forța voinței noastre este cruzimea. Oamenii lipsiți de bunătate sufletească doresc binele numai în chip abstract.

TRECU PLUTIND un iaht pe lac, trecură norii pe cerul nesfârșit, trecu nemărginirea cuprinsă într-o zi. Se scuturară florile de mălin, ca fulgii de zăpadă. Melancolie. Cum ieși din demisolul ei plăcut, Ineta simți că-i pierе pofta de mîncare. Totuși trebuia să guste ceva, măcar o plăcintă, să bea o cafea în barul îngust, de după colț. Ritma o aștepta să se întoarcă, pentru că voia și ea s-o șteargă. Pentru prietena ei, Ineta era dispusă să se grăbească, dar o împiedica îmbulzeala. Așezîndu-se la rînd, se pregăti să-și caute mărunțișul în portmoneu.

— Să prindem puteri împreună, spuse un glas plăcut de bărbat.

Fără să-l vadă, știu că este Andis, prietenul lui Aizsils. Îi reținuse timbrul vocii din ziua cînd merseseră împreună de la piață pînă la ea acasă. De fapt, o nimica toată. Se salutară însă ca niște vechi cunoștințe.

Cafeaua i se păru mai aromată, chiflele mai gustoase. Interesant băiat. Avea un zîmbet blînd, era dezghețat, dar nu obraznic, de parcă ar fi fost prieteni de cînd lumea.

Povesti că fusese chemat cu o treabă la director, care la rîndul său fusese chemat la ministru. Trebuie să se întoarcă din nou acolo peste vreo trei ore. E cam plictisitor să aștepți, dar n-are încotro.

— Da, așteptarea e o treabă plicticoasă, spuse Ineta. Uitase cu totul că la demisol o așteaptă cu nerăbdare Ritma.

— La castel e o expoziție de artă aplicativă. Hotărîră să viziteze expoziția.

— Să încălcăm disciplina de muncă și să chiulim, rîse Ineta. Zău, nu-i rău deloc... Ritma ? Nu contează. Să rabde și ea astăzi, de cîte ori nu m-a făcut să aștept.

Iată-i, admirînd, umăr lîngă umăr, goblenu-rile. Cum izbutesc acestea să atenueze povara de veacuri a bolților castelului și întunecimea nișelor. Ziua mohorîta a rămas doar afară, în suflet e lumină, ba parcă s-a strecurat chiar o mică rază de soare. De la care i se face cald. Un goblen ca acesta să agăț la mine în cameră ! Vai, dar ce mult îmi place... Ăstălalt este prea pretențios. În schimb, cîtă expresvitate !

Ce repede trecură două ceasuri.

— Ei, acum directorul mă așteaptă ! Nu-i nimic, să aștepte... Trebuie să existe dreptate pe lume — s-a inventat obiceiul ca subalternul să se prezinte la țanc !

Da, Andis nu seamănă deloc cu ceilalți. Nu-i ca El, îndrăgostit de propria sa persoană, nu-i un înfumurat ca Otis, nu-i sîcîitor ca Ediks, nu-i grosolan ca Rollitis și nici ca Aizsils, atît de închis în el și enigmatic. Dragostea ? Ineta nu mai este o proastă ca să creadă în ea. Și ce ar mai putea aștepta de la această viață neizbutită ? Cu Andis se simte bine. O măgulește faptul că a fost băgată în seamă de un tînăr ca el.

La întoarcere, Andis spuse :

— Pe mine mă impresionează culorile. Poate pentru că mecanica, deși folosește metale colorate, este de fapt monocoloră. Cînd s-a zugrăvit

la noi în apartament, l-am rugat pe tata să pună în camera mea tapete de culori aprinse. Chiar dacă nu-i de bun gust, nu-mi pasă ! Iar cînd am să prind cheag, m-apuc să cumpăr tablouri. Nu prea viu colorate. Așa îmi plac. Și-mi plac peisajele marine, indiferent de cine sînt pictate. N-ai să-mi critici gustul ?

Ineta clătină din cap.

— Nici eu nu sînt specialist în artă. Personal sînt o admiratoare a lui Pauliuk. N-ai auzit de el ? Ei da, despre el nu se scrie. Este un geniu... Nebun, dar o personalitate excepțională, unică. Tablourile lui sînt o feerie, nu pot fi descrise, trebuie să le vezi. Am să-l conving pe bărbatul colegei mele să ne arate o colecție de tablouri ale lui Pauliuk. Nu vinde nimic, arta este pentru el sfînta sfintelor. Firește, e un fanatic...

Este uimitor de plăcut să discuți cu Andis despre lucruri care-ți sînt aproape. Nu toți inginerii rod numai mașini și își ung creierul numai cu ulei de mașină.

— Vă cunoașteți din școală cu Aizsils ? E adevărat că ai fost un elev strălucit ?

Andis rîse. Ce degajat se purta, fără ifose, fără artificii.

— E prea mult spus. Băiatului i se părea așa, pentru că lui îi venea cam greu să învețe. Uneori — cînd puteam — îi mai strecuram cîte o fițuică. Pe urmă a căzut rău, s-a făcut zob, a stat multă vreme la pat și, poftim, s-a apucat de sport, a devenit un zmeu.

Tonul celor spuse suna cam neglijent, cam disprețuitor. Deși Inei nu-i plăcu această nepă-

sare, se despărțiră ca doi prieteni. Ineta îi dădu numărul de telefon de la slujbă și de-acasă — așa, ca să-l aibă. Nici nu băgă de seamă dacă i-l ceruse Andis sau i-l oferise chiar ea. Parcă avea vreo importanță ?

Andis îi telefonă la birou. Și se întâlniră din nou...

Gonim în mașini pe asfaltul cenușiu, prin văzduhul învăluit în fum, asurzit de urlet, dorind să prindem nu se știe ce, urmărind nu se știe ce, ca niște posedați. Când apare dragostea, lumea se transformă. Devine liniștită și duioasă, un zid de nepătruns se ridică între noi și tot acest uruit, această goană, absurditate, îndărătnicie.

Ineta are atîta nevoie de duioșie, de căldură, de cuvinte frumoase, de mîngîiere. Ar vrea să umple cu această căldură nu numai mica ei locuință, ci întreaga lume. Dar dacă va dispărea din nou, se va stinge ? Ce va fi după aceea ? Ce întrebare stupidă ! Pentru tot ce e frumos se cuvine să plătești cu suferință. Ce poate ea să mai aștepte, în ce minune să mai creadă ? Adevăratul nume al vieții este obișnuința, cotidianul. Ea, una din mulțimea fără număr de femei tinere și frumoase din acest oraș, a fost ușuratică — uite așa, și-a dăruit tinerețea unui vînător de fluturași. Și și-a zdruncinat sănătatea, dacă e să-i creadă pe doctori, a pierdut, parc-se, posibilitatea de a mai fi mamă. Dar nici n-a dorit-o. La ce bun ? Să se chinuiască ? Mai bine să rămînă singură, fără tot felul de griji, de care veșnic se vaită Ritma.

Și totuși dorește atât de mult să iubească.

Și să trăiască iarăși chinul de a pierde ?

Nu, fără suferință nu se poate obține nimic. Nu te doare numai când pierzi. Te doare și în clipele când ești fericit. Simți cum ți se strânge inima, când stai pe o potecă abia zvîntată, privind în înălțimi, unde un punct minuscul, îmbătat de primăvară, își revarsă trilurile pline de dăruire. În timp ce susurul apei repetă odată cu tine cuvintele lui Shelley :

Parcă te desprinzi

De pământ, ușoară.

Bolta o aprinzi

Ca un nor de pară.

*Și tot cînți zburînd — cîntecul tău
zboară.¹*

Atunci, cu El, era fericită. Se îmbăta de fericire, de frumusețea vieții, dar totodată, de-atîta fericire și frumusețe, o durea sufletul...

XVII

SUNĂ TELEFONUL.

Ineta tresare. Argo și-a ridicat capul și mîrîie încet. Telefonul sună întruna. Rar o caută cineva pe Ineta. Cu Ediks mai bine să nu vorbească. Acum simte însă că acest cineva vrea să vorbească tocmai cu ea și că-i va face plăcere.

¹ Din poezia *Ciocîrliei*, traducere de Petre Solomon, *Opere alese*, Ed. pentru Literatură și Artă, 1957.

Ineta se scoală de pe divan, își bagă picioarele în papuci și dă o fugă în odaia lui Rollitis. Argo o urmează, călcînd zgomotos cu ghearele.

Presimțirea n-a înșelat-o — în receptor răsună vocea sigură a lui Andis. E pe-aproape.

— Nu știu de ce, mi s-a părut că te plictisești singură.

Ineta rîde scurt, mulțumită.

— Într-adevăr, mă plictisesc.

— Vin în zece minute !

Ei, chiar așa de aproape nu era.

Îna îl amenință pe Argo cu degetul. Cîinele, care se pregătise s-o urmeze, se culcă fără chef pe covorul mare, strîngîndu-și vinovat coada. O muștră numai din ochi : „Vezi cum ești !” Ineta se întoarce în odaie și se aranjează la repezeală — se piaptăna, se pudrează ușor, își dă cu puțin ruj pe buze. Este gata, dar soneria răsună abia peste cincisprezece minute. Andis răsuflă greu, a mers repede din cauza gerului. Cu siguranță că a venit pe jos de la Agenskalna.

Își scoate neglijent cojocul și aruncă pe cuier căciula, netezindu-și cu mîinile părul blond.

— Camera ta este un adevărat colț de rai după strada înghețată.

Ineta îl întreabă dacă nu vrea o cafea.

— Mulțumesc. Mai bine un ceai fierbinte. Vin cu tine la bucătărie, să despic niște surcele.

Ineta e veselă, se simte bine.

— Noi avem gaze. Poți să-mi cauți chibritele.

— Sînt gata să-i fur focul lui Zeus de sub nas !

Beau ceaiul din căni uriașe, înfulecînd fursecuri. Andis se jură că, în sfîrșit, i s-au încălzit toate oasele, ba chiar și inima.

Ineta îl amenință cu degetul.

— Începi cu aiurelile !

— E adevărul adevărat ! Andis dă din cap atît de tare, încît părul des, blond îi cade șuvițe pe frunte.

De mult de tot, în fragedă copilărie, cînd Ina nu mergea încă la școală, se-ntîmplase în chip cu totul neobișnuit ca mama să aibă o clipă de răgaz. Veșnic era ocupată, alerga de colo-colo, dar iată că în duminica aceea n-avea de lucru. Elga se dusese, parcă, la cinema, Ina era bolnavă. Stătea în pat, bea lapte cald cu miere și se milogea : „Mamă, povestește-mi ceva, mă plictisesc !“ Și mama, trăgîndu-și un scaun lîngă pat, începu să povestească.

A fost odată ca niciodată o fată. Oamenii socoteau că nu-i prea zdravănă la cap. Chiar pe vreme însorită se uita îngîndurată la cerul atît de îndepărtat, tînjind că nu poate zări ceva acolo... Dar ce voia să zărească ? Păi, zicea că vrea să vadă minunea cea nemaivăzută, minunea nemaiîntîlnită. Credea că într-o zi senină se poate ajunge la ea, numai că drumul s-a pierdut undeva dincolo de soare. Era atît de nefericită, încît ai fi zis că se stinge de dor...

Lumea rîdea : ca să vezi ce-a născocit, nici unui muritor nu-i este dat să vadă ce se află în zarea îndepărtată. Ar trebui să sfîrșească odată

cu prostia asta și să-și caute mai bine un mire de treabă.

Fata se întrista însă tot mai tare și se ofilea. Cu cît era ziua mai luminoasă, cu atît mintea i se întuneca mai rău.

Și iată că din mare (fata locuia chiar pe țărm, într-o căsuță veche) ieși o dată o bătrînică încovoiată și spuse că ea știe cum se poate vedea minunea, dar că mintea și ochiul nu sînt în stare s-o cuprindă. Și o învăță bătrîna pe fată să se spele bine-bine, să-și pună o cămașă de in, să-și lepede din suflet toată durerea, grijile negre, dorințele, să nu lase decît visul pe care-l avea. Cînd soarele are să se coboare în mare, pe apă va apărea o cărare și, dacă fata va fi curată și-și va lepăda din suflet toată povara dorințelor și gîndurilor pămîntești, o să ajungă atît de ușoară, încît va trece pe această cărare pînă în zarea cea îndepărtată. Fata o ascultă și se făcu atît de ușoară, încît se putu ține pe cărarea aceea țesută de razele soarelui în asfințit. Și-i mai spuse bătrîna că drumul va fi lung și greu și n-are voie să-și ia nimic cu ea, nici o fărîmă. Cît de tare se grăbea fata, tot soarele apunea mai repede și pierrea dincolo de mare. Abia apucă să ajungă la ostrovul de argint. Acolo totul era din argint curat, dar oamenii tot nefericiți erau și nu puteau părăsi insula aceea — greutatea veșmintelor de argint i-ar fi tras la fund. Pe fată argintul n-o ispitea, și la sfîrșitul zilei următoare porni după soare. Pînă se lăsă noaptea, izbuti să ajungă la ostrovul de aur. Acolo toți umblau îmbrăcați în aur, mînceau și beau din vase de aur,

dar fata iarăși nu luă nimic cu ea, gîndindu-se numai la minunea nemaivăzută. Și de aceea putu iarăși să pășească pe mare, fără să se înece. Așa ajunse la ostrovul de almaz. Aici totul sclipea în culorile curcubeului, totul strălucea de-a dreptul, iată unde avea să se ivească, pesemne, minunea cea nemaivăzută.

Dar tristețea din sufletul ei rămase neclintită. Băgă de seamă că poteca țesută de soare merge pe apă tot mai departe și pricepu că nu poate să rămînă aici. Prințul ostrovului de almaz o ceru însă de nevastă și spuse că va merge împreună cu ea. Prințul era frumos, rostea vorbe duioase și-i aruncă pe umeri un vâl de almaz. Fata prinse a străluci precum soarele. Mîna în mîna, porniră pe cărarea de soare. Prințul pieri pe dată, iar fata se cufundă pînă la piept în mare. Soarele apuse și o lăsă pe o piatră de pe mal, plîngînd amarnic.

Așa stă și plînge acolo pînă în ziua de astăzi, pentru că nu se poate despărți de vâlul de almaz. La asfințit încearcă să meargă după soare și de fiecare dată se cufundă în mare. Sînt zile cînd plînge fără-ncetare și atunci cerul este posomorît. Și iarăși încearcă să treacă și iarăși varsă lacrimi.

Nu i-a fost dat astfel să afle că ultimul drum ar fi dus-o pe țărmul unde înverzește iarba și înfloresc florile, pentru că minunea cea mai neîntîlnită este viața.

Cine i-o fi povestit mamei această poveste ? Doar n-o fi născocit-o ea singură ?

Ei nu încercau să filozofeze în mod deosebit, nu căutau subiecte pentru „discuții intelectuale”. Totul se desfășura firesc, de la sine. Cuvintele nu mai însemnau nimic.

Abajurul roșu ca focul al lampadarului stingea zgomotul trenurilor îndepărtate, estompa colțurile ascuțite ale mobilelor, contopind lumina cu umbrele. Andis povestea despre mare, despre scăldatul în valuri, cu glasul său egal, domol.

— Acolo sînt pietre, e greu să intri, în schimb apa e curată. O stîncă mare iese la iveală din apă. Vara, pe căldură, cînd piatra se încinge, e atît de plăcut să te cocoți pe ea, să te întinzi ca o focă. Cînd ai neplăceri la serviciu — și cum să scapi fără ele — te bagi în apă și parcă speli totul de pe tine. Viața ți se pare atunci nu numai suportabilă, ci chiar minunată... la fel ca după ceaiul tău.

— Pentru oasele tale înghețate de apa mării.

— În schimb, mi-e inima caldă...

Își zîmbiră unul altuia. Ineta întinse mîna ca să ducă la bucătărie ceștile goale. Degetele li se întîlniră. Amîndoi întoarseră capul stingheriți, ca și cum ar fi fost prinși cu ceva neîngăduit. În cameră se lăsă o tăcere încordată. Neștiind ce să mai facă și ce să mai spună, încercau să nu se uite unul la altul.

— Am să duc cînila, spuse ea în cele din urmă.

— Ina...

— Andis !

Tava căzu pe jos cu un zăngănit. Și iată că veni în zbor fericirea, patima. Undeva în depărtare se topiră străzile încleștate de ger, cozile de la magazine, cele opt ore de lucru.

Andis se dezmetici, cînd genele Inei îi gîdilară umărul.

— Uite, ai și început să te neliniștești.

— Ina, trebuie să-ți spun sincer...

— Taci ! Mai bine taci ! Ești la mine.

Da, e aici, e fericit. Lumea întreagă este acum aici și numai aici. Perne roz, cearșafuri roz, piele trandafirie...

*Din gîndurile eroilor romanului și
ale autorului*

Zile trecătoare ! Ceață pufoasă, mîngîietoare — păstrătoarea unor dulci taine, caldă, ca șalul mamei. Iată că gerurile au sfîșiat albastrul strălucitor al cerului, au presărat pămîntul cu fulgi albi, și inima mi se umplu de bucurie. Pe urmă veni dezghețul, ploaia, vîntul de primăvară, nici n-ai prins de veste, și iată lunca verde, iarba, lăstarii ruginii, vrăbiile bătaușe sărind pe o grămadă de nisip. Gardul nostru s-a împodobit cu ciorchinii violeți ai liliacului. Într-o noapte, am plecat cu Andis departe, afară din oraș, să ascultăm privighetorile. Doamne, ce multe erau ! Noaptea era răcoroasă, spre dimineață pe iarbă căzu bruma înghețată. Andis îmi aruncă pe umeri o jachetă groasă, iar eu mă lipii de pieptul lui.

Mi-era cald, auzeam pulsațiile sîngelui ! Privighetorile cîntau, de parcă înnebuniseră. Nu se poate să dormi într-o noapte ca asta, nu se poate... Soarele roșu ca focul răsări ca o minune deasupra lumii. Am coborît în demisolul meu, dansînd aproape, și m-am ciocnit de Ritma — adevărat, era ziua ei — Ritma care iarăși se văicărea de ceva. E caraghios s-o auzi că se plînge de viață într-o lume atît de minunată. M-a pufnit chiar rîsul, zău că n-am vrut s-o jignesc, dar mi-au dat chiar lacrimile de rîs. Ritma spuse :

— Parc-ai fi un clopoșel de argint... Știi cine ești...

Un glas furios, din afară :

— Naiba să vă ia ! Mult am să mai ascult asemenea prostii ? Ciripeli despre ceața mîngietoare, aiureli despre privighetori. Mie să-mi dați concepția autorului — poziția lui limpede, fără ambiguități. Cînd colo, femeile astea se învîrtesc și trîncănesc tot felul de fleacuri.

Ina, rușinată :

— Atunci Ritma mi-a spus : „Văd că în dragoste îți merge nemaipomenit. Nu știi însă cît ai să dansezi !“ Eu nici nu pretind să dîreze. Sînt pur și simplu fericită...

Kārlis Aizsils :

— Adeseori mi se-ntîmplă să văd tot felul de lucruri neobișnuite. Așa m-am mutat de pe motocicletă pe o „Volgă“ de serviciu, rulez pe asfalt. În fața mea gonesc automobile „Ceaika“, „Z.I.L.“, „G.A.Z.“, pe lîngă mine trec șuierînd camioanele, automacaralele „Ural-375“, tractoarele „Kiroveț K-700“ și basculantele —

o necuprinsă armată de mijloace tehnice. N-ai pe unde s-o cotești din drum. Are dreptate Sașa cînd spune că trebuie să punem mai repede stăpînire pe această forță uriașă, deocamdată ne rostogolim înainte doar din obișnuință. Arbitrii...ei nu trebuie să semnalizeze, să-și fluture stegulețele...

Ce folos dacă ei procedează după regulile vechi, ca pe timpul cînd pe traseu mai mirosea încă a nădușeală și forța mușchilor hotăra totul? Pe-atunci mai putea depinde ceva de gimnastica mușchilor. S-au învechit regulile, formulele, felul de a gîndi. Timpul nu așteaptă, ci sporește viteza.

„Dă-mi un nou catalog“.

„Să se pună în conformitate, înainte de tipărire...“

XVIII

„VOLGA“ NOU-NOUȚĂ aleargă sprintenă pe șosea. Roțile improașcă apă murdăară cînd nimeresc în hîrtoape. În schimb pe cer, ca printr-o minune, nu se vede nici un norișor, Soarele încălzește și usucă.

Vara trecuse, aproape pe neobservate. Fusesse atît de rece, neplăcută, cu apă ca gheața, încît dacă te scăldai în ea, răceai sigur. Aizsils se băga în apă numai fiindcă se baza pe organismul său călit. Așa încît septembrie nu se prea deosebea de iulie sau august, doar calendarul amintea că, așteptînd vara cea însorită

și călduroasă, ajunseseră în toamnă. Se spunea că țările cerului care aici, în Letonia, se revărsau, deasupra Africii secaseră cu totul. Sahara se crăpase, adevărată calamitate, iar în Letonia ogoarele înotau în noroi, drumarii dădeau din colț în colț, dezorientați, temîndu-se să nu fie spălate drumurile din piatră spartă, să nu se degradeze de tot îmbrăcămintea șoselei. Iată de ce se deplasează în viteză inginerul Kārlis Aizsils, trimis special de conducere, ca să se convingă dacă parcul de mașini local utilizează cum trebuie toată tehnica pusă la dispoziție de stat, dacă pot fi menținute în bună stare drumurile peste care s-a revărsat potopul din țările cerului.

Îndeplinindu-și obișnuita misiune, se întoarce la Riga. De obicei nu circulă cu autoturismul, așa s-a întîmplat de data aceasta. Are timp destul, ar putea să treacă pe la Ina. Nu s-au văzut de-o veșnicie. De cîte ori a căutat-o, nu-i de găsit, cine știe pe unde umblă... Iar chiaburașii ăștia, neamurile ei, fac niște mutre cam curioase. Berts a dispărut și el, de parcă l-a înghițit pămîntul. „Titurga“ e în agonie. E drept, Saša a obținut să treacă la colhozul Rambekas clubul, cu întregul său inventar, altfel ar fi fost de rău. Și așa fostul președinte este tîrît pe la procuratură.

În familia Gudermanis ceva nu merge. Păcat de Berts. Lăsat de capul lui, băiatul o s-o ia pe căi greșite.

Motorul duduie. Prin fereastra deschisă intră aerul proaspăt.

După ce trec de răspîntia de la Tukume, ajung pe șoseaua Jūrmala. Aici drumul de țară e numai gropi. „Volga“ este aruncată dintr-o parte în alta și șoferul reduce viteza.

În jur, pădure. La lizieră, lîngă un „Jiguli“ vișiniu, cîțiva culegători de ciuperci întîrziați. Deși sosiți tîrziu, au fost norocoși, au coșurile pline (nici nu-i de mirare după asemenea ploi), se pregătesc de plecare. Deodată Aizsils o zărește pe Ina printre ei.

Îl apucă pe șofer de umăr.

— Oprește ! Sînt niște cunoștințe !

Șoferul are pesemne planurile lui, ar fi vrut să ajungă mai repede la Riga. Trage la marginea drumului, nemulțumit. Aizsils sare din mașină și fuge, ca un nebun, spre automobilul „Jiguli“.

— Salut culegătorii de ciuperci, spune cu glasul lui obișnuit, deja liniștit.

Culegătorii sînt trei la număr : Gudermanis, nevastă-sa și cumnata. Berts lipsește, nu se vede nici Ediks. Pîna și pe Argo l-au lăsat acasă. Entuziasmul nu este reciproc. Helga mormăie ceva drept răspuns, Rollītis aruncă un „ciao“ odată cu fumul de țigară. Numai Ineta se arată prietenoasă.

— Ce, ți-ai cumpărat o „Volgă“ ? întrebă ea.

Aizsils dădu din cap și se uită la Rollītis și Helga, care băgau în portbagaj coșurile pline cu ciuperci. Observă chiar că Rollītis o împinse brutal pe nevastă-sa. Așa ceva nu se întîmpla înainte.

— Dacă vrei, te duc eu, Ina, îi propuse încet.

Ea, la fel de încet :

— Nu pot să-i las singuri. Nu pot... Kārlēn, vino cu noi. Ai pe cineva la volan.

Și cu ochii atît de rugători !

Rollitis posomorît, cu glas surd :

— Ei, ce mai întindeți pelteaua ? Sau aici, sau acolo ! „Jiguli“ o să depășească „Volga“ ta.

— Fie, hai să fac și eu o plimbare cu mașina asta grozavă.

— Urcă...

Invitația oficială nu era foarte amabilă, dar Aizsils înțelegea că acum, cînd soții aminteau un ghem șuierător de șerpi, nu se putea aștepta la altceva. Îl rugă pe Rollitis să aștepte, ca să dea dispozițiile necesare șoferului.

— Semnați foaia de parcurs, tovarășe inginer, și, în timp ce Aizsils scria, șoferul se informă : Veți fi astăzi la direcție ?

La cuvintele „tovarășe inginer“, Ineta îl cercetă cu atenție pe Aizsils. Surprinzîndu-i privirea, el își dădu seama că de fapt nu le povestise niciodată nimic acestor oameni despre el.

— Nu voi fi, răspunse Aizsils. Înțelegea care este rostul întrebării — atunci și șoferul poate „să nu fie“.

Mulțumit, șoferul se întoarce la mașină și, pînă să învîrtească Rollitis cheia de contact, „Volga“ dispăruse. În urma ei sări un jet de apă murdară, soarele zîmbea. Aizsils se grăbi să-i deschidă Inei portiera.

„POATE CĂ E MAI BINE, se gîndi Aizsils, așezîndu-se lîngă Ineta. În «Volga» ne-ar fi deranjat prezența unui străin, aici măcar se bucură că sînt lîngă ea... indiferent din ce motiv.“ Tot îl mai încălzea amintirea celui „Kārlēn“.

Drace, ce-o fi cu Rollitis ? Accelerează ca un turbat, parcă s-a dezvățat să schimbe vitezele, învîrtește volanul fără rost. Nu cumva duh-nește a coniac ! ?

Intrînd pe șosea, Rollitis face un virai brusc și roțile din spate sînt gata-gata să nimerească în șanț...

Helga deschide gura pentru prima oară :

— Vezi să nu dai în vreo groapă.

Glasul ei nu e provocator, ci mai degrabă sună ca o avertizare.

Rollitis :

— Ticăloasele sînt tocmai bune de aruncat în groapă !

Frumos răspuns ! Ineta, încercînd parcă să prevină scandalul, întreabă :

— Prin urmare, ești inginer, Kārlis ? Și eu care credeam că ești șofer...

S-ar fi putut supăra, dar Aizsils înțelege că fata nu se gîndește acum la vorbele pe care le rostește.

— În primăvara viitoare îmi dau lucrarea de diplomă.

Rollitis :

— Și cît or să te plătească pentru ingineria ta ?

Aizsils ridică din umeri.

— Un muncitor primește mai mult.

Rollitis, cu bucurie răutăcioasă :

— Orice om cu cap îi întrece pe păduchioși ăștia de inginerași. Chiar și un camionagiu. Un om deștept n-o să-și tocească pantalonii pentru o hîrtiuță. Ei sînt buni numai să învețe, točilarii, dar fără noi, cei care muncim, ar crăpa toți de foame, noi tragem tare și pentru ei...

Ineta îl apucă pe Aizsils de mîină. N-are decît să aiureze Rollitis cît poștește, el are să tacă și fără această rugămintă mută a Inei. Mașina înaintează în zigzaguri. Destul de periculos. La fel merg și gîndurile lui Rollitis, deși într-o direcție bine cunoscută.

La el totul se învîrtește în jurul aceleiaș axe — avantajul material. Studiile, avînd în vedere faptul că nu costă mult, nu fac nici două parale. Deși întreținerea instituțiilor de învățămînt îi atinge bine pe cetățeni la buzunar... Poate ar fi cazul să se desființeze ? Sau elevii și studenții să fie obligați să suporte aceste cheltuieli ? Măcar în parte ? Dar ce-o să se facă deșteptii de teapa lui Rollitis fără oamenii învățați ? Pe cine să tabere atunci, să-răcuții ? Gîndirea nu e prețuită de ei numai și numai pentru că n-are un preț, nu poartă o etichetă, ca toate mărfurile. Altceva ar fi dacă s-ar înființa plata pentru gîndire. O, atunci Rollitis ar începe cu siguranță să prețuiască gîndirea, ar deveni un lucru scump, cam cît o servanță sau un covor...

Rollitis continuă să latre întruna. Cu răutate, dușmănos, de parcă l-ar îneca fierea.

Din față vine o mașină de la controlul circulației.

Rollitis :

— Sticlesc sticleții !

Helga, cu fereală :

— S-ar putea să caute pe cineva, să verifice. Pot să ne oprească și pe noi. Vrea să-i dea de înțeles lui Rollitis că nu strică să fie prudent.

— Să-i ia dracu...

După podul Buldura începe să accelereze nebunește. Helga tace. Își dă seama că bărbatul său o să turbeze și mai tare dacă îi face vreo observație, stă și se ține de scaun. Aizsils simte cum degetele Inei se înfig tot mai tare în mîneca lui. Chiar așa, pot foarte ușor să se facă praf, există toate condițiile : de undeva s-a ivit un norișor pe cerul însořit, a început să bureze, asfaltul e lunecos, iar Rollitis gonește tot mai tare. Acum se face o curbă la dreapta — Aizsils cunoaște foarte bine drumul — aici ar trebui să reducă viteza. Și Helga îi aminti că trebuie să cotească.

Rollitis :

— Știu eu pe unde trebuie să merg ! Iar dacă ție ți s-au sucit mințile, n-ai decît s-o cotești tu !

Dar tot a cotit unde trebuie. Deși e nervos, deși e beat, (Aizsils află după aceea că „la ciuperci“ Rollitis golise singur o sticlă de coniac), înțelege totuși pe unde trebuie s-o ia.

Iată însă că le-au ieșit în cale oameni cu bastoane dungate. Au oprit mașina care cir-

cula cu viteză nepermisă în perimetrul oraşului. Un membru al patrului ridică bastonul. Rollitis frână cu zgomot şi se smuci spre dreapta. Automobilul zvîcni într-o parte, gata-gata să se răstoarne, şi o coţi de pe strada principală, lovind motocicletă unui invalid... Helga scoase un strigăt înăbuşit, Rollitis aruncă un cuvînt neînţeles, caroseria pîrîi, geamul lateral din stînga se sparse, Ineta se feri, fără să scoată o vorbă, şi căzu în braţele lui Aizsils. Rollitis schimbă în viteza a doua, acceleră... viteza a treia, a patra... În urma lor, oamenii făceau semne, strigau, fluierau, dar maşina o şterse.

Iarăşi o curbă bruscă. Rollitis execută manevra, gonind cu viteză spre casă. S-a trezit de tot din beţie. Helga, cu mîinile încleştate de scaun, geme din cînd în cînd... e palidă, speriată. Din afară zbîrnîie ceva. În motocicletă aceea poate au avut de suferit oameni sau poate nu... aici nu se aude decît un zbîrnîit. Geamul lateral e ca o pînză de păianjen, dar nu s-a fărîmiţat.

Porţile sînt larg deschise. Totuşi Rollitis a atins stîlpul cu partea dreaptă, rămasă intactă, de parcă şi-ar fi pierdut simţul distanţei. În mijlocul curţii puse o frînă atît de bruscă, încît toţi fură aruncaţi înainte. Helga se tîrî din maşină. Şi începu să ţipe :

— Eşti nebun de legat... ticălosule... ai făcut-o înadins, ai, înadins ? Ai vrut să mă... ai vrut să mă omori... Te-ai tot socotit cum s-o faci, pe şest... Ucigaşule !

Rollitis coborî nesigur din maşină, clătinându-se, se apropie de portbagaj, îl deschise, azvîrli cu o forţă neaşteptată coşurile pline. Ciupercile se împrăştie prin curte.

— ...ai vrut... să mă omori...

Rollitis smulse afară cricul.

— N-am vrut... dar am s-o fac !

Scoase un urlet şi îşi avîntă braţul. Helga înlemni, tăcută. La fel şi Aizsils cu Ineta. A fost însă ultima izbucnire a lui Rollitis, braţul i se muie, cricul căzu cu zgomot pe piatră, iar el se lăsă greoi pe portbagajul deschis. Helga se făcu nevăzută pe uşă. Aizsils se repezi la Rollitis, îl apucă de umăr.

— Linişteşte-te !

Rollitis era mai mult decît liniştit : greu, ca un sac cu făină, cu ochii tulburi. Părea că trăieşte, dar nu înţelege nimic, pe urmă, deodată, scoase un horcăit... Aizsils îl trase pe scaunul din faţă, îl rezemă de spătar şi-i strigă Inetei :

— Telefonează la „Salvare“. Spune că-i vorba de un infarct.

Ineta plecă fuga. Chipul lui Rollitis era vînat, horcăia tot mai tare, pe buze îi apăruseră băşicuţe de salivă. Nu-l puteau ajuta decît medicul şi spitalul... Unde o fi dispărut Ina ? Ea reuşise să obţină imediat legătura, dar în asemenea cazuri timpul trece înfiorător de încet. În sfîrşit, Ina se întoarse. Helga nu ieşi din casă.

— Au făgăduit că vin repede, spuse fata, gîfîind. Dar el, cum se simte ?

Avea glasul îngrijorat. Îi trecuse furia. Aizsils se gîndi că femeile mai păstrează încă

străvechea lege cavalerească — să nu lovești pe cel căzut ! Bineînțeles, nu toate.

Iată și „Salvarea“. După ce pufăi în stradă, mașina pătrunse în curte. Un bărbat în halat alb se dădu jos, îl examinează în fugă și spuse :

— Îl luăm cu noi.

Aizsils îl ajută să-l întindă pe Rollitis pe targă și s-o bage în mașină. În curte se adunaseră destul de mulți curioși, care se îmbulzeau, dar de ajutat nu se grăbea nici unul, ba dimpotrivă, dacă-i chemai, dădeau să plece.

Medicul, sau poate infirmierul, îi spuse Inetei :

— Sînteți soția ? Puteți veni cu el.

Ineta se fîstîci :

— Sînt cumnată. Soția... e bolnavă...

— Atunci veniți dumneavoastră.

Ineta se întoarce spre Aizsils :

— Bagă mașina în garaj și dă-i Helgăi cheile.

„Salvarea“ plecă cu Rollitis și Ineta. Acum atenția mulțimii de gură-cască se mută asupra automobilului avariat. „Ia te uită la aripă, e julită toată partea aia, iar geamul s-a zăbit.“ Va fi nevoie de o reparație serioasă, dar nu era nimic catastrofal, așa cum li se păruse în clipa ciocnirii. Aizsils închise repede mașina în garaj, adună chiar și ciupercile risipite. În orice caz, coșurile nu erau goale. Urcă la etaj, sună o dată, de două ori, de trei ori. O fi făcut și ea un atac de cord ? În sfîrșit, Helga îi deschise. Se opri în ușa, luă cheile, coșurile cu ciuperci și, fără o vorbă, fără să-i mulțumească măcar, îi trînti ușa în nas...

SCĂPÎND DE AIZSILS, Helga se descotorosi cu nepăsare și de ciuperci. Zvîrli pur și simplu coșurile în bucătărie.

Apoi se întoarse în cameră și se trînti din nou în fotoliu.

Avea un gol în cap. Uneori în acest gol se auzeau picăturile de ploaie care băteau în geam, apa care se scurgea cu zgomot în bur-lane. Ploaia trecu, sub fereastră se auzi zgomotul unui taxi — se întorsese Ineta. Întunecimea care se lăsase nu se mai risipi, ba se îndesi mai tare — se înserase.

— Vin de la spital, spuse Ineta.

Helga ridică încet capul, aruncîndu-i o privire posomorîță.

Ineta se așeză lîngă masă. Nu se apucă să aprindă lumina, nu știa în ce ape se scaldă soră-sa. Trebuia să afle totuși ce-i cu bărbatul ei.

— Stă prost cu aorta, stenocardie și altele. Probabil că nu s-au lămurit încă nici ei. Mîine va trebui să treci pe-acolo.

Helga o întrerupse, cu un glas cît se poate de liniștit :

— Ce, mai trăiește încă ?

Ineta își pierdu cumpătul.

— Ce-ai spus ?

— Mi-a fost groaznic de frică azi în pădure. Cînd a ridicat fierătania aceea... Nu mă duc !

Ineta încercă să-și păstreze calmul.

— Și mie mi-a fost teamă. Dar am mers cu voi, pentru că m-ai rugat, deși ce-am fi putut să facem noi, două femei ? Rollitjs este puternic. Am să merg cu tine și la spital. Omul...

— Un animal ! Un dobitoc ! strigă Helga strident.

— N-ai pic de milă !

— Am să fiu și mai și ! N-are decît să crape, să nu mai am prilejul să-l mai văd vreodată !

— E tatăl lui Berts ! Ți-a fost bărbat atîția ani.

— Bărbat... o îngînă Helga. Un tiran, un călău ! Atîția ani... nu-mi aminti măcar de ultimele luni. Dac-ar fi trebuit să dormi cu el ! Mi se întoarce stomacul pe dos...

— Te întâlneai cu Ediks, rosti sfios Ineta. Dar nu făcu decît să toarne gaz peste foc.

— Ei și, mă întâlneam... Mă doare-n cot de Ediks și de toți ca el ! Dacă nu mă vrea, n-am să mă rog de el. Și tu ce trebuia să sări atunci ! Parcă te-a ciupit atît de tare sau... Ai țipăt, ai făcut un tărăboi, să te-audă lumea-ntreagă... a fost așa bine pînă atunci, ne înțelegeam de minune, iar acum a dat bir cu fugiții. Din cauza ta nu se mai arată, de tine -îi e rușine. N-ai decît să te bucuri !

Ineta se înroși de mînie.

— Iar tu ești gata de orice, numai ca să nu-l pierzi pe Ediks al tău. De ce-ai făcut scandal atunci ? Eu i-am dat la o parte labele alea prea lungi, doar atît.

— Ei, mi-a sărit muștarul. Nici nu-mi trecea prin cap că și ăsta-i la fel de ticălos. Puteai să-mi spui mie, fără Ediks. M-aș fi înfuriat,

dar îmi trecea, l-aș fi ținut mai strâns. Și totul ar fi mers ca înainte.

— Dar eu nu mai voiam să fie ca înainte. Și eu m-am plictisit, era înjositor și pentru mine.

— Vai, prințesa ! Ei, simte-te acum la înălțime. Ediks a spus că s-a săturat de mine, pe tine te vrea...

— Mi-ești soră...

— Soră ! Soră ! Din copilărie ai făcut fa-soane. Eu a trebuit să fac rost de o cameră bună pentru tine de la Rollitis. Să fi încercat tu, să vezi cum e... De-acum încolo poștește și-ți cumpără singură lemne, plătește-ți gazele, lumina și tot restul. Ești prea răsfățată... să n-atingi cu degetul, că dă din copite. Prințesa ! Parcă nu te-ai fi tăvălit cu docentul tău...

Ineta rămase cu capul strâns între palme. Oare te simți mai ușurat dacă umilești așa pe altcineva — pe propria ta soră ?

Helga însă nu se mai putea opri. Poate că așa se ușura, revărsa în afară tot ce o sufocase cît timp stătuse singură aici. Și parcă nu atît pentru soră-sa striga acele cuvinte, ci *în general*. Era la fel de sinceră și în nerușinarea ei, și în deznădejde. Cuvintele erau răutăcioase, dar ascundeau un fel de panică. Uneori izbucnea în rîs. Un rîs sec, ca o tuse de ofticos.

— De la început mi-a fost silă de Rollitis, ca de o salată acrită după o beție. L-aș fi pus pe liber dacă nu era atît de răzbătător și plin de bani, dar am fost nevoită să mă pricopsesc cu un copil ca să-l oblig să mă ducă la ofițerul stării civile. Eram încă tînără, puteam să mai trăiesc. Dacă ești proastă, te lași trasă pe

sfoară. Pe Rollitis l-am ținut în frâu, banii mi-i aducea mie. Știu bine cît valorez... Dacă am bani, îmi găsesc eu un bărbat mai bun... pentru care am să fiu regină. Să-ți fie de învățătură... Că și tu ești descurcăreață, am văzut eu cum te îmbrățișai cu Kārlis în spatele meu. În spatele meu n-ai s-o faci tu, eu o știu pentru mine, s-o știi și tu, pentru tine. Mi-ai încurcat socotelile cu Ediks și eu pentru asta... Dacă vrei, n-ai decît să dai fuga la Rollitis la spital, carnetele de economii sînt la mine. De-ar da ortul popii mai repede, mi-a mîncat viața, nătărăul ! He-he... Crezi că n-am ini-mă-n mine ? Dar dacă cineva își trece tot timpul cîrpa murdară peste inima ta... Nici nu mă gîndesc să dau pe la spital. Te prefaci că ești bună ! He-he ! Ești o ticăloasă, mi l-ai suflat pe Ediks ! N-ai vrut... s-o spui la alții... Lumea este o groapă de lături, chiar de-ai vrea să trăiești ca un om, nu te lasă dobitoacele astea ! Eu pe voi... toți... he... Ce te holbezi la mine, nu mă las călcată... sînt mai rea decît toți ? Dar cine e bun ? Parcă pe mine nu mă durea sufletul cînd altora le mergeau toate din plin ! Există cîte una care nu mișcă un deget — și i se aștern flori la picioare, iar eu trebuia să mă culc cu cine știe ce lepădătură... Singură trebuia să-mi fac totul, absolut totul, mama nu-mi cumpăra nici măcar lenjerie de mătase. Pentru o rochie, trebuia pe urmă să fac un raclaj. Cîștigă, chiar de-ar fi să te duci să spargi lemne... Iar Rollitis este cel mai josnic dintre toți. I-aș pune niște otravă în mîncare. Nu scapă el, o mîierlește !...

Helga aproape că răcnea, gîfîia, se îneca și tușea.

Ineta spuse :

— Lasă-l pe Rollitis. Probabil că, într-adevăr... nu mai scapă. Ți-a rămas Berts. Pe el nu-l poți urî. Lui să nu-i spui nimic, lasă-l pe el să fie mai bun...

Helga sări în picioare și se repezi la soră-sa, agităndu-și pumnii :

— Știu eu mai bine ce să fac cu Berts ! Nu mă învăța, nu mă învăța tu pe mine... scutește-mă de sfaturile tale inteligente. Ține-ți gura ! Știu și singură... Mai bine l-aș fi înecat ! — Ineta nu-și putea crede urechilor. — Sînt încă tînără, iar feciorul mă ține de fustă... mă socoate bătrînă.

Într-adevăr, în clipa aceea arăta ca o vrăjitoare furioasă, bine îndopată. Ineta nu i-o spuse, pricepînd că-i mai nimerit să tacă. Oare chiar crede ce spune ? ! Nu, altceva trebuie să fie — ani de-a rîndul a copt buboiul și acum a spart. Cînd o să-și vină în fire, va gîndi altfel. Cel mai bine este să plece. Fără să răspundă surorii sale care vocifera întruna, Ineta ieși din cameră. În coridor cineva îi atinse blînd mîna. Argo. Cîinele simte că nu-i a bine, s-a vîrît într-un colț al bucătăriei, iar acum se lipește de Ineta — singurul om din casă de care este legat. Ineta îl mîngîie pe spinare și cîinele se luă fuga după ea. La ea în cameră se simțiră amîndoi mai liniștiți. Dincolo, Helga tot mai fulgera — se răfuia cu ea însăși. Ineta vru să-l răsfețe pe Argo cu o bomboană, dar cîinele,

deși amator de dulciuri, n-o mîncă, se tot ghemuia la picioarele ei.

„O să strige cît o să strige, o să-i treacă furiile și-o să se domolească“, își zise Ineta. Că doar nu se poate să fie chiar atît de josnică cum pare. Și totuși e ciudat, dar s-ar părea că nu-și cunoaște deloc sora. Dintotdeauna ele două s-au comportat, au gîndit și au trăit în alt fel, fiecare în felul său.

Din nou răsună de-alături un urlet fioros, ceva zbură, căzu. Bine că Helga e singură, că nu-i răspunde răcnind Rollitis — pesemne că n-o să mai răcnească niciodată — bine că Berts nu-i acasă — pe unde-o fi hoinărind așa de tîrziu ? — dacă nu-i ripostezi, omul se potolește mai repede.

Cîinele scheuna încetișor. Inetei îi dădură lacrimile. Măcar de-ar fi trecut Andis astăzi pe la ea ! Ba nu, acest lucru ar fi infuriat-o și mai rău pe Helga. Acum totul o enervează, mai bine să nu-i aducă aminte de existența ei. Pe stradă, ca o ultimă lumină de speranță, arde un bec slab. Și cerul își prefiră lacrimile...

XXI

TRECURĂ CÎTEVA ZILE și, așa cum se nimeriseră în vara aceea, au fost mai mult ploioase decît însorite. Rollitis se afla în spital, ieșise la suprafață, medicii fuseseră la înălțime. Era conștient, de vorbit vorbea — foarte încet, fără chef, fără să manifeste vreun interes pen-

tru ceva anume. Ineta venea să-l vadă, îi aducea flori, mere, suc de portocale — nu-i spuse nici măcar „mulțumesc“. Ce simțămînt apăsător. Și Aizsils venise cam abătut. Era de neînțeles de ce apăruse el, i se făcuse, într-adevăr, milă de Rollitis ? Nu se grăbi să plece. O ajută pe Ineta să-l găsească pe medicul șef de secție, se interesară de starea bolnavului. Dar și medicul de salon și toți ceilalți se arătau rezervați. Ce grad de rudenie îi leagă pe ei de bolnav ?

Frate, minți Aizsils... „Minciuna sfîntă“, după preceptele lui Gargals. Și mai spuse că soția lui Gudermanis este bolnavă. Îl crezură sau nu, dar răspunsurile au sunat la fel de evaziv. Îi vor spune soției... cînd va veni. Să nu se neliniștească, bolnavul trebuie să mai stea o vreme la spital.

— Proastă treabă, rosti Aizsils cînd ieșiră în stradă.

— E de-ajuns să te uiți la el, răspunse Ineta. Probabil că medicul îi va spune cîstit numai nevastei...

Își înghiți vorba. Aizsils stătea și o privea cu ochi care trădau că se află undeva, foarte departe. La ce se gîndește acest om atît de închis în el ? Deși n-o privește în nici un fel... totuși... Ba nu, ar dori foarte mult să știe ce gînduri îi roiesc acum prin cap.

— Trezește-te, te rog ! îi spuse ea ironic.

Privirea lui Aizsils se învioră.

— Cum se poate, Ina, ca doi oameni să acumuleze atîta ură ?

Ina se simți aproape jignită. De parcă se așteptase să audă cu totul altceva...

— Se adeverește că femeile sînt proaste... Pînă ce se umple paharul. Dar despre asta să stai de vorbă mai tîrziu cu viitoarea ta nevastă.

Aizsils nu răspunse nimic. Ineta își luă rămas bun și porni spre casă. „Totuși acest Aizsils este un om mult mai deosebit decît s-ar crede. Dumnezeu știe cum o fi în realitate... Mi se pare că Andis nu-l judecă prea drept. Să fi fost Andis în locul lui...”

Dar Andis nu se arătă, și soarele rămase tot timpul acoperit de nori.

Așa cum promisese, Helga nu dădu deloc pe la spital, de parcă nici n-avea bărbat. Și nici nu se potolise, cum spera Ineta, furia clo-cotea în ea ca și înainte. Se spune că un tă-ciune nu arde singur. În cazul de față acest lucru nu se adevăra. În săptămîna aceea nefericită, Helga izbuti să se certe cu toți vecinii, cu mecanicul de la administrație, cu muncitorul care aducea buteliile, ba încă cu cineva. Argo încasă cîtiva ghionți și, în loc să-și ia coada între picioare, își arătă pe neașteptate colții. Ineta se văzu obligată s-o prevină :

— Cîinele o să ajungă să nu te mai recunoască drept stăpînă.

Fără să-i răspundă, Helga trînti ușa. Pe capul Inetei se abătura o mulțime de treburi și ea observă destul de tîrziu că Argo dispăruse. Îl dăduse Helga cuiva, îl vînduse sau îl otrăvise ?

Ineta izbuti să-l prindă pe Berts, care primi total nepăsător vestea că tatăl său se află la spital. Lasă să stea la orizontală, că a băut pînă n-a mai putut. Berts se obișnuise să hoinărească cine știe pe unde sau să fie plecat la îndepărtatul său club. Acum bătea străzile fără rost. Amîndouă motoretele lui de curse, murdare, ruginite, erau trîntite în garaj lîngă „Jiguli“-ul lovit. Pesemne că nu mai funcționau, altfel Berts ar mai fi tras o tură cu ele din cînd în cînd, spre marea indignare a vecinilor iubitori de liniște. Clubul se mutase la colhoz. Sașa lucra în altă parte, Kārlis era prins cu învățătura. În schimb, Agris se ocupa de Berts cu toată sîrguința. Acum Berts începuse să miroasă a tutun, iar uneori se cam clătina pe picioare.

Ineta se hotărî să-i vorbească cu asprime :
— Ție ți-e indiferent dacă tata trăiește sau a murit ?

Berts ciuli urechile.

— De ce să moară, știi doar că iarba rea nu piere.

Deși vrea să facă pe cinicul, e încă tînăr, necopt. În ultimul an și jumătate s-a deșirat îngrozitor, e lung, slab, mai înalt ca mătușă-sa, curînd va fi cît Aizsils, care, e drept, nu-i o prăjină, în schimb are o ținută frumoasă și e mușchiulos. Berts se ține cocoșat, cu umerii veșnic strîmbi, cu omoplații ieșiți în afară, mărul lui Adam e disproportionat de mare, gura trădează lipsă de voință. Acum buzele i-au tremurat.

— Ce, parcă chiar pe bune..:

— Du-te să vezi singur.

Se duseră la spital împreună. Ineta se simțea încă un membru al acestei familii. Probabil că se temea să rămână complet singură.

Întîlnirea lui Berts cu tatăl său o impresionează îngrozitor. Aparent nu se petrecea nimic tragic. De plîns, Berts n-a plîns, a vorbit foarte puțin, doar fața i se înverzise, buzele i se albiseră, îi tremurau și avea niște ochi... ce mai, băiatului i se făcuse rău. Ineta simțea că, de emoție, îi transpiră palmele, pipăia, nesigură, fructele pe care le adusese, dar Rollitis nu mai mîncă nimic. Indiferent la orice, aproape nu-și observă fiul. Aerul din salon era stătut, cearșafurile pătate, chipul lui Rollitis, nebărbierit, semăna cu o miriște de toamnă. Infirmierele nu se vedeau pe nicăieri, sora de serviciu trecu precum o umbră luminoasă pe acest fundal întunecat. Așezat pe marginea patului, Berts privea și tăcea... Își dădea și singur seama că Rollitis nu mai are mult de trăit. Cu un picior trecuse deja peste pragul pe care toți oamenii sînt sortiți să-l treacă.

Totuși Rollitis nu era complet insensibil. Ineta se convinsese de acest lucru cînd își luau rămas bun, cînd amîndoi îi strînseră mîna veștedă : fiul cu bărbăție stîngace, prefăcută, ea — stingherită, tulburată... În clipa aceea din colțul ochiului i se prelinse o lacrimă, se rostogoli pe obrazul neras și pieri în fața de pernă cenușie. Ineta simți un nod în gît.

Helga... Rollitis nu pomenise o vorbă de nevastă-sa. Ineta tăcuse și ea. Ce să-i spună ? Că-i bolnavă ? Ar putea reieși că s-a îmbolnă-

vit după cele petrecute în curte. Că nu vrea să-și vadă bărbatul ? Ar fi o prostie. De fiecare dată cînd venea la spital, Ineta își pregătea răspunsurile pentru cazul că ar fi întrebat-o ceva. Dar Rollitis tăcea cu îndărătnicie. O tăcere stupidă, de parcă s-ar fi înțeles cu toții. Și iată lacrima aceea. Îl doare... Înseamnă că se gîndește la Helga, că ar vrea s-o vadă.

Ineta se hotărî : fie ce-o fi, dar chiar astăzi va sta de vorbă cu soră-sa.

Berts nici nu înțelegea încotro merge, se tîra după ea și tăcea. Poate că a fost prea crud, dar un șoc ca acesta îi va prinde bine.

Pe la jumătatea drumului, Berts o ajunse din urmă și întreabă :

— Nu mai scapă ?

Ineta șovăi.

— Ei, înseamnă că mama...

Ce anume — nu spuse.

— Berts, să venim mai des la tata. Se simte mai bine, se bucură.

— Da, dar glasul nu-i suna prea convîns. Nu s-ar zice că Ro... că tata se bucură prea tare.

Tăcură din nou.

Lîngă casă, Berts spuse moale :

— Trebuie să trec pe la un coleg... Pentru lecția la algebră...

Ineta ghici fără greș că minte, că vrea să treacă pe la Agris, dar că se ferește de ea tocmai pentru că această vizită e legată de ceva dubios.

— Ei, ai grijă...

— Ciao ! Berts dădu colțul. Pe seară voi fi acasă.

— Te aștept ! îi strigă din urmă Ina. Ce mai putea face ? Chiar și această făgăduială însemna ceva, în ultima vreme Berts avea obiceiul să înnopteze pe unde se nimerea.

Ineta nu greșise, într-adevăr Berts voia să se vadă cu Agris. O minșise, pentru că știa că acest lucru nu-i este pe plac. La drept vorbind, nici lui Berts nu prea îi plăcea de Agris, dar ce să faci când ești complet singur, iar băiatul ăsta i se bagă în suflet cu prietenia lui. Sasa e prins de treburile lui, Kārlis — cu ale lui, nimănui nu-i pasă de tine, unde să te aciuezi ? La școală n-are nici un prieten bun, fetele rîd de el. Agris își bate joc de fetele de la școală, el are de-a face cu femei în toată firea, din acelea care „îți servesc totul pe tavă“. Flăcării adevărați așa își rezolvă treburile. De la un timp, pe Berts începuse să-l ispitească tot mai mult ideea. Dacă ar cunoaște fete ca *acelea*... ar putea s-o facă și el.

Ineta, care se uita chiorîș și bănuitor la Almants și la fiul lui, nici nu visa ce se petrece acolo. În primul rînd, nu bănuia că Berts scosesc pe furiș din garaj ambele motorete. Așa cum erau, uzate, Agris îi făgăduise să le „spînzure“, prin urmare, va avea bani, cu care se va putea duce la fetele *acelea*. De cîte ori nu fumase Berts țigări de la Agris, de cîte ori nu băuse pe socoteala lui, acum putea și el să-i ofere. După ce străbătu vreo două cvartale,

Berts se grăbi spre casă, ferindu-se să nu-l vadă mătușă-sa. În fața mamei nu se rușina, la ea nici măcar nu se gîdea.

Agris îl aștepta deja. În cameră plutea un nor albăstrui de fum, pe masă — o sticlă, pahare, un pachet de țigări început. Urla picup-ul „Acord“. Ca toți adolescenții, Berts adora muzica zgomotoasă, așa că întoarse butonul pînă la refuz, să-i vuiască urechile, pe urmă i se păru totuși că e prea tare. Urechile nu-i vuiiau, ci îl dureau. Berts luă mai întîi o țigară, apoi dădu muzica mai încet. Nu se grăbea s-o aprindă, n-avea nici un chef să înghită fumul amar, înecăcios... Să ții țigara între degete e mișto, e bărbătesc.

Agris îi și întinse chibritul.

— Lasă biberonul, fumează !

Berts trase voinicește fumul în piept, deși înăuntrul lui totul se împotrivea. I se urca la cap... și i se umplea gura de salivă.

— Avem ocazia să pilim, spuse Agris. Pe urmă mergem direct acolo. Dar să ascultăm mai întîi un disc nou. E o bucată... rupere. De milioane !

— *Vater*-ul tău lipsește ? întrebă Berts. Despre maică-sa știa că trudește ziua întreagă. Dar tatăl apăsarea și dispărera cînd voia.

Agris rînji.

— Să se arate numai ! Îl și pocnesc !

Berts, cu vădit respect :

— Tu, pe el ?

— Ba bine că nu ! De-ajuns a tras el pe mine. M-am antrenat cu niște băieți și-am

prins o figură — un... doi... și i-am ars una ! Bătrînul e la pămînt și icnește. Îi spun : mai vrei una ? El a belit ochii și a înhățat băătorul, uite ăla de plastic. Mai ușor, tăticuțule, îi zic, că n-ai de scuturat o pereche de pantaloni. Uite-așa i-am ars-o — și Agris îi arată lui Berts — la lingurică, și i-am pus o piedică cu piciorul... uite-așa ! — Berts scoase un strigăt, căci pe el se făcea demonstrația. — Hei, de ce schelălăi ? El s-a pus pe răcnit, iar eu îi spun : destul, tăticuțule. Și de azi încolo să n-o mai atingi pe mama nici cu un deget ! L-am scos pe ușă afară, iar el dă-i și urlă. S-au strîns fuga tot felul de hodorogi și făceau gură împreună cu el. Au sculat toată casa. — Agris umplu paharele. — Trage-i, bătrîne, să prindem putere... Și goli paharul dintr-o înghițitură ; Berts îi urmă exemplul. Băutura era dulceagă, dar îi ardea gîtul. — M-au cărat pe urmă la nu știu ce comisie. Da le-am spus-o : el a dat primu în mama. Asta nu-i bine. Păi, spuneți-i că *asta nu-i bine*. Atunci o mătușică se-apucă să-mi țină o predică : oamenii, zice, sînt de mai multe feluri și adevărul este de mai multe feluri, sînt destui care se poară urît, și-atunci ce-ai să faci, de fiecare dată ai să-ți dovedești dreptatea cu pumnul ? Dacă m-atinge careva — o fac ! Deci, numai cu bătaia ? Nu, zic, n-o să-l bat de fiecare dată, dar dacă s-atinge de mama... Aia nici nu mai știau ce să spună, și iarăși s-apucă unu să predice, adicătelea, să te porți elegant — auzi ? — să nu pui în mișcare forța brută. Eu de colo : ei, dar dacă cineva o jignește pe mama dumitale, ce-ai să faci ? n-ai să-i iei

apărarea ? Clipește din ochi, nu știe neam ce să zică. Mătușică iarăși : doar îți este părinte ! Ei și ? N-am băgat cuțitul în nimeni...

Lui Berts i se muie inima.

— Să mai tragem câte-o dușcă !

Amețeala făcu să pară mai simplu totul.

— Ai mei, tata și mama, n-au ajuns la asta.

— A, toți știu să se bată. Am să-ți arăt o figură. Dacă bătrînul tău se zbîrlește, tu așa să-i faci !

În fața ochilor lui Berts se ivi patul de spital. Simți că-i vine greață. Sau de la tutun și de la băutură.

— Al meu, în general, e băiat cumsecade, numai că e așa de bolnav... că...

Nu-și sfîrși vorba.

Cuvintele lui nu-i fură pe plac lui Agris. De ce i-o fi luînd apărarea ?

— Mie să nu-mi vinzi gogoși. Crezi că mătușă-ta e o sfîntă ? De ce tot dă fuga la spital ? Ai ? *Vater*-ul tău nu e fraier... maică-ti voia el să-i frigă una peste felinare, nu ei ! Eu am ochiul format, văd bine. Am observat cum dă ea din fund.

Bert înmărmuri. Ina...

— Mai vrei un păhărel ? Ca să prindem inimă. Acolo n-o să bem, las' să bea numai femeile.

— Ce fel de femei ? se interesă Berts cu nerăbdare.

— Păi, alea care-și știu meseria.

— Mie alea nu-mi plac... îmi fac silă...

Agris nu se apucă să-l întărite. Curat vițeluș, nu-i cere nici o socoteală pentru motoretele

„spînzurate“, este de acord cu orice. Cînd or trage chiolhanul, toate socotelile se vor schimba și cea mai mare parte din bani va rămîne în buzunarul lui Agris. Acolo unde îl va duce el, distracția nu costă prea scump.

— Haidem. Ai să vezi și singur.

XXII

CASA, CA TOTDEAUNA, pustie, Helga era plecată la serviciu sau cine știe pe unde. Prin urmare, nu trebuia decît să aștepte cu răbdare. Discuția, firește, nu va fi plăcută. Dacă ar avea loc acum, îndată, cît se află sub impresia proaspătă a vizitei la spital... Altfel, parcă începe să șovăie în hotărîrea luată.

Helga nu dorește să știe nimic !

Helga se iubește atît de mult !

Helga n-are chef !

Iar Helga o să-i spună...

Ce mă bați la cap... îl urăsc, mi-e silă de el, n-are decît să moară, știi doar cum s-a purtat cu mine, un ticălos, un ticălos.

Ceasul ticăie. Soarele apune în jurul orei șapte. S-a înserat. Nu se vede nimic. E tîrziu. A stat să aștepte degeaba. Nu se poate citi. Nu se poate face nimic.

O ușă trîntită. Aha, acum nu mai are mult de așteptat. Helga se dezbracă pe coridor.

Ca să-și învingă brusc nehotărîrea, Înetă se ridică dintr-un salt și iese în întîmpinarea soră-si.

— Bună seara, Helga !

— Bună seara. Glasul îi sună cam stins.

De parcă ar fi sărit în apă rece, Ineta nu se mai oprește, se avîntă înainte. Mai întîi trebuie să-i dea de înțeles că nu gîndește nimic rău, că nu-i dorește decît binele.

— Parcă ai fi supărat pe mine. Eu însă... eu n-aș vrea ca noi, două surori, să trăim în felul acesta. Vreau să stăm de vorbă, să-ți spun că...

Helga azvîrle neglijent pantofii de stradă sub cuier, își pune papucii și, fără să răspundă, trece în cameră. Ușa n-o închide, ceea ce o încurajează pe Ineta. Are simțămîntul că gheața se topește, că soră-sa este dispusă s-o asculte. Ineta nu intră în cameră, rămîne în ușă. Helga se așază și aprinde lampadarul. Becul e slab, abajurul mai fură din lumină, întunericul se face tulbure, de parcă l-ar fi îndoit cineva cu lapte.

— Ce să-mi spui ? întreabă Helga.

De ce are glasul așa de rece ? Parcă ea, Ineta, s-a făcut vinovată de ceva ? O merită oare ?

— Despre starea lui Rollitis.

Helga, cu același ton de gheață :

— Despre el nu doresc să aud nimic !

— Te rog eu... dacă ai ști cum arată... parcă e gata-gata să moară.

— Du-te și transmite-i să se care mai repede pe lumea ailaltă !

Ineta se stăpîni să nu iasă pe ușă afară.

— Dar el te așteaptă.

— Să-și aștepte moartea ! Ce, tu nu-i ești de ajuns ? Dacă ți-e așa de milă, poți să te și măriți

cu el pînă moare, cu degeneratu ăsta... Și Helga începu să debiteze niște lucruri atît de îngrozitoare, încît Ineta se grăbi să iasă. În coridor se ciocni de Berts. Băiatul se foia într-un fel cam ciudat — pesemne intrase demult, dar stătuse să asculte ce striga maică-sa. Oare și el este în stare să gîndească astfel ? Mai bine să se ascundă în camera ei și să-și astupe urechile cu vată.

De după perete mai răsunară multă vreme țipetele Helgăi. Parcă venise acasă cu intenția să nu mai plece nicăieri, dar se dezlănțuise și nu mai avea stare. Melițînd aceleași absurdități în gura mare, se repezi pe coridor, se încălță, își trase paltonul și fugi, trîntind ușa asurzitor de tare...

Ineta răsuflă ușurată, se dezbracă încet, se apropie de pat și-și alege o carte.

Un ciocănit în ușă.

— Cine e ? exclamă ea mirată.

— Eu, răspunse glasul lui Berts.

Ineta sări de pe divan, își aruncă un halat pe ea și descuie ușa. Berts.

Miroase mai tare a tutun, a băutură, a mîncare picantă. Prin urmare, tot cu Agris se înhăitează. Nimic de spus, are o lume frumoasă în fața ochilor — ce mi-e mama, ce mi-e tata, ce mi-e prietenul.

— Ce gură a mai făcut a mea ! spuse el.

Ineta se enervă. Nu din pricina cuvintelor în sine, ci a rîsului prostesc al băiatului.

— Mama ta nu și-a venit încă în fire, spuse ea și se așează pe divan. Fără vreo invitație, Berts se instalează alături de ea.

— O să-i treacă. Tu ești un băiat înțelegător. Lasă prietenia cu Agris. Ia uite, duhnești de la o poștă.

— Ei și, n-are decît să țipe... și Berts zîmbi din nou prosteste, cu gura pînă la urechi. Pe semne nu auzise ce-i spusese ea.

— Mută-te pe scaun, ordonă sever Ineta. Dar el nici nu se clinti.

— Ina... dac-ai ști... unde am fost cu Agris. La muieri din *alea*. Ce-au putut să facă...

Ineta sări în sus și-l zvîrli pe Berts afară din cameră cu atîta putere, încît acesta se izbi de peretele coridorului. Încuie îndată ușa, căzu pe divan. O durea sufletul, simțea un nod în gît de scîrbă și jignire. Mucosul !

Berts zgîlțîia clanța ușii.

— Ina, hai, lasă-mă... de ce m-ai... nu ți-am povestit tot...

Ba bine că nu, așteaptă.

— Ina, hai, am să fiu un nemernic dacă... altceva vreau să-ți spun...

Așteaptă tu, așteaptă !

— Ei, de ce nu răspunzi ?

Așteaptă mult și bine !

Berts se văicări cît se văicări și deodată se supără.

— Toate sînteți la fel !

Lătră ce lătră și se potoli.

Cînd oare se va sfîrși totul ? !

Ce scîrbos, ce umilitor este să ȝezi în camera asta, ca în noroi, ȝi să aȝtepti încă o porcărie. Ineta strînse din dinți, simțîndu-ȝi lacrimile pe obraz. Ți Berts... Să-i facă Berts una ca asta... Ea, care demult de tot — de-atunci parcă se scursese o viață — spălase scutecele nepoțelului nou-născut. El dădea din picioruȝe ȝi parcă gîngurea sau sughița... De ce să nu se foiască, dacă tot „s-a produs pana“, cum zicea Elga, dar sora mai mică o ajuta bucuroasă. Pe vremea aceea, Ina încă se juca cu păpușile, dăruite de mama ȝi păstrate ani de-a rîndul în cufăraș, le lua seara în pat. Ți iată că venise un omuleț... Ina căsca ochii, îi examina călcîiele trandafirii, gurita rotundă... Mai tîrziu Berts învățase să meargă, cădea, țipa. Ți atunci Ina îi construia ceva din cuburi, stătea pe jos cu el, arătîndu-i literele din abecedar. O dată Berts aruncase abecedarul sub pat, îl rupsesse ȝi îl azvîrlise. „Scîrbos !“ strigase. Ina se supăraser ȝi-i spusese că Berts este un băiețel rău, iar el, de coło : „Bine, sînt rău. Dar abecedarul e scîrbos, nu vreau să citesc !“ În general, ei doi au fost prieteni. Berts o iniția pe Ina — pe tanti Ina — în tainele motociclismului, putea să povestească neobosit despre aprindere, compresie, turație, despre lucruri pe care Ina nu era în stare să le înțeleagă în nici un caz, iar dacă izbutea uneori, le uita pe loc. Dar ei erau ȝi rămîneau prieteni, membrii aceleiași familii. Deși nu e mult, totuși e ceva... Mult nici nu-i trebuie omului, ci doar atît cît să nu înghețe în acest univers rece.

Berts, of...

CÎTE AMINTIRI de-ale Inetei se leagă de Rollitis. Oricum ar fi el, rău sau bun, reprezintă o părticică din viața ei. Mai ales după dezamăgirile ei sentimentale, cînd dorea să se încălzească puțin în căminul surorii sale.

Dar căldură n-a găsit.

Totuși se legase de această familie. Ce-o atrăgea oare ? Luminița, asemănătoare celei din mlaștini, care se produce în urma putrefacției ? Dorința de a fugi de ea însăși, ca să nu sufere atîta din pricina pierderii, a umilinței îndurate ? De necrezut cu cîtă bucurie se lovesc oamenii unii pe alții peste rănile care nu s-au vindecat. Pe-atunci însă Helga n-o făcea, nici măcar Rollitis. Pe-atunci erau și clipe cînd Ineta rîdea din tot sufletul.

Înseamnă că această familie, mai bine zis, iluzia de familie era menținută numai de Rollitis.

Lui îi plăcea să mănînce bine, să bea zdravăn, lua totul de la viață, fără să țină seama de mijloacele folosite. Cîte ceva bănuia Ina despre legăturile lui cu Almants care lucra la aceeași întreprindere, el scotea sau transporta ceva. Se știe că legea pedepsește cu asprime acest lucru.

Lui Rollitis însă îi reușea totul, cumpăra mașini, arunca cu banii în dreapta și-n stînga. „Numai proștii nu fac așa“, obișnuia el să spună. „Înseamnă că eu sînt o proasă“, răspundea neconvinsă Ineta, iar Rollitis dădea afirmativ din cap.

Vorbind cîstit, și Ineta avea avantaje de pe urma lui, așa cum era. Nu trebuia să plătească nici chiria, nici lumina, nici gazele. Se obișnuise ca Helga să rezolve totul. Firește, erau niște fleacuri, dar să te aprovizionezi cu lemne nu e defel un fleac. Iar ea era scutită. Tot Rollitis avea grijă să le ducă la concerte, la expoziții. În sfîrșit, cumnatul și sora o invitau mereu la masă, care era îndeobște mai mult decît îmbelșugată. Se nimerea cum nu se poate mai bine : de sărbători îți faci plinul, iar în perioadele dintre ele strîngi cureaua mai tare. Prinde bine și la siluetă, și la portmoneu. În alte condiții sora mai mică nu și-ar fi putut permite taioare elegante, pantofi de import, lenjerie de mătase. Numai palton nu are. Acum însă îi vor lipsi multe lucruri.

Cînd arunci cu piatra în păcătos, aceasta se întoarce ca bumerangul la tine.

Nu vrea defel să fie judecător. Știe doar că niciodată nu va putea fi „deșteaptă“.

Rollitis nu era dușmănos din fire, rareori făcea răutăți, doar cînd îl întărîta Helga. Îi plăcea să se laude — întocmai ca un copil, și răsplătea cu mărinimie pe cel care-i gîdila amorul propriu. De acest lucru se folosea Ediks, la asta recurgeau și Helga cu Berts.

Rollitis era priceput la toate. Să fi văzut numai cum se apucase să aranjeze apartamentul recent primit. Tocmise zugrăvi, de instalația electrică se ocupase chiar el. Era o instalație veche, „împletitură“, cum o numise. Din prima zi adusesese niște cablu izolat cu plastic, rupsese „împleti-

tura“, smulse se întrerupătoarele vetuste și în doi timpi și trei mișcări totul era nou. Muncea, fluierînd vesel, mormăind : „Ia te uită, ce colțișor frumos avem aici ! Aici facem o legătură, și aici... Vom pune rozete, cîte va fi nevoie ! Și la sfîrșit : Ei, e făcut tehnic ? Ce zici ?“ Toți ai casei, pe rînd, au fost nevoiți să recunoască faptul că lucrarea e făcută „tehnic“.

Îi plăcea și tehnica — automobilul său „Jiguli“. O dată scormonise cu înverșunare în carburator, demontase tot, curățase, dăduse și cu aspiratorul, să meargă „ceas“, dar motorul tot îi făcea figuri. Numai Aizsils spusese că membrana de la pompa de benzină nu lucrează cum trebuie ; nici nu-i complet stricată ca să se oprească motorul de tot, ci doar atît cît să-i facă nervi șoferului. Bombănind, Rollitis se apucase să demonteze pompa și se lămuri că Aizsils a avut dreptate.

Îndată după „Jiguli“, Rollitis cumpărase un televizor în culori. La Riga era greu de găsit, fusese nevoit să se ducă tocmai la un magazin sătesc de lîngă Cesis, ca să-l ia fără îmbulzeală și coadă. Ce bucurie a fost în casă, toți — pînă și Berts — se lipeau ca muștele de ecran. Rollitis zîmbea mulțumit, cu o țigară între buzele sale groase, senzuale, cu un păhărel de coniac în labă. Ei, așa-i că sînt grozav și am grijă de voi ? Nici nu apucaseră să se plictisească de televizor — pînă și Berts — că în a patra zi ecranul explodase și se golise, alb, ca un ochi cu cataractă. Muzica și vocile se auzeau, dar imagine — ioc. Din nou totul depindea de cel mai mare înțelept, de marele magician, de Rollitis. Se interesase,

telefonase. făcuse un drum, și a doua zi din mașină coborîse un meșter specialist în televizoare, cu tot bagajul lui de instrumente și piese. Lui Rollitis nu-i rămînea decît să scoată niște bancnote foșnitoare și totul avea să meargă ca pe roate. Firește, el nu se uita la tarife și nu ceru chitanță. Noul ecran era și mai viu colorat ca primul. Rollitis sustinea că și emisiunile în alb-negru aveau mai mult contrast decît la televizoarele obișnuite.

Familia ? Iluzia unei familii... o iluzie nici măcar născocită, ci pur și simplu fuga de singurătate ? Și totuși trecutul nu părea chiar atît de urît, excluzînd ultima seară cînd Ediks fusese alungat, iar Rollitis se înfuriase. Ineta nu s-ar fi urcat în mașină dacă ar fi putut s-o refuze pe soră-sa cînd o rugase, disperată : „Nu mă lăsa singură cu el, este în stare, zău, să-mi facă ceva, să mă omoare, dacă n-are martori...”

Toate acestea și le amintea Ineta în timp ce se îmbrăca, pregătindu-se să meargă la cimitir. Aizsils o aștepta — ce poate să facă o femeie singură, cînd îi cade o asemenea năpastă pe cap, fără sprijinul unui bărbat... sau poate că s-ar fi descurcat la fel de bine, nevoia te învață la orice. Helga se face că habar n-are de nimic. Totuși trebuia să-și înmormînteze cumnatul cum se cuvine. Ineta aranjase totul cu ajutorul lui Aizsils și-i lăsase, bineînțeles, Helgăi un bilet pe masă. Să nu-i reproșeze că i-au ascuns ceva. La poarta cimitirului o întîmpinară Aizsils și Berts.

· Amintirile o împresurară din nou cînd îl luă pe Berts de mîna și-l împinse înainte.

— Ia-ți rămas bun de la tatăl tău.

Chipul lui Berts e încordat. Groparii sînt enervați. Nu vor decît să-și termine mai repede treaba și să primească banii. Oratorul însă este dispus să lungească vorba. Iată că pomeneste de soția pe care a lăsat-o decedatul... Băiatului începe să-i zvîcnească obrazul.

Măcar după aceea s-a descărcat — cînd au ieșit din cimitir și Ineta l-a poftit pe Berts să urce în mașina lui Aizsils. Berts se agăță de mîneca ei.

— Ina... vreau să-ți spun numai ție ceva...

Ineta îi făcu semn lui Aizsils să se îndepărteze.

— Ina... iartă-mă...

Privind gardul cimitirului, băiatul izbucni în plîns.

— Ce îngrozitor... Iartă-mă, Ina !

— Liniștește-te, Berts !

Fără să-i lase mîna dintr-a lui, el încerca să se stăpînească, dar tot îi mai scăpa cîte-un suspin.

— Ești bună...

— Oamenii nu sînt atît de buni sau atît de răi cît ni se pare. Mai bine gîndește-te la viitorul tău. Fii mai îngăduitor cu mama, caută s-o înțelegi.

— Bine... icni Berts.

Seamănă cu o morală obișnuită. Dar ce să-i mai spună băiatului ? Poate căința lui nu e decît teama în fața celei cu coasa. Omul este făcut să uite. Poate că mai tîrziu Berts va rîde de aceste lacrimi.

Pesemne e bine că omul poate uita.

— Să mergem împreună, Berts.

El dădu din cap.

— Acum nu... mă duc pe jos... Altă dată. Eu trebuie... Mă duc pe jos. Înțelegi ?

Cum să nu înțeleagă...

*Din amintirile nescrise ale
inginerului Aizsils (continuare)*

Andis și cu mine ne cunoșteam încă înainte de venirea lui Petrs. În odăița noastră nu erau decît spațiile care despărteau o mobilă de alta, ce puteai face acolo ? Andis locuia într-un apartament ca lumea. Două camere, fiecare cu ieșire în coridor, dar mai ales — un coridor spre bucătărie. Aveai unde să te desfășori.

Pe mama lui am văzut-o pentru prima dată cînd a intrat în bucătărie, unde tocmai ne pregăteam să desfacem în bucăți muzicuța pe care o primise în dar de ziua lui. Pentru că socoteam că facem ceva rău, m-am zăpăcit îngrozitor. Lui Andis însă nici că-i păsa : dacă părinții îl silesc să se ocupe de muzică, n-au decît să tragă sin-

guri ponoasele. Maică-sa arăta uimitor de tânără și era foarte-foarte frumoasă. Putea fi luată drept sora mai mare a lui Andis.

Păr bogat, siluetă zveltă, ochi mari, liniștiți. Nu se supărase defel, vorbise ceva cu Andis, schimbase câteva cuvinte și cu mine, numai că eu mă intimidasem rău, și ieșise. Avea o voce domoală, aproape sfioasă, zîmbea rar. Dacă eram foarte preocupați de ceva, puteam să nici nu-i observăm prezența. Nici taică-său nu era vorbăreț, dar cînd vorbea, o făcea cu un ton hotărît, sever. Nu l-am văzut zîmbind niciodată. Avea chipul brăzdat de zbîrcituri și părea bătrîn. Nu l-am văzut niciodată lîngă mama lui Andis și nici în gînd nu-i puteam alătura. Mă împiedica ceva.

De obicei, eu mă duceam pe la Andis. Părinții lui veneau acasă mai tîrziu decît ai mei și, în linii mari, Andis era un băiat cu care te puteai înțelege. Se-ntîmpla să ne și certăm. Atunci ne despărțeam pentru un timp. Ne lega faptul că amîndoi eram înnebuniți după tot felul de mecanisme.

Izbutisem să meșterim „automobile super-super“. Le refăcusem, le pusesem arc nou și ne lăudam care mai de care : „Mașina mea o întrece pe-a ta cît ai zice pește !“ Acest lucru se putea verifica pe coridor. Trăgeam cu creta linia de pornire, finişul și le dădeam drumul. M-am mai gîndit și am scris chiar condițiile întrecerii, ca să nu încapă nici un fel de șmecherie, am semnat hîrtia și i-am dat-o lui Andis. Era într-o

recreație — Andis o citi cu atenție și declară pe nepusă masă :

— Ieri, tata s-a îmbătat criță.

— A-a-a... Asta-i tot ce-am fost în stare să răspund. Tații noștri nu prea se răsfățau nici cu băutura, nici cu fumatul — familiile în care se obișnuia așa ceva ni se păreau din cu totul altă lume.

Văzînd în ce dispoziție se află Andis, spusei :

— Cred că azi n-o să facem nimic...

Andis dorea însă foarte mult să se convingă a cui mașină e mai puternică. Se întoarse deci în lumea noastră — la urma urmei, era mai important decît prostiile cu care se ocupau cei mari.

— Asta a fost ieri. Imediat ce ieșim de la școală, mergem la mine.

Curios este că Andis s-a întristat de îndată ce am ajuns acasă la el. Ei, și ce dacă taică-său a tras la măsea ? Al meu, de pildă, tot timpul zice că, deși calul are patru picioare, tot se poticnește.

Am găsit o bucată de cretă, am luat o linie lungă, am marcat startul, am măsurat distanța. Spre mirarea mea, Andis nu se străduia defel să fie organizatorul principal. Ținîndu-și mașinuța în mîină, se încrunta, dus pe gînduri.

— Mama pleacă de la noi...

L-am privit mirat.

— Pleacă de tot...

— De ce ?

Andis tăcea, nu știa ce să spună.

— Ei, hai să începem cursa !

— Eu trebuie să rămîn cu tata. Nu știu... Tu poți să-ți închipui că ai tăi ar face așa ceva ?

— Ei, se-ntîmplă, să se mai ia și ei la harță... Hai, să tragem locurile la sorți !

— Mama spune că tata a jignit-o, că n-a înțeles-o niciodată, că este rău. Nu știu... cu minc a fost întotdeauna bun.

— Și a mea îl dojenește întotdeauna pe tata că n-o înțelege.

— Dar nu pleacă...

Am început să răsucim arcurile mașinulelor noastre.

— Tu cu cine ai vrea să rămîi, cu tata sau cu mama ?

— Tragem la sorți cu chibrituri ? Patru locuri de start...

— Mama plînge... nu vrea să mă părăsească...

În clipa aceea a plesnit arcul pe care Andis îl răsucise prea tare. Cursa n-a mai avut loc. Abia se stăpînea să nu izbucnească în lacrimi. Și eu, uitîndu-mă la el, eram gata să plîng.

Odată am cunoscut-o pe Maira. E timidă, mereu cu ochii plecați. Fată bună, dar nu prea frumușică. Mama lui Andis mi-a rămas în amintire ca o făptură în totul deosebită — coborîtă parcă dintr-un basm. Mama Mairei este deja o femeie îmbătrînită, cu totul alta decît cea care mă fermecase atît de tare în copilărie. I-am făcut o vizită cu Andis. El se poartă frumos

cu sora lui vitregă. În schimb, ce caraghios, Maira îl dușmănește. Chiar mi-a spus : Andis scamănă leit cu taică-său. Se iubește numai pe el, lucru pe care îl ascunde de toți și chiar de el însuși !

Nu știu dacă are dreptate. Andis afirmă că este prietenul meu. În schimb, eu n-am spus niciodată același lucru despre el...

Buletinele meteorologice promiteau o iarnă grea.

Maistrul de la brigada mobilă de depanări declarase însă : „Nu va fi iarnă deloc. Mai mult noroi decît zăpadă. Să nu vă așteptați la ger.“

Noiembrie începuse cu polei. Totul era cenușiu, copacii dezgoliți, asfaltul uscat. Buldozerul smulgea stratul de pământ negru, cutremurîndu-se greoi. Autobasculantele aduceau nisip de la carieră, grederul netezea movilele descărcate. Terasamentul galben al viitorului drum își făcea loc prin pădurea mlăștinoasă.

„Pe o vreme ca asta se poate lucra“, se bucura șeful de șantier.

N-aveam pretenții deosebite față de șoferi. L-am ocărît numai pe cel care lucra pe greder — nu s-ar zice că-și îngrijește prea bine agregatul. Iar în caz de avarie, ar face gură primul.

Vîntul suiera. Frunzele nu mai zburau, se terminase vremea lor. Crengile se clătinau. Ți se bucura ochiul cînd de-a lungul drumului se în-

tindea cîte o pădure de conifere. Măcar ceva viu colorat după atîta goliciune cenuşie.

Se lăsa întunericul. Am intrat să cumpăr bomboane. Astăzi, la televizor va fi o transmisie sportivă, un mare meci de hochei ; tata o să se uite şi o să ronţăie în neştire dropsuri, cărora el le zice „drajele“. Ieşind din magazin, m-am ciocnit de Maira. Un flăcău deşirat se legase de ea ; era obrăznicătura aceea de Agris. Văzîndu-mă, Maira îi întoarse spatele şi Agris nu îndrăzni să se ia după ea. Halal cavaleri — era cu vreo doi, ba chiar cu trei ani mai mic decît fata... un mucos care de la biberon trecuse direct la sticla cu băutură.

— Unde l-ai mai cules şi pe ăsta ? o întrebai cu dispreţ.

Dar pe loc mă gîndii că mă port prea de sus cu ea. Noi, cei de la „Titurga“, îl ştiam bine pe Agris. Nu rezistase la disciplina severă a clubului. Se golănisce, îl stricaseră condiţiile îngrozitoare de acasă.

— Ei... totuşi, nu-i băiat rău, spuse Maira, vrînd cumva să-l scuze.

Parcă vorbea cu un profesor. Cînd Andis mă prezentase în familia maică-si, Maira era încă o fetiţă pe care cei mari o tutuiau. Eram în relaţii prieteneşti cu ea.

— Cu mine se poartă frumos... Fata îşi înghiţi vorba şi schimbă subiectul : Cum îţi merge maşina aceea care sapă pămîntul şi aşterne drumul ?

Ținea minte toată povestea de pe timpul cînd Andis și cu mine înjuram în cor draglinele uriașe, cu cupa de un metru cub. Ne pricinuiau tot felul de neplăceri. Răspunsei cu seriozitate :

— Ai putea să faci un drum pîn-acolo și să vezi cum lucrează agregatele. Escavatoarele pășitoare. Înalte cît un bloc de douăsprezece etaje, pe picioare de oțel cu platforme drepte. Pășesc exact ca un om. Două săgeți lungi, ca niște brațe, și o palmă în care poți să așezi un camion. Cu un braț, smulge o halcă de mlaștină, iar cu altul se întinde spre movila de nisip, la o jumătate de kilometru. Lucrează o zi și drumul s-a și întins peste mlaștină, iar pe locul movilei de nisip e neted ca-n palmă.

— Îți arde de glumă. Unde s-au mai văzut mașini ca asta... Și cum te cațări în ea, dacă sus e nevoie să repari ceva ? Pentru asta ar trebui să existe un lift.

— Lift ? Cu liftul se mergea încă pe vremea faraonilor — pînă în vîrful piramidelor. Dar elicopterele ce așteaptă ? Te apropii în zbor, lași în jos o scăriță, ai coborît și faci reparația.

Ce mirată, încrezătoare și totodată neîncrezătoare se uită ea la mine !

Maira. Poate să placă și băiețandrilor, ba și unor bărbați în toată firea. O școlăriță. Acasă ține un album în care i se scriu versuri, însoțite uncori de desene, din partea colegilor. Poate e singura tradiție, dacă nu punem la socoteală și

fițuicile, rămasă de la vechea școală. Totul s-a schimbat : relațiile dintre elevi și profesori, notele la purtare și chiar disciplina, programele și ideologia. Albumele însă au rămas. Și părinții noștri au scris versuri în albume, și noi, și Maira...

M-am întâlnit cu Sașa.

— Unde lucrezi ?

— La „Motorul“, spuse el.

Sașa nu pierde — de oameni ca el este nevoie întotdeauna. La timpul său, constructorul-șef de la „Motorul“ îi dușmănea pe sportivii de la „Titurga“ pentru că le dădeau bătaie de cap, acum însă l-a angajat pe expresedintele concediat, țapul ispășitor. Sașa lucrează, ca inginer principal în problemele sportive și de reclamă, la biroul de proiectare.

— Și procurorul ce-a făcut ?

— A clasat dosarul. Pentru ce să mă judece... Știi și tu prea bine.

Bineînțeles, de formularea „cazul va fi predat procuraturii“ fusese nevoie pentru lichidarea clubului. Firește, nu clubul avusese nevoie, ci unii **activiști**.

Sașa n-are chef să vorbească despre trecut. Îl preocupă deja planuri noi. De idei nu duce lipsă niciodată — cum își scutură mîneca, au și prins să *curgă*. Cînd începe să vorbească, Sașa nu mai lasă pe nimeni să scoată un cuvînt, dar merită să-l asculți.

— „Motorul“ își organizează propria sa echipă de motociclism. Trece, în principal, la fabricarea modelelor de sport. Am întreprins o anchetă printre cumpărători, care ne-a ajutat să schițăm noile direcții !

Vin noii sportivi, vine noua tehnică. Schijoringul — pe schiuri trase de motociclete, fotbalul, cursele la categoria de 50 centimetri cubi au căpătat o largă răspîndire în Uniunea Sovietică. Mai multe regiuni din Republica Federativă Rusă studiază cu deosebită atenție experiența organizării școlii de motociclism pentru copii de la „Titurga“ și a curselor „Motoreta de aur“, trimițînd chiar reprezentanți în Letonia.

— Ce bine ar fi ca aceste întreceri să devină obligatorii pentru toate școlile din republică, mă apucați eu să visez.

— Au făcut atîta gălăgie, că, adicătelea, eu sînt sonat, că vreau neapărat ca în fiecare școală măcar un băiat să-și piardă viața. Dar nici unul din tinerii noștri nu s-a accidentat mortal, nici măcar n-a fost grav rănit. Se tem băieții care, șterpelind o motocicletă de la cei mari, hoinăresc de capul lor, pe unde le vine. De soarta lor nimănui nu-i pasă, n-au decît să răspundă părinților... Pe cînd aici trebuie să răspunzi pentru întreaga organizație, să ai grijă de toți, să-i înveți. De parcă mai important ar fi să le bagi în cap copiilor niște poezioare, să faci dintr-un elev de nota doi un elev de „trei pe toată linia“,

să închizi ochii și să nu vezi cu ce se ocupă în afara școlii.

— Ai dreptate, îl susținuî. Excesul de energie, dacă n-ai unde să-l consumi, te obligă să hoinărești fără țel pe străzi. Atracția pentru tot felul de afaceri și aventuri poate să-i facă niște... Voiam să spun „cuțitari“, dar Sașa mă întrerupse :

— Gangsteri motorizați !

Da, se schimbaseră multe de pe vremea școlii noastre.

Sașa urmă :

— „Motorul“ trebuie să pună stăpînire pe noile piețe de desfacere unde motoreta reprezintă mijlocul principal de comunicație : colhozurile, parchetele pentru tăierea pădurilor, pe scurt, periferia, drumurile de țară, nisipul...

Cu Andis mă întâlneam tot mai des. Cu Sașa tot mai rar, cu Rollitis nu mă mai puteam întâlni...

După înmormîntare nu m-am grăbit să trec pe la Ina.

Timpul mi-era extrem de limitat, ieșisem pe linia de sosire — susținerea proiectului de diplomă despre conducerea automată a autogrederului. La iarnă voi fi detașat la o fabrică din Smolensk, unde am să lucrez la proiect, am să-l susțin și la vară voi avea diploma de inginer în buzunar.

Amintirile legate de Rollitis nu-mi dădeau pace, n-aveam chef să mă întâlnesc cu Berts. Băiatul pierduse „Titurga“, își pierduse tatăl...

Poate că nu era o pierdere prea mare un asemenea tată, și totuși poate că nu era chiar așa.

Parcă îl văd pe Rollitis în fața ochilor — încrezut, lăudăros, gata să judece din mers despre orice pe lume, gata să rezolve orice, numai s-o facă mai repede, batjocoritor, dar în general lipsit de răutate, ba chiar în stare să dea dovadă de un soi de bunătate.

„Nu vă place ceva la mine ? Dar ce-mi puteți pune în cârcă ? Nu muncesc ziulica întreagă, nu sînt lăudat pentru asta la zile mari ? Cîți ani n-am trudit, în condiții grele, în Nordul îndepărtat, după ce mi-am terminat serviciul militar ? Ei, am cîștigat un sac cu bani... Acolo nu poți trage la fit, acolo trebuie să robești, nu glumă, pentru asta te și plătesc. Trage după posibilități și încasează după merite. Eu nu sînt vreun fante, sînt un muncitor adevărat, un specialist. Din munca mea trăiesc toate aceste mазete și ăia care dau numai din gură. La slujbă, directorul și comitetul sindicatului mă țin pe brațe, întrebați-l pe locțiitor, ăla o să-mi închine o cantată (e drept că nu se jenează, ticălosul, să-și oprească jumătate !), cine nu-l cunoaște la noi pe Rollitis ? Oare nu mă îngrijesc de familie, ce, mașina am furat-o ? Mi-a vîndut-o statul, ba încă la ce preț. Știu bine cît valorez !“

Fără să vreau, l-am comparat pe Sașa cu Rollitis. Unul, devotat în întregime idealurilor sale, primea o biată retribuție ca director de școală sportivă (pentru funcția de președinte nu căpăta nici o copeică), ciocniri cu conducerea, nopți de nesomn, muștrări și neplăceri. Celălalt avea tot ce-și dorea : o nevastă frumoasă, mașină, fără să mai vorbim de fleacuri cum ar fi televizorul în culori, frigiderul „Z.I.L.“, ceasul de aur, magnetofonul, radioul cu tranzistori și altele... Deși Sașa a avut de tras, și-a văzut totuși idealul înfăptuit — mii de tineri au ieșit pe traseu, tineri care sînt stăpîni pe tehnică și pe ei înșiși. În orice caz, el poate susține că inițiativa clubului „Titurga“ a săpat un făgaș adînc, care trebuie dus mai departe.

Mi-am amintit de ultimul drum făcut cu mașina lui Rollitis. Îi dădea bice atunci sentimentul că pierde. Cîștigînd, el continua să piardă. Ca și înainte, îi aparținea o femeie frumoasă, dar cu un adaos neplăcut — amantul ; îi aparțineau o mulțime de lucruri, dar acestea existau prin ele însele, lipsea acel sens al vieții care să lege totul laolaltă. Obiectele întîmpină generația noastră de la ivirea ei pe lume, ne amintesc mereu că există prin colțurile și marginile lor, rămîn după noi, dar nici măcar un foarte mare număr de obiecte nu poate să umple golul lipsit de speranță din sufletul celui care le folosește.

Și iată că Rollitis nu mai este. Colectivul a strîns bani pentru o coroană bogată. Groapa a fost acoperită cu pămînt, iar într-o seară întu-

necoasă, cineva a furat coroana. Doar nu poți pune un paznic la fiecare mormînt.

„Totul trece, pierind în depărtare“, cum sună o șansonetă la modă a lui Raymond Paul...

Mutîndu-se la spitalul sătesc, Olita nu mai dădea pe la taică-său. Andis mai trăgea cîteodată o fugă pînă la Gargals, ca să-i transmită salutări din partea fiică-si și a nepoatei. Apoi începu și el să uite drumul pînă aici. Unchiul Gargals nu se plîngea de nimic. Se bucura de vizitele mele. De obicei, ne așezam liniștiți la masa de seară și discutam despre cîte și mai cîte.

— Kārlis, cînd cineva crede într-un ideal, viața i se scurge mai armonios, plină de însuflețire. Cînd însă facem o meserie fără nici o tragere de inimă, pentru unii asta înseamnă deznădejde, iar pentru alții, curată pierzanie.

„Aici am să te prind“, mă gîndii și, încetînd să mestec, întrebai :

— Ați citit „Jurnalele stelare ale lui Ijone Blajinul“ de Stanislav Lems ?

— Am citit, am citit ! Bătrînul se ridică și aduse cartea. Povestioare modernizate despre o călătorie printr-o pădure virgină, unde trăiesc gnomi înțelepți, vampiri blînzi și alte drăcovenii. Poveștile populare sînt mai firești.

Am găsit pasajul dorit.

— Iată. Despre inventatorul Dekantor, care a modelat creierul nevastei sale din material

veșnic, și astfel a luat naștere „un suflet nemuritor“.

Mă scotea din sărite zîmbetul lui blînd. De fapt n-aveam de gînd să încerc să-i schimb convingerile. N-avea decît să creadă ce vrea. Mi-ar fi plăcut însă să-i dau un bobîrnac peste încrederea asta a lui. Măcar în glumă.

— Așadar, Ijon Blajinul reflectează la „sufletul nemuritor“ :

„Nu știu, domnilor, dacă era un mare savant — e vorba de Dekantor, dragă unchiule Gargals ! — dar în mod sigur era un mare pezevenghi“. Aha, iată locul cel mai important. „Nu există nimic ce s-ar putea asemena cu condamnarea la o veșnicie singuratică. Firește, cuvîntul acesta nu vă spune nimic. Încercați deci, cînd ajungeți acasă, să vă culcați într-o cameră întunecoasă, astfel încît să nu vă ajungă pînă la ureche nici un sunet, să nu vedeți nici o rază de lumină și așa, cu ochii închiși, închipuiți-vă că veți trăi într-o liniște desăvîrșită, fără nici o schimbare, fie cît de neînsemnată, ziua, noaptea, încă o zi, că vor trece săptămîni, al căror număr nu-l veți putea stabili, luni, ani, veacuri și că în prealabil creierul v-a fost supus unui tratament datorită căruia nu vă puteți refugia nici măcar în nebunie. Numai gîndul că există cineva supus unui asemenea chin, în comparație cu care toate chinurile iadului par un joc copilăresc, mă ardea ca focul...“

— Destul, spuse unchiul Gargals. Îmi aduc aminte că Ijon Blajinul, dîndu-și toți banii, a cumpărat de la Dekantor „sufletul nemuritor“, cu alte cuvinte, creierul omenesc modelat dintr-o substanță specială, și l-a distrus.

— Sînt de acord cu Stanislav Lems că sufletul nemuritor e ceva groaznic. Mă bazez pe bunul-simț.

Iarăși zîmbetul acela impasibil.

— Hotărîrea de a te baza pe așa-zisul bun-simț a aruncat popoare întregi în infern pe lumea asta. În ce privește povestirea lui Lems, tocmai filozofia pur materialistă. iar nu cea idealistă, îi face praf concepția.

— Așa, așa... mormăii eu.

— Acum vorbesc ca materialist, cu alte cuvinte, operez cu noțiunile matematicii elementare. Astfel, ceea ce reprezintă conștiința omului, adică inima — Ijon Blajinul se referă la inima alcătuită din materie, care pulsează sînge — este produsul dezvoltării dialectice, adică memoria înregistrată în celulele creierului, experiența, legăturile comune, care se cheamă noțiuni generale sau, pur și simplu, înțelepciune. Acest arsenal se completează neîncetat cu semnale venite din afară, pe care creierul le „înregistrează“ într-o formă prelucrată individual. Să presupunem că aceste legături cu lumea exterioară au fost întrerupte. Lui Lems acest lucru i se pare îngrozitor, iată însă că marele poet Lermontov scria :

*Dar nu vreau somnul de mormînt să-mi fie !
Să dorm pe veci și totuși pieptul meu
Să fie încă plin de vlagă vie
Și să se-nalțe răsuflînd mereu.*

*Și zi și noapte-aurul să-mi dezmiere
Un cîntec de iubire lin și clar
Și să foșnească-ntruna, veșnic verde,
Deasupra frunții mele un stejar.¹*

Lermontov înțelegea că omul este plin de năzuințe, regrete, amintiri, vise. Sufletul lui, trecînd prin mîinile lui Dekantor, trebuie să se cufunde în poezie, în amintirea foșnetului stejarilor, a sărutărilor, a cerului azuriu. Să se regăsească în ele, să se realizeze. Știu că tăcerea înconjurătoare absolută poate să scoată un om din minți, dar nu uita că omul *aude* această tăcere absolută. Dacă sînt întrerupte legăturile cu lumea exterioară, fapt care se produce odată cu distrugerea corpului, conștiința omului, sufletul, *nu va mai auzi* tăcerea. Lermontov spunea că un om profund sufletește poate să înalțe un templu al lumii interioare inaccesibil altor oameni, care în cursul transformării ulterioare a acestei conștiințe nu are nevoie de legături cu lumea reală. Nemurirea sufletului lui Dekantor va fi iad pentru unii, rai pentru alții.

¹ Din poezia *Imi port pustiu prin noapte pasul meu*, în românește de Al. Philippide, *Lirice*, Ed. Cartea Rusă, 1956.

Eu mestecam, în timp ce Gargals nu se oprea din vorbit.

— Dar creierul omenesc are o capacitate limitată de a cuprinde.

Din nou zîmbetul lui enervant de calm.

— Știi prea bine că tabla de șah are cu totul 64 de pătrate, pe care se mișcă 32 de figuri. Dar cîte posibilități de combinații există ? Multe generații de șahiști geniali nu le-au putut epuiza. Numărul de celule ale creierului atinge miliarde.

— Înseamnă că sufletul omenesc este o funcție a activității cerebrale. Sîntem amîndoi de părere că, după moartea trupului, sufletul nu-și ia zborul undeva, pe lumea cealaltă.

Unchiul Gargals se mulțumi să rîdă cu indulgență.

— Noi doi, tinere domn, sîntem de aceeași părere doar că doi ori doi fac patru, că spațiul are trei dimensiuni și partea este întotdeauna mai mică decît întregul, că liniile paralele nu se întîlnesc niciodată și așa mai departe... Geometria lui Euclid, mecanica lui Newton pe care o studiați și voi. Fizica modernă a zdruncinat toate aceste noțiuni, spațiul universului nostru nu mai reprezintă ceva general valabil. Ceea ce savanții numesc spațiul universului este limitat, dacă îl compari cu infinitul. Ce putem noi ști despre tainele din afara timpului și a spațiului, sau despre esența vieții ? O, Doamne, noi nu ne descurcăm nici cînd e vorba de această

celulă a corpului omenesc care este numită celula canceroasă. Teamă de necunoscut, frica de moarte, dorința de a-i prosti pe oameni — iată ce creează pe zei... Dar și fără a-l slăvi pe Dumnezeu, poți înșela milioane de ignoranți.

De ce-mi amintesc atât de limpede această discuție ? Pentru că Gargals m-a influențat din multe puncte de vedere, m-a silit să gîndesc, în schimb eu, cum puteam eu oare să-l influențez ?

În viață trebuie să existe oarecare dreptate. Pe loc mi-au venit în minte milioanele de oameni care trăiesc pe globul pămîntesc răbdînd de foame, care pînă la sfîrșitul zilelor nu ajung să cunoască singura dreptate ce-i face pe toți egali — aceea de a-și umple bine burta. În țările industriale dezvoltate din Occident, mulți mor de îmbuibare, desfrîu și alcoolism. Aceste țări dispun de miliarde pentru arme ucigătoare, pentru întreținerea unei uriașe forțe armate, pentru așîțarea războaielor în fostele țări coloniale... Numai să-i hrănească pe muritorii de foame nu izbutesc defel...

N-am reușit să trec pe la unchiul Gargals multă vreme. Și nu pentru că l-aș fi uitat. Asta în nici un caz ! Tocmai fiindcă am de-a face cu fierul, îmi amintesc fără să vreau de bătrîn. Cînd construiești totul bazîndu-te pe calcule matematice, îți vine deodată în minte înclinația lui copilărească spre lucruri ce nu pot fi dovedite. Poate că se minte singur, poate

credința lui nu este decît o manifestare a dragostei pentru oameni care nu admite lipsa de suflet. Nevasta i-a murit, fiica s-a depărtat, n-are asupra cui să-și reverse căldura sufletească. N-are nici pe cine să se sprijine. Așa s-a legat de mine, și eu de el... Și mie îmi lipsește ceva. Nu contează cum se poate numi această sete de căldură din partea altcuiva — căutare de Dumnezeu, umanism, sau căutarea unui om... e totuna. Căci el nu-mi impune nimic din ce nu sînt dispus eu însumi să primesc. Îmi zîmbește prietenos, îmi spune o vorbă bună, îmi dă un sfat înțelept, și iată-mă-s bucuros să trec pe la el, să-l ascult vorbind. La ceruri nu prea mă gîndesc, mai am lucruri de lămurit în legătură cu pămîntul și contemporanii mei. Ființe omenești interesante, cu care nu te plictisești...

Înainte de a pleca în delegație la Smolensk, am trecut să-mi iau rămas bun. Doamne, ce mult se schimbase bătrînelul meu. Pierise înfățișarea lui plăcută, durdulie, trupul i se uscăse, îi tremurau mîinile. Nu voia să se ducă la doctor, n-avea încredere în medicină. Mi-a spus că își face singur cumpărăturile, își gătește... Se simte minunat. La bătrînețe, grăsimea nu face bine. Dacă stai să-l ascuți, ai zice că a scăpat de cine știe ce pacoste.

Ca de obicei, bătrînul și-a găsit un loc cît mai comod în fotoliu. Cînd m-am așezat lîngă el, mi-a atins ușor creștetul cu mîna. Mă stă-

pîneam din răspuțeri și totuși mi s-au umplut ochii de lacrimi.

Timpul zbura. Luîndu-mi rămas bun, i-am făgăduit că voi trece pe la el de îndată ce mă întorc. A înclinat zîmbind capul și a mormăit cîteva versuri necunoscute mie. Ceva în genul :

*Noi putem îndura orice chin,
Răbda-vom totul,
Birui-vom totul,
Căci ne va primi fără suspin
Și ne va-nălța la sine Domnul.*

Din cîte am înțeles, nici Olita și nici Andis nu mai dăduseră de mult pe acolo.

Pe stradă m-am simțit atît de prost, încît mă durea inima, la propriu. Să le telefonez... să le scriu...

Dar parcă poate cel ce a prins viteză maximă să se gîndească cu milă la cel căzut în spatele lui ? Dă-i înainte !...

XXIV

ANDIS NU MAI venea la Ina. Se întîlneau în locuința lui taică-său : era mai comod și mai sigur. Nimeni nu putea afla nimic.

Cum venea la Riga, Andis îi telefona la serviciu. Știînd aproximativ cînd sosește, Ina se înțelegea din vreme cu Ritma.

Viața nu i se mai părea monotonă. Începuse din nou totul să strălucească ?

Ca de obicei, se ducea singură la magazinul alimentar (aici bărbații nu te însoțesc niciodată), la teatru, la concerte, la seri de poezie, la expoziții. Atunci, la expoziția de goblenuri, au fost împreună pentru prima și ultima oară. Chiar dacă i-ar fi văzut cineva, se simțeau liberi — ca înainte de căderea în păcat — acum însă lucrurile se schimbaseră. În orice caz, îi revenise energia de odinioară, chiar la facultate treburile parcă se aranjaseră. Ceva se schimbase în bine.

Și totuși ceva nu-i dădea pace.

Sentimentul că e singură, părăsită, se întorcea mereu în sufletul ei. Poate că Andis era în stare să înlocuiască căminul distrus al Helgăi, ba chiar să-i dăruiască ceva mai mult, dar oare puteai să compari prezentul cu timpul când ea parcă „străbătea o pădure de argint“ ?

„Dar dacă nu sînt făcută pentru independență și trîndăvie, ci pentru o viață ca aceea de care veșnic se plînge Ritma ?“ se întrebă ea o dată.

Să trăiești pentru tine — pentru bucuriile tale, pentru propria ta desfătare. Sună frumos, dar din punctul tău de vedere pare altfel. Dacă în genele cuiva se află înscrisă setea egoistă de plăceri, ea se sfîrșește odată cu omul acela, iar în generația următoare apar indivizi la care dragostea se dovedește mai puternică decît egoismul. Natura face selecție.

Știa că Andis este însurat, i-o spusese chiar el. Știa că este un tată fericit. Cu atât mai bine — va rămîne mai mult timp între nevasta cea cumsecade, dar puțin atrăgătoare ca femeie, și amanta fermecătoare și care pe deasupra n-are nici o pretenție. Înseamnă că simte ceva pentru el, dacă de dimineață se gîndește la întîlnire, o preocupă mult mai mult înfățișarea ei, la serviciu îi așteaptă telefonul, ascultă cu inima pierită glasul liniștit, bărbătesc, și zboară să-și ia paltonul, lăsînd fără răspuns cuvintele Ritmei : „Ai putea să mi-l prezinți și mie, ce atîta secrete“. Are de mers puțin cu autobuzul, apoi o bucată de drum pe jos.

Andis o așteaptă deja — o imensă lacomă nerăbdare. O ajută să-și dezbrace paltonul, o ia în brațe și începe să descheie, să scoată hainele de pe ea. Ina se împotrivește, se face că se supără, dar în același timp rîde, îi răspunde la mîngîieri. Este atît de zvelt, plăcut, agil, puternic și tandru totodată. Și vine clipa cînd, de-a valma cu sărutările, izbucnește potopul de cuvinte :

— ...cît te-am așteptat, ce dor mi-a fost de tine !... Cred că ți-e urît, Ina, singură, acolo... serile. Mă gîndesc că poate împreună...

Ea îi acoperă, temătoare, buzele cu palma.

— Taci ! Iubește-mă și taci !

Iată că e nevoită să se gîndească la această femeie străină, pe care n-a văzut-o niciodată. Milă... Ca și cum ei i s-ar fi întîmplat. Cu toate acestea, cînd o prinde înserarea singură, în ca-

mera ei, ghemuită în colțul divanului, o doare să știe că Andis... este cu ea. Parcă i se taie răsuflarea. N-a fumat niciodată în camera ei, dar acum nu mai poate răbda. Își caută pachetul de țigări și scoate capul pe fereastră ca să fumeze...

Mare minune — Helga a început să vorbească. Pînă în ajun nici n-o saluta. Ineta observase de cîteva ori niște necunoscuți prin casă, care intrau apoi în garaj și examinau mașina lovită. Nu s-ar fi zis că era drept urmare a ciocnirii de atunci. Se pare că nimeni nu avusese de suferit. S-au ales cu o sperietură și caroseria turtită, vinovatul fugise, fără să i se observe numărul. Helga va vinde mașina, cumpărătorul o va repara la un meșter care lucrează pe cont propriu — e greu să răzbați la un autoservice — și avaria, petrecută chiar sub nasul miliției, se va scufunda în oceanul uitării, ca și Rollitis însuși. A fost, s-a dus și nu va mai fi.

Într-o seară, întorcîndu-se acasă pe întuneric, Ineta văzu un bărbat scoțînd în stradă mașina lovită. Fără să mai intre în bucătărie, deoarece mîncase în oraș, se așeză de îndată la birou, să învețe.

Deodată, Helga apăru în ușă. De obicei, Ineta se încuia, acum parcă presimțise ceva...

— Te deranjez ? se interesă Helga, politicoasă.

— Deloc, aşază-te. Ineta îi arată un scaun, dar soră-sa se instalează demonstrativ pe divan. Ei, fie şi aşa, oricum, stăteau de vorbă.

— M-am hotărît să fac un schimb de locuinţă !

Ineta îi aruncă o privire pierdută.

— Dacă tot nu te pot da afară, haide să cădem la o înţelegere.

Asta era. Nu discuta cu sora ei, ci cu o străină, care o urăşte.

— Sînt de acord cu orice.

— Cîndva Rollitis s-a îngrijit să nu rămîi pe stradă, acum o voi face eu.

— Mulţumesc, îi scăpă lui Ineta fără să vrea, şi ce-ai hotărît ?

— Am nevoie de un apartament cu două camere. Bineînţeles cu confort. Doar n-am să mă apuc să sparg lemne. A doua cameră e pentru băiat.

„E fiul tău“, se gîndi Ineta.

— Am să dau un anunţ pentru un schimb ; ofer trei camere contra apartament de două şi o cameră separată.

Ineta protestă, deşi cu timiditate. Însemna că se cere confort pentru una din părţi, în dauna celeilalte. N-avea dreptul să se gîndească şi la ea ?

— Poate s-ar putea cere şi o garsonieră ? Aici suprafaţa este atît de mare, încît le depăşeşte în orice caz pe amîndouă.

Helga se strîmbă.

— Mi-e totuna, dar mă îndoiesc să se găsească vreun amator.

— Dacă nu ești foarte grăbită, să încercăm mai întâi așa. De n-o ieși... Ei, atunci mai dăm un anunț. Ineta se gîndi că în felul acesta nu va fi nevoită să se întâlnească cu Andis într-o casă străină... Era destul de incomod.

Tonul ei o mai îmbună pe Helga. Zîbind, își plecă fruntea și-și examinează cutele rochiei.

— Bine, spuse în cele din urmă, să încercăm... Și, ridicîndu-se repede, ieși.

După o jumătate de oră, Ineta o auzi țipînd la Berts care abia venise. Descoperise că lipseau motoretele. Poate că observase mai demult, dar îi făcea scandal abia acum, nemulțumită de faptul că cedase rugăminților Inetei.

Berts nu-i răspunse nimic. Fie că-i asculta sfatul să nu se certe cu maică-sa, fie că se temea : iarna nu prea-ți vine să hoinărești pe străzi, musai să înnoptezi undeva.

Așadar, Ineta trebuia să se pregătească pentru mari schimbări. Chiar dacă va fi nevoită să accepte o cameră cu dependențe comune, Andis poate veni în orice caz, nimeni nu-l cunoaște acolo...

XXV

SE ÎNTÎMPLĂ adesea așa — te întâlnești cu un om în fiecare zi și nu bagi de seamă cît de

mult s-a schimbat. Părul Ritmei se turtise, ea însăși se îngrășase, avea un mers greoi. Poate că Ina nu observase nimic, pentru că în ultima vreme avea alte preocupări. Era prinsă cu totul de problema schimbului de locuință, nu se întâlneau decît la garderobă, ca să se despartă îndată, și fiecare să fugă la treburile sale. Astăzi Ritma nu se grăbea nicăieri. Ineta remarcă deodată :

— Fetițo, nu cumva ești...

— Iar am pățit-o !

Astăzi Ritma e răutăcioasă, arțăgoasă. De atîția ani de cînd lucrau împreună, Ineta știe că este blîndă din fire, că are suflet bun, că totul e din pricina enervării. O să-i treacă, se îmbuncază ea, se mai plînge de viață, se întristează, apoi iarăși începe să zburde.

— De data asta va fi fată !

— Mare bucurie !

Și Ritma izbucni în plîns.

La fel ca și văicărcala din trecut, aceste lacrimi păreau, fără să vrei, caraghioase. Stîrneau și mila și rîsul. Nu plîngea cu glas tare, ci doar își ștergea lacrimile și suspina. Ineta își stăpîni rîsul care o umfla fără motiv și, simțindu-se vinovată, încercă să-și consoleze prietena :

— Ce vezi rău în asta — ai casă, bărbat, copii. Ești o mamă tînără și frumoasă.

— Ție ce-ți pasă, știi prea bine, dar ia să fii în locul meu ! Dumnezeu te-a ajutat să te păzești.

Brusc, Ineta se intristă.

— Întîlnești mai rar o femeie care visează să fie singură. Nu știi, poate bărbații se bucură de noi aventuri, poate tocmai în asta constă prostia lor. În general, bărbații sînt niște egoiști mărginiți.

— Și noi sîntem proaste, nu știm să trăim.

Ineta zîmbea visătoare și se juca cu un nasture. Vechile amintiri nu-i mai trezeau amărăciune. Andis le punea în umbră, n-o mai lăsa să scruteze trecutul cu atenție.

— Toamna se numără bobocii. Și în viață, toamna se încheie socotelile. Atunci vom vedea dacă a avut vreun rost sau nu.

— Da-a, caută un rost în nesocotință. Umblă iar diformă... urîta urîtelor. Și dacă după asta mă pomenesc c-am îmbătrînit ! De cîte ori nu se-ntîmplă.

— Otis vrea o familie. Și ce familie e aceea fără copii ? Știi că nu te vede decît pe tine.

— Pînă n-a găsit pe alta. Atunci nici familia nu mai contează.

— Nu-l deochea, proasto ! Nu cobi...

— Ce să zic, grozavă fericire... Într-o garsonieră, cu doi copii. Fericirea asta a mea sînt gata s-o schimb cu două nenorociri. Să fiu femeie liberă. Nu trebuie să alergi pe la cozi,

să-ți bați capul ce să pui pe masă, cu ce să-i hrănești... Și Ritma se porni din nou să plîngă. Faci ce vrei, cum te pricepi, te duci unde vrei... Înscrieți-vă la o călătorie în Crimeea primăvara ! Ascultă-mă, să nu te măriți, trăiește cu prietenul tău, fără nici un fel de obligații. Te părăsește el pînă la urmă ? Păi, aproape fiecare bărbat sau își părăsește nevasta cu copii cu tot sau, și mai rău, își găsește o amantă, iar pe tine te ține numai de bucătăreasă.

— Otis nu-i dintr-ăștia.

— Un nătărău ! S-a înhăitat cu arheologii lui, rezolvă tot felul de probleme. Unde a fost portul Zemgales, unde Autina, unde Beverina... Mă doare-n cot de toate cetățile astea... A citit undeva că letgalii de-aia cîștigau toate războaiele, pentru că au avut mulți copii, de-aia și el vrea să aibă copii. Totul cade însă pe capul meu...

Cum să nu te pufnească rîsul, dar nu se cade să faci asta. Poți numai să zîmbești.

— Da, te amuzi. Dacă te-ar preface cineva într-o mașină de născut copii... El visează să aibă o jumătate de duzină ! Iar eu nu știu cum s-o scot la capăt cu doi. Încerc tot timpul să scap, dar el știe una și bună : tu mă iubești, eu te iubesc, o să ne iubim copiii... Parcă nu-l las eu să mă iubească, dar nu se poate așa, fără nici o socoteală.

— Și totuși eu, una, mă tem.

Ineta nu spuse însă de ce se temea. Ritma o ținea pe-a ei :

— *Dacă are chef să nască letgali, n-avea decât să se însoare cu o letgală, care n-a terminat nici școala elementară...*

Și iarăși, dă-i și plîngi.

Pentru Ritma cel mai important era să plîngă pe săturate, să-și verse tot oful inimii. Terminînd cu asta, se liniști, prinse chiar să zîmbească, apoi se apucă să ghicească și ieși că, într-adevăr, va avea o fată ; începu să-și facă planuri că ar putea, la toamnă, să-și rupă din timp, ca să plece undeva.

„Ca în cîntecul : «Dureri cu bucurii se împletesc», se gîndi Ineta.

XXVI

PRIMIRĂ UN TELEFON cu oferta : dacă pînă mîine seară ne puteți da un răspuns, poștiți la adresa cutare. Pe Helga n-o interesează *Īlyuciems*. Garaj există ? În apropiere. Aha, nu este chiar în aceeași clădire ? Helga rostise întrebarea cu un asemenea ton, încît Ineta crezu că va refuza. Totuși n-a fost așa, Helga se învoi să vadă locuința. Ineta luă un taxi care trecu pe lîngă ele, ca la comandă, și Helga îi permise cu mărinimie surorii sale să-l plătească.

Micul apartament era într-adevăr încântător, cel puțin așa i se păru Inetei, care nu se așteptase să vadă ceva asemănător, dar surorii mai mari casele acelea de panel nu-i plăceau deloc. Tavane joase, camere mici... Nu spuse „nu“ direct, ca să-i ofere mezinei plăcerea de a-și examina și ea „obiectivul“. Ineta presimțea răspunsul negativ și de aceea purcese fără prea mare entuziasm la călătoria îndepărtată peste Daugava.

Ceea ce văzu i s-ar fi părut Helgăi o adevărată bătaie de joc, dar Ineta avea ochiul format. Locuința, cîndva foarte mare, fusese împărțită în trei. Aceasta era partea cea mai mică : intrarea dinspre casa scării, un mic vestibul, din care se trecea într-o cameră frumoasă, cu o fereastră mare, luminoasă, cu vedere spre stradă, de partea cealaltă aflîndu-se o grădină. Camera era cum era, dar vestibulul ăsta însemna o adevărată minune : cu o nișă unde se putea pune ceva și un loc îngust de trecere spre o bucătărie triumfiulară. Fereastra bucătăriei era atît de mică, încît abia puteai să scoți capul, în schimb avea plită cu gaze, iar în alt colț o baie. Imobilul era conectat la termoficare, la rețeaua de gaze, avea instalație de apă rece și caldă.

Ineta se gîndi că la bucătărie ar trebui pusă o ușă, pentru asta îi ajungeau banii, cada va fi ascunsă de o perdea de polietilenă și o să aibă colțișorul ei de rai.

Numai de s-ar învoi Helga... Slabă nădejde, nu făcuse decît să se întărească singură.

Se întoarce acasă abătută. Cum s-o convingă pe Helga ?

Helga avea la ce să se gîndească. Numai că gîndurile ei nu erau legate de schimb — pentru surioara ei o fi fost o propunere nemaipomenită, ea însă se hotărîse categoric să refuze. O speria frigul din ce în ce mai accentuat al singurătăţii. Să-şi trăiască viaţa, să trăiască... sentimentul libertăţii, al independenţei, avînd o situaţie materială asigurată, fără nici un fel de griji. Poftim, are totul, dar în acelaşi timp parcă n-ar fi de ajuns. Picupul stereo bubuie pus la maximum — vechea melodie, soarele de aur al coniacului o înfierbîntă, chipuri omenesti se perindă în viteză, o ameţeală plăcută, zgomot, larmă, capul dureros, gîtul iritat. Şi zi după zi totul se repetă, totul e la fel. Se repetă şi dispare. De parcă te-ai uita printr-un geam gros, tulbure. Liberă, independentă, cu bani. Dar ce are ea în schimb ? Niciodată nu şi-a bătut capul cu enigmele existenţei, nu vrea s-o facă nici acum, vrea să trăiască... Cînd colo, se alege cu cîte-un chef plicticos, obositor. Ca o proastă, s-a încurcat cu acest Rollitis. Ce straşnic o ducea înainte să fi apărut el ! Iată că totul e ca înainte, pe deasupra, n-are nici un fel de griji materiale... Băieţii îi şoptesc la ureche cuvinte înflăcărate, dopurile zboară — ia şi înşfacă o noapte după alta, cum s-ar zice, arzi ca o făclie ! Aş, de unde ! Ei, mai izbuteşte uneori să

smulgă cîte o noapte, și băieții se nimeresc uneori mult mai tineri decît ea — își dau drumul la mîini, niște lăudăroși, niște țărănoi... Dai și de bărbați care încearcă să facă poezie, înșirînd vorbe învățate pe de rost, fără să simtă nimic, cu ochi în care nu se aprinde nici o flacără. O bătrînă bogată, cu care te poți juca puțin, de pe urma căreia poți trage un folos. Dacă le dă de înțeles că ar fi cazul să-și dea mai multă osteneală, pufnesc îndată : ce faci atîta pe grozava ! Nu există nici măcar adevărata dorință de a o cuceri, ca să nu mai vorbim de adevărata pasiune. Totul se petrece din plictis, din obișnuință, aproape cu indulgență. Dacă-ai băut pe socoteala babei, trebuie să-i faci o plăcere. Oare e bătrînă de-a binelea, de nu-și mai poate găsi un amant decît pentru bani ? Și ea care-și închipuia că de-acum încolo va începe viața !

*Strunele cîntă,
trompetele sună,
bubuie tobele,
răsună clinchet de pocale,
și sărutări fierbinți se-aud...*

Și uite că din nou totul se repeta.

O noapte întunecoasă. Ce absurditate ! Are bani de ajuns, îi lipsește un om cumsecade.

Cît de întunecoasă poate fi această noapte. Omul rătăcește prin viața lui ca printr-o pă-

dure. Singuratic, nefericit. De i-ar spune cineva unde se' află fericirea ! S-ar duce, ar pune o mie pe masă... două mii... și ar lua din această fericire cît ar putea duce. O podidiră chiar lacrimile. Atît de milă îi era de ea însăși...

N-avea în schimb decît noaptea asta întunecoasă. Doar cîte-o luminiță slabă în iarna umedă, ploioasă. Albia neagră a stradelei lor șerpuia printre casele negre. Rarele felinare s-au stins. Dar Helga tot îl recunoscuse îndată pe omul care răsări nu se știe de unde.

— Bună seara, stimabilo ! Știi că mi se...

— Nu știu nimic și nici nu vreau să știu ! El, de parcă n-ar fi auzit :

— ...se cuvine de la prietenul meu, răposatul Rollitis, un sutar pentru ultima călătorie.

— N-ai decît să te duci la cimitir, să i-l ceri.

— E-ei, așa nu merge, stimabilo. La cimitir nu se află bancnota asta, e la tine acasă.

Almants — era într-adevăr tatăl lui Agris — o apucă pe Helga de mîneacă. O izbi în față un mirós stătut de băutură.

— Ia, nu mă plictisi ! Eu nu știu nimic. N-am bani... ca să-i arunc pe fereastră !

Îi e frică singură !

— Știi prea bine despre ce vorbesc. Știi. Ai și banii accia. Nu scapi tu, mi-i plătești ca popa !

— Chem miliția !

— Încearcă numai s-o faci, lepră !

Helga băgă de seamă că stăteau chiar în fața intrării de la casă. Pe neașteptate, o zbughi de lângă Almants, se strecură pe coridor și o luă la fugă... să se ascundă în locuința ei... Se purta ca un vînat speriat și tocmai fuga aceasta trezi instinctul de vînat în Almants. Din cîteva salturi o ajunsese, o lipi de zid și îi băgă pumnul în gură, încît ea nu mai putea decît să scîncească înăbușit.

— Plătește... sau te...

Nu se știe cum s-ar fi sfîrșit totul, dacă nu intervenea Aizsils.

Se nimerise întîmplător pe aici. Avea în buzunar delegația pentru uzina de mașini din Smolensk, era prins pînă peste cap cu lucrarea de diplomă... Totuși se gîndise să treacă în fugă să-i vadă pe Ina și pe Berts. Sărind într-un taxi, pornise în goană spre Pārdaugava. Degeaba sunase însă la ușă, nu era nimeni acasă.

Iată de ce se plimba nehotărît pe palier, neștiind ce să facă.

Deodată, urechea lui prinse un zgomot... ușa de jos se deschise și se izbi. Pași, un glas de femeie, un mormăit de bărbat. Un strigăt de spaimă... Se petrecea ceva acolo, jos, becul nu ardea, nu se vedea nimic. Dacă Ina este în primejdie ? Aizsils se repezi jos, pe scări.

Ușa dinspre curte era deschisă. Văzu o femeie cu spatele lipit de perete, tremurînd de spaimă.

Ô siluetă întunecată se întoarse spre Aizsils, ridică brațul... Aizsils izbuti să se ferească și-l apucă pe om de cot. Se încinse o luptă scurtă. În cele din urmă, Aizsils îl lovi în falcă. Ținându-se de perete, omul se grăbi spre ieșire. Aizsils vru să-l înșface de haine, dar Helga nu-l lăsă.

— Ducă-se la dracu !

Tremurînd de frică, Helga o luă la fugă pe scări în sus, urmată de Aizsils.

— Cine-i banditul ăsta ? întrebă el. Nu trebuia lăsat.

— Naiba să-l ia !

Părea că o înspăimîntă mai mult gîndul că omul acela ar putea nimeri pe mîna miliției, decît atacul în sine. Aizsils nu greșea. În schimb, zadarnic sperase să intre și el în casă. Pe Helga totul o speria — sosirea miliției, neașteptatul salvator și tot ce o înconjura. În casă avea valori, carnetele de economii. Suma cerută de Almants nu era chiar atît de mare, putea să-l plătească, să scape de el. De un lucru îi era teamă : dacă plătești o dată, o să vină iar — mai dă-mi încă, și încă !

Ticăloșii ! Toți nu urmăresc decît să mai smulgă ceva de la ea !

Ușa nu se descuia defel — parcă avea degetele amorțite, parcă erau de lemn. Aizsils dădu s-o ajute...

— Ce ? strigă ascuțit Helga. Ce dorești de la mine ?

— Am vrut să vă ajut... spuse Aizsils, descumpănit.

— N-am nevoie de ajutor ! Cară-te ! Vocea ei parcă pătrundea prin ziduri, și Aizsils, fără o vorbă, se grăbi să plece. Cît mai departe de isterica asta.

În sfîrșit, Helga pătrunse în casă, încuie ușa, dar nu izbuti cu nici un chip să pună lanțul. Tremurînd ca de friguri, trecu în camera ei și căzu pe pat.

Lustra cea mare se aprinse.

Helga simți că i se taie răsufierea, sări în picioare.

— Te-am speriat ?

— Da... nu...

— Am intrat să-ți spun...

— Zi...

— În legătură cu apartamentul.

— Ce apartament ? A, da... Ei, cum este ?

„Ce rău arată, își zise Ineta, parcă e înțepenită.“

— Sînt de acord să mă mut acolo.

Un timp, sora mai mare nu făcu decît să clipească privind-o și nu rosti nici un cuvînt.

Ina nu se simțea în apele ei. Deodată Helga rosti cu glas liniștit, serioasă :

— Bine. Facem schimbul.

CÎND STAI să te gîndești că pentru banii tăi trebuie să te milogești în magazine, la casa teatrului, la frizer, la atelierul de mode, la polyclinica dentară — peste tot, peste tot unde te împinge nevoia de mărfuri, de confort, de servicii. Pretutindeni trebuie să plătești în plus... Nu ești de acord, n-ai să primești nimic, ai să aștepți o sută de ani la coadă. Ritma explica rîzînd : „Șperțul este o rămășiță a viitorului !“

E ușor să rîzi, dar Ina trebuie să pună locuința la punct și nu poate cumpăra o ușă, nu poate găsi un meșter. De existat există ei, dar nu se arată prea interesați să mai cîștige ceva : „Ce să facem noi cu banii ăștia ?“ Ce mai încolo-înceace, au o atitudine față de bani întocmai ca omul viitorului...

În sfîrșit, Ineta izbuti să capteze atenția plină de indulgență a unui meșter despre care i se spusese că e „foarte cumsecade“. Se obligă să-i facă rost de ușă și s-o instaleze.

În prima seară aduse ușa — veche, luată dintr-o casă unde se făceau reparații capitale. O asigură că este mai bună decît una nouă. Uitîndu-se mai atent, Ineta îi dădu dreptate. Meșterul luă banii pentru transport, făgădui că vine a doua zi să termine totul, dar se făcu nevăzut o săptămînă încheiată. Nici nu prea era de mirare — grozav mai trăsnea a produse alcoolice.

În sfîrșit, își făcu totuși apariția, obosit, ar-
tăgos, dar munci cu sîrg. „Pentru o femeie atît
de frumușică.” După ce-i făcu acest compli-
ment, o rugă pe gazdă să aducă niște vinișor.
În viața ei, Ina nu cumpăraseră și nu aduseseră
acasă băutură. Ce să-i faci, acum n-avea în-
cotro... Meșterul, firește, nici nu se gîndi să-i
dea bani. Goli toată sticla și se duse să tragă
mai departe, de-l trecură toate nădușelile, așa
că n-o refuză nici cu cina.

Ei, s-a făcut. De vopsit o vopsește ea singură.
A doua zi însă, ca prin minune, meșterul veni
din nou. Era ușor cherchelit, de altfel asta părea
să fie starea lui normală, vorbăreț : trecuse să
vadă cum se ține ușa sau dacă nu cumva gazda
cea frumușică are vreo pretenție. În cele din
urmă, pentru o sumă destul de modestă, se
învoi să chituiască totul, să dea cu grund, să
lăcuiască... S-ar mai cere să pună un geam mat
la ușă.

Ineta căzu chiar pe gînduri : poate îi plătise
prea puțin ? Sau omul avea vreun alt interes ?
Refuză categoric orice alte servicii, voia să fie
singură în casa ei, cu treburile ei, cu gîndu-
rile ei.

Se apucă de curățat, de chituit, dădu cu
grund, vopsi ușa așa cum se pricepu. Era bine
dispusă — nimeni n-o deranja, își vedea de
treabă.

Mult nu poți însă s-o duci în felul acesta.
Primul care veni s-o felicite cu ocazia mutării

în casă nouă — pe Ritma n-o putea aștepta decît după „înmulțirea familiei“ — a fost Ediks.

După cele petrecute atunci și „căința“ lui, Ineta nu-l văzuse decît o dată sau de două ori. La fel de deșirat, cu pantalonii evazați, cu o giacă scurtă de tot, fără șapcă pe cap. Avea părul ud, se vedeau chiar fulgi de zăpadă în el — afară parcă stă să ningă, parcă plouă. Își lăsase și barbă.

Puse o sticlă pe masă și, refuzînd scaunul oferit de gazdă, se așeză pe jos, la picioarele ei, rostind tărăgănat și jalnic :

— Ce dor mi-a fost de tine !

Ineta surîse ironic. S-a topit de dor băiatul ! Chiar poate să creadă că ea se lasă impresionată de un teatru atît de ieftin ? Dar ce-i poți cere lui, dacă pînă și teatrele de profesioniști îți oferă Dumnezeu știe ce. Acest „june prim“ amator n-a terminat institutul de teatru, nu cunoaște nici teorie ca să poată face o punere în scenă.

— Vai, Ina, Ina, draga mea...

Zîmbetul pieri îndată de pe chipul Inetei.

— Ei, e cazul să isprăvim... M-am plictisit de toate astea.

— Se poate, Ina ! Ce tot spui... De ce să pos-tim, cînd putem să ne veselim ? E singurul lucru bun care există pe lumea asta păcătoasă.

— Du-te la Helga și bate-o pe ea la cap !

— Mi-e silă de ea.

— Mie, de tine !

Ediks prinse a lăcrima.

Ce repede se smiorcăie lunganul ăsta. „Am să-ți spăl picioarele în lacrimi.“ În ce carte vechi de cîtece văzuse acest vers ? Și din ce timpuri cobora acest amant plîngăcios ? Căci străbunul lui depărtat fusese un vlăjgan păros, care ucidea cu toporul de piatră leul cavernelor, ca să-și apere nevasta și copiii. Poate că era în stare să-și ucidă și femeia, dacă se plictisea de ea. Străbunica lui fusese, pesemne, vreo slujnică la baron... pe timpul cînd iobagii munceau din răspuțeri ca să-i umple hambarele boierului cel nesățios... Fetele însă cîntau și atunci — în ciuda tuturor năpastelor — cîntau și împleteau cununi, iar bărbații și flăcăii doborau stejarii, rostogoleau butucii, aprindeau focuri mari, însămînțau pămîntul și pe neobositele cîntărețe. Aveau numai bătăture în loc de palme, dar tot se pricepeau să mîngîie cu duioșie. Iar pe slujnică, dacă începea să se împlinească, purtînd un plod în pîntece, baronul o ceda generos îndatoritorului staroste, slujitorul său.

Iată că acesta și-a primit răsplata după merit — trăia sub papucul nevastii, o ura pe ea, îl ura pe cuconașul-bastard. Cîți cuconași de staroste nu se plodiseră în anii aceia !

— Nu-mi place smiorcăiala asta. Poartă-te ca un bărbat !

— Bine-e...

Voință bărbătească, patimă bărbătească. Ediks n-avea nici voință, nici patimă, la el era

numai senzualitate. Puterea clădește bîrnă peste bîrnă, durează o casă înaltă, luminoasă, ca mi-reasa să se simtă în voie, copilașii să aibă destul loc. Ce minunat este să simți o forță care te ocrotește, te încălzește, căreia i te poți încre-dința tu, dragostea ta. Forță care, pentru a-i apăra pe-ai săi, sfîșie și un urs. Ehei, Lacple-sis, Lacplexis ! Nici tu n-ai fost bărbatul ideal, și tu ai avut-o, pe lîngă Laimdota, nevasta ta legitimă, pe veșnic schimbătoarea Spidola. Muză, prietenă, inspiratoare... Mai simplu, amantă. Dar ai fost un bărbat și jumătate. Bărbații ca tine sînt iertați, ei pot cuceri multe, spre deose-bire de ăștia sensibili, acești purtători de tran-zistoare, care nu lasă păhărelul din mîină, care concep copiii cînd sînt beți.

— Ei, haide, ia un taxi și șterge-o la Helga. Te așteaptă ca pe-un măr copt.

Helgăi îi trebuie tocmai unul ca el. Ea este necruțătoare în exigențele ei, iar Ediks — în supunere. Helga va călca în picioare florile și nu va simți nimic. Ediks va face același lu-cru căinînd floricelele... O să-i pară rău, dar tot le va călca. Este „bun“ dacă-i convine să fie, dacă nu are de suferit de pe urma bună-tății sale ; tot el va face cea mai mare ticăloșie, numai ca să obțină o plăcere. Un nemernic sen-timental... își plînge de milă cînd i se dă în vileag ticăloșia. Cîte slujnice printre străbuni-cile noastre, cîți starosti și argați !

— Uite, ai pomenit de Helga... și pe loc mi s-a făcut greață.

— Eu spun una, tu spui alta. N-avem ce discuta noi doi. Ia-ți sticla și șterge-o.

Discuția s-a sfârșit. Ediks plecă, băgîndu-și, cu un aer rușinat, sticla în buzunar.

Ineta putea iarăși să rîdă. De ce să se-ntristeze, nu-i părea rău nici de Ediks, nici de sticlă.

Se apucă din nou să curețe, să chituiască, să dea cu grund, să vopsească. Ca un adevărat meșter...

XXVIII

ÎȘI FĂCU și Berts apariția.

În loc de sticlă, îi aduse flori — lalele roșii, mari, frumoase, o cutie de bomboane asortate și o maimuțică pufoasă.

— Să stea pe masă... sau atîrnată pe perete. Să-ți aducă aminte de mine, spuse el, zîmbind stingherit.

— Mai bine adu-mi aminte chiar tu. Vino mai des pe-aici.

— Acum locuiești așa de departe...

— Dar tu ești tînăr, te miști ușor.

Ineta se bucura de-adevăratele că-l vede, și Berts o înțelese. Deveni mai degajat, mai firesc... Maică-sa n-avea timp să-l asculte, de altfel nici nu avea acest obicei, astfel că mai mult tăcea cînd era acasă. Măcar aici putea să-și spună păsul.

— Știi, m-am hotărît să urmez școala medie tehnică. După aceea voi studia mecanica. La fel cu Kārlis.

— Te mai duci la club ?

— E al dracului de departe. Chiar la țară. M-am dus la Sașa. Acum învîrte treburi serioase la „Motorul“. Cum termin cu examenele, las baltă școala și — la el.

— Ce mai e și asta ? ! strigă supărată Ineta. Trebuie să continui și clasa a noua... Obligatoriu !

Berts începuse să se foiască.

— Poftim, și tu acum... Toți ați sărit, pe bătrîna mea au chemat-o pe la tot felul de comisii, ea face gură... Am să învăț, am să învăț... Dar i-am promis lui Sașa, mi-am dat cuvîntul de onoare. Lăsați-mă să lucrez puțin măcar peste iarnă, și să mă odihnesc, iar mai încolo mă înscriu la școala medie tehnică, altfel n-am să fiu liniștit. Un unchiaș a sărit la mine : cum e posibil ca un adolescent de vîrstă școlară să nu învețe ! E un sabotaj al sistemului de învățămînt ! Ei, ca să salvez aparențele, m-am băgat la seral. Și acolo s-au rățoit la mine, de parcă aș fi făcut cine știe ce...

Ineta nu pricepea nimic.

— Stai puțin, cum poți să muncești și să nu înveți, dacă n-ai șaisprezece ani ?

— Sașa aranjează tot !

— Sașa ?

— Păi, când m-am hotărît să muncesc, am știut că numai la Sașa pot face o treabă cu rost. M-am dus la el și i-am dat raportul. El mi-a spus, știu, ești băiat îndemînatic, ai să lucrezi la secția de prototipuri, acolo se cere muncă de precizie, sînt la noutăți de-ți stă ceasul și, în general, o sumedenie de lucruri interesante. Numai că angajarea n-o face el. Mătușica de la cadre se uita la Sașa — chiar el m-a condus acolo — de parcă ar fi lovit-o cineva cu măciuca, pe urmă a mai venit un unchiaș, clipea și ăsta din ochi. Fără comitetul sindicatului de întreprindere nici vorbă să poți face ceva ! Ne-am dus acolo. Comitetul sindicatului era un bărbat tînăr, erou pozitiv, ca la cinema. Cu o față solemnă. Nu se poate una ca asta — e ilegal, împotriva legii, în afara legii... Ei, ce mai, nici o legalitate pe bune. Cu Sașa mai era un băiat, taică-su îl adusesese la uzină și se rugase aproape cu lacrimi : luați-l pe fecioru-meu. Și ăsta : muncă — da, școală — ba. Comitetul sindicatului : marș la învățătură, o să puteți munci cînd școala o să facă din voi niște băieți cuminți. Ei, în timp ce comitetul vorbea, Sașa a tăcut, o vorbă n-a scos, băiatul ăla se albise la față, vedea că nu-i rost de nimic. El însă nu-l cunoștea pe Sașa. Eu n-am răbdat și am spus : în constituție scrie că datoria fiecărui cetățean este să muncească, iată, cer și eu să mi se dea voie să-mi îndeplinesc datoria, ce e ilegal în asta ? Ia te uită, zice ăla,

ce înfîpt ești... munca ta e școala. Sașa de colo : primește-i pe băieți, garantez eu pentru ei. Comitetul sindicatului sări ca ars : îți dai seama ce spui și încă în fața acestor mucoși ? Fie, dacă nu se poate, nu se poate. Sașa ne-a luat îndată la Consiliul Sindicatelor. Așa mi-e firea, zice, dacă îmi pune cineva un zid în față, eu îl dobor din partea cealaltă ! Comitetul sindicatului fusese înainte secretar de comsomol, un băiat de treabă, dar acum, că ajunsese mai sus, își schimbase năravul. Dacă-i spui : înainte ce ziceai ? El, de colo : de la puntea de comandă vezi totul altfel decît de pe puntea clasei a treia... Lui Sașa nu-i pasă însă de cine urcă în grad, el nu vrea decît să ajute băieții...

— Și cum a izbutit să vă ajute ?

— Ne-a ajutat ! A intrat la un șef de la consiliul ăsta, iar noi am rămas în spatele ușii. Dar de auzit se auzea. Știu, știu că nu-i frumos să tragi cu urechea, dar cînd e pielea ta în joc... Sașa îi spune așa, supărat : băieții pot munci de la zece ani — nu-i așa ? — cel mai tîrziu situația mai poate fi salvată pînă la paisprezece ani, iar ei vor să-i înfășoare în vată pînă la șaisprezece, în felul ăsta li se taie cheful de muncă pe toată viața... De-aici se trag trîndavii și chiulangiii. Mereu i se scot ochii că a strîns la el în echipă numai tineri greu de educat, dar de fapt cred că aceasta este partea cea mai activă a adolescenților. Reiese că e permis unor haimanale să bată străzile, să facă dracu știe ce, dar să-și dea forțele și talentele

pentru folosul muncii — asta nu e voie. Șeful îl și aproba, se și împotrivea. Sașa îi zice : măcar de derbedeii ăștia doi să nu ne lepădăm, adică, de noi doi, ca să nu ajungă la colonie.

Ineta dădu admirativ din cap.

— Ce să mai zic...

— Ei, și a smuls de la șeful acela o hîrtie, ne-a adus înapoi la „Motorul“. Comitetul sindicatului ne-a primit prietenos de data asta. Hîrtia a prins-o în dosar, el personal nu trebuie să răspundă. Așa că acum sînt la secția de prototipuri... colosală munculiță !

— De învățat tot trebuie să înveți. Dacă ai de gînd să urmezi școala medie tehnică, gîndește-te la manuale și la examenele de admitere.

— Mare scofală, dacă nu intru la școala medie tehnică, pot să dau la școala profesională. Acolo profesorii sînt gata chiar ei să-ți îndrepte nota unu în nota patru. Au fost la noi la școală băieți care-au încasat note de unu. Acolo — le-a tras o linie, încă o linie și s-a făcut un patru.

— Chiar dacă nota e alta, tot prost a rămas.

— Parcă tu nu știi. Adevărul ! Dar adevărat e că cei mari ne duc la fiecare pas. Atunci și noi, proștii, le urmăm pilda. Ne pregătim pentru viață.

— Bagă de seamă, să nu întreceți măsura !

— Ai dreptate, oftă Berts. Cînd mi se spune — oameni maturi, serioși, înțeleg că ăștia se pricep să amestece minciuna cu adevărul în

părți egale. Noi, puștii, sîntem încă nerozi. Sau trîntim adevărul gol în față, sau spunem numai minciuni, iar asta e totuna cu a bea spirt de o sută de grade. Îți arde mațele, de-ți dai duhul.

Ineta izbucni în rîs.

— Dacă stă omul să te asculte, pari chiar un înțelept, cu multă experiență. Tu lasă-te de teorii, pînă una-alta pune mîna și învață.

— Păi, învață...

După ce stătu cît stătu, musafirul plecă.

Ineta se apucă în continuare să-și lustruiască locuința. Își lichidase obligațiile școlare, luase strălucit toate examenele din sesiune, dacă și mai departe va merge tot așa de bine, la anul va absolvi facultatea și va putea să-și găsească un post mai interesant și mai bine plătit. Par-desiul i s-a cam ros, îi trebuie altul. Palton n-a avut niciodată, dar nici n-are nevoie cu iernile astea atît de calde.

Important este să-și aranjeze locuința. Muncește cu atîta bucurie, micile neplăceri n-o supără defel, n-o supără nici degetele zdrelite sau hainele pătate. După ce a terminat, s-a dus să se coafeze, și-a mai spălat din lucruri, s-a convins că sînt cam uzate, bani însă n-avea, cheltuisese aproape tot cu reparațiile. Va trebui să facă economie la mîncare, nici nu vrea să se îngrașe ca Helga.

Pe la soră-sa nu mai fusese, nici Helga nu trecuse pe-aici.

La început i se păru că lipsa telefonului e o adevărată nenorocire, pe urmă înțelese că a câștigat mult mai mult. Nimeni nu se deplasează din plictiseală — hai să mai trăncănim. Iar cine vrea să stea serios de vorbă sau vrea s-o vadă, acela nu se va teme de distanță și va veni. Fiecare vizită, cu excepția lui Ediks, a fost o bucurie. Ce și-ar mai putea dori — are tot confortul modern, fără dezavantajele vieții moderne.

Curat, frumos. Un adevărat vis, căsuța ei.

În cele din urmă apăru și Andis. Dintr-o dată, Ineta înțelese limpede pentru cine se străduise atîta. Pe el îl aștepta...

*Extrase din amintirile nescrise
ale inginerului Aizsils (continuare)*

Ne încurcă foarte mult lipsa sîrmei de oțel, ne-am împăcat deja cu faptul că utilajul marca „KDM“ funcționează fără dispozitive de curățit. Cînd cade zăpadă mai multă, nu ne rămîne decît s-o împingem cu lama grederului. Căci rețeaua de drumuri din raionul nostru e în atenția tuturor, tot timpul trec miniștri — și ai noștri, și din vecini, și din țările socialiste, mereu se ivește cîte o delegație.

Pe neașteptate totul s-a rezolvat. M-au ajutat cunoștințele pe care le am printre cei care răspund de ordine pe pistele aerodromului. E

de rău dacă o bucată de sîrmă nimerește în șasiu la decolare sau la aterizare. Nouă ce ne pasă dacă se uzează periile, dacă se rupe sîrma, șoferii n-au decît să-și repare cauciucurile, nu s-a mai auzit să fi avut cineva de suferit din pricina asta, accidentele se produc mai mult din nesăbuință. Cei de la aerodrom au descoperit că pe valț se pot fixa, în loc de sîrmă, capete de cablu de oțel. Prin urmare, se poate evita și pericolul ruperii sîrmei.

Cabluri sînt destule la parcul de mașini. Am și vorbit cu șeful atelierului, bineînțeles că totul se poate rezolva cu forțe proprii.

Și, ca un făcut, chiar în această perioadă uzina mecanică de reparații a direcției generale a primit sîrmă. Reiese că putem proceda și într-un fel, și în altul. Pare o simplă coincidență — dar cîtă nevoie am avut, cîte luni ne-a lipsit. Și deodată...

M-am cufundat cu totul în literatura de specialitate. — multe noutăți tehnice apărute în limba rusă, am făcut rost de cîte ceva și în engleză. La început mă chinuiam, nu-mi scoteam nasul din dicționar — cu prea mare lucru nu mă alesesem în școală! — apoi am început să citesc curent. Dacă vrei, înveți orice.

Așa că serile eram ocupat de obicei cu cărțile. Mi-au dăruit multe lucruri folositoare, uneori mă prindeau atît de tare, că nici nu băgam de seamă că e trecut de miezul nopții. Săream în sus și mă băgam iute sub plapumă... Nu-i nimic, mîine e duminică, am să dorm pe săturate, iar peste zi am să schiez. Dar nu izbuteam.

să adorm imediat, în cap n-aveam decît probleme legate de muncă, toate gîndurile mi se învîrteau în jurul celor citite, chibzuiam la ce vom obține cu tehnica noastră și ce ne așteaptă în viitor. Erau foarte ademenitoare perspective, cînd te gîndești cîți cai-putere am numai eu la dispoziție, cu ce anvergură se poate organiza un șantier, de pildă, construcția unui aerodrom. Dacă n-ar fi mașinile, cîte mii de muncitori sînt necesari cu roabe, lopeți și tîrnăcoape, la aceasta nu ne putem întoarce. Acum se vorbește numai de revoluția tehnico-științifică... Oare este un proces numai al zilelor noastre ? N-a început această revoluție tehnico-științifică în veacul trecut, odată cu apariția mașinii cu aburi ? Mișcarea este nestăvilită, nu poate fi întoarsă în sens invers. Dacă-i așa, să mergem înainte ! E drept, există oameni de știință, ei ne sperie că în felul acesta putem zbura în prăpastie. S-avem iertare, nu vreau să pier ! Nici Andis nu vrea ! Nimeni nu vrea. De ce are omul voință ? Chiar dacă adormi, întrebarea tot rămîne în tine, nu te lepezi ușor de ea. Chiar noaptea se întoarce, într-un fel sau altul. Ziua mă plimb cu schiurile, îmi aerisesc capul. Luni iar mă apuc de mecanismele mele. Ciudat, parcă s-au identificat cu mine. Sau eu cu ele ?

Dar dacă generația următoare va fi nevoită să ducă dialogul cu mecanismele de la egal la egal ?

De cînd am devenit inginer-mecanic de drumuri, am de-a face tot mai des cu Andis. Cum-

necum, sîntem colegi. Prinde bine să ai un vecin cu mai multă experiență, care te poate ajuta și cu sfatul, și cu mijloacele tehnice. Întreprinderea de construcții are un parc de mașini mai bogat ca al nostru, dar n-au decît un singur trauler. Cînd ți-e lumea mai dragă, sună telefonul : „Kārlis, dă-ne traulerul vostru, dacă poți. — Și auzindu-mi consimțămîntul, adaugă pe loc : — Dar cu o automacara ne poți ajuta?“ Ei, cum să-l refuzi, oricînd i se poate da o mîină de ajutor.

În timpul deplasărilor mele, treceam adesea pe la Andis. Și atelierele întreprinderii de construcții, și clădirea administrației, și curtea asfaltată — totul era nou. Baza tehnică a sectorului nostru se afla de cealaltă parte a gardului — părea un vițel alături de un elefant. După ce mă interesam cum merg treburile la ai mei, o coteam pe domeniile lui Andis. Uneori primeam să iau prînzul la el. Olita era tot timpul la spital. Sau i se repartizase ei apartamentul, sau întreprinderea îi fericise pe tinerii însurăței, dar se instalaseră cît se poate de bine și de fapt își luaseră adio de la Riga. Am aflat-o cînd ne-am dus să facem o baie în mare. Aici, deși țărmul este stîncos, e mai curat, și plaja e mai liniștită decît la Jūrmala. O pereche ideală, condiții ideale, ca într-un roman. Da, nici vorbă de ironie, e invidie curată...

După ce am înotat pe săturate, ne-am întins pe o piatră uriașă, încinsă de soare. Așa, culcați, schimbam cîte-un cuvînt, în dorul lelii :

— Strașnică mai e viața !

I-am răspuns :

— Văd că te-ai fixat aici... pînă la sfîrșitul veacului...

— Ba bine că nu ! La toamnă mă pun pe învățat. Olita o să mă ajute cu engleza. Ea se descurcă bine cu „english“-ul ăsta. Am de gînd să mă înscriu la aspirantură.

— Pe urmă or să te trimită să lucrezi la un laborator.

— Ba nu, nenisorule, nu mă dau ! Un candidat în științe atîrnă mai greu în țara noastră, eu am să mă realizez și aici ! — Deodată se aprinse. — Înțelege-mă, noi nu construim numai autostrăzi. În linii mari — drumul spre viitor. Se prevăd transformări uriașe și trebuie să ne folosim de aceasta. E greu pînă și să-ți închipui cum va arăta lumea la sfîrșitul veacului. Dacă te uiți la strămoșii noștri... ce îngust gîndeau. Pe cînd noi avem la posibilități ! Și viitorul...

— Da... confirmai eu. Apoi nu m-am putut stăpîni : Dar mai întîi să ne dezbărăm de trecut.

— Asta în ce sens ?

— Ei, de pildă, bine-ar fi să aflăm adevărul în legătură... cu omul din parc.

Marea vuia tot timpul, dar acum parcă încremenise. La noi, pe stîncă, se urcase liniștea.

Andis sări în sus :

— Uf. Johann Strauss ! Ești cu adevărat țicnit ! Ajunge să te tot frămînți, uită ! Petrus nu mai e... Înțelege, Cha-ar-lie !

Mi-arunca vorbele peste umăr, ca pe niște pumni grei în gură. M-am întors și l-am privit în ochi.

— Noi însă sîntem deocamdată în viață. Înțelege, Andžin, bo-o-bocule !

El încremeni, cu gura căscată. De cîte ori își îngăduise să mă trateze cu dispreț. Pentru prima dată primise un asemenea răspuns. Era caraghios cît de mirat și de dezorientat părea...

Din nou marea foșnește în jurul nostru. Stăm întinși pe piatră, cu spatele unul la altul.

Mă uitam la linia unde marea se contopea cu bolta cerului. Pornisem o dată departe pe dig, spre largul mării. Vremea era mohorîtă, cerul cenușiu, vîntul nu se făcea simțit aproape deloc. Cu cît înaintam în mare, cu atît mai iute se scurgea aerul, iar înaltul cerului căpăta nuanța oțelului. Largul apelor se deschidea tot mai măreț, eu deveneam tot mai neînsemnat. De parcă iată-mă la capătul lumii, dincolo e nemărginirea, iar eu stau să mă înalț ca un fir de praf. Mă cuprinse o teamă ciudată. Am dus mîna la piept — inima-mi bătea. O inimă omenească. În jur, nemărginirea — necuprinsă, necunoscută. M-am așezat chiar, speriat. Oare omului nu-i trebuie o clipă ca asta, să poată privi chipul nemărginirii ? Să se gîndească dacă

au vreun preț toate după cîte aleargă, care-l fac să scrișnească din dinți, cînd pierde, și să chiuie ca un copil de bucurie, cînd cîștigă ?

Ședeam, legănîndu-mi picioarele, iar în jurul meu suierau vînturile din îndepărtatele depăr-tări. Mi-a venit un gînd. Fiecare din noi tre-buie nu numai să iasă în largul mării, dar să și plece în adîncul propriei sale ființe. Să ajungă la limita unde pofta de viață se lovește de opusul ei — durerea că se termină atît de repede... și cu conștiința dîrză că setea ta de viață este mai puternică decît amenințarea mor-ții, mai puternică decît teama și deznădejdea. Ești om, încununat și de tragedia și de măreția soartei omenești.

Fiecare se naște ca să-și întîmpine cu dem-nitate soarta și veșnicia.

Ca să iei totul de la capăt, trebuie să închei socotelile cu trecutul. Andis mi-a spus „Cha-arlie“, eu i-am răspuns „And-žin“, iată că ne-am arătat unul altuia colții. Dar asta n-a rezolvat nimic. Să faci un pas în întîmpinarea soartei... Cușitele erau ascuțite, de ce nu făcu-seră decît să încurce nodul, atîta timp cît putea fi despicat ?

Ce se schimbase în relațiile mele cu Andis ? Poate că eu nu sînt ca toți ceilalți ? Sau nu mă mai pot împăca cu ceva ?

Cufundîndu-mă în toate aceste treburi, în lucrarea mea de diplomă, puteam să uit totul,

numai pe ei doi nu — pe Ina și pe unchiul Gargals.

La ei mă gîndeam cu căldură... și cu teamă. Gargals arăta atît de rău, cînd ne luasem rămas bun, iar pe Ina o aștepta — pe coridorul acela întunecos din casa ei — o primejdie. La gîndul acesta mă simțeam îndemnat să cumpăr un bilet și să dau fuga la aeroport.

Întors la Riga, m-am repezit imediat la familia Gudermanis. Era spre seară, trebuia să fie cineva acasă.

Ce vreme ciudată — totul se contopise laolaltă ! Și toamna fusese așa, și iarna, și primăvara timpurie — noroi, umezeală, mizerie pe trotuare. Motoarele erau răgușite, guturăite parcă.

De la centrul Agenskalna am venit pe jos. Eram curios să văd cum voi fi primit de Ina și de Berts ? Picioarele mă duceau singure, pe viaduct mi-am impus să mă opresc. Dinspre Jūrmala venea trenul electric, din Torniakalna, un marfar lung.

În cele din urmă, am sunat la ușa familiei Gudermanis. Apăsasem pe buton, cînd am zărit deodată o plăcuță strălucitoare cu un nume străin. Kat... Kal... Kod... Parcă se putea distinge pe întuneric ?

Iată, cineva descuia ușa. Un glas bătrînesc mă întrebă :

— Cine e ?

Altă dată aş fi răspuns că e un om, nu o fiară şi aş fi cerut să mi se deschidă. De data asta însă m-am mărginit să întreb :

— Gudermanis e acasă ?

— Nu mai locuiesc aici, şi uşa interioară se trînti.

Ai dracului, s-au şi baricadat ! Parcă le era greu să spună unde s-au mutat, doar cu ei au făcut schimbul. Clocotind de furie, m-am îndreptat încotro am văzut cu ochii, pînă cînd am înţeles că făcusem jumătate din drum spre Gargals. N-aveam încotro. trebuia s-ajung pînă la el.

Aici nu era o tăbliţă nouă, dar nimeni nu veni să deschidă. Am sunat în neştire şi, numai cînd am bătut cu pumnul în uşă, un bărbat deschise uşa vecină.

— De ce faceţi gălăgie ?

— Vă rog să mă iertaţi, am crezut că e defectă soneria.

— Îl căutaţi pe bătrîn ? întrebă el.

— Sînteţi fiul lui cumva ? O femeie scosese capul pe după umărul bărbatului.

— Parcă fiul şi fata n-ar fi putut trece mai des pe-aici, ca să nu se întîmple una ca asta ?

N-apucam, pur şi simplu, să răspund la întrebări. Parcă erau focuri de armă, trase drept în faţă. În sfîrşit, am izbutit să plasez şi eu cîteva vorbe :

— Nu sînt fiul. Are o fată...

— Nici nu vor să știe de părinte ! se trase din nou în mine.

— Dar ce-i cu el ?

— Ei, când s-a dat alarma, au sunat, au venit, au spart ușa...

Rămăsei tăcut.

— Da, da, să mai crești copilași. Toți sînteți la fel...

Și au mai spus ceva...

Sînt la unchiul Gargals.

Îmi arată un scaun, își pune ochelarii în toc și închide revista ilustrată.

— E un articol bun privind ecologia. Poluarea mediului este într-adevăr primejdioasă.

Astăzi nu pare dispus să vorbească. Ce să-i faci, trebuie să-mi preiau eu acest rol.

— Am avut prilejul să stau de vorbă cu chimiști. Ei pretind că omenirea este amenințată de trei primejdii : catastrofa foametei, războiul atomic și amenințarea de a se îneca în propriul său bălegar.

— Totul se spune ca să reiasă că Malthus n-are dreptate. Mă tem de a patra primejdie, din care se trag toate celelalte.

— Interesant, spusei.

— Nu vezi cîți tineri sînt care habar n-au ce vor, nici nu știu să vrea ceva, nu vor să vrea ceva ? Elevi care trec dintr-o clasă în alta, călare pe „temeinica notă trei“ ? Poluarea mediului înseamnă poluarea omului însuși. Chi-

micalele pe care le înghițim odată cu alimentele și hapurile prescrise de medici. Aerul îmbîcsit al orașelor și sticlele de votcă, servite pînă și la cofetării. Cu mult mai primejdioasă este poluarea sufletului. Din pricina asta omul este iresponsabil și față de natură, și față de oameni, și față de generațiile viitoare. Iată dualitatea : cerințele și satisfacerea lor. Cu cît omul are mai multe cîrpe, cu cît e mai modernă mașina, mai scumpă mobila, mai mare ecranul televizorului, cu atît se simte mai fericit. Deplinăta-tea fericirii se obține în societatea unde domnește belșugul... Pe vremea cînd am fost păstor, am văzut ce mulțumite erau vacile dacă nime-reau în trifoi și puteau să mănînce pe săturate. În schimb, oamenii nu se satură. Existența noastră determină conștiința noastră, iar dacă viața înseamnă consum, atunci și conștiința este egală cu fericirea prin suprasaturare. Din păcate, această teorie își înșală adesea adepții.

— Conștiința fericirii este o stare sufletească deosebită, spusei.

-- Majoritatea oamenilor, chiar cu diplomă, cu studii superioare, sînt primitivi. Și cu cît un om este mai redus pe plan spiritual, cu atît e mai ușor să-l convingi că fericirea constă în belșugul material.

— Deci soluția ar fi în cealaltă extremă, în sărăcie ?

Gargals oftă.

-- Nu-i chiar așa. Dreptul de a mînca și de a se îmbrăca omenește trebuie să-l aibă toți cei

ce muncesc cîstit. Crede-mă, Kārlis, atîta timp cît omul nu se va ocupa de sufletul său, el nu va fi fericit.

Atunci l-am întrebat :

— Cum vă simțiți ? Sînteți complet singur.

— Fata mea, ba și Andis țin la mine, și zîmbi. Dragostea mea e cu ei, nu sînt singur.

Dragostea pentru om crește din dragoste.

Avusesem o zi grea, stătusem tot timpul la masa de lucru, făcînd calcule. Luîndu-mă la întrecere cu timpul, întîrziaseam rău de tot. Bine că nu mă gîndisem încă niciodată : de fapt, unde mă grăbesc ?

Ei, și care este numărul minim de dinți ? De dinți la roata dințată ?

„Să se determine numărul minim de dinți al transmisiei Z min...

Din triumghiul $O_1 O_2 I$ reiese că $(O_2 I)^2 = (O_1 O_2)^2 + (O_{1I})^2 - 2(O_1 O_2)(O_{1I}) \cos \alpha...$

Substituind aici..."

Deodată parcă m-a izbit ceva în cap. Ce să substitui ? Unde să substitui ? De ce naiba trebuie să substitui ? Vai, se pare că m-am prostit rău de tot în serile acestea...

Mi-am aruncat ochii pe ceas. Nu era foarte tîrziu, dar creierul meu se blocase, nu mai lucra. Am azvîrlit cartea, mi-am căutat pantofii, mi-am luat haina de ploaie din cuier.

Strada e învăluită într-o ceață de primăvară timpurie. Orașul plutește undeva, ca o corabie.

Țocurile lovesc cu zgomot asfaltul. Ferestrele sînt întunecate, în stație, o singură mașină.

— Peste Daugava !

Șoferul porni motorul fără să scoată o vorbă. Orașul plutește ca o corabie.

Vocea șoferului :

— Unde ?

Iată și podul peste Daugava. Din sens opus se rostogolesc mastodonții troleibuzelor pe jumătate goale. Se strecoară prin îmbulzeală micile „Jiguli“.

— Pe strada Lenin !

Prin ceață strălucesc stele albăstrii. Semafoarele clipeșc cînd cu ochiul roșu, cînd cu cel verde. Ne oprim puțin și pornim iarăși cu viteză înainte. Mastodonții pe roți se rostogolesc întruna. Roțile împroașcă apa, frînele scîrțîie strident... stropii zboară.

— La ce număr ?

— Dincolo de Podul suspendat !

Mașina saltă zăngănind pe caldarîm, clopotul tramvaiului sună nervos. Clipind din semnalizator, trece în goană o mașină de intervenție. Ce s-o fi întîmplat ? Gazele sau conducta de apă ? Sau o conductă de sînge... vase sanguine, vene, fragila inimă omenească cîntată de poezi ?

— La ce număr ?

— Pe partea dreaptă. Îți arăt.

Am cotit. La lumina farurilor, am întrezărit o ulicioară întunecoasă, îngustă.

— Ôprește !

Șoferul luă banii cu un aer preocupat și nici nu-mi mulțumi pentru restul pe care i l-am lăsat.

Și aici, tot la etaj, urc scările în fugă. O ușă mare, din două canaturi, alături de ea, una de mărime obișnuită, de culoare maronie. Apăs pe buton.

Soneria sună, dar nu vine nimeni să deschidă. Încă o dată. Liniște. Ca la Gargals.

Cît să mai aștept așa ? Am ieșit în stradă. Am mai controlat o dată adresa primită la serviciul de informații. Asta era. Uite, acolo trebuie să fie fereastra ei. Întuneric. A întârziat pe undeva. Nu-i place să stea serile acasă...

Orașul plutește ca o corabic, și eu odată cu orașul. Sunete pătrunse de umezeală, lumină pătrunsă de umezeală. A trecut o jumătate de oră, o oră, este pe sfîrșite a doua oră. Și iată-mă din nou pe ulicioară. Fereastra e luminată !

Urc nesigur la etaj.

Soneria cîntă. Aștept. În casă e liniște.

Formulele zac pe masa mea, mă așteaptă.

Din nou plutesc cu orașul, din nou se scurge timpul. N-a binevoit să deschidă ușa. Sau e obosită, sau e ocupată... Nu știe că sînt eu.

Stația de troleibuz. Îl observ uimit și pe Andis, urcîndu-se.

— Hei, bătrîne !

— Am avut treabă prin apropiere, și Andis îmi strînse mîna. Troleibuzul era gol. Ne-am așezat pe aceeași bancă.

— N-am apucat să-ți telefonez ieri. Voiam să-ți spun de Gargals.

— Da, oftă Andis. Nu pot deloc să-mi rup din timp ca să dau o fugă pînă la el. Ce face bătrînul ?

— Bătrînul a trecut în lumea dreptîlor, dacă există.

Probabil că sînt cam dur.

Fața, urechile și gîtul lui Andis — și așa cam trandafirii astăzi — s-au aprins ca focul.

— Am să aranjez totul... răspunse el pe loc.
— Da ce era de aranjat ? — Numai Olitei să nu-i spui nimic, cînd ai să vii pe la noi. În situația ei...

— În ce situație ?

— Ea alăptează încă. Dacă se enervează... înțelegi și tu, poate să se îmbolnăvească puștiul.

Ceva nu-i în regulă în spusele lui. Puștiul parcă nu mai e sugar. A început să le încurce ? De fapt, un tată știe mai bine.

— Ce te uiți așa la mine ? Și trecu îndată la contraatac : Gîndește-te singur, noi avem o familie și treburi pînă peste cap. Și ăștia, doi bătrîni singuratici. Stau în colțuri opuse ale orașului. De cîte ori n-a fost Olita la taică-meu, să-l îngrijească.... Face o boală după alta. Pur și simplu, nu ne putem croi o oră, să ne re-
pezim și în Pārdaugava. Ai să înțelegi cînd

bătrînii tăi or să cadă la pat, că și tu ești singurul lor copil... Chiar dacă locuiți împreună. În situația noastră este imposibil să faci față la toate. Când ești singurul copil, așa se întîmplă întotdeauna. Egoismul se pedepsește singur... Poți să te învîrtești de o pensie mare, zicea taică-meu, dar numai ăștia care n-au fost așa deștepți, în schimb au adus pe lume mai mulți copii, ăștia s-au ales cu ceva. La tine cine să vină la bătrînețe ? La azilul de bătrîni nu-ți convine să te muți. Și-atunci se cere totul de la singurul fiu. Iar ăsta, care nu-i vinovat cu nimic și e singurul, trebuie să-și crească propriii lui copii. Mama mea nu m-a dorit din cauză că nu-și iubea bărbatul, dar de la soțul iubit are tot o singură fată...

Casele se perindă în goană pe lîngă fereastra troleibuzului. Luminile semafoarelor — roșu, galben, verde. Ceața se lipește tot mai mîngîioasă de coastele troleibuzului. Privesc și tac.

Are dreptate Andis. Orice medalie cu reversul ei. Am avut un colțisor strîmt, lipsit de soare, pe strada Derpt, la etajul trei. O mică locuință pe Iment. Cu tavanele și mai joase. Dacă am să-mi aduc nevasta și vom avea un moștenitor, suprafața tot nu se va considera insuficientă, pentru ca să fie luată în evidență și familia mea.

A fi luat în evidență încă nu înseamnă că ai primit o locuință...

M-am întors la formulele mele, la lucrarea mea de diplomă.

„Amintește-ți de zilele grele !“ m-am admonestat singur și am scuturat de pe umeri greutatea care era gata să mă încovoie. Gemetele mele nu-l pot învia pe unchiul Gargals. Pe Andis suferința nu-l atinge, el nu se perpelește decît pentru Olita. Dar Olita ? Nu, la ea nu îndrăznesc să mă duc.

Poate mi-e greu pentru că Ina are o viață a ei, străină de mine, și un om apropiat ? Poate că da, poate că nu... Nu poți primi la toate un răspuns limpede. Dar pe mine m-a ajutat chiar și bunătatea, puritatea ei. Și cu Gargals la fel — a fost un om bun. Iată, și ultimele sale zile le-a trăit fără să se teamă de nimic, fără să se plîngă de nimic, în credința lui — bună, rea, n-are importanță, ceea ce contează este că era împăcat cu el însuși, că nu-i părea rău de nimic, nu ura pe nimeni, dimpotrivă, iubea.

S-a culcat ca să nu se mai trezească dimineața... Cei care l-au găsit s-au speriat probabil, dar el nu.

Cînd și unde se sfîrșește traseul nostru ?

Am nevoie de tovarăși de drum — oameni buni, devotați, prieteni, frați. Chiar dacă gîndesc altfel decît mine (fie și ca Gargals), chiar dacă avem alte cîntece și visuri... comună ne va fi căldura omenească — fără ea ne vom chirci toți.

Vorbe frumoase. Traseul e unul singur, mașini sînt multe, oare toată știința constă în a te ciocni din mers, în a goni, căutînd să arunci în șanț pe altcineva ?

De ce n-am încredere în Andis ? Unchiul Gargals m-a părăsit, Ina s-a îndepărtat de mine. Simt nevoia unor prieteni credincioși, devotați, sinceri... Dar cât de credincios, devotat, sincer sînt chiar eu ?...

Telefonul interior începu să sune.

Șeful se informa în legătură cu draglina cea mare. Făcusem rost de bandă de frînă. Când începeți să lucrați ? Dracu s-o ia de matahală ! Vom avea întreruperi dese de funcționare și voi fi nevoit să mă justific, din cauza utilizării incomplete a acestei dragline, în fața serviciului tehnic al direcției generale.

Ce pot să-i spun ? Nu-i frumos să dai vina în toate pe subalterni. Totuși încă de dimineață făcusem un drum pînă la valul morenic, la proasta aia de namilă. Mecanicii instalaseră în ajun banda de frînă, dar mașinistul, punînd astăzi în funcțiune instalația de escavare, defec-tase frîna pe loc.

— Unde ți-a fost capul ? ! — Căutam să mă stăpînesc, șeful meu era mult mai artăgos, dar aici cu țipetele nu faci mare lucru. — Trebuia să lași banda să se rodeze. Nu se transmite de la început sarcina maximă pe ambreiajul de fricțiune.

Mașinistul se foia stînjedit. Avea nasul vînat, răcit, degetele înghețate. Dacă nu-ți pui mintea la contribuție, mîinile au mai mult de muncit.

Iar eu trebuia să dau dovadă de mai multă diplomație, ca să aplanez lucrurile.

Nici nu terminasem de vorbit cu șeful când se porni să sune telefonul pe linia cu orașul.

— Trimiteți-ne brigada mobilă de reparații !

Un timp am ținut amîndouă receptoarele la ureche. Îi cunosc pe toți șefii de sectoare acum. Țsta nu-i bun gospodar în ceea ce privește utilajele : și-a împrăștiat mașinile prin diferite locuri, ba încă sub cerul liber — stau pline de noroi, neîngrijite, în zăpadă, în ploaie, pe ger sau dezgheț. Ce l-aș mai arde pe diavolul ăsta ! A obținut funcția de mecanic de linie avînd numai studii medii de specialitate. În condițiile noastre, asemenea specialiști nu iac doi bani, stau cu mîinile în buzunare și se uită cum trag alții. Aia care trebuie să muncească lipsesc. În schimb există postul de inginer-mecanic, unde se poate telefona și cere răsplată ceva, se pot face reclamații la inginerul-șef sau chiar la director.

I-am servit-o pe loc :

— Nu pot s-o iau din Pārdaugava. Unde ai fost ieri ? Asemenea necazuri nu se întîmplă pe neașteptate.

— Mie mi s-a comunicat abia acum. Cînd vine brigada mobilă de reparații ?

— Mîine după-amiază, i-am răspuns pe același ton și l-am salutat.

Dacă are nevoie, să-l strîngă pe șef cu ușa. Măcar o să am prilejul să-mi spun părerea despre felul lui de a organiza munca.

Mă apucă chiar tristețea cînd îmi aduc aminte de strada ticsită de mașini din Riga veche, de

fațadele austere, de vestibulul luxos de la intrarea în sala de ședințe — tot interiorul în stilul hanscatic timpuriu al Rigăi. Au avut grijă să fie cabinetele comode și frumoase.

După ce mi-am susținut proiectul de diplomă, mi se propusese să trec la raion. Aș fi câștigat mai mult, argument care nu era de lepădat. Dar ca inginer aș fi avut de pierdut. Acolo poate să lucreze orice bun organizator, cu cunoștințe tehnice minime. Muncă administrativă... care nu mă atrage. Aici trebuie să te războiești cu toți și toți sînt nemulțumiți de tine. Direcția generală cere ca utilajele să fie folosite la maximum, dar nu se îngrijește de reparații și piese de schimb. Conducerea locală dorește ca totul să meargă repede și bine, șefii de sectoare... cam ca acela de care am pomenit, muncesc cum se nimerește, dar vor să primească cît se poate mai mult. Din prima săptămîină escavatorul pe pneuri rămăsese fără diferențial la axul principal. Escavatoristul i-a „tras“ în continuare numai cu axul din față — omul lucrează în acord — „băgînd în viteză“ și mașina, și pe el însuși, ca să scoată metrii cubi pentru constructori și rublele pentru propriul său buzunar. Și atunci — crac ! puntea din față s-a defectat. Deși exista dispoziția să nu se facă deplasări cu un singur ax, iar în asemenea cazuri manevrele să se execute în carieră cu ajutorul cupei. Și motorul a început să dea semne de oboseală... A fost nevoie să mă rog de mecanicul brigăzii mobile — acest adevărat artist a făcut o reparație din cele mai dificile chiar în carieră. Am căutat să-l

plătesc cît mai bine pentru munca depusă. Cînd totul a fost gata, am comparat escavatorul reparat cu cel primit nu demult de la uzina de reparații de mașini. Indignat, i-am dat un telefon inginerului-șef de acolo și i-am spus pe șleau tot ce gîndesc. El, de colo :

— Dacă aveți un mecanic atît de bun, să nu ne mai pisați pe noi !

Și mi-a trîntit receptorul.

Nu, nu-s bun de funcționar. Nu mă pot împăca defel cu nesăbuința, cu beția, mă doare sufletul să ard pe cineva. I-am atras atenția șefului să „evidențieze” munca escavatoristului printr-un ordin dat pe raion. Acesta l-a tăiat de la primă. Pe loc a început să facă gură șeful de atelier :

— Nu știi să lucrezi cu cadrele de valoare. O să plece de la noi !

— Cadru de valoare ! Un bețiv, care a distrus mașina ! Mai bine să stea utilajul fără să lucreze, decît să-l dăm pe mîna unui gură-cască !

Parcă eu nu știu că sînt tovarăși de băutură. Drum bun, cale bătută ! Numai că acel „cadru de valoare” n-a plecat.

Oare pentru toate acestea a fost nevoie să studiez mecanica ?

M-am lovit și de cei de la controlul auto. Ni se reproșa că nu efectuăm reglementar deplasarea utilajelor (nimeni n-o știa mai bine ca mine), că șoferii mei sînt amatori de băutură... Dar se poate altfel ? Din fericire, la parcul raional de mașini se înjghebase deja un grup de

inspectori auto pe linie obștească. L-am cunoscut pe căpitan, șeful direct al oamenilor mei, am stat de vorbă... Răsuflam ușurat, când o altă întâmplare mi-a tulburat liniștea. O dată, a venit cu căpitanul un unchiaș vînjos — s-au dus împreună la pescuit. Inspectorul mi-a dat de înțeles că omul acela se ocupă de cazuri penale.

Pe loc vechile aduceri-aminte au ieșit la suprafață.

M-am uitat cu atenție la unchiașul vînjos ; părea aproape de vîrsta pensionării. Tăcut, închis în el. După tonul respectuos al căpitanului, pe care bătrînul îl socotea ca de la sine înțeles, avea grad mare. Purta haine civile, cam uzate... Căpitanul i se adresa după numele patronimic. Prin urmare, era rus, dar vorbea bine letona. Nu m-am putut stăpîni să întreb :

— Lucrați demult în acest domeniu ? Pe-semne aveți o mare experiență în ce privește oamenii... ați văzut destule...

— Nu-mi face plăcere să-mi amintesc, răspunse el, scurt.

Mai veni de cîteva ori cu căpitanul și întotdeauna se purtă la fel de reținut, de taciturn.

Cîte dificultăți de tot felul erau legate de lipsa de spațiu din atelierul nostru. E drept că se construia deja un nou corp de clădire.

Uf, și construcția asta ! Chipurile, construia antreprenorul, dar în realitate totul se făcea de către raion, cu forțe proprii. Se hotărîse ca din fiecare secție să se detașeze muncitori. Nimeni n-avea chef de această muncă de clăcaș

— era un veșnic măr al discordiei. Noi nu ne putem îndeplini planul, dar mai trimitem oameni și la Riga ! Unii își scriau pe loc cererea de demisie, alții refuzau pur și simplu — nu merg, și gata ! Șeful de șantier făcea gură că i se trimit numai bețivi. Vin să lucreze pe șantier la Riga ca la Sărbătoarea cîntecului — ca să cînte și să bea !...

Cum am venit la parcul raional de mașini — noul meu loc de muncă ?

Era o zi de primăvară.

Impresia produsă n-a fost prea plăcută, la Andis era cu totul altă treabă. Chiar lîngă clădirea birourilor se afla o groapă, curtea era cenușie, cu băltoace după ploaie, cu praf pe vreme uscată. Șiruri de utilaje noi, laolaltă cu unele paradite rău.

Șeful de atelier mi-a făcut un semn nepăsător din cap : iat-o, tehnica noastră !

„Tehnica noastră“ amintește mai curînd o grămadă de fier vechi. Motoarele stau mute, mecanismele au ruginit, s-au acoperit de praf, sînt pline de unsoare murdară. Pneurile sînt dezumflate, șenilele — rupte ; ai zice că nimeni și nimic nu poate să le însușească viață, să le pună în mișcare, să le încălzească, astfel încît să circule apa fierbinte, să picure uleiul, să pornească prin lume huruitul lor, să bubuie exploziile din eșapament.

Zău așa, stau ca un general de tancuri pe locul unde un ostaș și-a îngropat camarazii.

Deodată prinse să duduie o motocicletă (probabil vreunul din băieții lui Sașa ambala motorul de probă) și duduitul acela avu efectul unui detonator. Farurile și-au holbat ochii rotunzi, starterele au țacănit... totul a început să tușească, să strănute, apoi să urle amenințător și, scoțind fum, claxoanele au dat glas, articulațiile ruginite au început să scrișnească, pământul a prins să vuiască sub mastodonții de oțel... Pupilele de sticlă ard acum înfuriate — hoarda de mașini se pune în mișcare, își alege direcția. Mi se făcu frică. Oare ce eram eu aici ? Șeful de atelier se grăbise să dispară. Mașinile își începură marșul. Am urlat :

— Hei, blestematelor ! Asta-i disciplină ? Voi trebuie să ascultați de mine !

Dar ele nu ascultau, glasul meu nu ajungea nici pînă la mine, în zgomotul acela infernal. Și-i dădeau înainte. Am luat-o la fugă odată cu ele, eram stăpînit de sentimentul că *sînt răspunzător* de mișcarea roboților, că nu le pot permite să acționeze samavolnic. Nu știam cum să le opresc, să le supun voinței mele, dar nu mă dădeam bătut. Aidoma ostașului roman care a rămas în post, chiar cînd erupția vulcanului Vezuviu se abătuse asupra orașului Pompei. Eu însumi provocasem această erupție și eram silit să alerg alături de ele, pentru ca în clipa potrivită să arunc frîul, să vîr zăbala în boturile acelea care scoteau flăcări. Mulțimea de mașini ieși într-un iureș din oraș, strivi serele sovhozului „Riga“, cu toți castraveții și toate roșiile,

de nu se auzi decît scrișnetul sticlei sparte și, ajungînd la liziera unui crîng, se desfășură în linie de atac, după toate regulile războiului.

— Pe locuri, stai ! am strigat răgușit, din fugă, dar ele, vrînd parcă să-și bată joc de mine, să arate cît sînt de ghiftuite cu benzină, motorină și ulei, mi-au răspuns cu explozii sonore de eșapament.

Mașinile înaintau agresiv. Săgețile automacaralelor rupeau crengile și creștetele înalte ale copacilor, frunțile masive ale buldozerelor se izbeau de trunchiurile goale, le frîngeau ca pe niște surcele, „păianjenii“ (grederile de încărcat marca PȘ—04) își căscau maxilarele de oțel și smulgeau tufișuri, iarbă, stratul de pămînt cu totul, pînă la nisipul gol, sterp, mecanismele autogrederelor sfîșiau trupul gliei și lamele lor scrijeleau noi și noi fîșii, tractoarele ușoare și automobilele se învîrteau roată, prefăcînd ultimele rămășițe de natură vie într-un deșert cenușiu, mohorît.

Cuprins de deznădejde, am pus mîna pe un ciot și, învîrtindu-l ca pe o ghioagă, am început să lovesc în ochii aceia uriași de sticlă — să cadă din orbite, să nu mai vadă, să se lupte între ei. Izbeam în faruri, în parbrizuri, în volane. Să-și piardă capul, să schimbe direcția, să-și întrerupă marșul distrugător !

Monștrii-roboți s-au zăpăcit. Glasul meu era prea slab pentru aceste urechi de metal și forța mea nu însemna aproape nimic în comparație cu miile lor de cai-putere, totuși ea s-a făcut sim-

tită. Din lovitura mea peste volan un buldozer a răsturnat un autogreder, s-a agăţat cu şenila de pîntecele lui şi i-a smuls afară un talmeş-balmeş unsuros de conducte. „Păianjenul“ s-a încleştat în buldozer şi a scos un urlet sălbatic, şenila i-a turtit maxilarele, dar a sărit şi ea din loc, iar buldozerul a prins să se rotească într-un cadril turbat pe rămăşiţele pămînteşti ale grederului. Maşina automată de încărcat îşi pierduse un ochi — uf, ce zdravăn am ars-o ! — şi scotocea, fără rost, în jur, cu săgeata sa lungă, jupuind lacul strălucitor de pe limuzine. O vreme, în tabăra maşinilor domni învălmăşeala, apoi cei pe care nu apucasem să-i orbesc văzură cine era vinovatul. Acuşi, acuşi or să mă strivească, înfundîndu-mă în pămîntul acela golaş. Saşa apăru în zbor pe motocicletă.

— Urcă la spate ! Am întins-o !

Ferindu-mă de muşcătura mortală a „păianjenului“, am sărit pe motocicletă şi Saşa a dat bice. Conduce bine, poteca e dreaptă, prea îngustă pentru maşinile mari, chiar şi autoturismele au rămas în urmă. Totuşi se aude cum urmăritorii gonesc în spatele nostru. G.A.Z.-urile saltă peste hopuri, buldozerele şi grederile fărimă, doboară, retează, motoarele lucrează în plin.

Făcînd manevre abile pe povîrnişul abrupt, ieşirăm sus pe culme.

— Aici nu se pot căţara, mă încredinţă Saşa.

Atunci de ce ajunge la urechea mea zăngănitul maşinilor ? Mi-am aruncat privirile în jos şi am

văzut că acolo lucrează o altă hoardă. Dragline, screpere, escavatoare cu mai multe cupe sapă la baza dealului și, scobind o groapă uriașă, huruie mulțumite, și-au umplut burdihanul, gîfîie, dar tot nu se satură... Pentru unele bucătica gus-toasă este argila, pentru altele — prundișul sau nisipul galben.

Am strigat :

— Oameni buni, nu auziți oare ce se petrece aici ?

Și așteptînd parcă chemarea mea, ei dau năvală de pretutindeni, ciocnindu-se de camioanele încărcate cu frigidere, mașini de spălat și detergenți, televizoare în culori, aspiratoare și tot felul de materiale sintetice ; se bat deja în jurul automobilelor, încercînd să deschidă primii portiera și să se instaleze la volan, golesc sticlele, pungile de plastic, aruncă cutiile de conserve în pădurea sfîrtecă de mașini, în apa plină de pete de petrol.

— Oameni buni... cum se poate !

Și oamenii — o mare mulțime, dar ajunge să privești cu atenție chipul cuiva că îl vezi numai pe Rollitis — începură să murmure aprobator, compătimitor :

— Sigur, nu e drept ! Tot e prea puțin de fiecare suflet !

Iar Helga aruncă un chiștoc în pădurea uscată, care luă îndată foc, și ea începu să rîdă.

— Prostănacilor ! N-aveți ce aștepta, trebuie să judecați singuri...

— Dă-mi, dă-mi, dă-mi ! cerea Rollitis, sărind în jurul automobilelor, sticlelor și cutiilor de conserve.

Am strigat :

— Mașinile distrug pământul !

Helga se miră :

— De ce urlă ticnitul ăsta ?

Ea nu putea înțelege. Și nici un Rollitis nu putea înțelege. Cum să le explici, cum să-i lămurești ? Îmi scormoneam memoria : ce am citit, ce-am auzit la diferite conferințe, ce-am expus eu însumi la examene ? Cum de-am putut să uit una din principalele legi ale materialismului dialectic ? Negarea negației. Mai de vreme sau mai târziu, timpul face o cotitură. Mașini, mecanizare : brațe de oțel execută munca cea mai grea, umeri de oțel cară poveri peste puterile omenești, apa, căldura, lumina ajung singure în locuința omului, unii nu se mai gândesc cum se creează toate acestea, caută în general să nu gândească, numai ca să apuce să consume. Și cu cât consumă mai mult un asemenea individ, cu atât îi crește setea de a consuma — de a utiliza obiecte, sentimente, idei. Dacă la producția obiectelor mai participă încă, deși nu mai încearcă bucuria unui creator, sentimentele lui sînt definitiv secătuite. Consumatorul nu bagă în seamă mersul implacabil al timpului, nu înțelege că va trebui să nege fosta negație. El aruncă cu pietre în prorocii care glăsuiesc :

dacă sărăcia neagă belșugul, belșugul neagă sărăcia ;

(Încă nu toți au acest belșug ! Noi vrem mai mult, încă, încă, și mai mult !)

dacă ușurința neagă greutatea care ne încovoie, e timpul să înțelegem că greutatea face pereche cu omul ;

(Vai, ne este încă greu, atît de greu ! Dorim ușurința, da, ușurința... ușurința fluturului, ca să nu fim mai grei decît firul de praf !)

dacă zărilor noii conștiințe neagă tradițiile înrăite, există posibilitatea de a pricepe că fiecare trebuie să gîndească singur, să-și hotărască singur viața în viața cea mare, comună... Să gîndească și să hotărască !

(Iar noi nu dorim să gîndim, dați-ne totul de-a gata, mestecat ! De ce să ne batem capul, de ce să ne străduim pentru a pricepe ceva ? Noi n-avem timp, trebuie să înșfăcăm, să smulgem, să folosim !)

Simțeam o oboseală îngrozitoare. Mă poticneam de asfaltul fărîmat, de blocurile de beton. Abia îmi mișcam picioarele. Sub talpă îmi scrișneau sticle, bucăți de fier rupt... Blocuri cenușii de locuințe : drepte, cubice, funcționale, netezite — ca gîndirea unui idiot. Va fi cîndva o pădure aici ? Oamenii au plecat, fără să lase însă nici cea mai mică potecă verde pe care să se poată întoarce viața...

Învățasem, dădusem examene, îmi susținusem lucrarea de diplomă. Mi-am amintit de diploma

mea, am scos-o din buzunar, am desfăcut-o și mi-am acoperit capul cu ea, ca sub cort, m-am ascuns de toate.

M-am băgat în acest cort, m-am ghemuit. De departe răzbătea pînă la mine glasul nesățios al lui Rollitis : „Dă-mi, dă-mi, dă-mi !“

XXIX

AI ZICE CĂ UN CURENT puternic îl mîna pe om spre țarmuri necunoscute. Tot universul inflorește, scaldat în mirisme amețitoare. Nu toată viața, ci doar un timp, pînă cînd omul își dă seama, dintr-o dată, că țarmurile fericite pe care abia le-a descoperit sînt călcate în picioare, pline de gunoaie, că în realitate el n-a fost purtat nicăieri de curent, ci mai degrabă face bulbuci. Cel care a zburat măcar o singură dată, a trăit o cădere, și-a rupt oasele, are întotdeauna în subconștient simțămîntul fricii. Vechile poteci au fost năpădite de iarbă, se croiesc altele noi, pe care calcă omul nou, purtînd însă cenușa amintirilor în memorie.

Călugării catolici își aminteau întotdeauna unul altuia : „Memento mori !“ — amintește-ți de moarte. Această amară autootrăvire se petrecea demult cu Ina. Copil al orașului, se născuse și crescuse în mijlocul pietrelor, pe asfalt, dar rădăcinile vieții ei își găsiseră de la început izvoarele spre care se plecau multe generații

anterioare. Solul înțelepciunii populare. Ca un corp străin apăreau chilia de călugăriță, mortificarea trupului, catacombele întunecoase. Iamoa Inei era cerul senin de vară și, sub bolta lui, cîntecul muncii răsunînd aîdoma zumzetului de albine într-un stup harnic. Erau în această lume și umbre, mai cădea și grindina, dar norii își făceau de cap și se duceau. Soarele — drăguțul — găsea leac pentru orice.

De unde învățase Ina aceste lucruri? Cîte ceva de la mama, cîte ceva de la cei din jur, dar cel mai mult din cîntecele vechi. „Cu o niatră am să-mi apăs amarul și un cînt am să slobod din piept.“ Și iată că durerea chinuitoare s-a potolit, omul a înțeles uriașa putere a cîntecului, legătura dintre amărăciunile sale mărunte și ziua cea însorită.

Fapte și condiții cu influență incertă — în limbaj științific, denumite „imponderabilul“ — versurile refăcute, introduse și scoase din programele școlare, benzile de magnetofon cu înregistrări bubuitoare, neokitch-ul, cinismul idealistilor fățarnici și idealismul care se străvede în vorbele cinicilor, extazul în fața lucrurilor văzute într-o călătorie în străinătate, o reproducere din ziarul UNSERE ZEIT — „*Weniger Offiziere ! Mehr Lehrer*“¹, guma de mestecat, nylonul de import care-i face pe unii să cadă în admirație, iar pe alții să bombăne. Viața își

¹ EPOCA NOASTRĂ — „Mai puțini ofițeri ! Mai mulți profesori“ (în l. germ.).

urmează însă cursul, de pe o creastă pe alta. de pe un val pe altul...

E a doua vară cînd Ina se simte întruna dispusă să cînte. Universul întreg e în floare. Se va lăsa din nou ceața ? Ce să-i faci... viața are pregătite tot felul de surprize ! Din toate, în-deajuns...

Așteaptă cu nerăbdare telefonul dorit. Glasul lui Andis care-i spune : „Poți să te faci liberă toată ziua ?“

„Sigur că pot.“

Gara centrală ticsită de lume. Bilete pentru primul tren. Coboară la Večaki, își doresc să fie cît mai repede singuri, sub cerul senin de iunie. Trec prin mulțimea de pe plajă, lasă în urmă băncile și cabinele vestiarelor. Iată-i în împărăția pustietății și a liniștii, numai nisipul scrișnește sub pașii lor. Marea strălucește în lumina soarelui, din nisip ies la iveală cioturi și bușteni, se nimeresc chiar bîrne îmbrăcate în fier, lăzi, foi de plastic și sfere de sticlă — geamanduri. Sînt singurii reprezentanți ai civilizației pe această fișie de pămînt dintre pădure și mare, între Večaki și Garciem, pămînt care arată părăsit, precum lumea în prima zi după facerea ei. „Bărbatul și femeia.“ Tu și eu !

— Să nu ne cățărăm pe Garciem, acolo dăm iar de multă omenire ! Aici e capătul lumii. Aici nu știi ce-i oboseala, plictiseala.

— Ai și obosit, te-ai și plictisit ?

— Nu, mi-e teamă să nu pierd această clipă !

Omul îi întrece pe zei, el știe ce este frica de moarte, ce înseamnă amărăciunea de a pierde ceva — tinerețea, dragostea, setea de viață.

Ina are ciocolată în poșetă. Andis a cumpărat limonadă. N-au costumele de baie la ei. Aici e ușor să te ascunzi într-un colțișor pustiu, să vezi marea, și să rămii ferit de privirile oamenilor, dar urmărit, fără îndoială, de privirile invidioase ale zeilor. Mîncară ciocolată, sărutîndu-se cu buzele mînjite, băură limonadă și se iubiră sub cerul de iunie, de un albastru intens, pe țărmul mării arzînd în bătaia soarelui, presărat cu cioturi putrede și rădăcini, întocmai ca în prima zi după facerea lumii.

Ina e în mașina lui Andis. Au găsit un loc bun pe cursul superior al râului Jugla. Apă limpede și caldă, un golf mic în care se poate înota, iarbă verde, puf și scame de nori. Se întorc la Riga cînd se lasă întunericul. Farurile luminează panglica neagră a drumului. O cotitură, sus-jos, sus-jos, dincolo de parapet se întinde o prăpastie, vîrfurile pinilor ajung aproape de roți, luna se rostogolește pe cer învăluită în ceață colbăită. Ina lasă să-i cadă părul în cascadă pe umerii lui Andis.

— Ce noapte minunată !

Mașina iese în șoseaua asfaltată, vîntul ce le bate din față alungă praful, aducînd aromă proaspătă de fîn cosit. Întunericul de smoală

se lipește de geamuri, în fișia de lumină dansează miriade de insecte.

— Să mai ocolim puțin, să nu mergem la Riga.

— Dar unde vrei să mergem ?

— Oriunde !

Și merg mai departe. Monștri pe roți își holbează ochii imenși la ei. Andis face semne cu lumina și aceștia aprind faza scurtă, rușinați. Sus, în înaltul cerului, bîzîie și clipește o lumină. O fi o cometă, un bolid, o farfurie zburătoare ? Înăuntru se află oameni de pe o planetă îndepărtată, dintr-un alt sistem solar. Dar dacă ei cunosc taine străvechi și le-au adus copiilor de pe această planetă ?

Vara Ina n-a prea stat pe-acasă. De aceea, Ritma, care-și dădăcește deja al doilea copil (tot băiat !), n-a putut s-o găsească atunci cînd a izbutit să se repeadă pînă la ea. Acum locuiește foarte aproape. Ina o vizitează pe „fericita mamă“.

— Iată-le, bucuriile mele de mamă. Numai scutece ude !

— Dar ce-i ușor în viață ? Și totuși...

— Să mă poștești și tu să-l văd pe primul tău copil...

„Și totuși !“

Totuși, ceva s-a întîmplat. Ina o simte. Ce-i va aduce ziua de mîine ?

*Veșnic spre culmi de munte
Își îndreaptă omul privirea,
Veșnic în văi înguste
Cufundată-i omenirea.*

Ce-i asta ?

Cînd a simțit-o, unde...

Pe limba de nisip presărată cu alge, la cotul
rîului acoperit de arini, cînd cerul de vară
zîmbea deasupra lor și picături de apă îi stră-
luceau în păr, pe obraji și pe piept,

sau pe țărmul nisipos de la facerea lumii,
sau sub scamele norilor ușori,

sau în mașina care se legăna printre copaci
și pietre,

sau pe mușchiul moale, în cîntecul cucului, în
uguitul porumbelului sălbatic, în zgomotul sol-
zilor de conuri care cădeau din ramuri...

Dar s-a întîmplat.

XXX

BULETINELE METEOROLOGICE amenințau
că, după cîteva ierni calde, va veni, în sfîrșit,
o iarnă aspră. În noiembrie însă nu se arătă
nimic. Uneori cădea un îngheț ușor și ningea,
dar îndată se pornea cîte o ploaie torențială, ca
în toiul verii. Zilele se înșiruiau mohorîte, plo-
ioase. Toți în jur strănuțau și tușeau. Ineta se

ținea tare. Meteorologii îi amintiră că nu-și făcuse palton. Dar dacă reprezentanții acestei onorabile profesii dau din nou cu oiștea-n gard ? Mai e destul timp să se pregătească, să strângă bănuți. Ina nu prea strânge însă, ci își cheltuiește mai departe economiile, cumpărînd lucruri de care un om în toată firea nu are nevoie.

Andis trece tot mai rar, are tot felul de necazuri la slujbă.

Are și Ina un șef nou — un tip înalt și slab, ca o „macaroană“, care mereu își face apariția în colțul lor liniștit. N-a luat oare sfîrșit perioada cînd puteau lipsi cu de la sine putere ? Ritma a și început să tremure. Ineta însă habar n-are, continuă să plece cu vreo două ore mai devreme. Dacă cineva are nevoie, o găsește pe Ritma acolo... Și puțin îi pasă.

Ce timp păcătos. Nici nu s-au topit încă nămeții murdari de zăpadă, că a început iarăși să toarne. Ina trebuie să cumpere ceva de la magazinul „Lumea copiilor“, s-a urcat în tramvai și a pornit-o într-acolo. Tramvaiul e arhiplin, o îmbulzeală îngrozitoare, majoritatea călătorilor coboară la „Lumea copiilor“. Au venit să-și cheltuiască banii. Ineta oftă. Iarăși o să stea pe la cozi.

Deși a așteptat la rînd, a avut noroc — a cumpărat ce și-a pus în gînd. Acasă și-a fiert o supă de lapte pe care a mîncat-o cu poftă în bucătărioara ei triumghiulară. Stătea și se gîndea : „De mîncat nu mănînc cît doi, dar de cîștigat trebuie

să câștig pentru doi. La slujba asta n-am să izbutesc. Ba pe deasupra s-a dus și lucrarea de diplomă. Ce ne facem ?“

Și totuși... tocmai în această clipă când lumea se înfățișa atît de cenușie, apăsătoare, când părea că povara vieții îi încovoia umerii, tocmai atunci se simți Ineta plină de o forță îndărătnică. De parcă ar fi zvîrlit la o parte ceva de prisos, impus, și ar fi apreciat în chip nou situația, s-ar fi cercetat singură cu o neobișnuită și necruțătoare atenție.

Liniștit și cu sînge rece. De fapt, ce s-a întîmplat ? O epidemie, în fața căreia omenirea e neputincioasă ? Un cutremur ? Sau s-a stins soarele ? Nici vorbă de așa ceva. Viața își urmează cursul, oamenii muncesc, se distrează, rîsul răsună acum mult mai des în orașul nostru decît oftatul, iar dacă se mai vaită cineva, o face mai mult decît e nevoie. Bineînțeles, moartea există întotdeauna pe undeva, că doar de aceea strălucește lumina și pulsează viața, fiindcă alături de ele se află beznă. Ina este una din nenumăratele ființe care trăiesc, și nicidecum dintre cele mai nefericite.

E adevărat că uneori n-are cine știe ce bună-tăți în farfurie, dar nu moare de foame. Are casă, slujbă, iar dacă o va pierde, găsește alta oricînd. Retribuția e asigurată, desigur, nu-i cine știe ce, dar nici ea nu face cine știe ce. După muncă și retribuție, prin urmare, n-are de ce să-i fie teamă de viață... Iată, Aizsils a ajuns acum inginer, deși n-a început-o așa, ca

de altfel majoritatea oamenilor. Cine o împiedică să-și facă viața așa cum vrea, să caute noi valori în locul celor vechi, pierdute ? Propria ei neputință, nepăsarea, slăbiciunea ? Să se vaite și să aștepte veșnic o minune ? La tinerețea și forța ei e pur și simplu umilitor să primească pomană de la o minune !

E tânără, sănătoasă, se pare că activitatea îi e încununată de succese în domeniul pe care și l-a ales ea singură. Știe precis că lucrarea ei de diplomă va fi cheia spre aspirantură. Firește, se pot ivi tot felul de complicații... cu unele se va descurca, cu altele e posibil să se întâmple orice... dar nu o catastrofă ?

Așa, draga mea, a venit timpul să iei viața în piept, să discuți mai puțin tot felul de probleme, ci mai mult să le rezolvi, pur și simplu, să trăiești conștiincios. Acum înțelege ea de ce Aizsils este tăcut — nu e deloc zidul de apărare al unui om fără suflet... Poate că tocmai el reprezintă cea mai mare valoare umană pe care a întâlnit-o în îmbulzeala acestui mare oraș ? Dar ăa ce bun să mai filozofeze, și Aizsils nu mai înseamnă acum decît trecutul.

Vara s-a ofilit. Și toamna și-a adus roadele...

În decembrie, a căzut foarte multă zăpadă. La fel și în ianuarie. Abia acum a aflat Aizsils cu adevărat ce înseamnă „întreținerea drumurilor pe timp de iarnă“. Muncă în care se dizolvă ziua de lucru de opt ore, orele suplimentare, permise, se dizolvă toate cele douăzeci și patru de ore ale zilei, sîmbetele și duminicile.

Nu rămîne decît un acoperămînt alb nesfîrșit, întins peste toate, și munca ce nu se mai termină niciodată.

Bine ar fi dacă cerul și-ar arunca dintr-o dată pe pămînt mormanele de zăpadă, iar apoi s-ar limpezi și și-ar arăta chipul geros. Dar niciodată nu se întîmplă așa cum ar dori oamenii. Ninge, ninge întruna. Dintr-o dată s-au năpustit niște viscole cumplite și au acoperit asfaltul cenușiu cu un strat alb gros. După aceea, a mai stropit o ploică și iată că s-a format polei. Încă cîteva viscole, încă cîteva dezghețuri și iarăși ger, și tot timpul mai ninge cîte puțin. Drumurile trebuie întreținute în stare de funcționare.

Mașinile se defectează. Condiții grele de muncă, supraîncărcarea utilajelor, noaptea gerul depășește uneori 25 de grade. Oamenii sfîrșiți de oboseală fac greșeli, nu supraveghează mecanismele cum trebuie, nu au grijă de motoare. Aizsils se bucură măcar și de faptul că n-a avut nici o avarie gravă.

În schimb, căile de acces în Riga sînt în perfectă stare, autobuzele circulă aproape după graficul de vară. Nu s-a putut elabora un grafic de iarnă, întrucît conducerea de la raion se înfură și făcea un scandal groaznic la fiecare perturbație, învinuindu-i pe drumari.

Curios, aceiași diriguitori severi ai autobuzelor nu mai scot o vorbă, de îndată ce trec de hotarul orașului. Acolo e un adevărat patinoar ! Nu o dată, trecînd prin acele locuri noaptea și culegîndu-și lucrătorii, Aizsils o lua deodată

pieziș sau chiar se învîrtea ca un titirez ! Cîte automobile se ciocneau, cîți oameni își rupeau mîinile și picioarele. Ziarele demascau cu vehemență pe lucrătorii trustului de salubritate, criticînd încetineala cu care lucrează. Scriu ce scriu, pînă se lasă păgubași, iar pe străzi nu se schimbă nimic. Aceiași nămeți de zăpadă murdară, polei, baricade pe trotuare.

Pentru generația tatălui meu, își zicea Aizsils, unele lucruri par extrem de simple. Să zicem că un tînăr specialist are greutăți. Se duce la cineva care ocupă un post mai important ca el, îi spune tot ce are pe suflet, iar acela trebuie să-i prescrie îndată o rețetă : „Sesam, deschide-te !“ Se naște o singură întrebare : dar dacă acest om cu adevărat foarte cinstit nu este de ajuns de competent într-un anumit domeniu, destul de îngust ? Timpul merge neabătut înainte, șterge unele păreri vechi. Pe cîte unii acest lucru i-a făcut, din păcate, să ajungă nihiști. Dar generația care va veni după noi ? Cei de douăzeci de ani sau adolescenții ? Se vede de pe acum chiar că ei nu ne seamănă deloc...

Iarna nu se mai termina și tot timpul era de lucru. Cînd dădea înghețul, cînd se mai muia și atunci temperatura sălta, ca la un bolnav care face febră.

Pe perete, la sediu, începură să apară anunțuri ale comitetului sindicatului de întreprindere. Se primeau înscrieri pentru o excursie în Iugoslavia, la prețul... Pentru oamenii care lu-

crau la întreținerea drumurilor iarna și cîștigau o mulțime de bani costul unei asemenea călătorii era un fleac, ei și, n-au decît să călătorească, să uite de iarna grea sub soarele verii. Adriatica cea albastră, munți, struguri... Se poate merge și în țară — aceleași frumuseți se găsesc alături, la cîteva ore de zbor de Riga, numai că ai Marea Neagră în locul Adriaticii, dar cei care au fost în Iugoslavia au lansat zvonul că acolo sînt și teatre de revistă și tot felul de streptease. Există desigur și la Riga fete care-ți pot oferi toate cele treizeci și patru de plăceri, dar prezentarea diferă...

Personalului tehnico-ingineresc îi vine mai greu să strîngă banii necesari pentru o asemenea excursie.

Un alt anunț propunea să-ți trimiți copiii într-o călătorie cu vaporul pe Marea Neagră : Odessa — Suhumi — Odessa.

Iată o distracție cu adevărat ieftină. Toți își înscriau plozii. Aizsils n-avea însă familie, așa că, după ce-l citi, trecu mai departe.

Dar afișul următor ? Americanul Roy Clark cu ansamblul său „*Country music*“. Trei mîndruțe, niște flăcăi deșirați și maestro în persoană cîntă din gură, la vioară, la gitară, la banjo...

În mod inexplicabil, Aizsils se înfurie și se hotărî să plece în Iugoslavia. Cînd s-a dus să se înscrie, i s-a spus că nu se mai poate, locurile s-au completat. Doar dacă renunță cineva.

— Cu „dacă“ nu sînt de acord.

Și se lăasă păgubaș. Bine, mergem la vară la Arhanghelsk, în Karelia, sau pur și simplu pe Jugla, la scăldat...

Aizsils își puse hîrțile în ordine, își notă ce trebuia în calendar, se uită la ceas. În clipa aceea sună telefonul. Ridică enervat receptorul. Probabil e șeful... cine știe cu ce noutate mai vine pe tavă.

Nu, nu era șeful, ci un conducător de șantier care venise la sediu.

— Tovarășe Aizsils, am nevoie de electrozi ! Măcar de o cutie.

— N-am.

— Cum așa ? Sudorii nu pot lucra !

— Pur și simplu, n-am. Nu mi-a livrat serviciul de aprovizionare.

Degeaba îi spune, că din inginer mereu se transformă în achizitor. Lăsînd receptorul în furcă, ieși în curte. Mașina inspectorului de circulație auto sosise deja. Inspectorii voluntari se deplasează de colo-colo. Aizsils va parcurge cu ei o parte din drum. Nu era prima dată cînd îl scotea Andis din încurcătură cu electrozii — știuse să-și facă la timp o mică rezervă. Șeful de atelier de acolo este descurcăreț. Oricît încercase Aizsils să-l prindă pe Andis la telefon, nu izbutise. Trebuia să se ducă chiar el, căci fără electrozi treaba se încurca rău.

În clipa aceea, Aizsils observă că din nou căpitanul venise cu anchetatorul cel solid. După ce se salutară, Aizsils spuse stingherit :

— Dumneavoastră... Dar riul este înghețat...

— Încercăm să pescuim în lac. Cu momeală, răspunse omul și se urcă greoi în mașină. Aizsils se îndreptă spre automobilul său. Tare-ar fi vrut să lege vorba, dar tipul nu era deloc vorbăreț. Și Aizsils la fel...

Se întâmpla ceva cu legătura telefonică în ziua aceea, Andis avea nevoie de Aizsils și-i telefonase de câteva ori, fără succes, la parcul raional de mașini. Ba-i răspunse o femeie, care-l rugă furioasă să nu se bage pe fir, ba prinse legătura cu un Estonexportimport, numai pe Aizsils nu-l găsea, de parcă s-ar fi pierdut peste nouă mări și țări. „Mai ușor prinzi legătura cu Moscova decît cu Riga“, își zise Andis și, renunțînd la telefon, se ridică să plece la spital. Astăzi Olita era de gardă. Vara, prins de tot felul de obligații importante, se pare că-i acordase prea puțină atenție.

Sună telefonul.

Andis ridică receptorul și auzi glasul Inei.

— Bună ! Te deranjez ?

— Tu nu mă deranjezi niciodată.

Nici nu mai ținea minte că-i dăduse cîndva Inei numărul de telefon de la serviciu. În urmă cu un an. Acum vreo jumătate de an încă s-ar fi bucurat din toată inima primind acest telefon, dar acum îi părea rău că a ridicat receptorul.

Ina rîdea cam ironic, neîncrezătoare. Avea uneori atitudini, expresii al căror sens adevărat nu-l pricepea întotdeauna.

— Te aștept.

Și Andis rîse. Destul de acru.

— La Riga ? Acum ?

— Nu sînt la Riga. Sînt aici, la poștă.

— Ce-ai spus ?... Vin îndată !

Andis coborî pe scări, se urcă în mașină, băgă cheia de contact. Motorul se răcise, zvîcnea, se oprea. Fără să mai aștepte să se încălzească, apăsă pe accelerator și porni în viteză. La naiba... De ce o fi venit ? E drept, aici nimeni n-o cunoaște. Dar ce o fi vrînd ?

Ina arată minunat. S-a îmbujorat din cauza plimbării prin păduricea de pini, prin nămeții de pe malul mării. Ochii îi strălucesc, gura zîmbește. Îi face semn cu mîna ca o ștregăriță și se strecoară iute în mașină. Ah, de-ar fi fost la altă oră și în alte împrejurări ! Acum trebuie doar să fie cu ochii în patru să nu-l vadă cineva. Andis trase repede la marginea șoselei, se afundă cu o roată în zăpadă, și se căzni pînă să scoată mașina din nămeți. Ina și Olita — două lumi, atît de depărtate una de alta. Aici deodată s-au apropiat. Nu e bine deloc.

— Nici nu te bucuri, spuse Ina.

Abia atunci își dădu Andis seama că nici n-o salutase, ci doar mormăise ceva, în timp ce roțile mașinii se învîrteau pe loc.

Bucuria care-i strălucea Inei pe față se stinse. Pricepu că Andis se simte stingherit, ba nici ei nu-i cădea prea bine. N-avusese de gînd să-i telefoneze, să-l deranjeze, o făcuse fără să vrea... Plimbarea atît de frumoasă, simțămîntul de vioiciune, prospețime, bucuria pe care dorea s-o împărtășească cuiva și bilețelul peste care dăduse din împlinire, cu numărul lui de telefon, și moneda de două copeici care parcă-i căzuse singură în mînă. N-ar fi trebuit să-i telefoneze... O durea faptul că el nici nu se bucură s-o vadă, ce față acră are !

Dar ar fi avut nevoie chiar așa de mult de un zîmbet prefăcut ? Nu, nici vorbă... Simți dorința să-i facă în ciudă.

— Unde mergem ? întrebă Andis.

Dar a și apăsât pe accelerator ca să fugă cît mai departe de acest loc, de oamenii care i-ar putea vedea.

— Mergi prea repede ! spuse ironic Ina.

Indicatorul arăta optzeci de kilometri pe oră. Aici viteza era limitată, nu se putea circula decît cu șaiszeci. Andis îi cunoștea prea bine pe toți ăi de te vînează și-ți perforează talonul. Reduse viteza la șaiszeci.

— Cum de ți-a venit ideea ?

— Am avut chef să mă plimb pe țărmul mării, îl lămuri Ina. Dacă poți, du-mă pînă la gară... Ba nu... ajung eu și pe jos.

Andis se simți cam rușinat, nu se făcea să se poarte așa cu ea...

— Te duc chiar pînă la Riga. Am timp destul. Cum să nu — parcă putea s-o ducă pînă la gară și s-o întindă cît mai repede? Trenurile vin rar. Ar fi însemnat să bată pasul pe loc cu ea, ca să-l vadă oricine...

— Bine, atît izbuti să spună Ina.

Ei, acum poate goni. Șoseaua este presărată cu nisip și sare. Zăpada muiată se fărîmă sub roți.

— Musai să ne grăbim așa? Nu-mi place viteza mare. Vreau să mă uit în voie la pădurea îmbrăcată în zăpadă.

— Poftim! rîse Andis și reduse viteza.

Ina tăcea și privea pinii îngropați în nămeți pînă la brîu. Iluzie, o simplă iluzie.

Mașina porni din nou în mare viteză, ca la incendiu. Andis tăcea. Nici Ina nu mai spuse nimic.

Așa dădură peste o nenorocire mai rea decît un incendiu. Din față venea un șir lung de camioane, iar în coada lor un nefericit de tractorist coti brusc spre stînga. Totul se petrecu atît de repede, încît Ina nu apucă să înțeleagă ceva, nici să se sperie. Andis frînă, smuci spre stînga mașina, care derapă și se răsuci... Ina scoase un strigăt înăbușit. Mașina se împlîntă într-un perete de zăpadă, de pe partea stîngă a șoselei.

Tractoristul își văzu de drum, în păcănitul motorului. Îndată porniră în goană după el doi oameni cu banderole și bastonașe dungate în mînă. La cîțiva metri depărtare se oprise mașina inspecției auto — picase tocmai la timp.

— Se poate să goniți așa ? Căpitanul care se apropiase dădu nemulțumit din cap. Îl cunoștea bine pe inginer și vinovat era, desigur, tractoristul, dar, cu experiența pe care o avea, își dădu seama pe loc că turismul venea cu viteză prea mare.

Tractorul fusese oprit, și tractoristul coborîse. Firește, de-abia se ținea pe picioare.

— E jale cu mecanicii ăștia de la colhoz. Sînt mai mulți beți, decît treji. Dar președintele tot o să-l scuze, o să se jure că e un adevărat înger ! spuse căpitanul.

Venindu-și în fire, Ina pricepu că nu s-a întîmplat nimic grav. văzu mașina de la controlul circulației și încă două automobile în spate. Din ultimul coborîse Aizsils și se îndrepta spre ei. Andis dădea explicații ofițerului de miliție. Ce față mînioasă avea... Fără să stea pe gînduri, Ina se dădu jos din mașină și porni spre Aizsils.

— Sînteți teferi ? întrebă aceasta cu un chip nefiresc de liniștit.

— Mă grăbesc acasă, spuse ea. Andis e ocupat, n-ai putea tu să mă duci ?

— Bineînțeles !

— Mulțumesc, și tînăra femeie se urcă iute în mașina lui.

În clipa aceea, Andis își aminti că avea de vorbit ceva cu Kārlis. Și Kārlis își aduse aminte de electrozi. Totuși amîndoi tăceau. Numai cînd

Aizsils se pregăti să plăce, Andis îl apucă de mîneacă și-l trase deoparte.

— Ascultă, bătrîne, despre asta... Pe scurt, să nu te scapi față de Olita. Cine știe ce-și poate închipui... În situația ei...

Aizsils îl privi întrebător.

— Nu trebuie să se enerveze. Așteptăm din nou un copil...

— Bine, spuse scurt Aizsils, se urcă în mașină și demară. Andis îi făcu Inei un gest de bucurie rămas, dar ea nu-l văzu pesemne.

Dacă Andis condusesese prea repede, Aizsils abia se țîra. Pădurea frumos îmbrăcată în zăpadă se terminase. Treceau printr-o cîmpie pustie, mohorîță, presărată cu grămezi brune de bălegar. Din nou un tractor păcănea pe lîngă marginea drumului, din nou un camion cu remorcă le stropi parbrizul cu o clisă sărată, murdară. Ineta tresări, de parcă i-ar fi sărit pe obraz.

— N-ai putea mai repede ?

— Ești grăbită ?

— Ce mare plăcere pentru tine — să mă duci acasă...

— Și dacă ar fi ?

— Ai s-o faci o singură dată.

— Cu Andis e ca în cîntecul acela : „Un veac sta-vei în sania lui“ ?

Ineta clătină negativ din cap.

N-avea ce să facă, porni mai repede. Andis tăcuse pentru că ea apăruse acolo nelalocul ei și

într-un moment nepotrivit. Aizsils însă era tăcut întotdeauna. Interesant, la ce s-o fi gîndind ? Ce ciudat. În prima ei dragoste a fost proasta proastelor. Cu Andis însă n-a fost din prostie. Prezența lui Aizsils începea s-o stingherească. Bine că au ajuns la Riga.

Aizsils intră pe stradelă și opri.

— Mulțumesc că m-ai adus, spuse ea și deschise portiera.

— Te conduc.

— Nu-i obligatoriu.

Totuși urcă la ea. Intrînd în vestibul, își descheie scurta de blană sintetică, dar n-o scoase. Se uită cu atenție în jur.

— Ai muncit bine.

Deodată, Ineta mărturisi :

— Uneori omul trebuie să plîngă pe săturate, altfel nu va putea rîde niciodată... sau să-și ușureze sufletul, să spună tot ce are de spus. Eu n-am pe nimeni, înțelegi, n-am cui să-mi încredințez necazurile. Acum aproape că te urăsc... poate pentru că tocmai în tine aș putea să am încredere. Dar tu ai înălțat un gard... nu știu dacă pentru toți... Firește, oricine mă poate judeca. Chiar și Andis.

— Relațiile dintre tine și Andis vă privesc numai pe voi doi.

— De ce ești întotdeauna atît de reținut ? De ce ? Andis e sincer, deschis, simplu...

— El n-a început încă să gîndească. Pe mine... pe mine viața m-a silit să gîndesc, sînt obligat

să chibzuiesc totul pînă la capăt. Mă apasă tot timpul...

— Ce, ce anume te apasă ?

Aizsils strînse din buze. Păru gata să izbucnească, dar se stăpîni îndată, reluîndu-și chipul liniștit, rece.

— Omul poate numai să pară deschis, în realitate este deschis numai la suprafață. Uneori nu strică să te depărtezi de tine însuși și să privești de la distanță... Să te gîndești..

Deodată pe fața Inetei trecu în fugă o expresie de neînțeles — frică sau atenție încordată... Se rezemă de tocul ușii și își apăsă mîna sub piept.

— Ce-i ?

— Nu mai am la ce să mă gîndesc. Neliniștea din ochi i se stinse, rămase numai strălucirea. Se mișcă...

— Cine se mișcă ? întrebă Aizsils mirat.

— Copilul meu, spuse Ina, și ochii ei prinseră să rîdă. Înțelegi, copilul meu !

XXXI

ÎNTR-O ZI, RITMA își privi țintă prietena, îi cercetă chipul și spuse cu dojană în glas :

— De mine ai putea să nu te ascunzi.

Ineta ciuli urechile.

— Eu văd bine, urmă Ritma. Dar *el* știe ?

„Ce te privește !“ se gândi Ineta.

— Nu vreau să spun nimic rău... De mult mă tot uit la tine, dar n-am zis nimic. Nici lui Otis. Dar curînd or să vadă toți.

— Da, destul de curînd.

— Cînd adică ?

— Cînd vor vedea toți și vor începe să mă întrebe.

Ritma tăcu, jignită. Un timp amîndouă își văzură de lucru cu hîrutiile. După întoarcerea Ritmei din lungul ei concediu, se împărțeau tot mai rar în „schimburi“. Nu mai era atît de simplu să se descurce cu totul și amîndouă începuseră să creadă că a cam venit timpul să-și ia rămas bun de la acest colțișor cald. Dacă nu mai au unicul avantaj de a-și petrece timpul cum doresc, nu mai are rost să zacă aici ziua întreagă. Ritmei i se promisese să fie avansată într-o funcție mai bine retribuită, pe cînd Inetei nu i se făgăduia nimic.

Din nou Ritma deschise vorba :

— Macaroana noastră ți-a arătat vreodată un formular ca acesta ?

— Știi, mă temeam că eu niciodată... Nici n-am crezut pînă nu m-am dus la doctor...

— Dar acum ?

— Formularul ăsta n-a existat. Nu-i nimic deosebit, trebuie să treci aceiași indicatori... care se repetă peste tot.

— Cîte hîrtii au mai născocit !

— Dar noi ce-am face, dacă n-ar exista atîtea hîrtii ? Am şoma ?

— Salariul nevestei ar trebui să fie dat bărbatului, hîrtia — folosită la tipărirea romanelor. Aş sta cu plăcere acasă, aş găti *kaşa*, m-aş ocupa de copilaşi, iar uneori aş mai citi cîte o carte. Dacă lui Otis i s-ar adăuga salariul meu !

— Dar unei femei măritate...

— N-ai decît să te măriţi !

— Rubrica asta poţi să n-o completezi. Aici e bilanţul.

— Adună totul la un loc !

Da, trebuie să adune...

— Ina. *El* e un prost. dacă nu vrea

Din nou tăcere.

Deodată Ineta sări în sus :

— Ce, se vede rău ?

— Da, în scurt timp o să bată la ochi.

Berts îi telefonă într-o zi la serviciu.

— Mă plictisesc groaznic acasă.

— Vino aici.

Ritma lipsea, putea să stea de vorbă cu Berts în toată voia. De fapt, de ce se bucura *aşa* ? Pe loc găsi răspunsul. Singurătatea era de vină... Ritma avea o familie, avea „trei sugari“, pentru prietena ei nu-i rămînea decît simpatia, cea ce era cam puţin. Îşi aminti cum se simţea cu un an în urmă. I se părea că a fost foarte demult şi de necrezut acum, cînd îşi recăpătase încrederea. Dar ceva sta din nou să cadă, să se

năruie. Deocamdată nu voia să se gîndească la ce o așteaptă în viitorul apropiat, știa precis un singur lucru — că nu se va mai repeta niciodată.

.... Ciao !

Ineta zîmbi și îi strînse mîna lui Berts bărbatește, serios. Erau doi prieteni vechi, care se înțelegeau, ca pe vremea cînd Aizsils participa la curse, iar Berts îi explica mătușii Ina desfășurarea întrecerilor.

— Ai la cărți aici, de te-apucă ameteala !

— Găsim noi ceva și pentru tine.

Porniră de-a lungul rafturilor cu cărți. Îi făcea plăcere prezența lui Berts aici. Mama o duce bine, împreună cu prietenul ei învîrtește treaba tare de tot. Ineta nu-l descusu ce treabă învîrtește și cît de tare. Se putea înțelege că băiatul nu prea are chef să stea pe-acasă și abia așteaptă să găsească un pretext ca s-o șteargă. Nu intrase la școala medie tehnică și învăța la școala profesională.

— Ce caraghios, cînd stai să te gîndești la cărțile astea. Căci ăi de le-au născocit au dat demult în primire !

Și o fixă pe Ineta, de parcă s-ar fi mirat singur de descoperirea făcută.

— Așa e, Berts. Parcă ar fi o stea care s-a stins demult... Steaua nu mai există, dar tot mai sclipește pe cer.

Ineta se opri brusc. Berts aruncă o privire spre talia ei... Nu spuse nimic. Își pironi ochii în carte.

— Toată cultura materială și spirituală reprezintă lumina unor stele care s-au stins, și străbunii ne-au încredințat sarcina să ne îngrijim... de generațiile viitoare...

— Chiar așa.

Ineta scăpă o carte din mână. Berts o prinse cu agilitate.

— Ina, tu îți mai amintești cum a fost când mama... Când eu eram încă foarte mic... Ea se bucura ? Dar tata ?

— Copilul este întotdeauna un prilej de bucurie.

— Chiar când nu e așteptat ? Te bucură pînă la bătrînețe ?

— În viață se întîmplă multe...

— Chiar și să nu se bucure deloc ?

— Eu m-aș bucura... Indiferent, oricum ar fi, dar m-aș bucura.

— Tu, da. Tu ești... Capul lui Berts se ascunse din nou după carte. Tu ești bună !

— Fiecare om are defectele lui. Trebuie să le înțelegem și să iertăm.

— Chiar dacă... nu ești iubit ?

Ineta izbuti să spună, făcînd un efort :

— Ce-ți veni ? Doar nu e așa, Berts.

Ineta trecu pe fișa ei cărțile alese de Berts și spuse în treacăt :

— Dacă vrei să fii iubit, trebuie să iubești tu însuși, dezinteresat. Toți cerem această dragoste, dar refuzăm s-o dăm altora. Chiar și la

școală — fii bun cu colegii și nici ei nu vor fi răi cu tine.

— Asta înseamnă să te lași prostit cu tot dinadinsul. Nimeni nu poate să știe ce are fiecare în suflet. Dacă o dată te-ai lăsat păcălit, altă dată te păzești, începi să te uiți chiorîș la oricine se lipește de tine.

— Ba nu... dacă ești curat și viața din jurul tău va fi curată, în egală măsură. Noi ne mulțumim singuri. În copilărie, uneori îți vine să zbori prin văzduh, dar noi ne rușinăm de asta... Harșt ! jos cu aripile, să nu observe ceilalți, că ne pot lua în zefleMEA ! Cînd creștem — dă-i cu sticluța, începem să mințim, decădem tot mai mult. Avem sufletul gol, nu ne cresc aripi, nu știm să zburăm, nu ne pricepem decît să ne batem joc de cei care n-au alunecat în prăpastie... să le tăiem aripile împotriva voinței lor. Cum de îndrăznește cineva să fie curat ? Mi se pare că-i mai bine să fii înșelat decît să n-ai încredere în nimeni...

Berts aruncă din nou o privire fugară spre silueta Inetei.

Ea îl ajută să bage cărțile în servietă. Ia plecare, Berts zîmbi :

--- Te pomenești că toată dragostea asta s-a stins demult ? Numai cuvîntul mai luminează ?

Sentimente stinse. Cuvinte înflăcărare.

El :

— Pentru femeie este un jug care o împiedică să trăiască. Draga mea, ni s-a dăruit doar

un număr limitat de zile, ni s-au dăruit aceste bucurii. Dar avem și obligații... O știm prea bine. La început trecem prin partea frumoasă a vieții... Ne învîrtim în pași de dans. (Nu spunea niciodată „eu“, întotdeauna și în orice ocazie spunea „noi“). Fiecare clipă din viață este plină de sens. Minunea bobocului de floare care se desface, de ce să-l rupi înainte de vreme, să-l prefaci într-o căpățînă de varză ? Limitele conveniențelor create de individul mărginit din Evul mediu sînt o piedică pentru modelul intelectualului din secolul nostru, în care gradul de emotivitate este generat...

O, Doamne ! Tot mai complicat și mai complicat ! „Generează“ atîtea, încît îți împuie capul, înțelegi un singur lucru — bate apa în piuă ! Cînd toată beția se împrăștiase, se despărțiseră fără cuvinte frumoase, fiecare luînd-o pe drumul său. Dacă stai să te gîndești acum, cît de primitiv a fost totul. Un nemernic cu apucături de escroc și o proastă păcălită, nici prima și nici ultima.

Andis :

— Eu nu caut să scap de obligațiile mele, o recunosc, dar... înțelegi și tu singură că...

„Ce să-i mai zici ! Bine că măcar cunoaște cuvîntul «obligație» !“

— ...dar ai fi putut să mi-o spui mai devreme.

„Pentru ce «mai devreme» ? Ca să nu fie prea tîrziu ?“

— Mă bucur foarte mult că ești atît de conștient.

Ochii i se umplură de lacrimi, oricît se sili să se stăpînească.

Nu încerca nicidecum să-l impresioneze. Înțelegea că nu va putea să obțină nimic. Acum însă se gîndea cel mai puțin la ea. Ritma cea mărunțică și nu prea arătoasă, Ritma — mamă de familie. S-a îngropat în tipare pentru croit, cîrpe, nasturi, țacăne la mașina de cusut. Este îngrijorată : îi ajunge materialul, o să iasă ceva ? Cel mic i se bagă mereu în cale, ba îi ia cîte un lucru, ba i-l pierde. Pentru el viața e o joacă, chiar faptul că cei mari sînt atît de serioși este una din condițiile acestui joc. Ce-i pasă că frățiorul lui s-a murdărit, că mama e îngrijorată, că sucește tiparul pe toate părțile. Ritma este aproape sublimă în grijile sale cotidiene ; o lume mare, în cercul strîmt al familiei... Ce nătărău s-a găsit să categorisească drept mic-burgheză această nobilă misiune a mamei — de a crește un om pentru viață, un om conștient de veșnica menire binefăcătoare a femeii, pentru ca să se păstreze și mai departe luminoasă și curată. Ritma îl mîngîie pe cap pe unul din puști, îl șterge la fund pe celălalt și din nou se cufundă în aște-cîrpe-ace, în marile ei treburi mărunte.

Ce mult ar dori Ina să-și făurească o asemenea lume mică și drăgălașă ! Lumea Ritmei, lumea unei mame... Mic-burgheză ? Poftiți, n-aveți decît s-o numiți cum găsiți de cuviință !

Ina tresări. Andis îi luă mîinile.

— Draga mea ! Doar n-ai să te porți ca într-o piesă proastă : „Dacă tu ești un ticălos, eu pot și singură... N-am nevoie de tine !“ Și eu sînt la strîmtoare !

— La ce să joc teatru ! Mi-e tare frică să rămîn complet singură. Am suferit atîta crezînd că voi fi nevoită să plătesc prostiile din tinerețe cu prețul nenorocirii unei vieți întregi. Înțelege, eu nu reprezint nimic deosebit. Sînt o simplă femeie, cea mai obișnuită. Vreau să am casa mea, familia mea... copii, numai să trăiesc acceptabil : chiar dacă stau la cozi, chiar dacă număr fiecare bănuț, muncesc fără o clipă de răgaz și trec peste amorurile extra-conjugale ale bărbatului meu... Eu, cea dinainte, nu mai exist, am rămas o cioară cenușie, ce să mă mai iau la întrecere cu modelul de femeie intelectuală a secolului douăzeci. Totuși sînt încredințată de un lucru : copilul meu va fi, măcar prin ceva, neobișnuit.

--- Copilul nostru.

-- Tu nu ești prea... încîntat de el.

— Sincer vorbind, da ! Trebuie să mint, să mă prefac ?

-- La ce bun ! Îți mulțumesc pentru sinceritate.

— Vara sînt programat cu concediul, tu trebuie să-ți susții examenul de diplomă. Vom fi amîndoi liberi cam în același timp. Nu-ți făgăduiesc însă nimic precis...

— Nici nu trebuie...

DE ÎNDATĂ CE COTI din strada principală, Aizsils a fost oprit de o patrulă. Doi oameni cu chipuri solemne, cu banderolă pe mîneacă, întinseseră o panglică de-a curmezișul străzii. Aizsils frînă și coborî din mașină. Știa că aici, în preajma locuinței lui Sașa, se poate întîmpla orice. Bicicletele cu motor pîrîie sacadat, ridicînd nori de zăpadă, în capătul stradelei au trecut niște schiori, ținîndu-se de frînghii, trași de motoare : un concurs de schijoring.

— Cvartalul este închis pentru circulație, spuse cel ce făcea dejurnă, probabil tătucul unuia din tinerii sportivi, așa că, dacă vreți să ajungeți pînă la una din case, mai zăboviți puțin...

— Unde-i Sașa ? îl întrerupse Aizsils. Am să parchez aici.

— Sașa este la el, acolo sînt și toți ceilalți...

Ținîndu-se cu grijă de poteca bătătorită prin zăpadă, Aizsils porni de-a lungul gardului. Toată strada aparținea concurenților la curse. Topindu-se puțin, gheața se făcuse ca oglinda, după aceea se acoperise cu zăpadă, așa că se cerea o mare îndemînare, atît din partea biciclistului, cît și a schiorului. O mișcare stîngace și pămîntul îi fuge de sub schiuri, cerul se smucește undeva, într-o parte, și ghinionistul cade, fără să apuce să înțeleagă unde s-a prăbușit cerul... Oricît se încordează băieții, tot o mai dau pe de lături. Iată un schior care a

căzut pe spate, alunecînd într-un nămete ; la altă pereche biciclistul a feștelit-o : la o curbă mai strînsă, bicicleta cu motor s-a smucit pur și simplu de sub el, lunecînd singură înainte, în timp ce concurentul se rostogolește cuminte în urma ei, culcat pe spate. Un al treilea schior se leagănă ca la circ, făcînd pe clovnul neîndemînatic, dar izbutind să rămînă în picioare ; iată-i ținîndu-se bine și pe-al patrulea, al cincilea, al șaselea... Au trecut în goană, unul după altul, pe lîngă cei căzuți. Nici aceștia n-au rămas multă vreme pe jos, au sărit în picioare și — din nou în luptă. Trec în zbor toți, aproape toți...

Nu se vedea nici un milițian prin împrejurimi. Cunoscîndu-l pe Sașa, se poate ști precis că și-a asumat singur toată răspunderea. În partea aceea două străzi mărginașe formează un fel de elipsă. N-ai decît să închizi accesul în ele și să gonești. Aizsils zîmbi : Sașa rămîne credincios lui însuși, dar cum de nu-l sperie nici controlul circulației ?

Băieții sînt încă tinerei de tot. Unii dintre ei dacă au pornit pe unsprezece ani. Tocmai ei sînt cei mai temerari sportivi, cei mai îndrăzneți, gata să zboare și prin aer. Special pentru ei au fost născocite tot felul de reguli și restricții... Sașa le-a dezlegat însă aripioarele.

A, iată-l chiar pe el. Conduce aceste mini-concursuri cu toată seriozitatea, atît de caracteristică activității sale, măcar în memoria neuitatului club „Titurga“. Copiii s-au îmbujorat,

scot aburi, ochii le strălucesc. Nu schiază, ci zboară... luptă să ajungă învingători, campioni... învață să se țină singuri pe picioare, să se descurce cu forțe proprii, să gândească singuri, ca să strângă din dinți și să nu bîzîie cînd se lovesc, ci să se ridice din nou în picioare. Așa devin bărbați...

Firește, se-ntîmplă destule. Atunci Sașa e tras la răspundere. Dacă unul din acești băiețași cade pur și simplu pe strada înghețată și-și rupe piciorul, nimeni nu va fi răspunzător, dar dacă același puști trage la măsă de plictiseală și sare la bătaie cu un trecător, de vină sînt părinții. De aceea oamenii chibzuiți nu fac nimic fără recomandări și instrucții. Din păcate, Sașa nu-i dintre cei chibzuiți.

Pe maidanul de lîngă casa lui Sașa erau parcate autocamioane. Băieții care terminaseră cursa se învîrteau în jurul lor. Aizsils apăru cam spre sfîrșitul întrecerilor. Ultimii concurenți continuau să se avînte înainte, întrecîndu-se unii pe alții. Cui i-ar plăcea să rămîna la coadă ?

Sașa îl salută pe Aizsils din cap, spunîndu-i :

— Așteaptă-mă, am de discutat ceva serios cu tine ! și se repezi în casă, unde secretarul trecea numele învingătorilor pe „diplomele“ dinainte pregătite.

— Ciao, Kārlis !

Era Berts, sigur de el, independent ! Nu mai arăta atît de slab și deșirat, începea să prindă puteri. Iarăși se învîrtea în preajma lui Sașa : făcea parte din secția de motociclism a organizației de bază de la „Motorul“, învăța la școala profesională, și în ziua aceea ieșise pe locul al doilea. Dar nu ca pe malul lacului Kiș, cînd locul de onoare îi era asigurat, ci „știi, a fost o concurență fantastică“.

— Te felicit ! Aizsils îi strînse mîna și-l făcu pe Berts să strălucească de bucurie.

Îi strînse mîna și Sașa mai tîrziu, cînd cei cinci învingători își primiră diplomele“. Aizsils aruncă o privire peste umărul lor și văzu că diplomele erau de fabricație proprie — bătute la mașină pe niște foi cu antetul uzinei. Băieții le luau însă cu grijă, le cercetau, le puneau bine, să nu se mototolească.

Uf, iar o s-o încaseze Sașa pentru activitatea aceasta de amatori !

— Le-ai organizat oficial ? întrebă Aizsils. Sașa îi răspunse cu chipul nevinovat :

— Semioficial. Au venit băieți din Ziepniek-kalna, din Zaslanka. Sub egida Asociației voluntare pentru sprijinirea armatei, aviației și flotei din uzina „Motorul“.

Sportivii se urcau în mașini. Berts își luă rămas bun, se grăbea. Sașa îl conduse pe Aizsils pînă la „Volgă“, de care acesta dispunea în interes de serviciu.

— Iarăși ai început ?

— Nici nu m-am lăsat. La toamnă am de gând să organizez ceva serios. Ai să mă ajuți și tu.

— Nu cumva o olimpiadă de motociclism ?

— Mai așteaptă cu asta. Știi, la raion se eliberează o clădire unde vor să organizeze Casa tinerilor tehnicieni. Mi-au propus postul de director.

— Oho !

— Cîte nu se întîmplă, poate cineva o să-mi sufle clădirea de sub nas. Dar dacă izbutesc... Am să adun copiii care bat străzile din tot orașul. Din ei poți face ce vrei, la mine ei vor fi și cutezători, și disciplinați... și vor învăța, dacă vor dori cu adevărat să știe ce este tehnica.

— Sînt convins de asta, aprobă Aizsils. Dar dacă nu ți se dă clădirea ?

— Tot ô fac. Ceva găsesc eu ! Am să organizez un birou de proiectare pe linie obștească. Ești de acord să-l conduci ?

Aizsils se opri.

— Da, da ! se răsti Sașa la el. Ai să-ți rupi cîte o oră. Tu știi să te porți cu băieții, iar eu am nevoie de un inginer bun. Am să strîng dispozitivele care ruginesc în zadar prin întreprinderi, fac un atelier. Noi singuri vom proiecta, vom construi, vom folosi motoarele. Ne-am înțeles ?

„Naiba să-l ia, poftim ! Clădirea i se promite abia la sfîrșitul anului. Cîte nu se pot

schimba în acest timp. Dar Saşa rămîne Saşa... dacă există cea mai mică posibilitate, el se strecoară prin urechile acului.“

— Trebuie să-mi mai rezolv aici ceva... o problemă... mormăi Aizsils.

— N-ai decît s-o rezolvi. Cine te împiedică ? Dar să fii de acord în principiu ! Bine ?

Aizsils îl privi şi răspunse :

— Bine.

XXXIII

OBIŞNUITA CONSFĂTUIRE săptămînală. Ninsoarea nu mai conteneşte. Conducătorii de şantier sînt obosiţi, enervaţi. Ca de obicei, şeful e nemulţumit. Inginerul-mecanic s-a săturat de utilaje ca de mere acre. Pîna acum Aizsils făcea faţă îndatoririlor sale obişnuite, ba şi celor mai puţin obişnuite. Iată însă că diavolul şi-a băgat codiţa : la şefii de şantier care nu prea se îngrijiseră din vară de utilajele lor — lucru de care Aizsils se convinsese singur — începură întreruperile în muncă şi golurile de producţie. Mai devreme sau mai tîrziu, neglijenţa se răzbună. Această avalanşă urnită din loc se abătu tocmai asupra lui.

Şeful clocotea :

— Ascultaţi ce vă spun ! Alaltăieri m-am întîlnit cu un fost tovarăş de regiment. Lucrează la căile ferate. Ei, mi-am zis, iată un

prilej să le spun drăguților de feroviari tot ce cred despre ei. Cînd colo, el m-a informat că în vară au oferit de cîteva ori sare tehnică achizitorilor de la direcția noastră generală. Aceștia au refuzat-o, zicînd că n-au nevoie ! Iar noi dăm vina pe căile ferate. Drăcia dracului ! Ne-am învoit ca în viitor să primim sarea direct, trimestrial, și așa să scăpăm de griji. — Șeful aruncă chiștocul și îndată își aprinse o nouă țigară. — Ca să vedeți, ce birocrați ! Jumătate din ei ar merita să fie trimiși la dracu ! Poate că cei rămași s-ar pune pe lucru.

Unul din conducătorii de șantier :

— Dar ce, parcă noi nu exagerăm ? Haide-haide ! Nu lucrează decît un singur schimb, n-avem destui oameni, materialele s-au terminat, utilajele sînt supraîncărcate. În alte raioane e mult mai liniștit. Și cum arată străzile la Riga...

„În limitele posibilităților noastre, lucrăm totuși în mod exemplar, se gîndi Aizsils după consfătuire. Numai că posibilitățile reprezintă o noțiune elastică.“ În ultimele zile, totul decurgea la el în limite normale, s-ar părea că nu arde nicăieri, va putea chiar să se deplaseze pînă la direcția generală. Electrozii, iarăși electrozii. Cu puțin timp înainte, un conducător de șantier îi adusese cutia trimisă de Andis. O picătură în mare. Cu Andis n-a avut decît convorbiri telefonice scurte, la obiect. Parcă se poate trăi mult pe socoteala altuia ? Aizsils străbătu hotărît curtea largă. În mulțimea mașinilor de tot felul, se zărea automobilul galben

cu albastru, avînd un far clipitor pe acoperiș, iar lîngă el — anchetatorul cel solid. E greu să te stăpînești. A venit tocmai astăzi. dar a venit, în sfîrșit. Se salutară și trecură după un „Ural-375“ mare, unde inginerul-mecanic se putea ascunde de cei care-l căutau fără întreprere.

— Am lămurit tot ce te interesa, spuse anchetatorul. Aizsils îl privi țintă. Ai încurcat ceva. Aizsils nu spuse nimic.

— Nu e vorba de același om. Am cercetat dosarul. Omorul a avut loc spre dimineață. Nevasta și-a gonit bărbatul de-acasă, el s-a îmbătat și a adormit pe bancă. Amantul nevastei l-a lovit cu cuțitul în spate. Omorul era legat de o delapidare de mari proporții care a păgubit statul. Vinovații au fost prinși, au făcut mărturisiri, la proces totul a ieșit la iveală.

Chipul lui Aizsils tresări, dar el nu scoase o vorbă.

— În cursul unei anchete amănunțite s-a evidențiat și următorul fapt : un cetățean oarecare a reclamat că în ajun, în aceeași grădină, a fost atacat de niște adolescenți care i-au luat sticla cu băutură și l-au bătut. În procesul-verbal figurează că avea zgîrieturi pe față și o vînație sub ochiul stîng, provocată de o lovitură cu pumnul.

„În dreapta mea se aflau Andis și Petrs.“

— Nu se prea potrivește cu ce mi-ai povestit. În reclamație se menționează că era o bandă întreagă.

— Noi am fost numai doi inși, spuse Aizsils.

— Dumneata și prietenul care s-a înecat ? M-da... Oamenilor le place uneori să exagereze... Alteori, să-treacă ceva sub tăcere. De altfel, omul acela a murit. Nu, nu, nu din bătaie, ci din pricina abuzului de alcool. Acum vreo doi ani. Dar de ce ai legat bătaia voastră de omor ?

— N-am legat-o eu, mormăi Aizsils. Așa s-a întâmplat, la școală s-a vorbit despre asta.

Anchetatorul, de altfel nu mai era demult anchetator, ci mare șef, spuse :

— Ei, aici se ascunde ceva. Altfel ai fi uitat demult bătaia aceea. Înseamnă că te simți puțin vinovat. Dar să nu te consumi prea tare. Dacă vrei să știi, legea califică comportamentul vostru drept huliganism. În ce privește pedepsele... Dar ce să mai discutăm ! Ehe, mă mir adesea cu câtă ușurință și pentru ce fleacuri își strică adolescenții viața.

— E adevărat, îi întări Aizsils spusele.

Mătăhălosul „Ural“ se urni din loc. Oamenii îl văzură pe inginerul-mecanic și se năpustiră asupra lui cu o mulțime de pretenții și probleme.

După-amiază avu prilejul să ajungă la direcția generală. Acolo își rezolvă repede toate treburile, află că acum o jumătate de oră Andis se afla încă la birou, dar plecase și nu se știa dacă se mai întoarce. Ar fi trebuit să-i spună... E drept că nu dorea să-l vadă, acum chiar că n-avea nici un rost. Pe deasupra mai era și

flămînd. Abia acum realiza cît îl costase discuția cu anchetatorul, ce însemnase pentru el. Dormea prost, avea coșmaruri... Astăzi încă nu mîncase nimic. Ceva se schimbase strașnic în bine, lumea întreagă parcă se transformase. Viața părea mai ușoară, mai luminoasă.

De ce or fi făcut atunci o asemenea trăsnaie? Trebuie să se ducă să mănînce ceva.

Nu departe de sediul direcției generale exista o patiserie. Aizsils se duse însă în alt local, mai departe, unde se putea mîncea ceva cald. Mulțimea se scursese, erau multe măsuțe libere. Unele erau ocupate de niște pierde-vară, amatori de vinișor și de coniac. Bufetiera cu halat alb se plictisește deja, o mătușică în vîrstă strînge farfuriile de la mese. Aizsils luă o tavă și începu să citească meniul, în letonă. „Biftec cu ou, escalop, *kisel* de răchițele cu...” Era scris atît de pocit, că nici nu-l putea citi. Dar îl citi, ospătărița aduse ceva de la bucătărie, bufetiera mai adăugă ceva, apoi îi numără restul. Aizsils își dădu seama că repetase cu glas tare tot ce citea și că i se puna îndată pe tavă felul de mîncare cerut. Și-or zice : ia te uită ce mîncău. Fie, mănînc și eu ce pot. Și-și transportă tava pînă la o masă liberă, o lăsă jos și începu să se uite în jur, după un scaun.

— Salut, bătrîne !

Era Andis. Zvelt, cu ținută frumoasă, într-un cojoc nou, cu părul blond, lung și bogat, cu ochii senini, vioi. Într-adevăr, e un bărbat frumos, care poate să placă femeilor.

— Aveam o treabă cu tine. Bine că ne-am întâlnit. De ce ești așa de mohorât ? Ai necazuri la slujbă ? Dacă pot, te ajut.

— Îți amintești de povestea aceea... cu Petrs...

— Iarăși începi ! Cum de nu te-ai plictisit să pisezi același lucru, și Andis furișă iute o privire în jur.

— A fost omorât un altul. Am aflat tot.

Și el vorbea aproape în șoaptă. De ce atâtea precauții ? Cînta muzica, frații întru coniac răcneau în gura mare.

— Totuna. S-a uitat demult.

— Puteai să mă bănuiești pe mine.

Andis izbucni în hohote de rîs.

— Ce prostie ! Tu, Charlie, erai un papă-lapte, n-ai fi fost în stare. Nu mai scormoni atîta și lasă aiurelile. Mai bine amintește-ți, în pragul bătrîneții, cîte iubite ai avut. Eu cu asta nu-mi prea bat capul. Caut să le alung din minte.

— Și pe Ina ?

Andis încetă să rîdă.

— Știi ceva, Cha-arlie, nu te băga unde, nu-ți fierbe oala, nu ți-a cerut nimeni părerea.

Iată-l, așa cum e în realitate — încrezut, autoritar, hotărît. Face numai ce-i trăsnește prin cap : aruncă celui de-alături „ține-ți gura“, te împrășcă, în trecere, cu noroi, cu gaze de eșapament, cu dispreț, și gonește mai departe.

Un învingător. Poți să-i aduci vreo vină ? Numai ghinioniștii sînt călcați în picioare și se lasă frămîntați ca aluatul.

Aizsils îl privi țintă... Apoi, deodată, își făcu vînt și-l pocni în față. Andis se eschivă într-o clipă și-l lovi la rîndul său. Un timp, se bum-băciră cu pumnii... Aizsils se împiedică de măsută, o răsturnă și tot prînzul lui îmbelșugat se împrăstie pe jos. Bufetiera începu să țipe, toți se uitau la ei. Andis se dezmetici și fugi spre ușă. Aizsils se luă după el, apucînd în fugă, de pe o masă străină, o farfurie cu un terci galben și trîntindu-i-o toată lui Andis pe superbul său cojoc. În clipa aceea însă îngrijitoarea îl apucă de cot. Se încleștase, ca un buldog, în mîneca lui.

— Fă bine și plătește pentru veselă și strînge tot ! Altfel chem miliția...

Aizsils scoase o bancnotă de culoare roșie.

— Uite, pentru veselă și curățenie. Poftim !

— Mulțumesc, spuse ea liniștită și-i dădu drumul.

Andis nu se mai zărea pe stradă.

Aizsils porni încotro vedea cu ochii. Din cînd în cînd îl pufnea rîsul — prea era caraghios cetățeanul de pe masa căruia înșfăcase farfuria. Era un tip impunător, în vîrstă, cu părul rărit, cu buzele groase. Ținea o bucată de carne înfiptă în furculiță și privea mirat prin lentilele groase ale ochelarilor. Nu scosese nici un cuvînt cît timp Aizsils vorbise cu îngri-

jitoarea. Pesemne că stă la fel și acum, cu furculița în aer, și se minunează că un individ nerușinat i-a răpit porția de „*kisel* de răchițele cu...” și a turnat-o pe haina altui individ.

XXXIV

DUPĂ CE IARNA își prăvălise pe pământ întreaga rezervă de puf, dăruindu-și toate bucuriile și necazurile de care dispunea, vremea se îndreptă, în cele din urmă, către primăvară. Zilele se făcură mai lungi și mai luminoase. Dar iată că din nou cerul se burzului, după-amiază se întunecă și începu să ningă. Felinarele de pe stradă luminează încețoșate prin vâlul alb, toate zgomotele par înăbușite, ca și cum un tigru cu dungi albe ar păși, cu labele lui moi, pe străzile înghețate.

În stația de troleibuz e înghesuială. Uriașă cutie se tîrăște pieziș, frînează și primește în pîntecele ei o mulțime de oameni, după care nu poate deloc să se mai urnească. Alte cutii semnalizează cu nerăbdare din spate, scoțînd scînteii trosnitoare pe troleele de contact.

Aizsils a apucat să se urce. Și îndată a zărit-o pe Ina. Îmbulzeala clocotește, frămîntă, răsucește. Nimeni nu se uită la nimeni. Silueta Inei... Oho, acum se vede limpede. Are pete pe obraz. S-a urîțit. Nici nu-și putea în-

chipui o asemenea schimbare. Nu s-au văzut demult. Poartă un pardesiu ros. Aizsils încercă să se strecoare pînă la ea, dar se formase o gîtuire — nu se putea trece nici înainte, nici înapoi.

După cîteva stații, lumea se mai rări. Aizsils rămase însă la distanță. Pufăind, troleibuzul urca povîrnișul Podului suspendat. Parcă era gata-gata să se rostogolească înapoi la vale... Erau și niște tineri care ședeau, dar nici unul nu se gîndea să cedeze locul unei femei. Doar vedeau prea bine... Un om normal trebuie să aibă grijă în primul rînd de el însuși. Iar suciții, rari la număr, care se scoală de pe scaun trebuie ridicați în slăvi pe loc, ca purtători ai unei morale superioare. E drept că după o asemenea tămîiere cetățeanul lăudat e gata să-l pocnească pe ziarist, pentru că cei din jur încep să-și bată joc de el. Opinia publică, frate, e o forță.

Troleibuzul trecu pe lîngă clădirea fabricii VEF. Penultima stație. Îmbrîncind-o pe Ina, doi tinerei se rostogoliră prin ușa deschisă. Ina se lăsă greoi pe locul liber. Pesemne era foarte obosită, altfel ar fi rămas în picioare, căci nu mai avea mult pînă la coborîre.

Fără să stea la gînduri, Aizsils se apropie și se așează alături.

Ina se trase instinctiv spre fereastră și abia atunci îl observă.

Pe chip îi apăru un fel de zîmbet.

— A, tu erai ?

— După cum vezi.

Asta a fost tot ce și-au spus. Iată și stația unde Ina trebuia să coboare. Aizsils vru s-o ajute, să-i ia din mână pachetul nu prea mare, dar ea îl refuză printr-un semn din cap.

Aizsils nu fusese niciodată vorbăreț, Ina tăcea și ea. Chiar dacă nu era prea mult de mers pînă acasă, amîndoi se pomeniră cu hainele acoperite de zăpadă. Urcară la etaj. Casa era liniștită, locatarii nu se vedeau, nu se auzeau. Pe stradă, fulgi de nea. Ca puful de păpădie zburînd pe aripile unei adieri de vară. Cheile zornăiră în mîinile Inei. Aizsils asculta cu atenție ce se petrece în făptura lui. Cuvinte, denumiri de obiecte și noțiuni prinseră să-i alunece prin conștiință, într-un șuvoi nesfîrșit... Motoretă, pahar, feșe, ghips, carburatorul K-125 N, pădurea de mesteceni, durere, tango, Cha-a-rlie, benzină A-76, mîna ținînd cuțitul, clubul, Sașa, vinul negru, Beverina, „Volga“, magnetofon, un rock îndrăcit, al doilea loc de onoare, tahometru, trigonometrie, Gargals, escavator, bitum... și nu se sperie deloc, ci doar se miră că totul e în jurul lui, îl atinge, ricoșează, se depărtează. Nu se poate elimina sau uita nimic, dar el nici nu vrea asta, căci toate nu sînt decît el însuși. Drumul lui, al inginerului Aizsils, în timp și spațiu. E trist, dar nu-i dureros. Aizsils vedea traseul zgomotos, plin de oameni, într-o lumină nouă — început nu

există, iar continuarea se pierde în veșnicie. Privea prin el însuși, prin conștiința sa, și toate obiectele și fenomenele își dezvăluiau esența în fața lui.

Toate cele pe care le putea denumi aveau ceva ce nu sezisase înainte. Curios că un om cu studii superioare, care-și exprimă gândurile în trei limbi, n-are suficiente cuvinte pentru a reda ce este durerea în sine și ce este omul în sine. Ina împinse ușa și-l privi chemător. El intră, pentru prima dată în viață intră într-o încăpere care nu reprezenta numai locuința unui om, dar și o parte din lumea interioară a acestui om. De ce nu-i trecuse înainte prin cap așa ceva ? La școală asta nu se învăța...

Ina aprinse lumina și-i arătă un scaun.

El rămase însă în picioare. Descheindu-și pardesiul, ea se lăsă să alunece în singurul fotoliu.

— Mulțumesc că m-ai condus, și zîmbi stins, înțelegînd parcă intenția lui Aizsils de a nu rămîne aici.

Acesta spuse deodată :

— Am avut ocazia să chibzuiesc mult asupra lui Andis... nu în legătură cu voi doi, ci în legătură cu el însuși. Mai întîi m-am bucurat că nu este... un ticălos, totuși poftim, tu... Tu știi totul mai bine, iar noi n-o să ne întîlnim prea curînd.

— Firește. Ce ciudat. N-ar fi trebuit să se-ntîmple nici astăzi. Eu înțeleg. Tu ai izbutit uneori să răzbești înainte, știi cît de neplăcut e să rămîi în urmă. Eu m-am împăcat cu ideea.

— Cum te-ai împăcat ?

— Știi și tu, toți vor să-i întreacă pe ceilalți, să se afle în frunte. Uneori nici n-au nevoie de premii, vor numai să-și măgulească vanitatea. Din păcate, primul nu poate fi decît unul singur. Și grupul liderilor nu e mare. Majoritatea se află în urmă. De aceea oamenii își închipuie adesea că se va ivi un proroc, se va întîmpla o minune și ultimul va deveni primul, ca în biblie... Eu m-am împăcat cu startul meu nereușit, cei care trec pe lîngă mine mă mai și stropesc uneori cu noroi. Dar omul se poate curăța...

Din nou Aizsils prinse cu aceeași limpezime sensul dublu al lucrurilor și noțiunilor, vizibil tuturor și aparținînd numai unui anumit obiect. Era vorba de noroiul care, în cîntecul popular, călcat în ograda părintească sub picioare, are sclipiri argintii. Parcă le are... Dar noroiul acesta măcar nu-ți mînjește sufletul, el poate fi înlăturat odată cu salopeta murdară. Aizsils făcu o mișcare neînțeleasă chiar pentru el. Ca un om care nu știe să înoate și a fost împins în undele unui rîu necunoscut ; se gîndea cît de orb este omul... Viața este sensul lăuntric al lumii văzute din afară, procesele ei lăuntrice.

În toți acești ani el lunecase la suprafață. Sub această suprafață nu se poate pătrunde decît cu privirea dinăuntru. Și ca să pătrunzi, trebuie să te cunoști singur, să privești cu atenție propria ta esență. Mergînd prin tine, descoperi lumea ! Poate soarta, poate legile cosmice — s-ar putea să fie sinonime — au determinat existența diabolic de grea, dar în schimb puternică și minunată a omului. E nevoie de forță... de forță ai nevoie. Am simțit-o nu o dată, făcînd doar cîțiva pași... dar îndată mă trăgeam îndărăt.

E greu să fii om. De aici și ispita de a te ține deoparte.

Gonim doar pe traseul de la suprafață. O asemenea existență e o fugă de viață. Voi fi exigent numai cu mine, voi fi sever cu mine, voi încerca să privesc ager — cu ochiul lăuntric.

— Viața omului trebuie să aibă un sens !

— Eu trebuie să-mi cresc copilul ! Poate voi suferi din nou înfrîngeri, poate el nici nu-mi va mulțumi. Dar pînă atunci, eu am să nădăjduiesc. Și asta e ceva. Nu sînt singură. Și Andis a făgăduit să mă ajute.

— Îl iubești ?

— Poate cîndva voi întemeia și eu o familie. Deși... o femeie cu un copil drept zestre... Vreau să trăiesc. Parcă pentru cei ce gonesc în fruntea tuturor bucuria e mai puternică sau soarele mai luminos ? Toți sîntem oameni. Ei,

să ne spunem adio. Să nu mă pomenești de rău.

Aizsils întîrzia... În cele din urmă, îi strînse mîna atît de tare încît Ina gemu.

Din nou strada. Ninge. Felinarele luminează înceţoşate prin perdeaua de fulgi. Tigrul cu dungi albe păşeşte pe străzi, cu labele sale moi.

noiembrie 1974 — ianuarie 1978

Lector : AUREL BUICIUC
Tehnoredactor : NICOLAE ȘERBĂNESCU

Bun de tipar : 5.11.1982. Coli tipar 12.

Comanda nr. 20 339
Combinatul Poligrafic „Casa Scintei”
București — Piața Scintei nr. 1
Republica Socialistă România

Visvaldis Lāms

TRASEUL

Visvaldis Lāms (n. 1923), astăzi unul din cei mai apreciați prozatori din Letonia, debutează în 1953. Pe lângă câteva volume de proză scurtă, publică o serie de romane care îi aduc consacrarea: Orașul tunetelor (1957), Aurora boreală (1958), Se înalță fumul (1960), Funcția supremă (1968), Ceasuri de visare (1973), Păpusa și comediantul (1973), Bilanțul unei vieți (1975) ș.a.

Roman al dragostei, al tinereții, al năzuinței spre fericire. Traseul (1979) este o operă plină de sensuri umaniste, ingenios construită, care dezvăluie traseul unor destine prinse în tumultul vieții, cu conflictele ei dramatice, cu situațiile ei imponderabile din care se încheagă un tablou încărcat de pulsație emoțională.

GLOBUS
EDITURA UNIVERS

Lei 14

